

Idrættens uddannelses- og kursusbehov set fra medlemmernes perspektiv

En medlemsundersøgelse om motiver, motivation og barrierer for deltagelse i kurser og uddannelser i foreningsregi

Analyse af
idrættens
uddannelsesbehov
Delrapport 2

Af Henriette Bjerrum
Idrættens Analyseinstitut
November 2011

Danish Institute for Sports Studies

**IDRÆTTENS
ANALYSEINSTITUT**

Titel

Idrættens uddannelses- og kursusbehov set fra medlemmernes perspektiv.
En medlemsundersøgelse om motiver, motivation og barrierer for deltagelse i kurser og uddannelser i for-
eningsregi

Denne rapport er Delrapport 2 blandt tre delrapporter, der udgør en samlet analyse af idrættens
uddannelses- og kursusbehov lavet af Idrættens Analyseinstitut for Danmarks Idræts-Forbund

Hovedforfatter

Henriette Bjerrum

Øvrige bidragydere til rapporten

Nynne Mortensen, Anders Christian Larsen, Peter Forsberg, Maja Pilgaard, Michael Fester, Henrik H. Brandt

Omslagslayout

Agnethe Pedersen

Øvrig grafik, opsætning og korrektur

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Colourbox

Print

PrinfoDigital

Udgave

1. udgave, København, november 2011

Pris

Rapporten kan bestilles i trykt udgave hos Idrættens Analyseinstitut, pris kr. 200 inklusive moms,
eksklusiv forsendelse.

ISBN

978-87-92120-37-3

978-87-92120-40-3 (elektronisk udgave)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Kanonbådsvej 12 A

1437 København K

T: +45 32 66 10 30

F: +45 32 66 10 39

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Idrættens uddannelses- og kursusbehov set fra medlemmernes perspektiv

En medlemsundersøgelse om motiver, motivation og barrierer
for deltagelse i kurser og uddannelser i foreningsregi

Indhold

Forord	5
Rapportens hovedkonklusioner	6
De relevante teoretiske rammer og arbejdstesen.....	11
Metodiske overvejelser.....	12
Undersøgelsen – deltagere og medlemsprofiler.....	14
Roler i foreningen	15
Respondenternes kursuserfaring.....	24
Vilje	30
Motivation.....	39
Motiver til deltagelse	40
Den følelsesmæssige motivation.....	45
Mulighed	68
Barrierer	74
Kursusemner og kursusformer	81
Ledernes holdning til kurser og uddannelser i foreningen	102
Respondenternes holdning til trænere	105
Litteraturliste	112
Bilag 1: Undersøgelsens teoretiske ramme.....	113
Bilag 2: Yderligere metodiske overvejelser	115
Bilag 3: Aalborg som ramme for undersøgelsen	117
Bilag 4: Foreningerne i Uddannelsesundersøgelsen.....	124
Bilag 5: Det frivillige arbejde under forandring	127

Forord

'Idrættens uddannelses- og kursusbehov set fra et medlemsperspektiv', er en medlemsundersøgelse i 23 foreninger. Målet med undersøgelsen er at afdække motiver, motivation og barrierer for at deltage i kurser og uddannelser i forbindelse med foreningslivet.

Hvem tager på kurser? Hvorfor tager medlemmerne på kurser? Hvornår passer det bedst? Hvad er barriererne for at deltage i kurser i foreningsregi? Undersøgelsen belyser disse spørgsmål i det meget komplekse felt af sammenhænge, muligheder, lyst og vilje, der afgør, om foreningsmedlemmer tager på kurser eller ej.

Undersøgelsen og rapporten er Delrapport 2 af en samlet analyse af fremtidens uddannelses- og kursusbehov rekvireret af Danmarks Idræts-Forbund (DIF). Rapporten indgår således i en serie udgivelser, der kan læses i sammenhæng eller som selvstændige rapporter.

Den samlede analyse af idrættens uddannelses- og kursusbehov for DIF udgøres af følgende delrapporter:

- Delrapport 1: Idrætsrelaterede uddannelser og kurser i Danmark. En kortlægning af offentlige og private uddannelser (Henriette Bjerrum, november 2011).
- Delrapport 2: Idrættens uddannelses- og kursusbehov set fra medlemmernes perspektiv. En medlemsundersøgelse om motiver, motivation og barrierer for deltagelse i kurser og uddannelser i foreningsregi (Henriette Bjerrum, november 2011). I delrapport 2 indgår desuden notatet 'Det frivillige arbejde under forandring. Notat om udviklingen i frivillighed' (Maja Pilgaard, februar 2011).
- Delrapport 3: Fremtidens uddannelser og kurser i idrætten – perspektiver og anbefalinger (Henriette Bjerrum, november 2011).

DIF udarbejder desuden selv en intern analyse af DIF-idrættens kursus- og uddannelsesvirksomhed, som indgår i den samlede analyse.

Hovedansvarlig for de tre delrapporter er Henriette Bjerrum, der har fået værdifuld assistance til researchen af studentermedhjælperne Nynne Mortensen, Anders Christian Larsen og Michael Fester. Desuden har Maja Pilgaard, Søren Bang, Ditte Toft, Peter Forsberg og Henrik H. Brandt på forskellig vis bidraget med delafsnit, analyser, perspektivering og korrekturlæsning til de færdige udgivelser.

Tak til Danmarks Idræts-Forbund for et godt og tillidsfuldt samarbejde om det omfattende analysearbejde og tak til de foreninger i Aalborg Kommune og deres medlemmer, trænere/instruktører og ledere, som bidrog med værdifulde oplysninger til denne rapport.

*Idrættens Analyseinstitut,
København/Aarhus, november 2011*

Rapportens hovedkonklusioner

Undersøgelsen viser generelt et foreningsliv, hvor kurser og uddannelser er godt integreret. Mange medlemmer har været på kursus, synes det er spændende at være på kursus og vil gerne på kursus igen. Nedenfor gennemgås opsummerende undersøgelsens hovedpointer.

Kursusdeltagelse i foreningerne

Blandt respondenterne i undersøgelsen har 42,8 pct. deltaget i kurser eller uddannelse i foreningsregi. De foretrukne kursusudbydere er specialforbundene, som 44, 1 pct. af de kursuserfarne respondenter markerer, at de oftest bruger. Selv om man må tage forbehold for en overvægt af tidligere kursusdeltagere blandt respondenterne i undersøgelsen¹, understreger dette både den danske folkeoplysende tradition for at uddanne sig 'for livet', og at idrætsorganisationerne har mange gode kursus- og uddannelses tilbud til deres målgrupper.

En større andel af mænd end kvinder har været på kursus. Denne fordeling kan hænge sammen med, at færre kvinder end mænd er ledere og trænere. De to sidstnævnte grupper er kernemålgrupperne for mange kurser og uddannelser i foreningslivet, og det afspejles i besvarelserne, hvor de har klart mere kursuserfaring end resten af foreningsmedlemmerne. Næsten 80 pct. af lederne og trænerne i undersøgelsen har deltaget i kurser eller uddannelser i foreningsregi. Seneste kursuserfaring er generelt af nyere dato for de to grupper. 61 pct. af trænerne og 42 pct. af lederne har været på kursus inden for de seneste to år. I undersøgelsen er de mest benyttede kurser og uddannelser trænerkurser og idrætsspecifikke kurser. Det er ikke kun ledere og trænere, der har kursuserfaring. De to grupper udgør blot 14,5 pct. af alle respondenterne², og de 'aktive medlemmer' udgør således 28,3 pct. af dem, der har kursuserfaring.

Selv om der er stor kursusaktivitet i det undersøgte foreningsliv, er der samtidigt et stort potentiale for nye deltagere. Eksempelvis har omkring 20 pct. af de medvirkende trænere og ledere aldrig været på kursus i foreningsregi. Denne gruppe kan have god brug for ny viden og inspiration til at udvikle foreningslivet.

Kurser i fremtiden? – Ja tak!

Resultaterne viser, at især to parametre spiller ind på, om respondenterne kunne forestille sig at tage på kursus i fremtiden: Alder og tidligere kursuserfaring.

I alt 41,9 pct. af respondenterne kunne forestille sig at tage på kursus. Heraf er de yngste aldersgrupper mest villige til at tage på kurser/uddannelser i fremtiden. Hele 53,9 pct. af de 20-29-årige angiver, at de godt kunne forestille sig, at tage på kursus.

En anden udslagsgivende faktor er, om foreningsmedlemmerne allerede har prøvet at deltage i

¹ Da det kan være dem, der er mest interesserede i at deltage i en undersøgelse om idrættens uddannelsesbehov.

² I alt er 26,9 pct. af respondenterne ledere eller trænere, men de 12,4 pct. opfatter sig primært som 'aktive medlemmer'.

kurser. Har respondenterne været på kursus, kan de i meget høj grad forestille sig at tage på kursus igen. 68,8 pct. af denne gruppe er kursusvillige. Særligt aldersgruppen 30-39-årige og trænere, der tidligere har været på kursus, kunne forestille sig at deltage i kurser i fremtiden. I begge grupper finder man over 85 pct. positive svar.

Betydningen af kursuserfaring er tydelig, når man ser på kønsfordelingen blandt dem, der kunne forestille sig at tage på kursus. Blandt respondenter med kursuserfaring er mænd og kvinder næsten lige interesserede i at tage på kursus i fremtiden. Blandt respondenter uden kursuserfaring er der større forskel mellem kønnene. Blot 24,2 pct. af kvinderne mod 32,3 pct. af mændene i denne gruppe kunne forestille sig at tage på kursus.

Resultaterne peger således på, at det er vigtigt at skabe en uddannelsestradition og nogle gode uddannelses- og kursustilbud for de unge medlemmer af foreningerne. I den alder er medlemmerne mest interesserede i at komme på kursus, og i de år skabes en erfaring af stor betydning for deres senere kursusvillighed.

Undersøgelsens resultater peger desuden på, at der er forskel på kursusvilligheden i forskellige idrætsgrene. Da undersøgelsen er forholdsvis lille, er kun et udsnit af idrætsgrene repræsenteret, og yderligere undersøgelser i forhold til idrætsgrenenes forskellige uddannelseskultur kunne være meget frugtbare.

Motiver og motivation for at tage deltagelse i kurser/uddannelser

Undersøgelsen belyser såvel respondenternes personlige motiver som foreningens betydning for motivation.

Når respondenterne selv skal motivere deres kursusdeltagelse, vælger de både motiver, der er lyststyrede, præstationsmotiver, og hvad man kunne kalde mere omverdensregulerede eller ydrestyrede motiver. De tre mest valgte begrundelser er:

”Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt.”

”Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen.”

”Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben.”

Disse motiver understreger, at det er vigtigt, dels at have spændende kurser med relevans i forhold til foreningen, dels at foreningerne har en god rekrutteringsstruktur og uddannelseskultur. Det understreger samtidig, at selv om kurser og uddannelse i foreningsregi i høj grad kan bruges i andre sammenhænge i tilværelsen, er det først og fremmest idrætsspecifikke motiver og foreningens rolle, der er drivkraft for medlemmernes kursusdeltagelse.

Idræt og fællesskab motiverer

I forhold til foreningens betydning for motivationen til at deltage i kurser/uddannelse er det først og fremmest sporten/idrætten selv og det sociale fællesskab, der flytter respondenterne.

Respondenterne går op i deres sport/idræt, og der er en sammenhæng mellem det konkurrenceni-

veau, de dyrker sport/idræt på, og lysten til at tage på kursus. Respondenter, der mener, at foreningen er vigtig for idrætsgrenens udvikling, er mest kursusvillige, ligesom det især er de idrætsspecifikke kurser, der tiltrækker respondenterne. Således er respondenternes foretrukne kursusemner teknik og taktik, der er målrettet deres idræt.

I andre undersøgelser om frivillighed har det vist sig, at det sociale aspekt i forbindelse med frivillighed er vigtigere for frivillige i idrætsforeninger end i andre frivillige sammenhænge³. Resultaterne af denne undersøgelse understreger, at det sociale aspekt er vigtigt, og at medlemmernes sociale engagement i foreningerne spiller positivt sammen med medlemmernes kursusvillighed. Det er lederne og trænerne, der oftest deltager i foreningens sociale arrangementer, og deres kursusvillighed er klart højere end de 'aktive medlemmers'. Det gør sig også gældende blandt de 'aktive medlemmer', at jo flere af foreningens sociale arrangementer, de deltager i, jo bedre kunne de forestille sig at deltage i kurser/uddannelser.

Respondenterne tager også deres eget personlige netværk med i foreningen. 50,5 pct. af alle respondenter har ét eller flere familiemedlemmer, der også er aktive i foreningen. Særligt respondenter, der har deres forældre og dem, der har flere børn i foreningen, har en høj kursusvillighed. 82,7 pct. af lederne og 71,6 pct. af trænerne har familie i foreningen.

I udviklingen af fremtidens kursus- og uddannelsesstilbud vil det derfor være vigtigt stadig at have fokus på idrætsspecifikt indhold som kerneydelse. Det er her, idrætsorganisationerne kan tilbyde noget særligt i forhold til de mange andre kursus- og uddannelsesstilbud – arbejdsrelaterede såvel som fritidsbaserede – der konkurrerer om foreningsmedlemmernes tid og præferencer⁴.

Samtidigt kunne man arbejde endnu mere målrettet med de sociale aspekter i forhold til tilrettelæggelse og afvikling af kurser. Mange af undersøgelsens respondenter synes, at det er en vigtig faktor i forhold til at være på kursus/uddannelse, at der er andre fra foreningen med. Denne mulighed kan man for eksempel arbejde med gennem rabatter til foreninger for hver ekstra deltager på et kursus, eller ved at afholde særlige 'kursusevents', hvor flere forskellige kurser afholdes samtidig på samme sted. Det ville kunne skabe en 'stævnestemning', hvor flere medlemmer af foreningen kan tage af sted sammen, selv om de ikke skal på samme kursus.

Barrierer for at deltage i kurser og uddannelse

Fra andre undersøgelser⁵ ved vi, at rigtigt mange har lyst til at gøre et stykke frivilligt arbejde, men at de aldrig er blevet spurgt. Denne undersøgelse bekræfter, at det for mange medlemmer i foreningerne er vigtigt at blive opfordret til at tage på kurser/uddannelse. Det er tydeligt, at mange foreninger allerede er gode til at give medlemmerne et venligt puf. Det er en af de tre mest brugte begrundelser for at deltage i kurser, at man blev opfordret til det. Ledernes besvarelser i undersøgelsen understreger samtidig, at de ser kurser og uddannelse som en integreret del af foreningerne, og at de ofte opfordrer trænere og 'aktive medlemmer' til at deltage i kurser.

³ Se for eksempel Habermann, 2007

⁴ Se for eksempel Bjerrum, 2011

⁵ Se for eksempel Habermann, 2007

På trods af dette er den hyppigste begrundelse for ikke at have deltaget i kurser og uddannelse i foreningsregi, at man aldrig er blevet spurgt. Ligeledes anfører respondenter, at de ikke vidste, at det var en mulighed. Selv om foreningerne er gode til at rekruttere, er der altså yderligere potentiale i en øget kommunikation om mulighederne for kurser og uddannelser i foreningsregi.

Det samme gør sig gældende på et mere organisatorisk plan. I undersøgelsen spørges respondenter med kursuserfaring og lyst til at tage på kursus i fremtiden, om de ved, hvor de skal finde kurserne. Blandt trænerne og lederne svarede omkring 90 pct. ja, men blandt de 'aktive medlemmer' var der over 35 pct., som ikke ved, hvor de kan finde kursus- og uddannelses tilbud.

Næst efter 'Jeg er aldrig blevet spurgt' er de to væsentligste begrundelser for ikke at deltage i kurser/uddannelse, at respondenterne har andre prioriteter, og at de ikke har tid. Man kan argumentere for, at der ikke er så meget fremtidigt potentiale i disse begrundelser, men hvis man ser på dem, der ikke har tid, fordelt på alder, er svarene fordelt med ca. 20 pct. i aldersgrupperne fra 20-29, 30-39, 40-49 og 50-59 år. De helt unge og de ældre, ser altså kun i mindre grad mangel på tid som en barriere for kursusdeltagelse. Foreningsmedlemmer under 19 år og over 60 år kan således ses som en særligt interessant målgruppe i forhold til kursusaktivitet.

Udvikling af kursusform

Mange af respondenterne foretrækker de kendte kursusformer med korte kurser på 4-6 timer i weekenderne. Der er dog store variationer efter rolle i foreningen og alder. Resultaterne peger på nogle gode alternativer, hvis kurserne/uddannelserne skal målrettes forskellige grupper.

For ledere og trænere passer gå-hjem-møder på hverdagsaftener godt ind i hverdagen. Denne kursusform må nødvendigvis afvikles i deltagernes lokalområder, men kan være et godt tilbud til de to grupper, der i forvejen har travlt med arbejdet i foreningerne.

Kurser og uddannelser i dagtimerne på hverdagen passer især ind i hverdagen hos respondenter over 60 år. Også en stor del af de unge mellem 16 og 19 år svarer, at det er et godt tidspunkt. De 16-19-årige er blandt de allermest kursusvillige medlemmer, så gode, varierede tilbud vil have god mulighed for at tiltrække gruppen. Selv om kursusvillighed falder med alderen, er medlemmer over 60 år en interessant gruppe, da over 30 pct. af gruppen af 60-69-årige og 14,9 pct. af respondenterne over 70 år kan forestille sig at tage på kursus. Disse tal er endnu højere, hvis man udelukkende ser på respondenter med kursuserfaring.

Dagtimerne kan også have potentialer for de mest kursusvillige beskæftigelsesgrupper: studerende, selvstændige, ufaglærte arbejdere/specialarbejdere og ledige på dagpenge.

Kurser og uddannelser i weekenderne er generelt et kursustidspunkt, der passer mange godt. Også her kan det dog være en fordel også at sætte øget fokus på målgrupperne. Her har alder og livsfaser i høj grad betydning for, hvem man tiltrækker. De 20-29-årige er mest enige i, at de foretrækker kurser i weekenderne, fulgt af de 40-49-årige. I kommunikationen omkring kurser kan man derfor med fordel arbejde med en differentiering i forhold til aldersgrupperne i målgruppen.

Ønsker man i fremtiden at arbejde med e-læring eller kurser, der giver formelle kvalifikationer, skal man være opmærksom på, at den generelle opbakning fra foreningsmedlemmerne til disse kursusformer ikke er stor. Det skal understreges, at både kurser, der giver formelle kvalifikationer og e-læringskurser er nye initiativer, og at et manglende kendskab til tilbuddene kan have indflydelse på besvarelserne. Desuden ser de to kursusformer ud til at appellere til nye målgrupper. Det er primært respondenter uden kursuserfaring, der er tilbøjelige til at foretrække e-læringskurser og kurser med formelle kvalifikationer. For eksempel foretrækker 34,5 pct. af respondenterne uden kursuserfaring e-læringskurser mod 18,5 pct. af respondenterne med kursuserfaring. Disse kursusformer kan således have et potentiale for at tiltrække nye kursusedtagere og være et godt supplement til eksisterende kursusformer, mens det synes mindre vigtigt at målrette kurserne mod medlemmer med kursuserfaring.

Trænerne/instruktørerne i foreningen

Der er meget stor anerkendelse af trænerens arbejde i foreningen. Både 'aktive medlemmer' og ledere er meget tilfredse med deres trænere. I alle ti udsagn om trænerne har over 70 pct. af respondenterne en positiv vurdering. De udsagn, der var størst enighed om, var, at trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt, at de er dygtige til deres egen sport samt, og at de er fagligt dygtige (i forhold til teknik, taktik og udstyr).

Alle respondenterne blev også bedt om, at prioritere de vigtigste egenskaber ved en træner/instruktør. De tre højest prioriterede er, at trænerne/instruktørerne:

- er gode til at lære fra sig
- er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen
- er engagerede og tager deres opgave alvorligt

Respondenterne understreger således trænerens/instruktørernes pædagogiske egenskaber som det vigtigste ved en træner. Det er dog ikke noget, der afspejles i forhold til, hvilke typer kurser respondenterne foretrækker, hvor pædagogiske kurser ikke bliver foretrukket af nær så mange som kurser med fokus på idrætsspecifikke emner.

De relevante teoretiske rammer og arbejdstesen

Uddannelse og deltagelse i kurser i det frivillige liv er afhængig af mange forskellige personlige og samfundsmæssige faktorer. Undersøgelserdesignet har derfor hentet inspiration fra flere forskellige vidensfelter i forbindelse med forberedelsen af spørgeskemaet.

Især tre temaer danner ramme om undersøgelsens tilgang til emnet:

- Motivation
- Frivillighed
- Livslang læring

I bilag 1 beskrives de tre temaer kort. Nedenfor beskrives arbejdstesen, der ligger til grund for undersøgelsens arbejde med motivation og barrierer.

Handling – en arbejdstese

For at vi som mennesker kommer frem til en given handling – som at tage på kursus eller uddannelse – er det ikke bare lysten, der skal være til stede. Mange andre faktorer spiller ind. Miller og Rollnick har i udviklingen af 'den motiverende samtale' arbejdet meget med motivation og forandringer på individniveau. Ifølge dem er det ikke nok, at man er motiveret til at skabe en forandring. Man skal også have evnen til at udføre forandringen samt muligheden og viljen til at prioritere den givne forandring⁶.

Hvis man skal overføre denne tese til undersøgelsen af medlemmernes motivation og barrierer for at tage på kurser/uddannelser, kan man sige, at medlemmerne skal have både motivationen – med alt hvad det indebærer (f.eks. lyst til at tage på kursus) – og viljen til at omsætte lysten til handling (f.eks. at prioritere at tage på kursus). Samtidigt skal det faktisk være muligt at udføre den ønskede handling. I forbindelse med kurser skal der for eksempel være relevante kurser/uddannelser, der skal være økonomisk grundlag for, at man kan komme af sted, og man skal have tiden til det.

Det er undersøgelsens arbejdstese, at disse tre faktorer, motivation, vilje og mulighed, spiller sammen. De tre faktorer vægter forskelligt for den enkelte og kan have forskellig indflydelse på den endelige beslutning. Men hypotesen er, at alle tre faktorer skal være til stede i en eller anden form, for at et medlem tager skridtet til at deltage i et kursus eller en uddannelse i foreningsregi.

⁶ Miller og Rollnick, 2002

Metodiske overvejelser

Undersøgelsen er udarbejdet som internetbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt en række større idrætsforeninger i Aalborg Kommune. I alt deltog 23 foreninger i undersøgelsen. For at opnå et indtryk af de unges betydning for foreningerne og samtidig få respondenter, der kunne svare på egne vegne, blev målgruppen for undersøgelsen afgrænset til medlemmer på 16 år og derover.

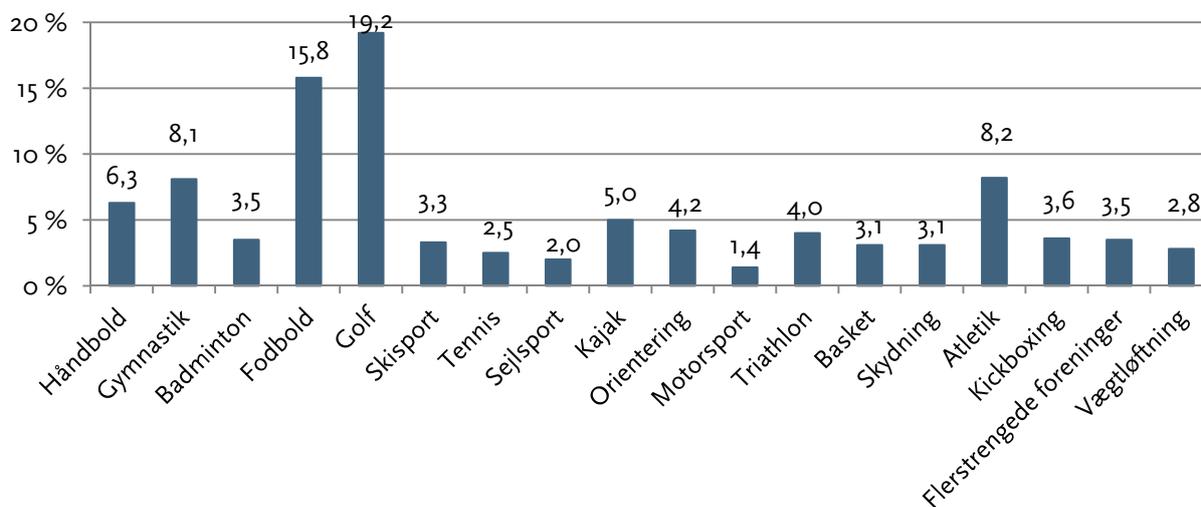
De deltagende foreningers samlede medlemstal var ifølge foreningernes egne medlemslister 5.786 medlemmer på 16 år eller derover. Af de 5.786 udsendelser kom fejlmeldinger eller returbreve fra 386. Det giver en samlet potentiel målgruppe på 5.400 respondenter, der har modtaget invitationen til at deltage i undersøgelsen. Deraf valgte 1.226 at deltage i undersøgelsen. Den samlede svarprocent blev således på 23 pct.

De valgte foreninger i Aalborg

Udvælgelsen af foreningerne skete ved hjælp af nøgletal indhentet fra DIF's medlemsopgørelser. For at kunne afdække generelle tendenser for kursus- og uddannelsesbehovet ønskede DIF at kontakte de 30 største idrætsforeninger i kommunen og tilbyde dem at deltage i spørgeskemaundersøgelsen. Foreninger, der af forskellige årsager ikke ønskede at deltage i undersøgelsen, blev løbende udskiftet med andre relevante foreninger.

I udvælgelsen var der fokus på, at mange forskellige idrætsgrene skulle være repræsenteret. I Aalborg er der f.eks. mange svømme-, golf- og fodboldklubber blandt de største foreninger. I det omfang det var muligt, søgte vi at undgå overrepræsentation af en enkelt sportsgren. Dette har dog ikke været muligt helt at korrigere for, da eksempelvis den medvirkende golfklub er så stor, at dens deltagelse naturligt vil kunne ses i en mindre undersøgelse som denne. Fodboldklubber markerer sig også stærkt, da de har været meget interesserede i at deltage i undersøgelsen. Samtidigt er svømmeclubberne underrepræsenteret, da de ikke ønskede at deltage, da de ikke ønskede at udlevere medlemmernes adresser. (se figur 1: Medlemmer fordelt på idrætsgrene).

Figur 1: Medlemmer fordelt på idrætsgren (pct.)

Undersøgelsens begrænsninger

Da foreningerne ikke er valgt tilfældigt, og vi ikke med sikkerhed ved om de medlemmer, der vælger at svare på spørgeskemaet, er repræsentative for alle medlemmer, skal det understreges, at undersøgelsen ikke er repræsentativ, ligesom den forholdsvist lave svarprocent kan give anledning til visse forbehold i forhold til, om det primært er de meget aktive og uddannelsesinteresserede medlemmer, som har besvaret skemaet. Det kan være medlemmer med særlig interesse i kurser og uddannelse eller medlemmer med et stort foreningsengagement, der føler et ansvar for at deltage i undersøgelser som denne. Undersøgelsen kan altså ikke give et generelt billede af det danske eller ålborgensiske foreningsbillede.

Undersøgelsens mål er da også i højere grad at give et indblik i forskellige medlemmers begrundelse, holdninger og motiver i forhold til kursusdeltagelse og at give et billede af forskellige sammenhænge mellem idrætslig- og personlig baggrund. Undersøgelsen kan således danne et grundlag for udarbejdelse af strategier for det videre arbejde på kursus- og uddannelsesområdet i såvel foreninger som organisationer.

En metodisk udfordring har været at udvælge spørgsmål, som indfanger de enkelte medlemmers motivation for deltagelse i kurser. Det er vanskeligt at udpensle en direkte årsags-virkningssammenhæng, som man ofte søger gennem kvantitative metoder, da mange forskellige faktorer er på spil i en forklaring af det enkelte medlems handlinger og holdninger. Ofte vil man f.eks. selv have vanskeligt ved at svare på, hvorfor man har truffet de valg, man har. Arbejdstesen, som er beskrevet ovenfor, søger at tage højde for den kompleksitet, som alle medlemmer indgår i socialt, kulturelt og historisk, som alt sammen påvirker og danner baggrund for de valg, der bliver truffet.

Med de ovenstående forbehold har vi søgt at operationalisere nogle spørgsmål ud fra de teoretiske overvejelser/arbejdstesen omkring skelen mellem motivation, mulighed og vilje, og det primære formål har i denne forbindelse været at finde interessante *forskelle* på svar afhængig af den rolle, man bruger mest tid på i foreningen. I forhold til denne målsætning vurderer vi, at denne undersøgelse giver et værdifuldt beslutningsgrundlag i forhold til tilrettelæggelsen af fremtidens kurser og uddannelser for medlemmer af danske idrætsforeninger.

I nogle analyser optræder meget få respondenter i de enkelte grupperinger. Det gør konklusionerne usikre, og det er anført i teksten i de tilfælde, hvor usikkerhederne forekommer.

For yderligere metodiske overvejelser i forbindelse med undersøgelsen se bilag 1.

Undersøgelsen – deltagere og medlemsprofiler

I dette kapitel præsenteres først undersøgelsens omfang. Kapitlet introducerer senere en central analysekategori, der bruges i rapportens analyser: 'Roller i foreningen'. I forhold til kurser og uddannelser er medlemmernes forskellige roller særligt interessante, da de hver især repræsenterer særegne målgrupper. Nedenfor beskrives undersøgelsens brug af 'roller i foreningen' og denne rollefordeling set i forhold til køn, alder og uddannelse.

Omfang og deltagere

Som nævnt deltog 1.226 af de 23 foreningers medlemmer i undersøgelsen. Størstedelen af medlemmerne er funktionærer/embedsmænd (43,2 pct.). Den næststørste gruppe er under uddannelse (18,1 pct.).

Næsten dobbelt så mange mænd som kvinder deltog i undersøgelsen. 781 mænd og 445 kvinder. Desværre kan vi ikke se, om tallet svarer til kønsfordelingen i foreningerne, da vi på medlemmer, der ikke har deltaget, kun har e-mailadresser og hverken navn eller køn. Ifølge undersøgelsen af befolkningens idrætsvaner fra 2007 er mænd mere foreningsaktive (44 pct.) end kvinder (39 pct.), og tallene må ses i det perspektiv.

Tabel 1: Medlemmer fordelt på køn

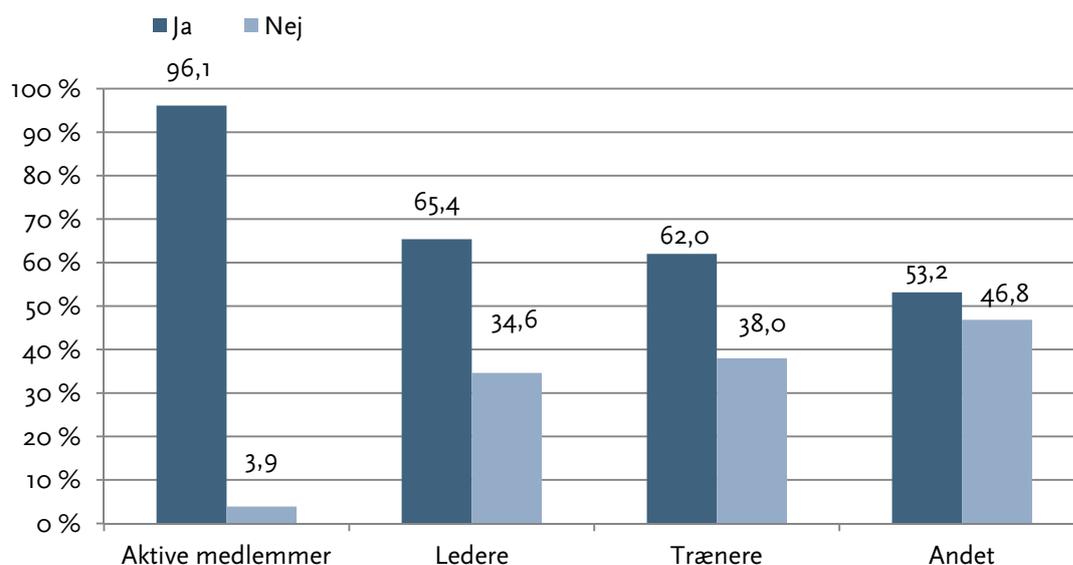
	Antal	Pct.
Mænd	781	63,7
Kvinder	445	36,3
Base/total	1.226	100,0

Medlemmerne og foreningerne

31,8 pct. af respondenterne har været medlem af deres forening i mere end ti år. I den anden ende af skalaen har 13 pct. været medlem i mindre end et år. Det typiske foreningsmedlem har 5-14 minutters transport til sin forening og har dyrket sin nuværende sport/idræt i mere end ti år.

Af de medlemmer, der har svaret, er der i alt 11,3 pct., der ikke dyrker sport/idræt i deres forening (se figur 2 for fordelingen på roller).

Figur 2: Dyrker du sport/idræt i din forening fordelt på primær rolle (pct.)

Roller i foreningen

I spørgeskemaet har vi spurgt om baggrundsdata og holdninger til foreningen, som er vigtige for analysen. En af de helt centrale kategorier, som kan have betydning for holdninger og adfærd i forbindelse med kursusvillighed, er medlemmernes roller i foreningen. Rollerne har indflydelse på den viden, de kvalifikationer og de kompetencer, som medlemmerne efterspørger. Som baggrund for rapportens analyser beskriver vi nedenfor kort vores definition af de forskellige roller, og tegner en profil af de tre centrale roller i undersøgelsen: ledere, trænere og 'aktive medlemmer'.

Sidst beskrives også profilerne på 'passiv medlem' og 'andet' som to rollekategorier, det var muligt at vælge. De vil dog kun blive nævnt i analyserne i tilfælde, hvor de skiller sig særligt ud.

Hvilke roller har medlemmerne i foreningen?

Der er i spørgeskemaet to spørgsmål om, hvilken rolle medlemmerne har i foreningen. Spørgsmål 9 giver respondenterne mulighed for at angive en eller flere af de nedenfor listede roller.

1. Aktivt medlem
2. Passivt medlem
3. Formand
4. Næstformand
5. Kasserer
6. Sekretær
7. Bestyrelsesmedlem
8. Udvalgsformand
9. Udvalgsmedlem
10. Ansat leder eller administrator
11. Træner/instruktør
12. Holdleder

13. Udfører andre praktiske opgaver
14. Dommer/official
15. Andet, skriv gerne hvilken funktion

Det viser sig, at godt hvert fjerde af de deltagende medlemmer i undersøgelsen har mere end én rolle (se tabel 2). I rapporten vil resultaterne fra dette spørgsmål blive betegnet som 'brutoroller'.

Tabel 2: Fordelingen på antal roller

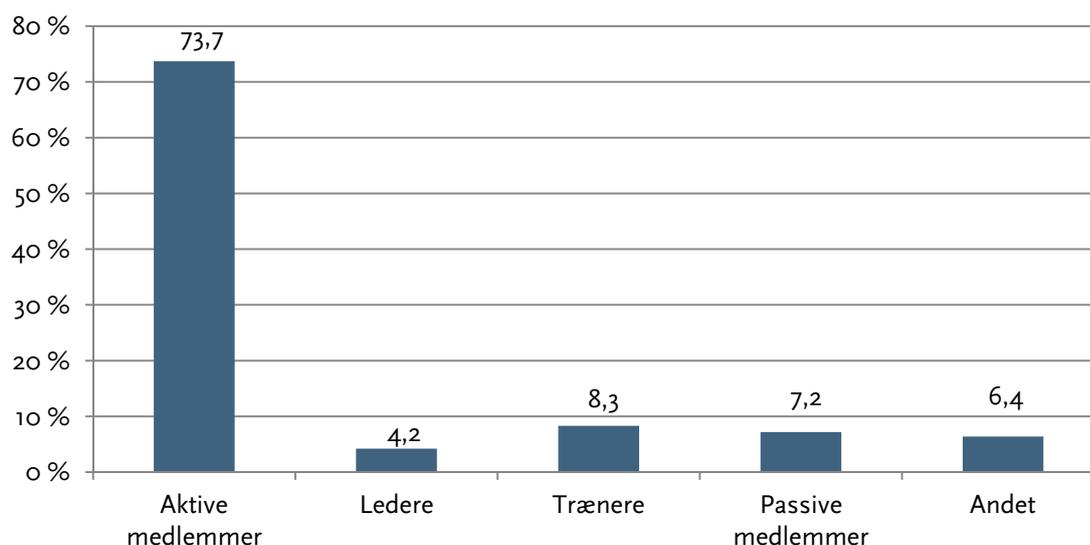
Antal roller	Total
Én rolle	73,9 %
To roller	13,8 %
Tre roller	6,8 %
Fire roller	3,3 %
Fem roller	1,7 %
Seks roller	0,5 %
I alt	100 %

I spørgsmål 11 bliver respondenterne bedt om at angive, hvilken rolle de bruger mest tid på i foreningen. Som valgmulighed fik respondenterne de roller, de havde sat kryds ved i spørgsmål 9. Dette spørgsmål blev stillet for at sikre, at man i analyserne kan se, hvad respondenterne selv opfatter som deres primære opgave i foreningen. Netop med en tradition for, at foreningsmedlemmer har flere roller, kan dette svar give en indikation på det enkelte medlems perspektiv på foreningen og dermed på besvarelserne. Det er denne besvarelse der som udgangspunkt danner baggrund for analyserne, mens besvarelserne fra spørgsmål 9 vil blive inddraget i perspektiveringer. I rapporten vil besvarelserne på dette spørgsmål betegnes primær rolle/primære roller.

Ud fra de ovennævnte besvarelser har vi kategoriseret fem analysegrupper af roller i undersøgelsen:

- Aktivt medlem (svarmulighed 1)
- Passivt medlem (svarmulighed 2)
- Leder (svarmulighed 3-10)
- Træner (svarmulighed 11-12)
- Andet (svarmulighed 13-15)

Figur 3: Undersøgelsens respondenter fordelt på primær rolle (pct., N=1226)

Som det ses af figur 3 er 7,3 pct. af respondenterne 'passive medlemmer' i deres foreninger, og 6,4 pct. er i kategorien 'andet'.

43,8 pct. af de 'passive medlemmer' er kvinder, og 23,6 pct. har været medlem af foreningen i mere end ti år. Samtidig er det værd at bemærke, at 17,7 pct. af de 16-19-årige har markeret, at de pt. er 'passive medlemmer'.

'Andet'-kategorien dækker over de besvarelser, der ikke kunne passe ind i en af de ovenstående grupper, eller var for lille en gruppe i sig selv, til at kunne bruges statistisk samt medlemmer, der selv har svaret 'andet'. Eksempler på dette kunne være webmaster, som enkelte har svaret, men altså ikke nok til, at de var interessante at kigge på som gruppe i denne sammenhæng. Desuden er svarmulighed 13 og 14, der indbefatter 'dommer/official' og personer, der 'udfører andre praktiske opgaver' medtaget i kategorien 'andet', da der er for få besvarelser til, at kategorierne kan analyseres alene. Når man ser på den samlet kan man imidlertid sige, at det er en gruppe, der virker til at være meget knyttet til foreningen. Næsten halvdelen har været medlem mere end ti år. Der er mange, der bor tæt på deres forening, og både kursuserfaring og kursusvillighed er relativt høj i kategorien. Der er samlet 79 respondenter (6,4 pct.) i denne kategori.

Ledere, trænere og 'aktive medlemmer'

Ligesom 'aktive medlemmer' udgør den største del af foreningernes medlemmer, udgør de også klart den største andel af denne undersøgelse. 73,7 pct. af respondenterne har markeret, at de primært er 'aktive medlemmer' i deres forening. Det er den rolle, de bruger mest tid på. Det betyder, at de 'aktive medlemmers' svarprocenter ofte vil være tæt på gennemsnittet i undersøgelsen. Som beskrevet kan de 'aktive medlemmer' godt samtidig være trænere eller ledere, men i denne sammenhæng er disse kategorier forbeholdt dem, der primært bruger deres tid i foreningen på at være ledere eller trænere.

Ifølge denne definition er 4,2 pct. af respondenterne ledere og 8,3 pct. er trænere. I hele tal svarer

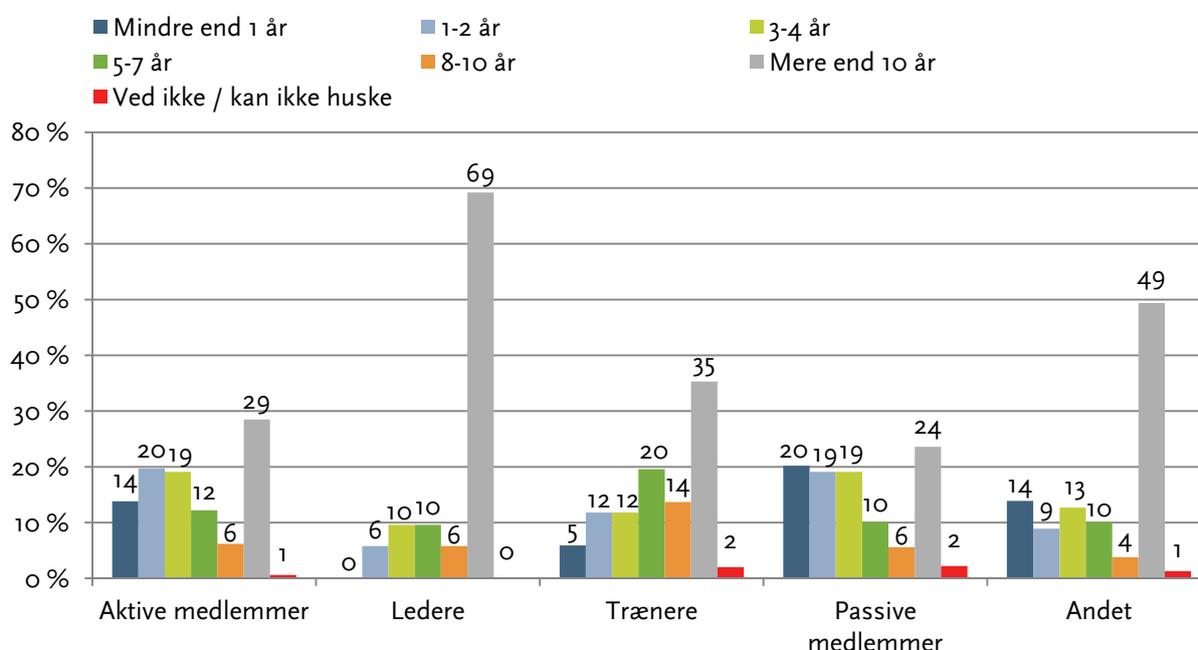
det til, at 52 respondenter har svaret, at de bruger mest tid på at være ledere og 102 at de primært er trænere. Til sammenligning har brutto 143 markeret, at de har en af lederposterne i foreningen og 187, at de er trænere eller holdledere.

Tabel 3: Antal respondenter der er ledere og trænere

	Primær rolle	Rolle – brutto
Leder	52	143
Træner	102	187

Som det ses af figur 4, har de fleste respondenter fra alle tre grupper været medlem af foreningen over ti år. Særligt markant er det hos lederne, hvor hele 69 pct. angiver, at de har været tilknyttet foreningen så længe. Respondenter i kategorien 'andet' er også interessante i denne sammenhæng med 49 pct., der har været medlem mere end ti år.

Figur 4: Primære roller i foreningen fordelt på antal år som medlem af foreningen (pct.)

Køn

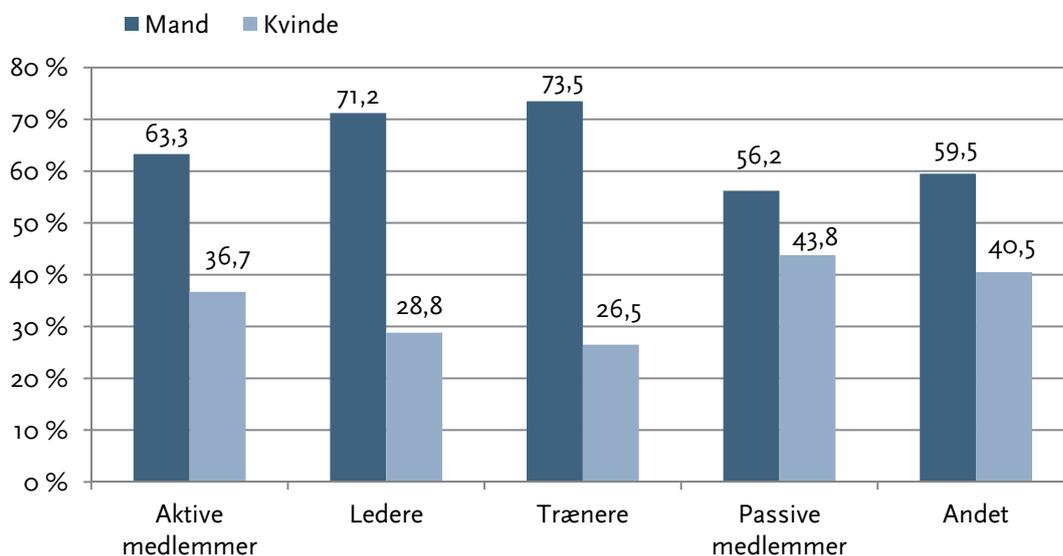
Undersøgelsens kønsfordeling har allerede været beskrevet. Deraf følger, at de fleste 'aktive medlemmer' i undersøgelsen udgøres af mænd.

Det er primært mænd, der er ledere. 71,2 pct. er mænd, og 28,8 pct. er kvinder. Denne fordeling er ikke et voldsomt skævt tal, når man tager den generelle kønsfordeling i undersøgelsen i betragtning (63,7 pct. af respondenterne er mænd, og 36,3 pct. er kvinder). Selv med det in mente er mændene dog bedre repræsenteret blandt lederne end kvinderne.

Blandt de kvindelige ledere i undersøgelsen er de fleste ledere i henholdsvis håndbold (26,7 pct.) og kajak (20 pct.).

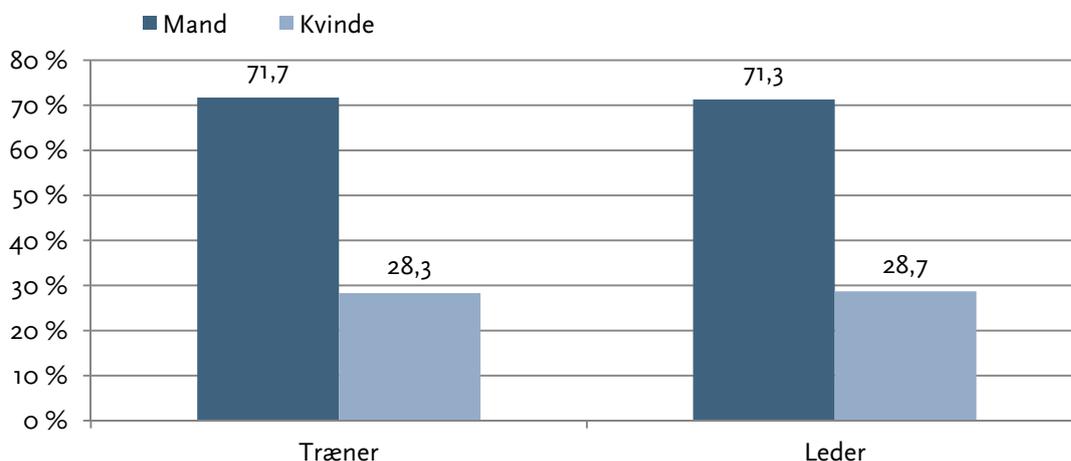
Kønsfordelingen blandt trænerne er en smule mere markant end hos lederne. 26,5 pct. af trænerne er kvinder, og de resterende 73,5 pct. er mænd. De kvindelige trænere er primært trænere i håndbold (29,6 pct.), gymnastik (22,2 pct.), fodbold (14,8 pct.) og golf (11,1 pct.).

Figur 5: Primære roller i foreningen fordelt på køn (pct.)

Ser man på kønsfordelingen blandt alle ledere eller trænere (brutoroller), er kønsfordelingen stort set som ved de primære roller. Med den lille forskel, at en lidt større andel af trænerne er kvinder.

Figur 6: Brutoroller (trænere og ledere) fordelt på køn (pct.)

Alder

Som det fremgår af tabel 4, er aldersfordelingen blandt de 'aktive medlemmer' jævn i aldersgrupperne fra 20-59 år, mens gruppen af 16-19-årige aktive kun udgør 5 pct. af alle respondenterne, og 70 år+ udgør ca. 4 pct.⁷

⁷ Fra den sidste gruppe har vi modtaget en del personlige henvendelser, hvor flere har ment, at de var for gamle til at deres besvarelser var relevante for fremtidens uddannelser eller at deres kursuserfaring lå for langt tilbage. En enkelt havde ikke computer og dermed ikke adgang til nettet.

Tabel 4: Aldersfordelingen i undersøgelsen (N=1.172)

Alder inddelt i grupper							Total
16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	Over 70 år	
62	229	210	251	224	146	50	1.172
5,3 %	19,5 %	17,9 %	21,4 %	19,1 %	12,5 %	4,2 %	100 %

Tabel 5 viser at gruppen af ledere er noget ældre end respondenterne generelt. Den største andel foreningsmedlemmer, som primært bruger tid på lederarbejdet, finder man blandt de 40-49-årige, de 50-59-årige samt blandt ældre på 70 år+. Omvendt har ingen af de yngste respondenter mellem 16 og 19 år angivet, at deres tid primært går med lederarbejde.

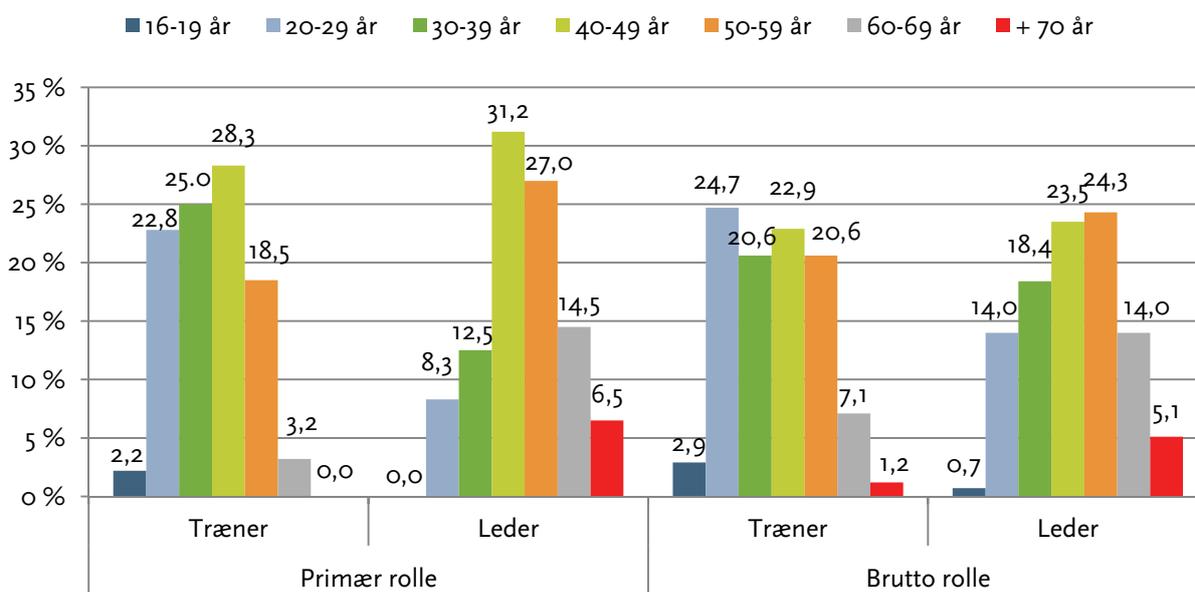
Tabel 5: Aldersgrupperne fordelt på primære roller (N=1.172)

	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	+ 70 år
Aktive medlemmer	71,0 %	77,3 %	73,3 %	69,7 %	75,0 %	78,8 %	80,0 %
Ledere	0,0 %	1,7 %	2,9 %	6,0 %	5,8 %	4,8 %	6,0 %
Trænere	3,2 %	9,2 %	11,0 %	10,4 %	7,6 %	2,1 %	0,0 %
Passive medlemmer	17,7 %	9,2 %	4,3 %	7,2 %	8,5 %	3,4 %	2,0 %
Andet	8,1 %	2,6 %	8,6 %	6,8 %	3,1 %	11,0 %	12,0 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Trænergruppen er yngre end ledergruppen. De 30-39-årige er med 11 pct. trænere den aldersgruppe med størst andel af trænere. De 40-49-årige og de 20-29-årige følger dog lige efter med henholdsvis 10,4 pct. og 9,2 pct. af respondenterne, der primært er trænere.

Hvis man ser på bruttotallene for rollefordelingen, er den største andel af ledere mellem 50 og 59 år mens flest 20-29-årige markerer, at de er trænere.

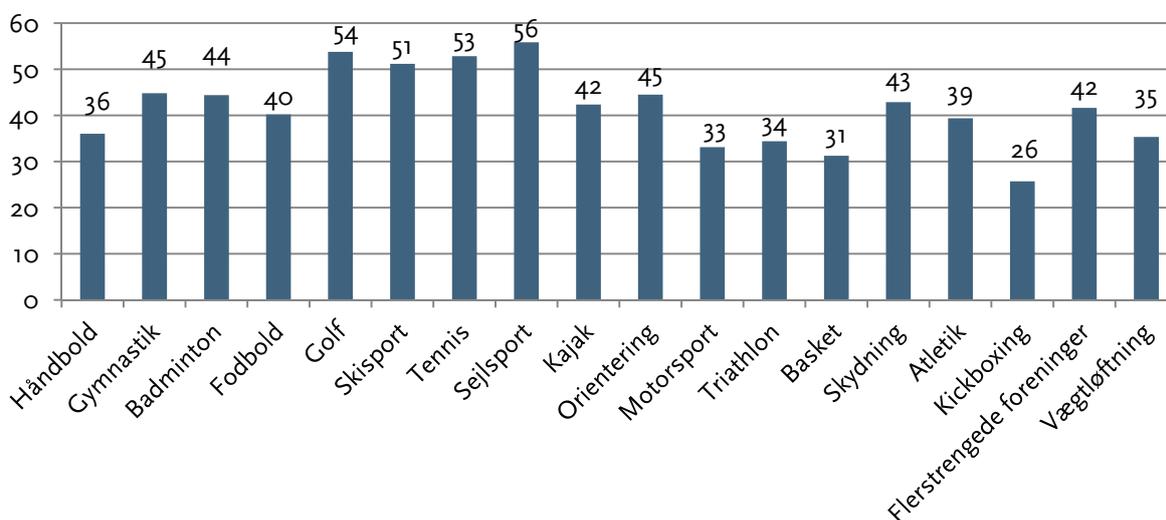
Figur 7: Primære roller og bruttoroller fordelt på alder (pct.)

Rekrutteringen af trænere ser således ud til at starte tidligere end lederrekrutteringen, mens respondenterne i denne undersøgelse til gengæld fortsætter som ledere og 'aktive medlemmer' længere end som trænere. Ingen i aldersgruppen over 70 år har svaret, at de bruger mest tid på trænergerningen.

Når man ser på alderen fordelt på roller, skal man have in mente, at der i de enkelte foreninger og idrætter er stor forskel på respondenternes gennemsnitsalder. Figur 8 giver et overblik over gennemsnitsalderen fordelt på idrætsgren. Det skal understreges, at det her udelukkende er foreningers respondenter på 16 år og derover, der har haft mulighed for at medvirke. Det betyder, at de foreninger, der har børne- og ungdomsarbejde, vil have en meget lavere gennemsnitsalder end den viste.

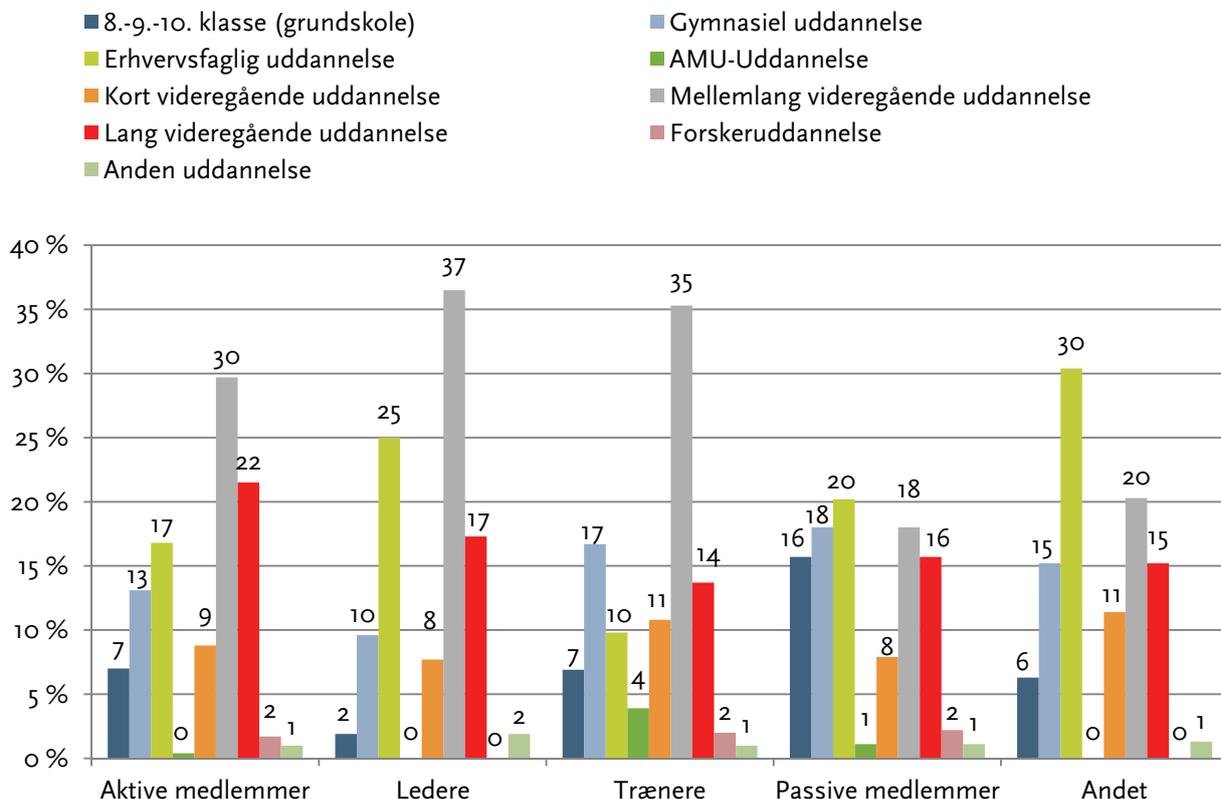
Figur 8: Respondenternes gennemsnitsalder fordelt på idrætsgren

Uddannelse

De 'aktive medlemmers' uddannelsesprofil er spredt over hele paletten med en overvægt af respondenter med mellemlange videregående uddannelser.

Figur 9: Uddannelsesniveau fordelt på primære roller (pct., N=1226)

I tabel 6 kan man se uddannelsesfordelingen i datasættet i forhold til populationen i Danmark som helhed. Overrepræsentationen i datasættet af respondenter med en gymnasial uddannelse som den længste færdiggjorte uddannelse kan forklares ved det store antal studerende respondenter. De øvrige forskelle kan give en indikation af, hvem der prioriterer at deltage i spørgeskemaundersøgelser om foreninger.

Tabel 6: Uddannelsesfordelingen i datasættet i forhold til populationen i Danmark

	Grundskole	Gymnasial	Erhvervsfaglig	Kort videregående	Mellemlang videregående	Lang videregående	Forskeruddannelse	Andre uddannelser
Population	31,7 %	8,7 %	32,9 %	5,0 %	12,9 %	6,6 %	0,4 %	1,8 %
Datasættet	7,2 %	13,6 %	17,7 %	9,1 %	29,4 %	19,6 %	1,5 %	1,9 %

Kilde: Danmarks Statistik, 2011

Lederne tilhører uddannelsesmæssigt særligt to grupper: 1) Medlemmer med en mellemlang videregående uddannelse og 2) medlemmer med en erhvervsfaglig uddannelse (håndværker, butik, kontor, frisør, sosu m.v.). Hele 61,5 pct. af lederne er ansat som funktionær/tjenestemand⁸.

Trænernes uddannelsesniveau er mere varieret end ledernes profil. Igen har den typiske træner dog en mellemlang uddannelse med hele 40 pct. af trænerne i denne gruppe. I forhold til nuværende beskæftigelse er langt den største gruppe (47,1 pct.) af trænerne funktionærer/tjenestemænd. Mange af trænerne er, i modsætning til lederne, under uddannelse (20,6 pct.)⁹.

⁸ For bruttogruppen af ledere (brutoroller) er dette tal lidt lavere med 55,9 pct. men det er stadig klart den største andel af ledere, der er funktionærer.

⁹ For bruttogruppen af trænere (brutoroller) er de tilsvarende tal henholdsvis 44,9 pct. funktionærer og 21,9 pct. studerende.

Medlemmernes kursuserfaring

I planlægningen af fremtidens kursus- og uddannelses tilbud er det vigtigt at have kendskab til, hvem der uddanner sig, og hvilke typer af kurser/uddannelser de foretrækker. Er der forskel på kursuserfaring blandt ledere, trænere og 'aktive medlemmer'? Og i så fald, hvori består disse forskelle?

Over 40 pct. af alle foreningsmedlemmer, der har deltaget i denne undersøgelse, har været på kursus. Jo ældre de er, jo større er sandsynligheden for, at de har kursuserfaring fra foreningsregi. En større andel af mænd end kvinder har været på kurser/uddannelser, og det er primært ledere og trænere, der har kursuserfaring. Både ledere og trænere er generelt godt opdateret på kursusfronten. Henholdsvis 42,1 pct. af lederne og 60,8 pct. af trænerne har været på kursus/uddannelse i foreningsregi i løbet af de to seneste år.

Desuden har en stor gruppe af de 'aktive medlemmer' ligeledes været på kursus i foreningsregi. Dette kan skyldes, at mange af de respondenter, der ifølge undersøgelsens opdeling efter 'primær rolle' kategoriseres som 'aktive medlemmer', kan være ledere eller trænere samtidigt. Tallene for 'brutoroller' viser dog, at det ikke er den eneste forklaring. Det tyder på, at medlemmerne over tid kan besidde mange forskellige poster, eller at de har deltaget i kurser, målrettet 'aktive medlemmer'. Det kan eksempelvis være introduktionskurser, sikkerhedskurser eller andre idrætsspecifikke tilbud.

Kapitlet belyser til sidst, hvilke typer kurser/uddannelser, respondenter med kursuserfaring har deltaget i. De fleste respondenter med kursuserfaring har været på trænerkurser og træningsspecifikke kurser. De mest benyttede udbydere af kurser er specialforbund.

Kursuserfaring blandt medlemmerne

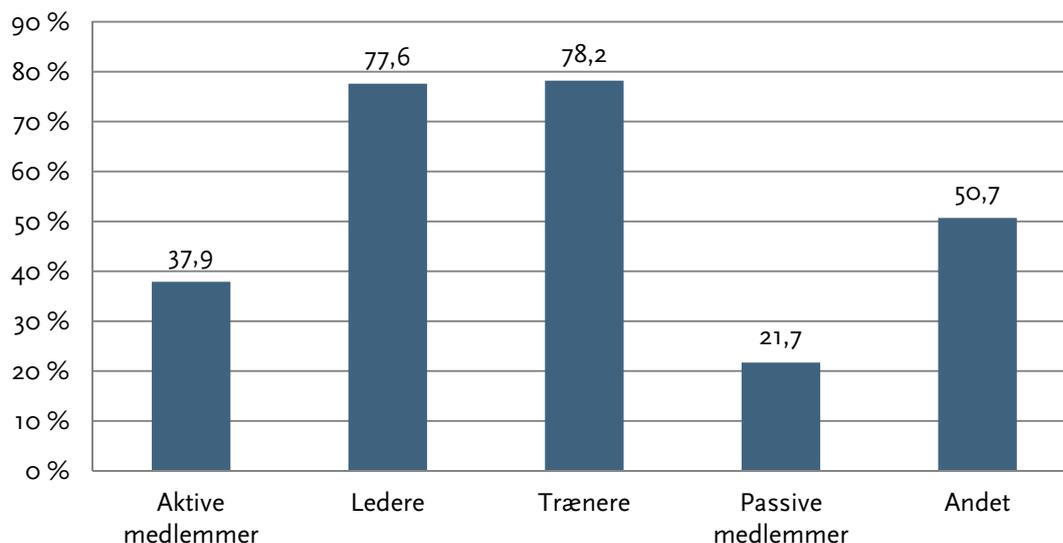
Blandt de deltagende foreningsmedlemmer i undersøgelsen har 42,8 pct. været på kursus/uddannelse i forbindelse med en idrætsforening¹⁰. Da undersøgelsen ikke er repræsentativ, er det vanskeligt at give et bud på, hvordan dette modsvarer det generelle billede blandt danske foreningsmedlemmer. Man må dog formode, at der i undersøgelsen vil være en overhyppighed af respondenter med kursuserfaring, da disse kan være mere motiverede for at udfylde spørgeskemaet.

Roller

Ledere og trænere har mest kursuserfaring. 78,2 pct. af trænerne har været på kursus eller uddannelse i foreningsregi. Lederne er næsten lige så stærkt repræsenteret med 77,6 pct. Blandt 'aktive medlemmer' har 37,9 pct. kursuserfaring. De 'passive medlemmer' er med 21,7 pct., der har været på kursus, de mindst kursuserfarne.

¹⁰ Deltagerne i undersøgelsen blev spurgt, om de har deltaget i kurser/uddannelse i forbindelse med en idrætsforening. Det behøvede ikke at være i forbindelse med den aktuelle forening.

Figur 10: Andel, der har deltaget i kursus-/uddannelse i foreningsregi fordelt på primær rolle i foreningen (pct.)¹¹

Tabel 7 viser andelen af respondenter i forskellige roller (brutto), der har markeret, at de har været på kursus. Andelen af ledere og trænere med kursuserfaring, bliver i bruttogruppen lidt mindre, end når man ser på primære roller i foreningen, til gengæld bliver andelen af 'aktive medlemmer' lidt større. Forklaringen på dette er, at blandt de ledere og trænere, der ikke primært bruger deres tid på disse funktioner, er der færre med kursuserfaring end blandt respondenter, der primært fungerer som ledere og trænere. Stigningen hos de 'aktive medlemmer' skyldes, at respondenter, der primært tilhører en anden kategori, også er aktive medlemmer i deres forening.

Resultaterne viser således, at der er rigtig mange foreningsaktive, der tager kurser/uddannelser i foreningsregi. Ikke bare ledere og trænere, der er de oplagte målgrupper for mange af de udbudte kurser/uddannelser, har kursuserfaring. Det ser også ud til, at der er mange ressourcer blandt de 'aktive medlemmer'.

Tabel 7: Brutorollerne fordelt på 'Har du deltaget i kurser/uddannelser i forbindelse med en idrætsforening?'

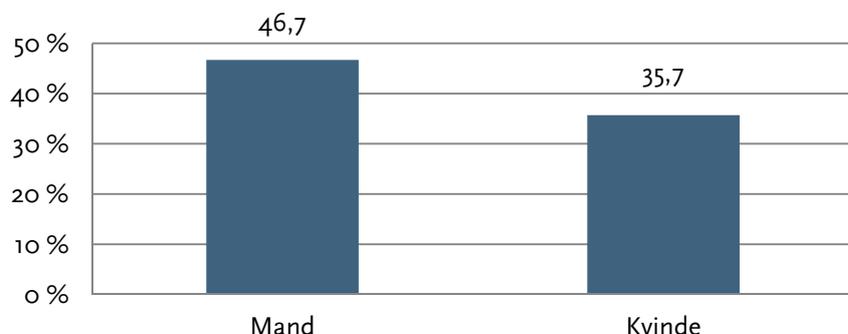
	Leder	Træner	Aktivt medlem
Ja	97	140	392
	69,8 %	75,7 %	41,2 %
Nej	42	45	560
	30,2 %	24,3 %	58,8 %
Total	139	185	952
	100,0 %	100,0 %	100,0 %

¹¹ N=1170

Køn

En noget større andel af mænd (46,7 pct.) end kvinder (35,7 pct.) har været på kursus.

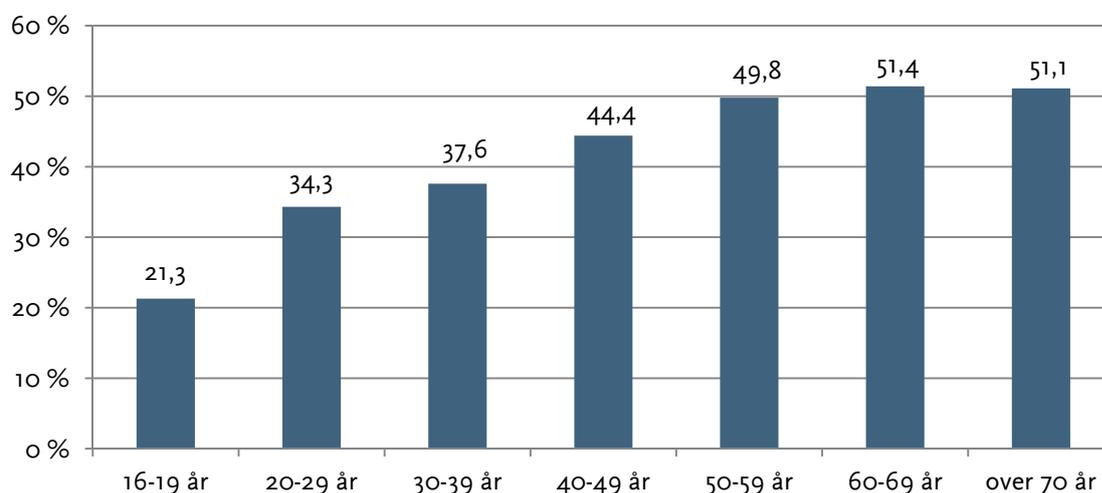
Figur 11: Andel, der har deltaget i kursus-/uddannelse i foreningsregi fordelt på køn (pct.)

Alder

Der er procentvis flere respondenter med kursuserfaring i de ældre aldersgrupper end i de yngre. Dette er et forventeligt billede, da de ældre medlemmer har haft længere tid til at oparbejde kursuserfaring end de yngre. Som det fremgår af figur 12, har 21,3 pct. af de yngste respondenter (ml. 16 og 19 år) imidlertid allerede været på kursus. Tallet stiger med alderen, og i de to ældste aldersgrupper er der flere respondenter med end uden kursuserfaring.

Figur 12: Kursus-/uddannelsesdeltagelse i foreningsregi fordelt på alder (pct.)

Samme udvikling ser man, hvis man sammenholder kursuserfaring med, hvor længe respondenterne har været medlem af foreningen. Blandt respondenter, der har været medlem mindre end et år, har 24,5 pct. været på kursus/uddannelse, herefter stiger kursuserfaringen med antal år som medlem, og andelen af respondenter med kursuserfaring toppes blandt respondenter, der har været medlem af deres forening i mere end ti år. I denne gruppe har hele 57,1 pct. været på kursus.

Idrætsgrene

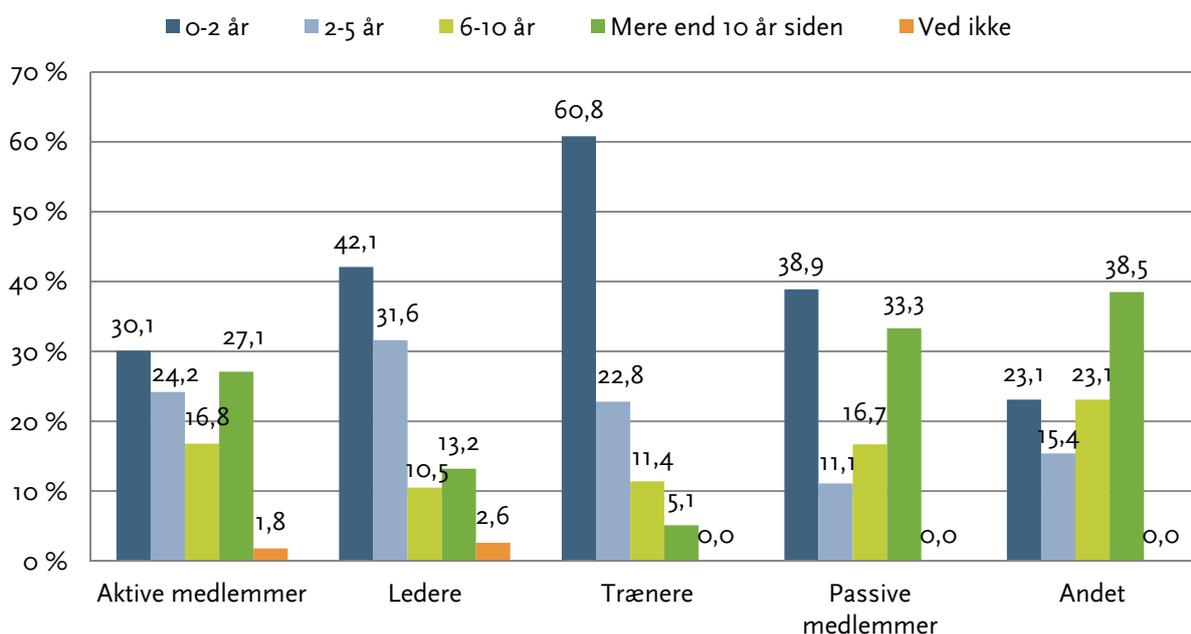
Medlemmerne i de enkelte idrætsgrene i undersøgelsen adskiller sig kun beskedent fra hinanden i forhold til kursusdeltagelse. Fodbold, kajak og skydning har som de eneste idrætsgrene i undersøgelsen overvægt af respondenter med kursuserfaring. I kajak og skydning har mere end 60 pct. af respondenterne kursuserfaring.

Dette resultat er interessant sammenholdt med den relativt store andel af respondenter, der har været på kursus/uddannelse i løbet af deres første medlemsår (24,5 pct.). Selv om disse respondents kursuserfaring kan stamme fra tidligere foreningsaktivitet, tyder tallet sammenholdt med respondenternes relativt store kursuserfaring i kajak og skydning på, at der er tale om introduktionskurser eller sikkerhedskurser, som eksempelvis kajaksporten har tradition for.

Kursusfrekvens og kursustyper

Både trænere og ledere bruger i høj grad kurser til at holde sig opdateret. 60,8 pct. af trænerne og 42,1 pct. af lederne med kursuserfaring har været på kursus inden for de seneste 0-2 år. Foreningernes 'passive medlemmer' er overraskende godt repræsenteret med 38 pct., der har været på seneste kursus inden for de seneste to år.

Figur 13: Seneste kursusdeltagelse fordelt på primær rolle i foreningen (pct.)

De foretrukne kursusudbydere er specialforbundene, som 44,1 pct. af alle kursuserfarne respondenter bruger oftest.

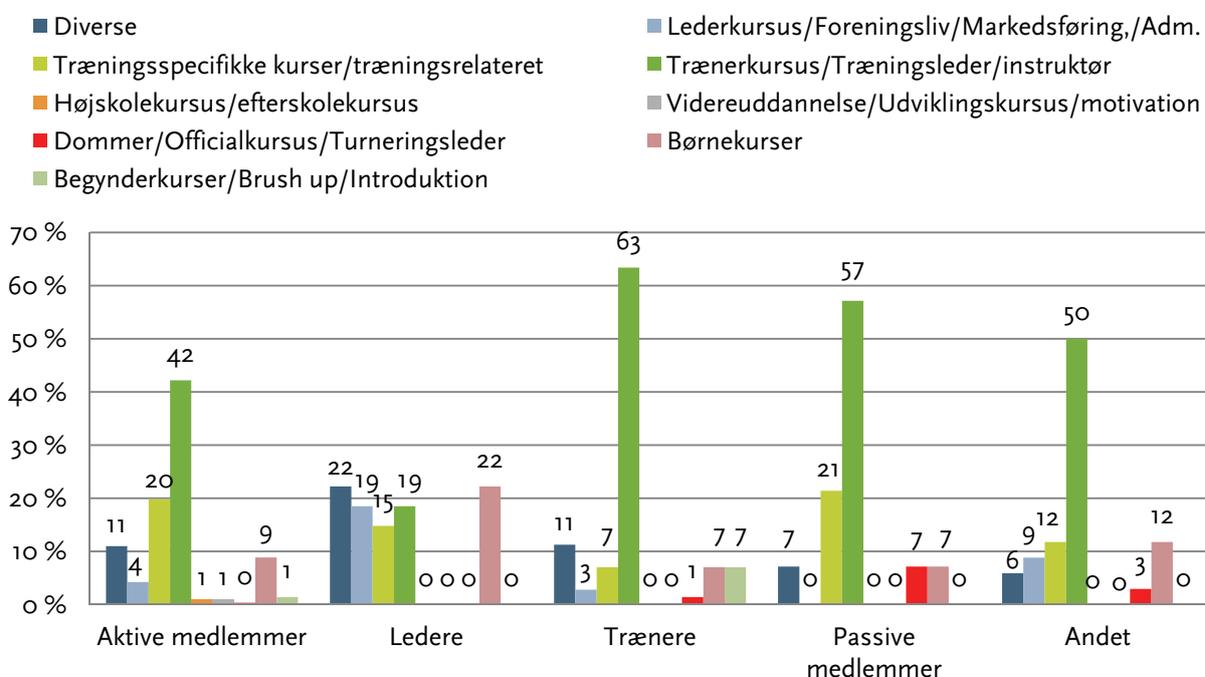
Tabel 8: De kursuserfarne medlemmers foretrukne kursusudbydere fordelt på primære roller¹² (respondenterne har haft mulighed for at angive to foretrukne kursusudbydere)

N=483	Aktive medlemmer	Ledere	Trænere	Passive medlemmer	Andet
Specialforbund	39,4 %	57,9 %	62,8 %	16,7 %	44,1 %
Kommunen	1,9 %	13,2 %	0,0 %	0,0 %	14,7 %
SIFA ¹³	1,9 %	2,6 %	2,6 %	0,0 %	5,9 %
DIF	5,1 %	13,2 %	6,4 %	0,0 %	2,9 %
DGI	14,3 %	34,2 %	42,3 %	33,3 %	11,8 %
Ved ikke	39,7 %	18,4 %	16,7 %	55,6 %	29,4 %
Andre	9,8 %	0,0 %	5,1 %	5,6 %	14,7 %

Den hyppigst benyttede kursustype blandt respondenter med kursuserfaring er trænerkursus, som 45,3 pct. af respondenter med kursuserfaring har været på. Den næststørste gruppe (16,8 pct.) er træningsspecifikke kurser. Endelig har en del kursusedtagere været på dommer/official-kurser (9,6 pct.).

Samlet set har blot 5,1 pct. af alle respondenter med kursuserfaring skrevet, at de har været på kursus i ledelse/foreningsudvikling/markedsføring eller administration. Af dem er langt de fleste (54,4 pct.) 'aktive medlemmer'. Af lederne har kun 18,5 pct. deltaget i et decideret lederkursus. Lederenes øvrige kursuserfaring er primært dommer/official-kurser (22,2 pct.) og trænerkurser (18,5 pct.).

Figur 14: Respondenternes tidligere deltagelse i kurser fordelt på primær rolle i foreningen (pct.)

¹² Tabellen summer ikke til 100, da hver respondent havde mulighed for at sætte op til to krydser.

¹³ SIFA er idrætssamvirket i Aalborg: Samvirkende Idræts-Foreninger Aalborg

Trænerne går målrettet efter trænerkurser, når de skal vælge kurser/uddannelse. 63,4 pct. af dem har været på et trænerkursus. 7 pct. svarer, at de har været på trænings-specifikke kurser. Derudover er der få (7 pct.), der har taget kurser med træning for børn, og samme antal (7 pct.) har taget dommer/officialkurser.

Vilje

Det foregående kapitel om kursusdeltagelse viste medlemmernes brug af kurser. For at afdække fremtidens kursus- og uddannelsesbehov er det vigtigt også at undersøge folks vilje til at tage kurser/uddannelse i foreningsregi i fremtiden. Dette kapitel undersøger derfor respondenternes villighed til at tage på kursus i fremtiden.

En af de helt afgørende faktorer for, om medlemmerne kunne forestille sig at tage på kursus, er tidligere kursuserfaring. Respondenter med kursuserfaring er også i et fremtidsperspektiv langt mere kursusvillige end respondenter, der aldrig har deltaget i kurser i foreningsregi.

Den store kursusvillighed blandt medlemmer med kursuserfaring slår igennem på alle analysekategorier. For eksempel fremgår det, at selv om kvinder generelt er mindre kursusvillige end mænd, er der næsten ingen kønsmæssig forskel blandt medlemmerne, når de først har kursuserfaring.

Alder er den anden store udslagsgivende faktor i forhold til kursusvillighed. Medlemmer i de tre yngste aldersgrupper er generelt mere kursusvillige end gennemsnittet.

Sidst i kapitlet belyses de konkrete kursusplaner blandt respondenter med kursuserfaring. Næsten en fjerdedel af alle respondenter med kursuserfaring havde konkrete kursusplaner på undersøgelsestidspunktet. Især trænerne og mændene havde konkrete kursusplaner.

Kursusvillighed

Både respondenter med og uden kursuserfaring blev spurgt, om de kunne forestille sig at tage på kursus i fremtiden.

I spørgeskemaet var der forskel på svarmulighederne for respondenter med og uden kursuserfaring. Personer med kursuserfaring kunne svare 'ved ikke' til spørgsmålet, om de kunne forestille sig at tage på kursus i fremtiden, mens personer uden kursuserfaring modtog et mere detaljeret spørgsmål med følgende valgmuligheder: 'Nej, jeg kunne ikke forestille mig at deltage i kurser/uddannelser', 'Ja, trænerkurser / uddannelser', 'Ja, lederkurser / uddannelser', 'Ja, dommerkurser / uddannelser', 'Ja, officialkurser / uddannelser', 'Ja, administrative kurser / uddannelser', 'Andre - skriv gerne hvilke' (se tabel 10).

I det følgende er disse svarkategorier samlet, så første svarmulighed hedder 'nej', mens svar på alle de øvrige er kategoriseret som 'ja'. Af denne grund findes ingen 'ved ikke' kategori, og dette bør man tage forbehold for, når man sammenligner andelen af kursusvillige blandt personer med og uden kursuserfaring.

Når respondenter med og uden kursuserfaring undersøges samlet (generel kursusvillighed), kan man se, at i alt 41,9 pct. af respondenterne kunne forestille sig at tage på kursus i foreningsregi i fremtiden.

Der er imidlertid stor forskel på respondenternes svar afhængigt af, om de tidligere har været på

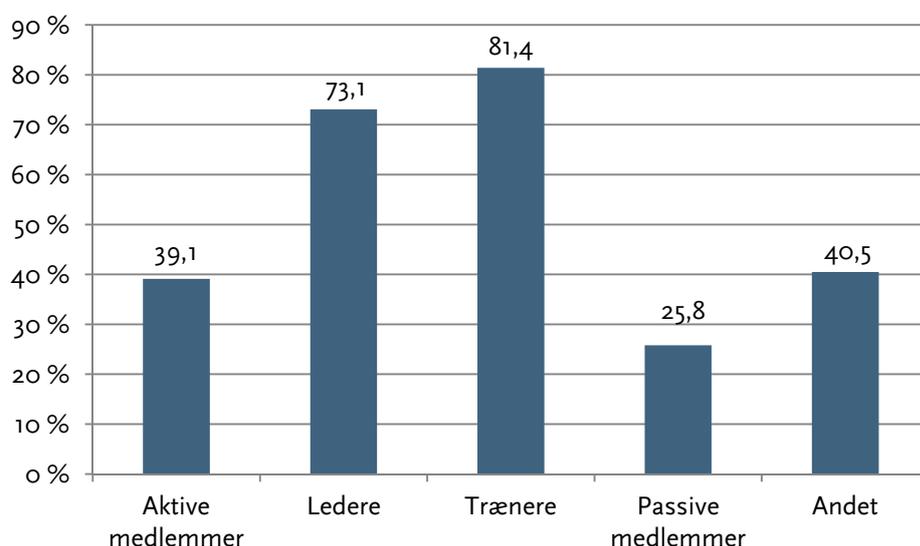
kursus. Respondenter med kursuserfaring er langt mere kursusvillige end de øvrige respondenter. 68,8 pct. af de respondenter, der tidligere har været på kursus/uddannelse i foreningsregi, kan forestille sig at tage på kursus igen. For respondenter uden kursuserfaring er det tilsvarende tal 29 pct.

Nedenfor gennemgås derfor kursusvillighed fordelt på roller, køn, alder, uddannelse og erhverv samt idrætsgren både generelt og for respondenter med og uden kursuserfaring.

Roller

I forrige kapitel så vi, at ledere og trænere har større kursuserfaring end 'aktive medlemmer'. Dette mønster afspejler sig i forhold til kursusvillighed. Ser man på den generelle kursusvillighed, kan trænerne i størst omfang forestille sig at tage på kursus (81,4 pct.). Lederne følger efter med 73,1 pct., mens andelen blandt de 'aktive medlemmer' er på knapt 40 pct.

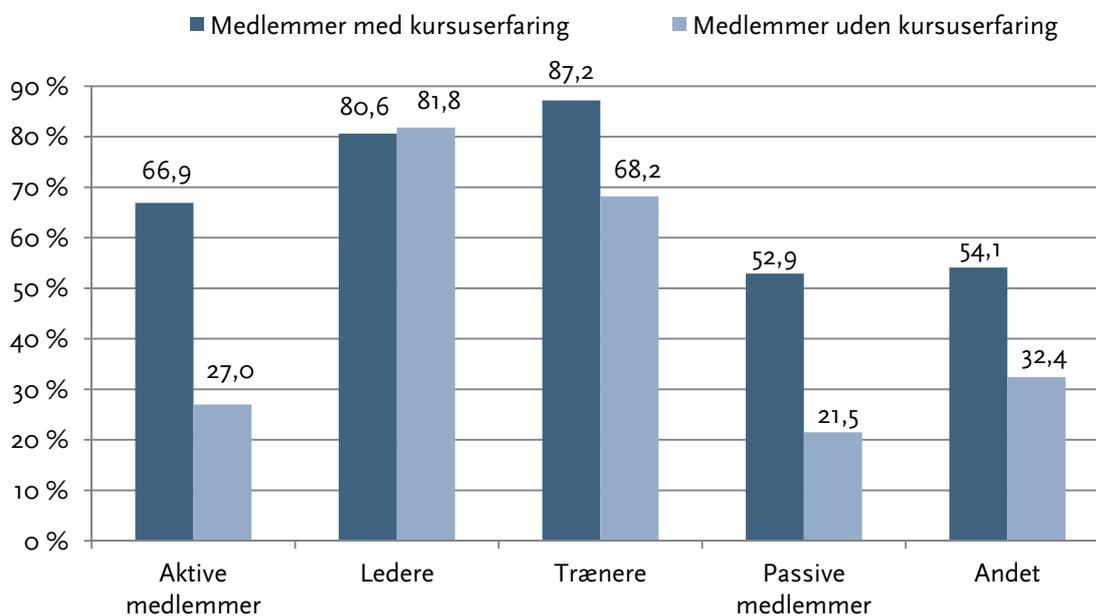
Figur 15: Generel kursusvillighed fordelt på primære roller (pct.)

Blandt gruppen af respondenter med kursuserfaring bliver tendensen endnu tydeligere. Hele 87,2 pct. af trænerne og 80,6 pct. af lederne kan forestille sig at tage på kursus¹⁴. Ligeledes ledere og trænere uden kursuserfaring er meget kursusvillige. 68,2 pct. af trænerne 81,8 pct. af lederne kan forestille sig at tage på kursus i fremtiden.

¹⁴ Det er værd at bemærke, at blot 5,1pct. af trænerne og 5,6pct. af lederne direkte svarer nej til at kunne forestille sig at tage på kursus igen. Restgruppen på henholdsvis 7,7 og 13,9pct. svarer 'ved ikke'.

Figur 16: Kursusvillighed fordelt på primære roller for respondenter med og uden kursuserfaring (pct.)

Tabel 9 viser andelen af bruttogrupperne 'ledere' og 'trænere' med kursuserfaring, der kunne forestille sig at tage på kursus igen. Man kan se, at kursusvilligheden for denne gruppe ledere faktisk er ca. lige så stor som hos respondenter, der primært er ledere. Hos trænerne er tallet en lille smule lavere.

Tabel 9: Besvarelser fra bruttogrupperne af ledere og trænere med kursuserfaring

		Leder	Træner
Kunne du forestille dig at tage på kursus igen?	Ja	76	117
		80,9 %	84,8 %
	Nej	5	7
		5,3 %	5,1 %
	Ved ikke	13	14
		13,8 %	10,1 %
		94	138
		100,0 %	100,0 %

Ser man på bruttogrupperne af ledere og trænere uden kursuserfaring, kan trænerne lidt oftere end lederne forestille sig at tage på kursus. 31,1 pct. af trænerne uden kursuserfaring kunne ikke forestille sig at deltage i kurser/uddannelser mod 38,1 pct. af lederne (se tabel 10). Det viser, at der er en stor interesse for kurser/uddannelser blandt ledere og trænere, selv om de ikke har været på kursus før, og selv om det ikke er rollen som leder eller træner, de bruger mest tid på i foreningen. Kerne-målgrupperne for kurser og uddannelser er således meget interesserede i at deltage i kurser/uddannelser i foreningsregi.

Tabel 10: Besvarelser bruttogroupene af ledere og trænere uden kursuserfaring¹⁵

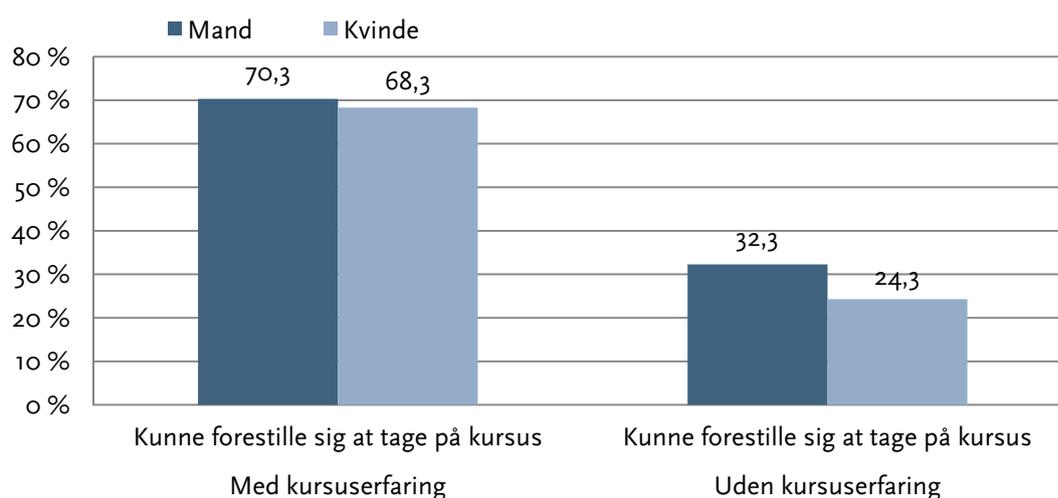
Udsagn	Ledere (N=42)		Trænere (N=45)	
	Antal krydser	Pct.	Antal krydser	Pct.
Nej, jeg kunne ikke forestille mig at deltage i kurser/uddannelser	16	38,1	14	31,1
Ja, trænerkurser/uddannelser	13	31,0	23	51,1
Ja, lederkurser/uddannelser	10	23,8	10	22,2
Ja, dommerkurser/uddannelser	3	7,1	3	6,7
Ja, officialkurser/uddannelser	2	4,8	1	2,2
Ja, administrative kurser/uddannelser	10	23,8	7	15,6
Andre – skriv gerne hvilke	2	4,8	2	4,4

Køn

Blandt respondenter med kursuserfaring er der næsten ingen forskel på mænd og kvinders villighed til at deltage i kurser. 70,3 pct. af mændene og 68,3 pct. af kvinderne har svaret ja. Kvinderne er lidt mere afvisende over for tanken om at tage på kursus med 15,2 pct., der svarer, at de *ikke* kunne forestille sig at tage på kursus mod blot 12,5 pct. af mændene.

Den meget lille forskel på mænd og kvinder med kursuserfaring, bliver sat i perspektiv i en sammenligning med kønsfordelingen hos respondenter uden kursuserfaring. Her er 24,3 pct. af kvinderne interesserede i at deltage i kurser/uddannelse mod 32,3 pct. af mændene. Resultaterne antyder, at hvis kvinderne først får kursuserfaring, bliver de lige så motiverede for at deltage i kurser/uddannelser i foreningsregi som mændene.

Figur 17: Kursusvillighed blandt alle respondenter fordelt på køn og kursuserfaring (pct.)

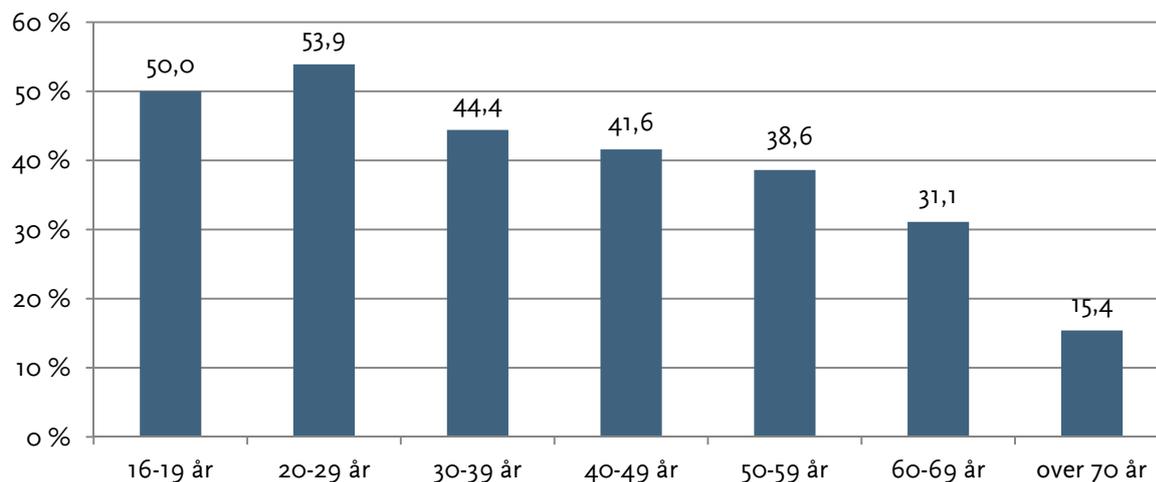

¹⁵ Tabellen summer ikke til 100 pct., men viser de krydser, de 42 ledere og 45 trænere uden kursuserfaring har sat. De har i gennemsnit sat henholdsvis 1,334 og 1,333 krydser i besvarelserne. Der var ingen begrænsning af antallet af krydser i spørgsmålet.

Alder

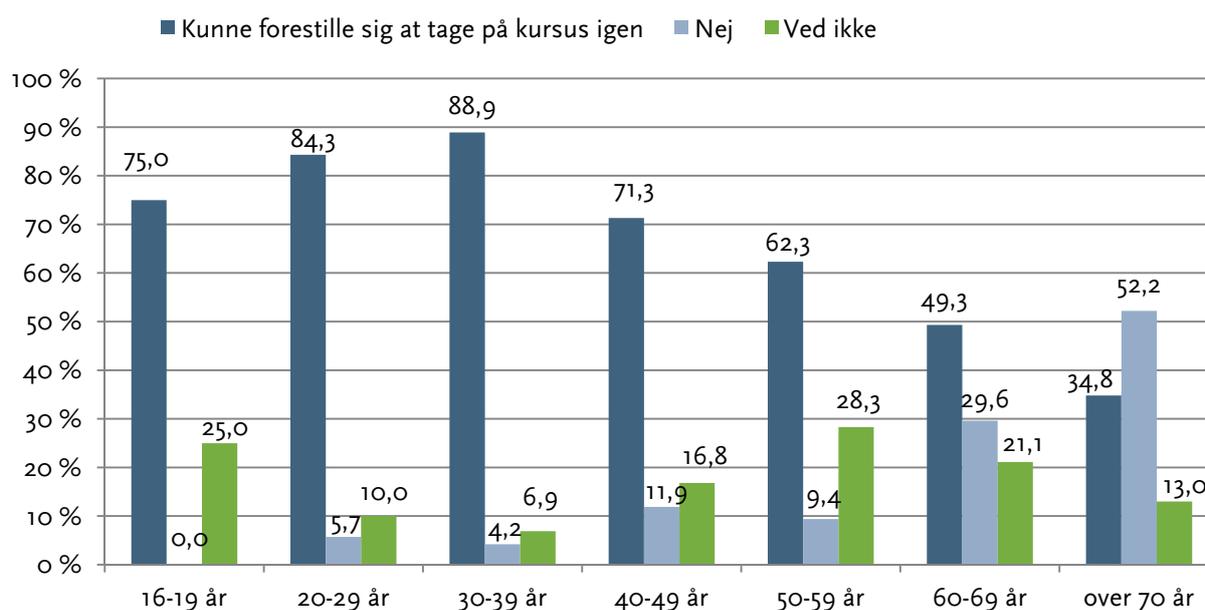
Unge er mere kursusvillige end ældre. Især gruppen af 20-29-årige er særdeles kursusvillige med hele 53,9 pct., der godt kunne forestille sig at tage på kursus.

Figur 18: Generel kursusvillighed fordelt på alder (pct.)

Blandt respondenter med kursuserfaring er der ingen af de helt yngste (16-19-årige), der svarer, at de *ikke* kunne forestille sig at tage på kursus, og 75 pct. svarer ja til spørgsmålet (se figur 19). Den største interesse finder man dog i gruppen af 30-39-årige, hvor hele 88,9 pct. angiver, at de kunne være interesserede i at tage på kursus igen. Derefter falder kurven lidt for hver aldersgruppe, og blandt respondenter over 70 år har blot 34,8 pct. svaret ja til spørgsmålet. Selv i denne gruppe er det dog værd at bemærke, at kun halvdelen af respondenterne svarer, at de *ikke* er interesserede.

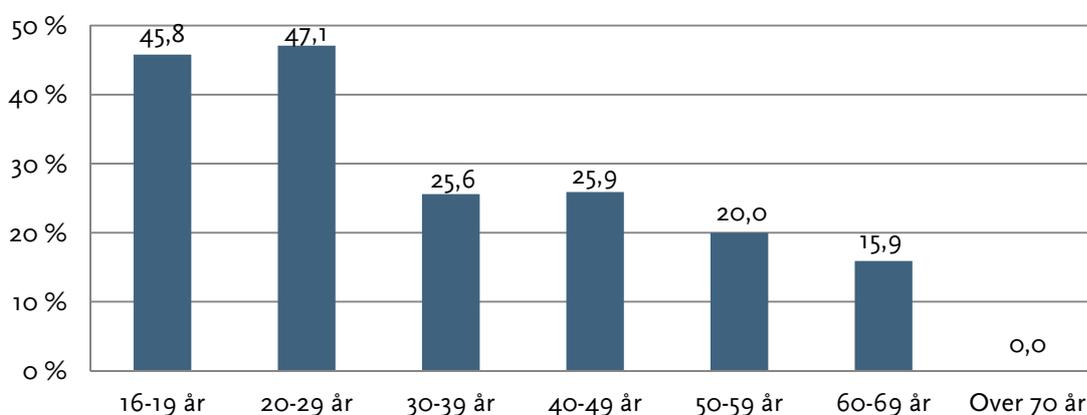
Figur 19: Kursusvillighed for respondenter med kursuserfaring fordelt på alder (pct.)

Blandt respondenter uden kursuserfaring er billedet noget anderledes. Her er de to yngste grupper de mest kursusvillige. I begge grupper kan lidt under halvdelen af respondenterne forestille sig at tage på kursus eller uddannelse (henholdsvis 45,8 pct. og 47,1 pct.). Herefter falder interessen for kurser imidlertid markant. Det kan således tyde på, at hvis man ønsker at give foreningsmedlemmerne en uddannelseskultur i forbindelse med deres foreningsarbejde, kan det være en god idé at satse på målgruppen under 30 år.

I resten af aldersgrupperne svarer under hver fjerde 'ja' til spørgsmålet. Ingen af respondenterne over 70 år uden kursuserfaring kunne forestille sig at deltage i kurser.

Figur 20: Andel af respondenter uden kursuserfaring, der kunne forestille at tage på kursus, fordelt på alder (pct.)

Uddannelse og erhverv

Hvis man ser på den generelle kursusvillighed og sammenholder den med uddannelsesniveau og erhverv, er det mest iøjnefaldende, at respondenter med en erhvervsfaglig uddannelse som senest færdiggjorte uddannelse i mindst omfang er interesserede i kurser/uddannelse i foreningsregi. 60,2 pct. af denne gruppe er således afvisende over for idéen om at tage på kurser/uddannelse i foreningsregi. Omvendt har de mest interesserede en 'anden uddannelse', en grundskole- eller en gymnasial uddannelse. Det hænger sammen med, at yngre aldersgrupper generelt udviser større kursusvillighed og samtidig befinder sig på disse uddannelsesniveauer.

Igen er der stor forskel på respondenter med og uden kursuserfaring. Generelt er personer med kursuserfaring mere villige til også at tage på kursus i fremtiden uafhængigt af deres 'civile' uddannelsesniveau.

Blandt respondenter med kursuserfaring har ufaglærte arbejdere/specialarbejdere og studerende den største andel af respondenter, der kunne forestille sig at tage på kursus med henholdsvis 85,7 pct. og 85,9 pct. For respondenter uden kursuserfaring er ledige på dagpenge og studerende de mest kursusinteresserede¹⁶.

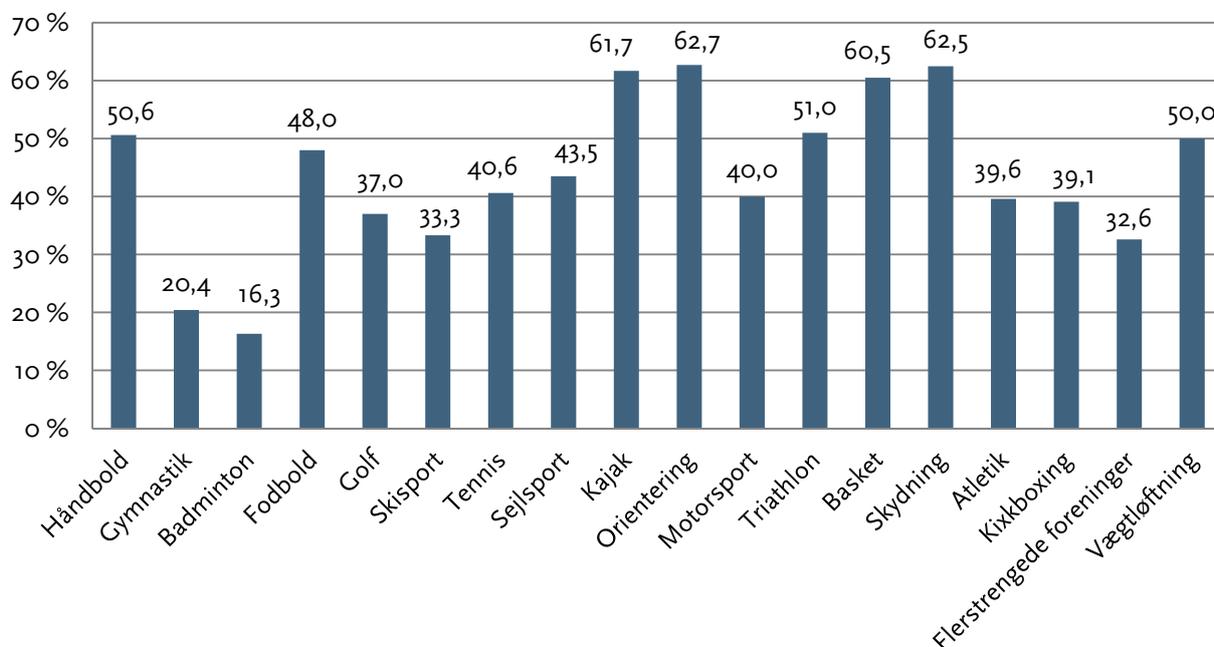
¹⁶ Af de ledige på kontanthjælp kunne 50 pct. forestille sig at deltage i kurser/uddannelse, men gruppen har

Det er interessant, at de mest kursusvillige erhvervsgrupper i stor udstrækning har fokus på uddannelse qua deres primære beskæftigelse. Ledige på dagpenge har naturligt fokus på at opkvalificere sig, og studerende har uddannelse som primær beskæftigelse. Både ledige på dagpenge og studerende vil desuden typisk have mere tid til rådighed end andre erhvervsgrupper, hvilket kan være relevant i forbindelse med tilrettelæggelse af kursustilbud.

Idrætsgren

Ser man på kursusvillighed fordelt på de idrætsgrene, der er repræsenteret i undersøgelsen, er der størst generel kursusvillighed blandt respondenter af foreninger med orienteringsløb, skydning, kajak eller basketball. I den anden ende af skalaen har foreninger i badminton og gymnastik med henholdsvis 16,3 og 20,4 pct. den mindste andel af kursusvillige respondenter.

Figur 21: Generel kursusvillighed fordelt på idrætsgren (pct.)

Som figur 21 viser, er der stor forskel fra idrætsgren til idrætsgren i forhold til kursusvillighed, hvilket der kan være mange forklaringer på.

Eksempelvis kan den forholdsvis lave kursusvillighed i gymnastik og badminton forklares ved, at disse to idrætsgrene begge i høj grad har tradition for at inkludere motionister og 'løst tilknyttede' til deres foreninger. Man kan se et lignende billede i andre undersøgelser, hvor gymnastikforeninger typisk har mange medlemmer pr. frivillig¹⁷.

Andre idrætsgrene har stærke traditioner for, at mange medlemmer deltager i kurser og uddannelser. Nogle idrætsgrene og foreninger stiller decideret krav om, at trænere og ledere skal have en vis

blot fire respondenter i alt og holdes derfor uden for sammenligningen her.

¹⁷ Ibsen og Østerlund, 2011a

uddannelse for at få lov til at træne på et vist niveau. 27 respondenter svarede eksempelvis 'klubben kræver det for at kunne være træner/instruktør/leder på mit niveau' på spørgsmålet om, hvorfor de havde været på kursus (se tabel 11).

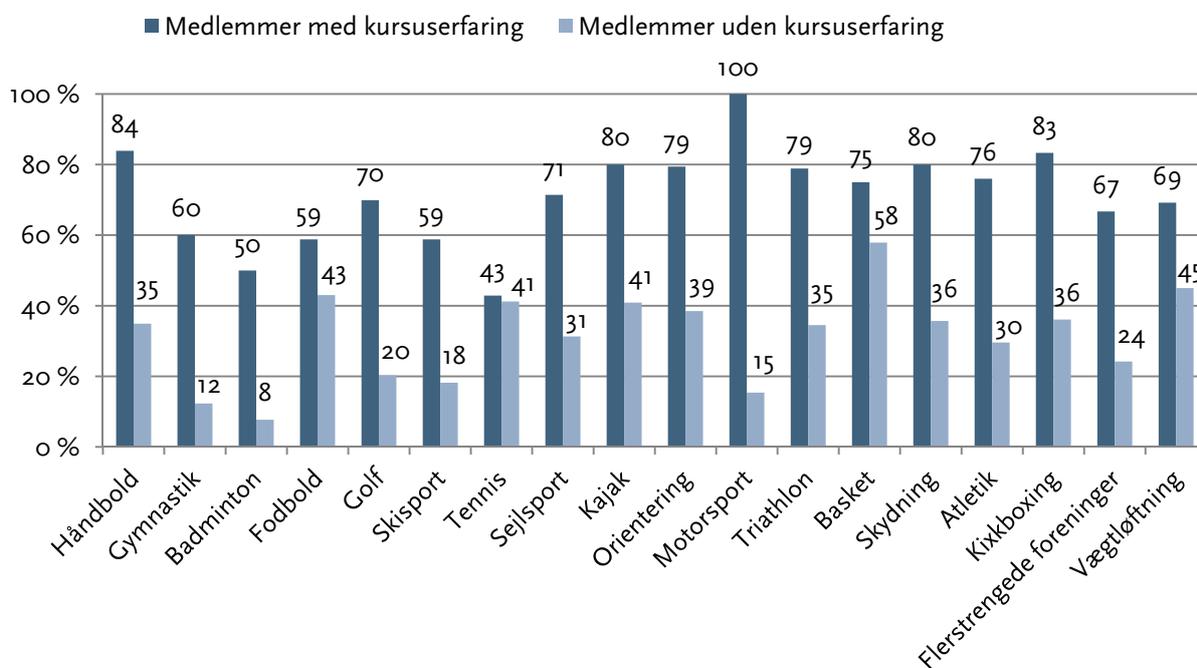
Tabel 11: 'Klubben kræver det (kurser/uddannelse) for at kunne være træner/instruktør/leder på mit niveau' fordelt på idrætsgren

Håndbold	Gymnastik	Fodbold	Golf	Kajak	Triatlon	Skydning	Atletik	Flerstr. foreninger	Vægtløftning
1	1	4	9	5	2	1	2	1	1

Figur 22 viser kursusvillighed for respondenter med og uden kursus erfaring i de forskellige idrætsgrene. Den største diskrepans i villighed mellem respondenter med og uden kursus erfaring finder vi i motorsport. I motorsport kunne alle respondenter med kursus erfaring forestille sig at tage på kursus igen. Det drejer sig imidlertid om blot seks respondenter, hvorfor vi må antage, at det netop er de kursus/uddannelsesinteresserede, der har valgt at besvare spørgeskemaet. Det samme gør sig gældende i kickboxing, mens der kan være andre forklaringsmodeller i idrætsgrene som golf, gymnastik og badminton, hvor de mange besvarelser mere tyder på en klar rollefordeling i foreningerne.

Derudover har håndbold (83,9 pct.), kajakroning (80 pct.) og skydning (80 pct.) de mest kursusvillige respondenter blandt dem, der har kursus erfaring.

Figur 22: Kursusvillighed for respondenter med og uden kursus erfaring fordelt på idrætsgren (pct.)

Blandt gruppen af respondenter uden kursus erfaring scorer aktive i kajakforeninger igen højt, som en af de fire idrætsgrene, hvor over 40 pct. af respondenterne uden kursus erfaring har svaret, at de

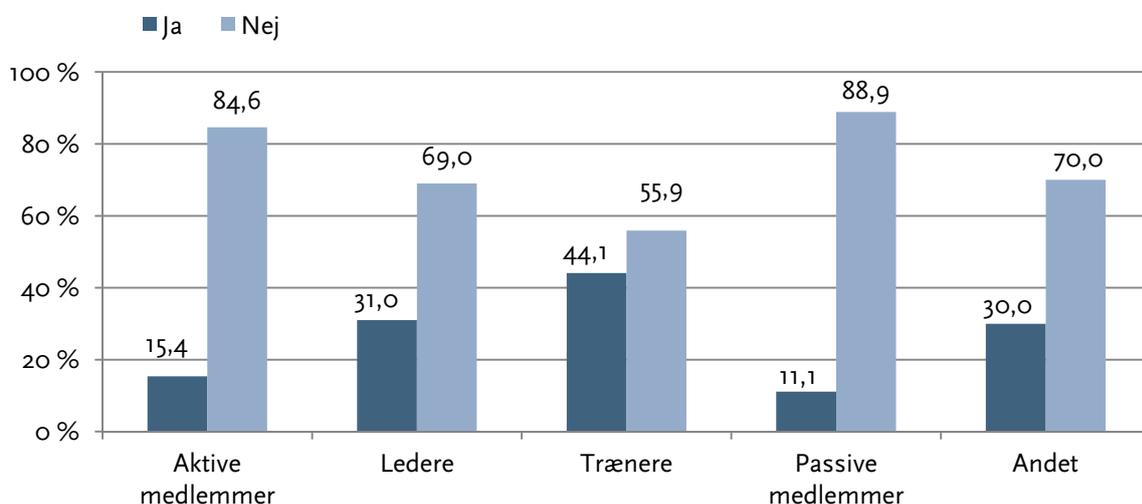
kunne forestille sig at tage på kursus. Vægtløftning har den største andel af kursusvillige med 45 pct. Derefter følger fodbold, tennis og kajak.

Igen har gymnastik og badminton de laveste andele af respondenter, der kunne forestille sig at tage på kursus med henholdsvis 12,3 pct. positive besvarelser i gymnastik og 7,7 pct. i badminton.

Konkrete kursusplaner

Respondenter med kursus erfaring, som kunne forestille sig at tage på kursus igen, blev spurgt, om de havde *konkrete planer* om at tage på kursus i forbindelse med deres forening. 23,4 pct. svarede ja til spørgsmålet. Respondenter i aldersgruppen 20-29-år har flest konkrete planer.

Figur 23: 'Har du konkrete planer om at tage på kursus/uddannelse i forbindelse med din forening?' fordelt på primære roller. (pct., N=334)

Resultatet indikerer igen, at kurser/uddannelse i foreningsregi har godt fat i mændene og trænerne. Det er primært trænerne, der har konkrete kursusplaner, og 76,9 pct. af dem, der har konkrete planer, er mænd. Dette skyldes primært den generelle kønsfordeling blandt respondenterne, men selv hvis dette forhold tages i betragtning har en større andel af mænd (25,5 pct.) end kvinder (18,2 pct.) konkrete kursusplaner.

Motivation

Et af undersøgelsens væsentligste formål er at belyse, hvad der motiverer foreningernes medlemmer til at deltage i kurser og uddannelser. Motivation er en væsentlig faktor for foreningernes behov og ønsker til tilbuddene. Dette kapitel belyser derfor medlemmernes motiver for kursusdeltagelse og søger samtidig at afdække mere ubevidste motivationsfaktorer.

Medlemmer med kursuserfaring har på tværs af roller, køn og alder meget ens primære motiver for at deltage i kurser/uddannelser. De tager på kursus, fordi det er spændende at lære noget nyt, og fordi kurserne giver dem kvalifikationer, de kan bruge i foreningen. Mange respondenter motiverer desuden deres kursusdeltagelse med, at de i foreningen er blevet opfordret til at tage på kursus.

Kapitlet ser også nærmere på den mere følelsesmæssige motivation. Hvad betyder forholdet til foreningen for individets kursusvillighed? Især antallet af sociale arrangementer i foreningen, som medlemmerne deltager i, ser ud til at være en klar motivationsfaktor. Jo flere sociale arrangementer, jo større kursusvillighed.

Konkurrencedeltagelse på højt niveau ser ligeledes ud til at hænge positivt sammen med kursusvillighed. Her viser resultaterne dog forskellige traditioner for, hvem man opfordrer til at deltage i kurser, fra idrætsgren til idrætsgren.

Derimod viser undersøgelsen mindre entydige resultater i forhold til sammenhænge mellem kursusvillighed og antal medlemsår, anerkendelse i foreningen eller medlemmernes opfattelse af foreningens vigtighed.

De mest kursusvillige i forhold til antal medlemsår er respondenterne, der har været medlem af deres forening i mellem fem og syv år. Det antyder en vis 'afmatning' i forhold til kursusvillighed, hvis respondenterne har været medlemmer over otte år. Resultaterne kan dog også skyldes, at respondenter, der har været medlemmer længe, har stor kursuserfaring og derfor ikke længere ser et behov for at deltage i kurser.

Fire forskellige områder undersøges for at belyse, om motivation for at deltage i kurser hænger sammen med anerkendelse i foreningen: Kendskab til bestyrelsen, vurdering af foreningens arbejde, holdning til trænerne og viden om træneres kursuserfaring.

Medlemmerne vurderer generelt deres forening og trænere meget positivt, men den positive vurdering giver ikke nødvendigvis udslag i øget kursusvillighed. En negativ vurdering af foreninger og trænere og en viden om træneres (manglende) kursuserfaring kan tværtimod afstedkomme en høj kursusvillighed. I forhold til motivation for at deltage i kurser og uddannelser ser det således ud til, at det væsentligste i forhold til anerkendelse er:

- at medlemmerne har taget aktiv stilling til spørgsmålene og ikke svaret 'ved ikke'
- at medlemmerne har kendskab til alle medlemmer af foreningens bestyrelse

Derefter undersøges om medlemmernes opfattelse af foreningens vigtighed påvirker deres kursus-

villighed. Dette sker gennem respondenternes vurdering af fem udsagn:

- Foreningen er meget vigtig for at holde liv i lokalområdet
- Foreningen er vigtig for børnene
- Foreningen er vigtig for idrætsgrenens udvikling
- Foreningen er vigtig for min familie
- Foreningen er vigtig for, at jeg kan dyrke min sport / idræt, som jeg vil

Resultaterne viser, at respondenterne finder foreningerne vigtige for idrætsgrenens udvikling. Denne holdning smitter af på kursusvilligheden. Men ellers er det primært det mere personorienterede udsagn 'Foreningen er vigtig for min familie', der er relevant i forhold til kursusvillighed. Dette udsagn er vigtigst for lederne og kvinderne, hvilket tyder på, at en familieorienteret forening vil være en motivationsfaktor for de to grupper lyst til at deltage i kurser/uddannelser.

Sidst i kapitlet behandles respondenternes personlige netværk i familien. Det viser sig, at lidt over halvdelen af alle respondenter har ét eller flere familiemedlemmer, der også er aktive i deres egen forening. I forhold til kursusvillighed ser det særligt ud til at være en motivationsfaktor, hvis ens forældre eller flere børn er aktive i foreningerne. De mindst kursusvillige er dem, der ikke har familie i foreningen og dem, der har ét barn.

Motiver til deltagelse

For at afdække motiver til kursus- og uddannelsesdeltagelse blev respondenter med kursuserfaring spurgt: 'Hvorfor deltager du i kurser/uddannelser?' Respondenterne måtte maksimalt sætte tre krydser.

Som det fremgår af tabel 12 var den mest valgte mulighed: 'Jeg synes det er spændende at lære noget nyt'. Over halvdelen af respondenterne (234) har valgt dette motiv for deres deltagelse. En tæt andenplads (med 224 svar) fik 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen'. Det tredje mest valgte motiv er 'Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben', som 130 respondenter havde valgt.

Tabel 12: Svarfordeling på motiver til kursusdeltagelse¹⁸ (pct.)

Udsagn (max. tre svar pr. respondent)	Pct.
Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt	47,1
Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen	45,1
Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben	26,2
Det er vigtigt for klubben	21,3
Jeg vil gerne forbedre mit eget idrætslige/sportslige niveau	20,9
Jeg ønsker at blive en dygtigere træner for mine udøveres skyld	18,3
Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge	14,9
Der var et kursus/en uddannelse i nærheden	5,8
Klubben kræver det for at kunne være træner/instruktør/leder på mit niveau	5,4

Nedenfor analyseres de tre hyppigste svar og motiver til kursusdeltagelse fordelt på rolle, køn og alder.

De tre hyppigste motiver til kursusdeltagelse

Hvis man ser på de tre hyppigst markerede bevæggrunde for at deltage i kurser, har de alle forskellig karakter. Den første, 'Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt', er hvad man kunne kalde lyststyret. Det er en indre motivation, der styrkes af samfundets positive vurdering af læring¹⁹. Det er især ledere og trænere, der vælger dette motiv, ligesom der er en positiv sammenhæng mellem at dyrke sin sport/idræt på højt niveau og at vælge dette udsagn. 30-39-årige vælger oftere end de andre aldersgrupper dette motiv, og respondenter med en mellemlang videregående uddannelse står for den største procentvise andel af besvarelserne (41,5 pct.)²⁰.

Det næstmest markerede udsagn 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen', kan ses som et mere målorienteret/præstationsstyret motiv samtidig med, at det er knyttet til holdningen til foreningen. Det er medlemmer med en konkret funktion i foreningen, der kan se det nyttige i at tage på kursus. Især trænere markerer dette motiv, og igen er der en positiv sammenhæng mellem et højt niveau for respondenternes konkurrencedeltagelse og vægtning af dette motiv. For de 30-39-årige er dette motiv ikke så vigtigt som for resten af aldersgrupperne.

Det tredje mest markerede udsagn 'Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben' er, hvad man kan kalde et ydrestyret motiv. Udsagnet er interessant i forhold til rekruttering af nye kursus/uddannelsesdeltagere. Det er mest 'aktive medlemmer', der motiverer deres kursusdeltagelse med dette udsagn. For aldersgruppen 16-19-årige er dette det mest valgte motiv.

¹⁸ Tabellen summer ikke til 100, da respondenterne havde mulighed for at sætte flere krydser, og respondenterne i gennemsnit har sat 2,05 kryds.

¹⁹ Se evt. afsnittet om livslang læring i kapitel de relevante teoretiske rammer.

²⁰ Til sammenligning udgør gruppen med mellemlang videregående uddannelse 34,8 pct. af dem, der har kursuserfaring.

Motiver og roller i foreningen

Ledere, trænere og 'aktive medlemmer' har i høj grad fælles motiver for kursusdeltagelse. Der er dog også relevante forskelle mellem grupperne.

Lederne

De tre motiver, lederne har markeret hyppigst, er:

- Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt (29,3 pct. af ledernes samlede krydser)
- Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen (24 pct. af ledernes samlede krydser)
- Det er vigtigt for klubben (18,7 pct. af ledernes samlede krydser)

De næste motiver følger langt efter med blot 9,3 pct. til både 'Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben' og 'det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge'.

De to motiver, lederne oftest indikerer som baggrund for at deltage i kurser og uddannelser, er altså de samme som alle respondenters samlede vægtning af udsagnene. Det tredje udsagn adskiller sig derimod fra trænerne og de 'aktive medlemmer'.

Ser man på bruttogruppen af ledere (brutoroller), er det stadig de samme tre udsagn, der har fået flest krydser. I alt har 97 ledere svaret på spørgsmålet, og de har i gennemsnit sat 2,3 krydser. Som det fremgår af tabel 13, har flere respondenter i bruttogruppen sat kryds ved 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen' end ved, at det er spændende at lære nyt. Rækkefølgen ændres således, men de mest foretrukne motiver er de samme.

Tabel 13: Bruttogruppen af lederes svar på 'Hvorfor deltager du i kurser/uddannelser?'
(N=97)

Ledere	Antal krydser	Pct.-fordeling
Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen	56	57,7
Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt	48	49,5
Det er vigtigt for klubben	39	40,2
Jeg vil gerne forbedre mit eget idrætslige/sportslige niveau	19	19,6
Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben	19	19,6
Jeg ønsker at blive en dygtigere træner for mine udøveres skyld	13	13,4
Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge	13	13,4
Klubben kræver det for at kunne være træner/leder på mit niveau	7	7,2
Der var et kursus/en uddannelse i nærheden	7	7,2
Andet	4	4,1

Trænerne

Trænernes to mest fremhævede motiver følger som hos lederne samtlige respondenters vægtning af udsagnene. Men hos trænerne er det tredje mest valgte udsagn anderledes end blandt de samlede besvarelser. En stor del af trænerne markerer, at et vigtigt motiv for dem er, at de bliver dygtigere trænere for deres udøveres skyld.

Trænerne har sat i alt 197 krydser. Fordelingen på de tre mest valgte udsagn ses nedenfor:

- Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt (25,3 pct. af trænernes samlede krydser)
- Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen (24,9 pct. af trænernes samlede krydser)
- Jeg ønsker at blive en dygtigere træner for mine udøveres skyld (19,3 pct. af trænernes samlede krydser)

Det motiv, der har fået fjerde mest tilslutning blandt trænerne, er ønsket om at forbedre sit eget idrætslige/sportslige niveau med kun 8,1 pct. af trænernes samlede markeringer.

Ser man på bruttogruppen af trænere (brutoroller), er det som hos lederne stadig de samme tre udsagn, der får flest krydser. Som det fremgår af tabel 14, sker der også her en ombytning af de to højst prioriterede udsagn. Det foretrukne svar er således 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen'.

Tabel 14: Bruttogruppen af træneres svar på 'Hvorfor deltager du i kurser/uddannelser?' (N=140)

Trænere	Antal krydser	Pct.-fordeling
Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen	87	62,1
Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt	81	57,9
Jeg ønsker at blive en dygtigere træner for mine udøveres skyld	54	38,6
Det er vigtigt for klubben	32	22,9
Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben	26	18,6
Jeg vil gerne forbedre mit eget idrætslige/sportslige niveau	26	18,6
Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge	25	17,9
Der var et kursus/en uddannelse i nærheden	12	8,6
Klubben kræver det for at kunne være træner/leder på mit niveau	6	4,3
Andet	2	1,4

De 'aktive medlemmer'

De 'aktive medlemmer' er den klart største gruppe blandt respondenterne. Det er derfor naturligt nok, at der er sammenfald mellem det samlede antal besvarelser og de 'aktive medlemmers' foretrukne motiver.

- Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt (21,7 pct. af de 'aktive medlemmers' samlede krydser)
- Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen (21,2 pct. af de 'aktive medlemmers' samlede krydser)
- Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben (14,6 pct. af de 'aktive medlemmers' samlede krydser)

Det fjerde mest valgte motiv blandt de 'aktive medlemmer' er, som hos trænerne, at forbedre sit eget idrætslige/sportslige niveau (11,9 pct. af de 'aktive medlemmers' markeringer).

Motiver fordelt på køn

Både mænd og kvinder prioriterer de samme motiver som gruppen af 'aktive medlemmer':

- Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt
- Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen
- Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben

Af respondenter med kursuserfaring, der har svaret på dette spørgsmål, er 29,8 pct. kvinder og 70,2 pct. mænd. Den kønsmæssige fordeling på udsagnene er i langt de fleste tilfælde lige omkring denne fordeling.

Ved udsagnet 'Der var et kursus/en uddannelse i nærheden' og 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge' er der dog en markant afvigelse. Samlet har ganske få respondenter svaret, at det er et motiv, at der er et kursus i nærheden²¹, men kvinderne er overrepræsenteret her med en andel på 37,9 pct.

Modsat er det ikke så vigtigt for kvinderne, at kurser og uddannelser giver dem kompetencer, de kan bruge i andre sammenhænge som det er for mændene.

Motiver fordelt på alder

Aldersgrupperne 16-19, 20-29, 40-49 og 50-59 har samme top-3-besvarelser som det samlede antal respondenter. De 16-19-årige og de 20-29-årige har dog prioriteret spørgsmålene anderledes.

16-19-årige:

- Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben
- Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen
- Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt

²¹ Det er det tredjesidste motiv, hvor kun udsagnene "Jeg vil gerne blive så dygtig en træner, at jeg kan leve af det" og, "Klubben kræver det for at kunne være træner/instruktør/leder på mit niveau" har endnu færre markeringer.

20-29-årige:

- Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i foreningen
- Jeg synes, det er spændende at lære noget nyt
- Jeg blev opfordret til det af en træner/instruktør/leder i klubben

Det er interessant, at de 20-29-åriges primære motiv har fokus på foreningen. Som nævnt var det også muligt at vælge motivet 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge'. Som det beskrives senere, er de unge og især de 20-29-årige de aldersgrupper, der mest foretrækker kurser/uddannelser, der giver formelle kvalifikationer som for eksempel ECTS-point, hvilket kunne pege i retningen af, at fokus for dem er bredere end blot foreningslivet. Med denne prioritering af motiver tyder det imidlertid på, at det er det foreningsrelevante indhold, der stadig kommer i første række for denne gruppe.

Aldersgrupperne 30-39, 60-69 og over 70 har ikke svarmuligheden 'Jeg blev opfordret til det' som en del af deres top-3. For disse respondenter er det i stedet motivet om, at deres deltagelse i kurser er 'vigtigt for foreningen', der kommer ind på en klar tredjeplads.

De 30-39-årige har som deres tredje mest markerede udsagn: 'Jeg ønsker at blive en dygtigere træner for mine udøveres skyld'. Dette stemmer godt overens med, at denne aldersgruppe har den højeste andel af trænere (11,0 pct.).

Selv om der generelt er stor enighed om, hvad der er de væsentligste motiver til at deltage i kurser/uddannelse, er der således små forskelle på aldersgrupperne. For eksempel er 'Det er vigtigt for klubben' et mere relevant motiv, jo ældre man bliver. Der er ingen 16-19-årige, der har markeret dette udsagn som motiv for kursusdeltagelse. Heller ingen af de 16-19-årige har markeret 'Der var et kursus/en uddannelse i nærheden' som motiv for deres kursusdeltagelse. I aldersgruppen over 70 år er der ligeledes flere udsagn, som ingen i aldersgruppen har valgt: 'Der var et kursus/en uddannelse i nærheden', 'Det giver mig kompetencer/kvalifikationer, som jeg kan bruge i andre sammenhænge' og 'Klubben kræver det for at kunne være træner/instruktør/leder på mit niveau'.

Den følelsesmæssige motivation

Én ting er medlemmernes mere bevidste motiver for at deltage i kurser og uddannelser i foreningsregi som belyst ovenfor. I forhold til om respondenterne ønsker at tage på kurser, kan der dog også være forhold i de enkelte foreninger, der spiller ind. Der skal ikke kun være gode tilbud at finde 'uden for foreningen'. Der skal også være opbakning og opmærksomhed på kurser og uddannelser i foreningen, ligesom det kan være motiverende, at de frivillige, ledere og trænere anerkendes for deres arbejde og har et godt ry.

I det følgende gennemgår vi de faktorer, vi har valgt at undersøge, for at se på foreningens betydning for motivation til at tage på kurser/uddannelse: sociale arrangementer, antal år som medlem af foreningen, niveau for konkurrencedeltagelse, anerkendelse i foreningen, om foreningen gør noget særligt for trænere/instruktører og respondenternes vurdering af foreningens betydning samt familienetværk i foreningen.

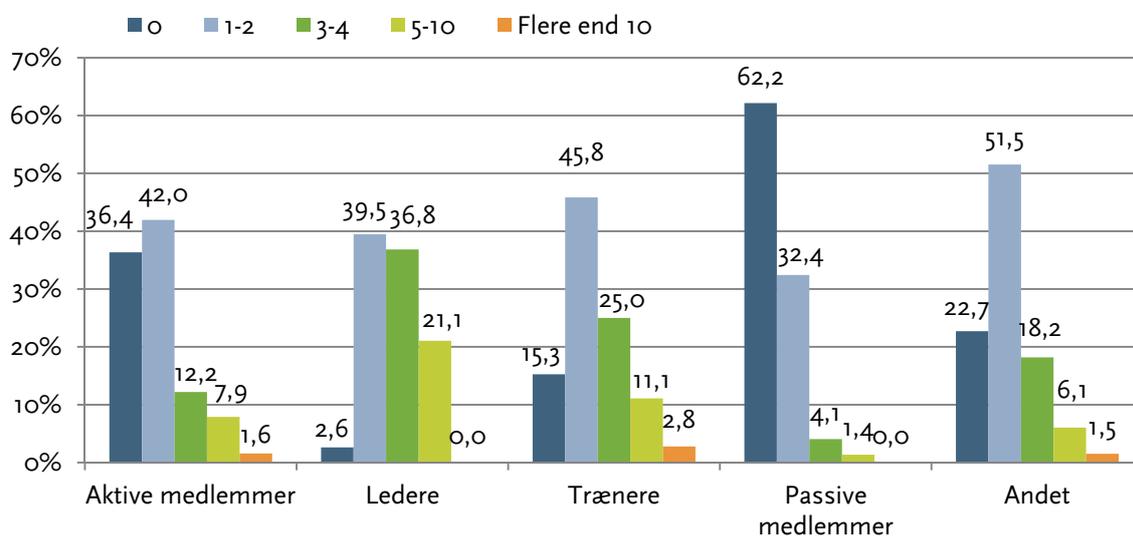
Motivation og sociale arrangementer

Frivillighedsundersøgelsen fra 2011 peger på, at jo flere sociale arrangementer, der er i en forening, jo lettere har foreningen generelt ved at finde frivillige.

Denne undersøgelse bekræfter en tydelig sammenhæng mellem medlemmernes rolle i foreningen og det antal sociale arrangementer, de deltager i. Lederne er de mest socialt aktive, hvor næsten alle har deltaget i mindst et arrangement, og hvor 21,1 pct. deltager i 5-10 sociale arrangementer om året.

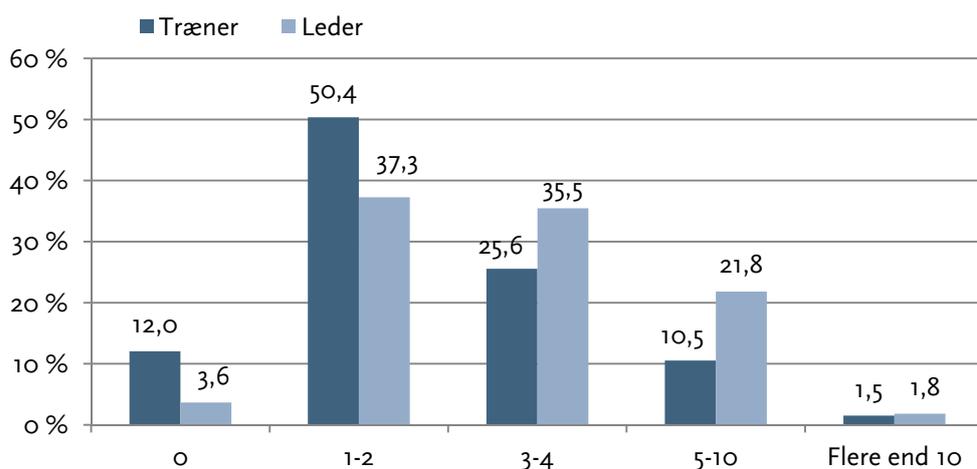
Trænerne er den gruppe, der deltager næstmest i sociale arrangementer i foreningen, mens gruppen 'andet' også er godt repræsenteret.

Figur 24: Deltagelse i antal sociale arrangementer fordelt på antal arrangementer og primære roller (pct.)

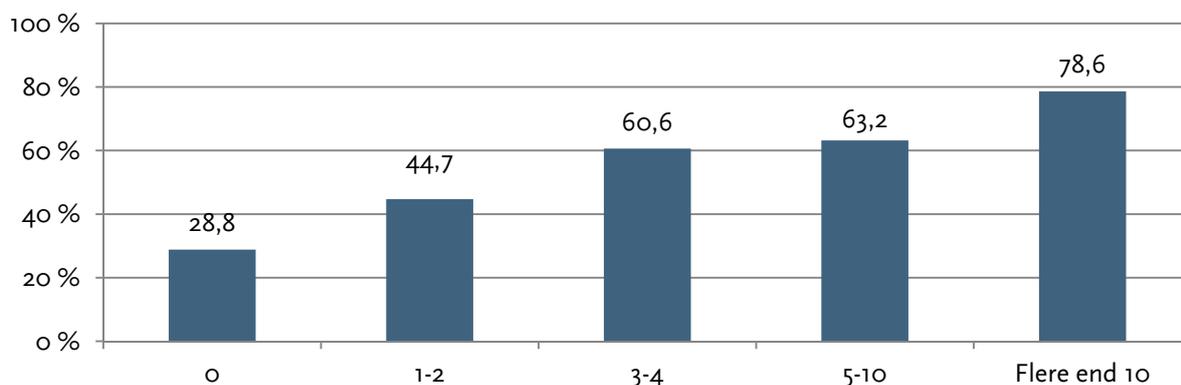
Dette billede er også tydeligt, når man ser på bruttogrupperne af trænere og ledere. Blot 3,6 pct. af lederne og 12 pct. af trænerne har *ikke* deltaget i et socialt arrangement i foreningen det seneste år. Til sammenligning har 34,5 pct. af samtlige respondenter ikke deltaget i sociale arrangementer.

Figur 25: Deltagelse i sociale arrangementer trænere og ledere (bruttoroller)²² (pct.)

Der er også en klar sammenhæng mellem hyppigheden af deltagelse i sociale arrangementer og interessen for at deltage i kurser/uddannelse i fremtiden. Hvis man ser på social aktivitet og kursusvillighed, er der en tydelig sammenhæng mellem det antal sociale arrangementer, respondenterne har deltaget i, og deres generelle kursusvillighed²³. Andelen af respondenter, der kunne forestille sig at deltage i kurser og uddannelse, stiger i takt med antallet af sociale arrangementer, de har deltaget i (se figur 26). Blandt respondenter, der ikke havde deltaget i nogen af foreningens arrangementer, kunne 28,8 pct. forestille sig at tage på kurser i fremtiden. Til sammenligning er 78,6 pct. af de respondenter, der har deltaget i mere end ti arrangementer, interesserede i at deltage i kurser.

Figur 26: Generel kursusvillighed fordelt på antal af sociale arrangementer man har deltaget i det seneste år (pct.)

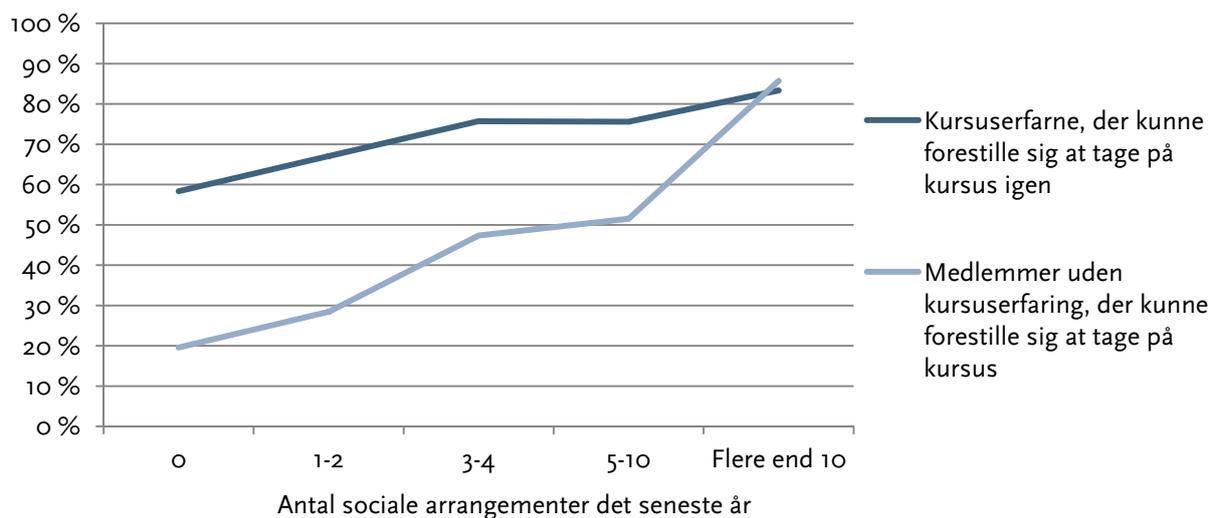
Som beskrevet i forrige kapitel er der stor forskel på kursusvilligheden mellem respondenter med og uden kursuserfaring. Da ledere og trænere ofte har kursuserfaring og samtidig er de mest aktive i forhold til sociale arrangementer, kan det være interessant at se på respondenter med og uden kursuserfaring for at undersøge, om det betyder noget for sammenhængen mellem social deltagelse og kursusvillighed.

²² Træner: N=133, Leder: N=110

²³ Altså kursusvillighed for både respondenter med og uden kursuserfaring.

Figur 27 viser, at respondenter med kursuserfaring har højere kursusvillighed end de øvrige respondenter, ligesom ved den generelle kursusvillighed er den her stigende, hvis man har deltaget i flere sociale arrangementer, og 75,6pct. af dem, der har deltaget i 5-10 arrangementer, kunne forestille sig at tage på kursus igen.

Figur 27: Kursusvillighed fordelt på sociale arrangementer og respondenter med og uden kursuserfaring (pct.)

Det samme mønster er tydeligt blandt respondenter uden kursuserfaring. Her er andelen af respondenter, der kunne forestille sig at tage på kursus, blot meget lavere. Af de respondenter fra denne gruppe, der ikke har deltaget i et socialt arrangement i foreningen i det seneste år, kan 19,6 pct. forestille sig at tage på kursus/uddannelse i foreningsregi. Andelen af kursusvillige respondenter stiger med deltagelsen i sociale arrangementer og er på samme niveau for respondenter med og uden kursuserfaring, når respondenterne har deltaget i mere end ti sociale arrangementer på et år. Det skal dog bemærkes, at begge grupper er meget små i undersøgelsen²⁴.

Men samlet tyder meget på, at deltagelse i sociale arrangementer i foreningen er en afgørende faktor for foreningsmedlemmernes kursusvillighed.

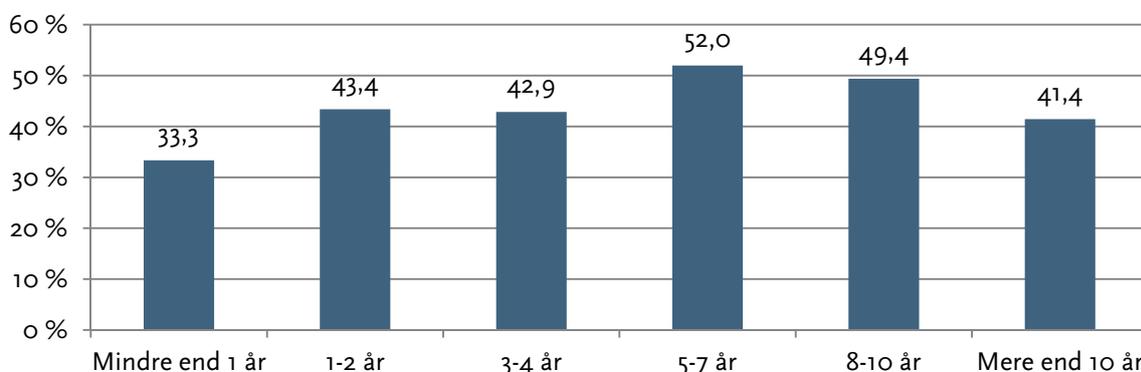
Motivation og antal år som medlem af foreningen

Jo længere respondenterne har været medlem af deres forening, jo større er sandsynligheden for, at de har en funktion som træner eller leder. Samtidig er der en klar sammenhæng mellem medlemmernes alder og deres kursuserfaring, ligesom kursuserfaring også giver en øget generel villighed til at deltage i kurser/uddannelse i fremtiden. Men er der også en sammenhæng mellem, hvor lang tid man har været medlem af foreningen, og kursusvillighed?

²⁴ Respondenter, der har deltaget i mere end 10 sociale arrangementer, udgør blot 1,6 pct. af gruppen med kursuserfaring og 1,2 pct. af gruppen uden kursuserfaring.

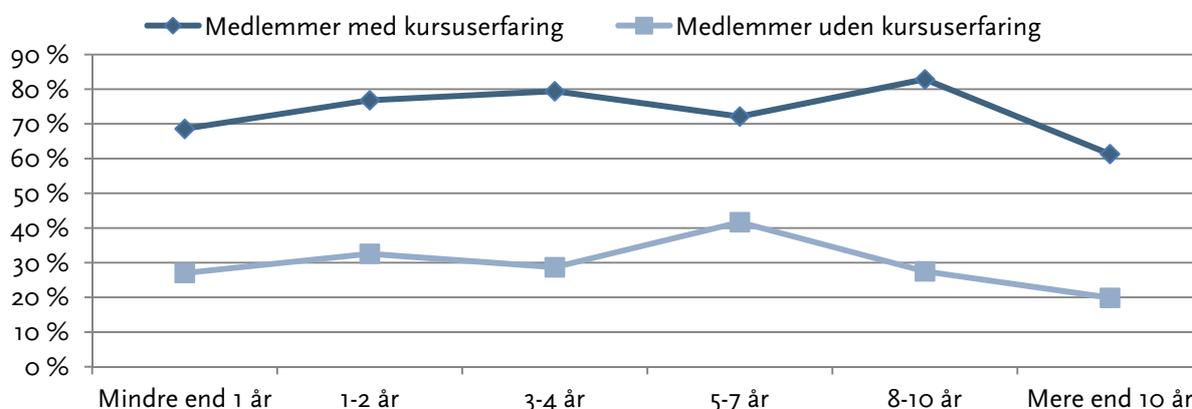
Ifølge figur 28 ser det ikke sådan ud. De mest kursusvillige har været medlem af foreningen i 5-7 år, derefter falder kursusvilligheden igen.

Figur 28: Generel kursusvillighed fordelt på antal medlemsår i foreningen (pct.)

Denne tendens bliver endnu tydeligere, hvis man kun ser på respondenter *uden* kursuserfaring. Her indikerer 41,7 pct. af de respondenter, der har været medlem i 5-7 år, at de kunne forestille sig at tage på kursus. 71,4 pct. af de respondenter, der ikke kan huske, hvor længe de har været medlem, er ligeledes kursusinteresserede. I resten af kategorierne for antal medlemsår svinger kursusvilligheden mellem 19,9 pct. (medlem i mere end ti år) og 32,6 pct. (medlem i 1-2 år).

Figur 29: Kursusvillighed fordelt på antal medlemsår og kursuserfaring (pct.)

Blandt respondenter *med* kursuserfaring ser kurven anderledes ud. Igen er det de mest erfarne respondenter med over 10 år som medlem, der er mindst tilbøjelige (61,3 pct.) til at tage på kursus igen. Til gengæld har gruppen, der har været medlem af foreningen i 8-10 år, den største andel af kursusinteresserede med 82,9 pct., der kunne forestille sig at tage på kursus igen. Der er altså ingen entydig sammenhæng mellem ønsket om at tage på kursus/uddannelse og det antal år, man har været tilknyttet foreningen. Det ser ud til, at aldersgruppen er vigtigere end at have været medlem længe af foreningen.

Resultaterne her kan også hænge sammen med, at jo længere tid respondenterne har været medlem af foreningen, jo mere kursuserfaring har de som tidligere vist. Respondenter, der har været medlemmer af foreningen i lang tid, kan enten have den erfaring, de har brug for, mangle udfor-

dringer i det eksisterende kursus og uddannelsesstilbud eller have opbygget en vis 'mathed' i forhold til at deltage i kurser og uddannelse.

Motivation og niveau for konkurrencedeltagelse

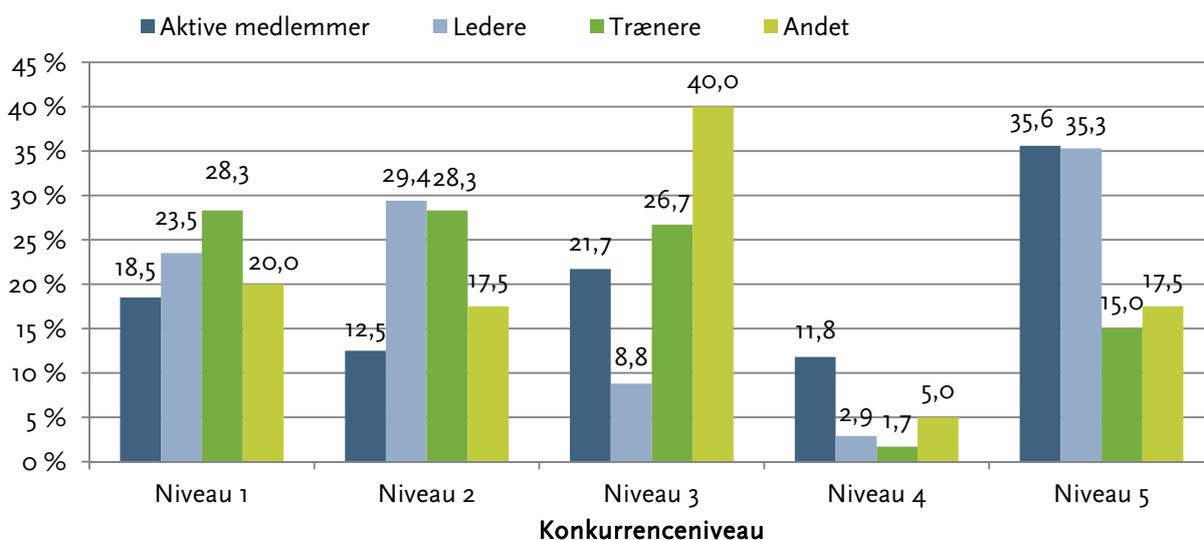
I det følgende undersøges, om niveau for konkurrencedeltagelse har betydning for de enkelte medlemmers tilbøjelighed til at blive leder/træner i foreningen og til at deltage i kurser/uddannelse.

Respondenterne fik fem valgmuligheder, der her i rapporten for nemheds skyld betegnes niveau 1-5:

- Niveau 1 Deltager i landsdækkende stævner/turneringer/mesterskaber/opvisninger (f.eks. divisionerne i boldspillene, DM-stævner, landsmesterskaber o.l.)
- Niveau 2 Deltager i regionale stævner/turneringer/mesterskaber/opvisninger
- Niveau 3 Deltager i lokale stævner/turneringer/mesterskaber/opvisninger
- Niveau 4 Deltager udelukkende i stævner/turneringer/mesterskaber/opvisninger internt i foreningen
- Niveau 5 Deltager aldrig i stævner/turneringer

Der er umiddelbart intet klart kontinuum, når man ser på sammenhængen mellem respondenternes konkurrenceniveau og deres funktioner som leder eller træner, hvis man ser på gruppen af respondenter, som primært varetager en af disse to funktioner. Der er i stedet en polarisering i forhold til ledernes niveau for konkurrencedeltagelse. Mange ledere dyrker deres sport på højt niveau (henholdsvis niveau 1 og 2). Til sammen er 52,8 pct. af lederne aktive på disse niveauer. Omvendt deltager en stor gruppe ledere (35,3 pct.) aldrig i konkurrencer og stævner.

Figur 30: Niveau for konkurrencedeltagelse, fordelt på primær rolle i foreningen

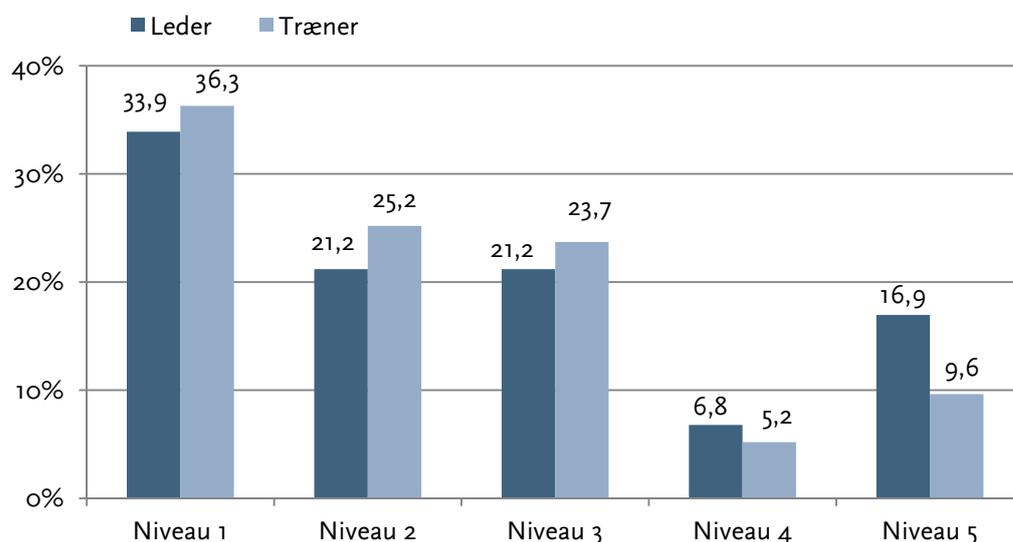

Trænerne er primært konkurrenceaktive på de tre højeste niveauer med stort set lige mange konkurrenceaktive trænere på disse niveauer (henholdsvis 28,3 pct., 28,3 pct. og 26,6 pct.) Men igen deltager en stor andel af trænerne (15 pct.) aldrig i konkurrencer og stævner.

Hvis man kigger på bruttogrupperne af ledere og trænere – altså alle medlemmer, der i et vist omfang varetager sådanne roller – er der en tydeligere tendens til, at de fleste ledere og trænere deltager i konkurrencer på relativt højt niveau (se figur 31). 33,9 pct. af lederne og 36,3 pct. af trænerne deltager i konkurrencer på niveau 1.

Det skal understreges, at spørgsmålet om niveau for konkurrencedeltagelse viser et øjebliksbillede. Respondenterne er ikke blevet spurgt, om de tidligere har deltaget i konkurrencer på et højere niveau. Man kan altså ikke se, om trænere og ledere tidligere har spillet på et andet niveau, og en del trænere og ledere har slet ikke besvaret dette spørgsmål. Dette skyldes, at 34,6 pct. af lederne og 38 pct. af trænerne ikke selv dyrker idræt i deres forening²⁵.

Figur 31: Niveau for konkurrencedeltagelse fordelt på bruttorollerne 'leder' og 'træner' (pct.)

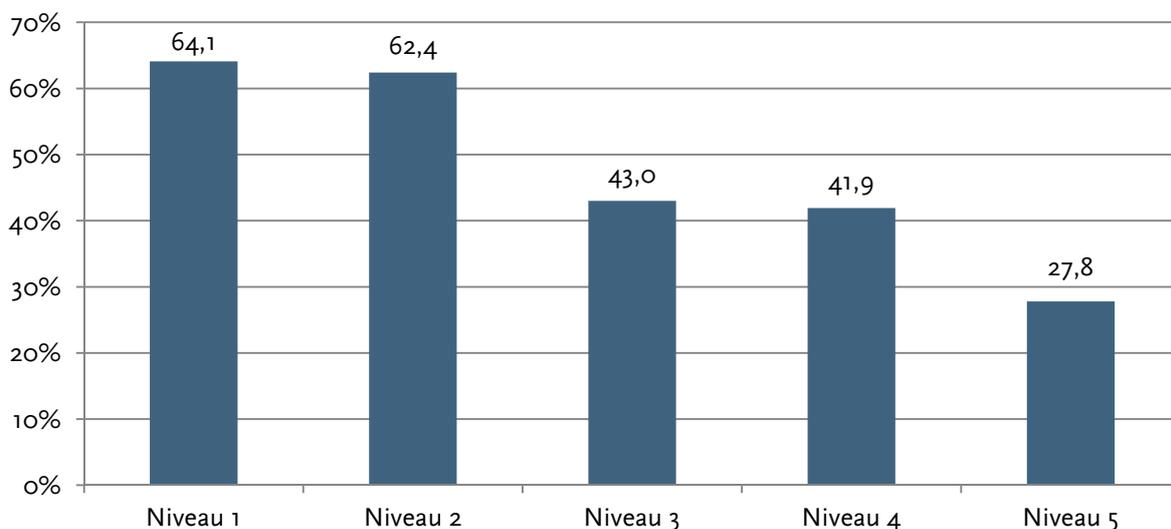

Konkurrencedeltagelse og kursusvillighed

Der er en klar sammenhæng mellem det niveau, respondenterne deltager i konkurrencer på nu og her, og deres kursusvillighed. I figur 32 ses den generelle kursusvillighed (alle respondenter, der kunne forestille sig at tage på kursus) i sammenhængen med det niveau, respondenterne dyrker deres idræt/sport på. Det er tydeligt, at jo højere niveau, respondenterne dyrker sport/idræt på, desto mere kan de forestille sig at tage på kursus. Blandt respondenter, der dyrker idræt/sport på landsplan (niveau 1), kunne 64,1 pct. forestille sig at tage på kursus/uddannelse, mens blot 27,8 pct. af respondenter, der aldrig deltager i stævner og konkurrence (niveau 5), kunne forestille sig at tage på kursus.

²⁵ Se evt. figur 2

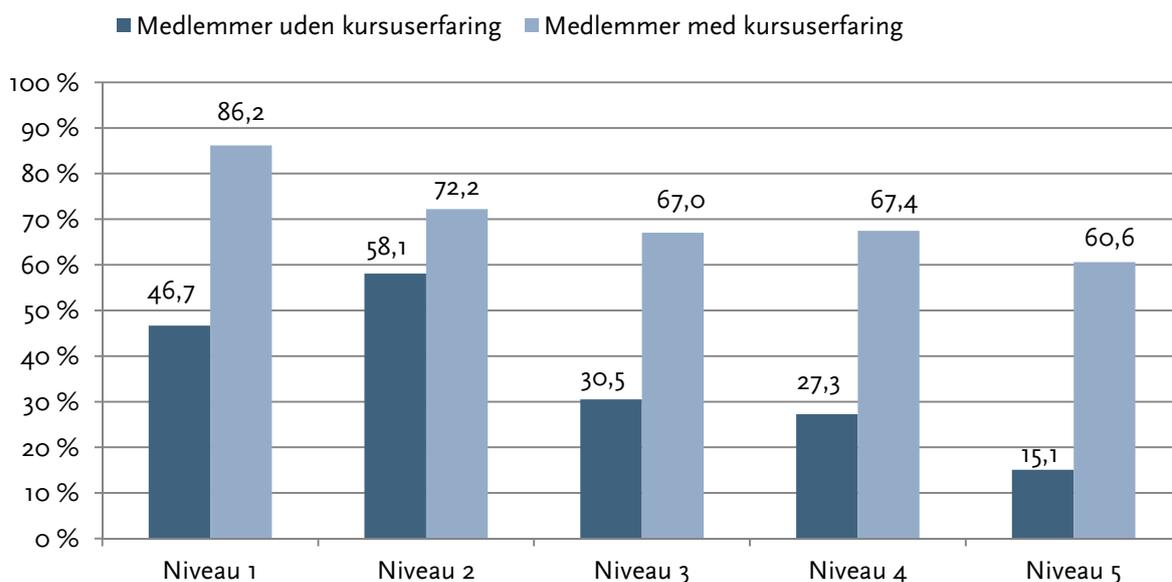
Figur 32: Generel kursusvillighed, fordelt på niveau for konkurrencedeltagelse

Figur 33 viser, at for respondenter *med* kursuserfaring stiger kursusvillighed ligeledes med niveauet for respondenternes konkurrencedeltagelse. Her er tydeligt flere kursusvillige end i det generelle billede, og faldet i kursusvillighed fra niveau 1 til niveau 2 er mere markant end ved den generelle kursusvillighed.

Blandt respondenter *uden* kursuserfaring er billedet et andet. Her er respondenter, der er konkurrenceaktive på landsplan, ikke de mest kursusvillige. Der er stadig en høj andel af kursusinteresserede blandt de aktive på niveau 1 (46,7 pct.), men der er endnu flere aktive i konkurrencer og stævner på niveau 2 (regionalt plan) – hele 58,1 pct. – der kan forestille sig at tage på kursus.

Figur 33: Kursusvillighed fordelt på niveau for konkurrencedeltagelse og kursuserfaring (pct.)

Resultaterne kan afspejle forskellige tendenser i foreningslivet. Sammenhængen mellem kursusvillighed og niveau for konkurrencedeltagelse kan skyldes alder. I de fleste idrætsgrene er det primært de unge, der deltager i idræt på højt niveau. Tabel 15 viser, at blandt undersøgelsens respondenter, deltager over 50 pct. af de to yngste grupper i konkurrence på niveau 1 eller 2. Som tidligere vist er netop de unge samtidigt de mest kursusvillige respondenter.

Tabel 15: Konkurrencedeltagelse fordelt på alder (N=952)

	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	+ 70 år
Niveau 1	43,8 %	24,7 %	29,5 %	16,4 %	13,1 %	7,1 %	9,8 %
Niveau 2	27,1 %	25,3 %	12,7 %	15,3 %	6,8 %	4,7 %	4,9 %
Niveau 3	16,7 %	20,2 %	18,5 %	24,3 %	26,7 %	22,8 %	24,4 %
Niveau 4	4,2 %	1,5 %	8,1 %	9,5 %	15,3 %	20,5 %	19,5 %
Niveau 5	8,3 %	28,3 %	31,2 %	34,4 %	38,1 %	44,9 %	41,5 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Forskellene mellem de forskellige sportslige niveauer kan også afspejle forskellige traditioner for, hvem, foreningerne opfordrer til at deltage i kurser, og som derfor får kursuserfaring. Ser man på respondenter, der motiverer deres kursusdeltagelse med, at de blev opfordret til det af foreningen fordelt på idrætsgren, er det eksempelvis i håndbold, orienteringsløb, triatlon og skydning først og fremmest respondenter, der deltager i stævner/konkurrencer på landsplan, som foreningerne har opfordret til at tage på kurser/uddannelse. Modsat deltager over halvdelen af de respondenter, foreningerne opfordrer til at tage på kursus i gymnastik, skisport, kajak og de flerstrengede foreninger aldrig i stævner og turneringer.

Motivation og anerkendelse i foreningen

I forbindelse med forundersøgelserne til Frivillighedsundersøgelsen 2011 efterspurgt informanterne mere anerkendelse af de frivillige. I denne undersøgelse har vi søgt at afdække, om der er en sammenhæng mellem anerkendelse og medlemmernes engagement/kursusvillighed.

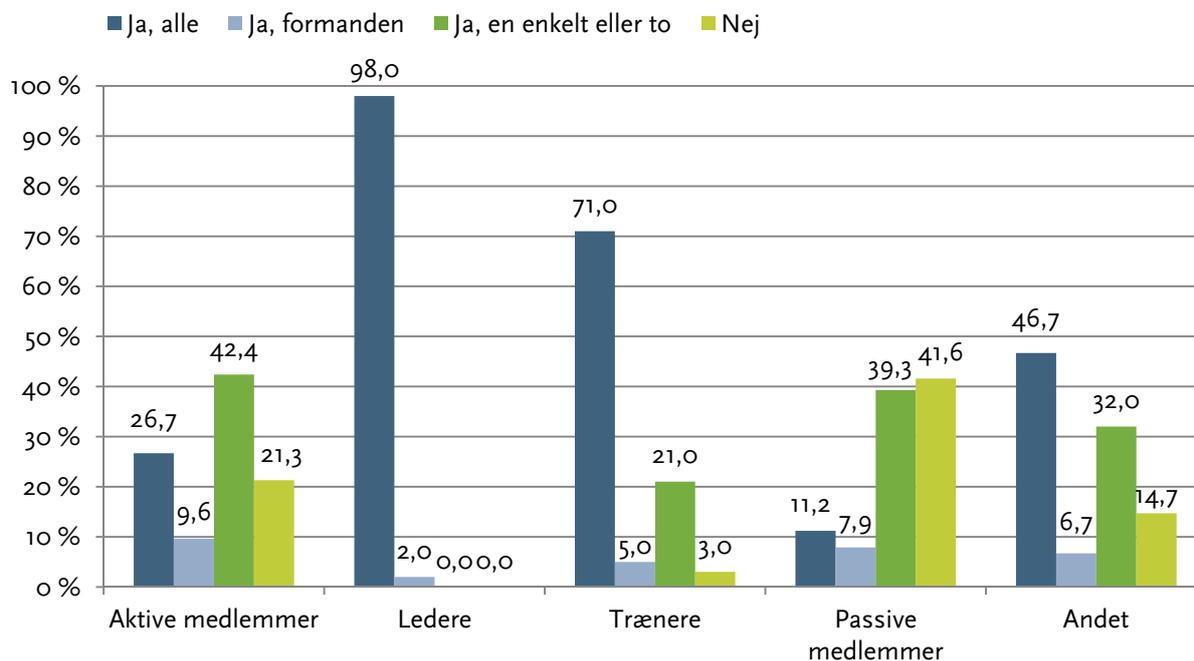
Anerkendelse er noget, vi giver hinanden i hverdagen, og som vi hver især har forskellige forståelser af. Denne undersøgelse operationaliserer spørgsmålet gennem forskellige parametre, der afspejler ledernes, trænerne og foreningens status. Nedenfor belyses respondenternes kendskab til bestyrelsen, deres vurdering af foreningens arbejde, deres holdning til trænerne og deres kendskab til, om trænerne har deltaget i uddannelser eller ej.

Disse fire temaer sammenholdes med respondenternes kursusvillighed.

'Ved du, hvem der sidder i din forenings bestyrelse?'

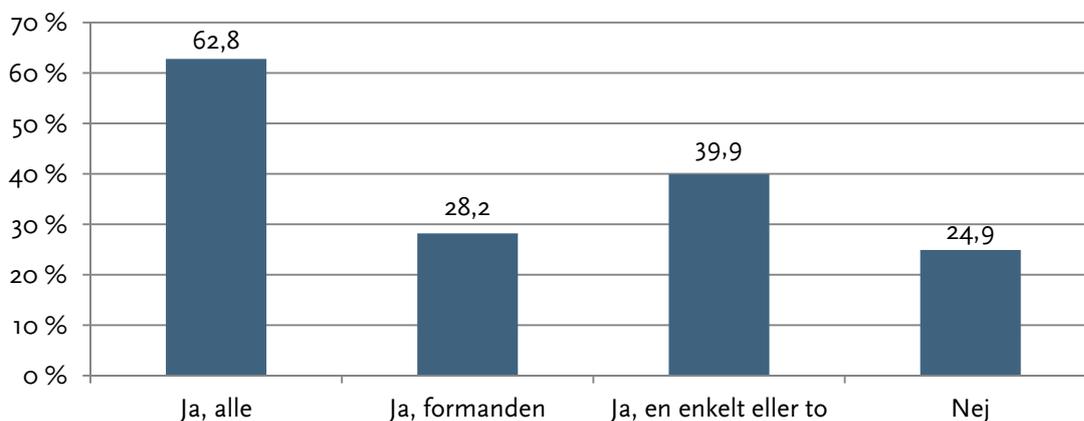
Over 80 pct. af respondenterne har kendskab til mindst en eller to personer fra foreningens bestyrelse. Blot 19,9 pct. har svaret nej.

Figur 34: Ved du, hvem der sidder i din foreningsbestyrelse? Fordelt på primære roller i foreningen (pct.)

Der er en tydelig positiv sammenhæng mellem respondenternes kursusvillighed og deres kendskab til alle personer i bestyrelsen. Figur 35 viser, at 62,8 pct. af denne gruppe kunne forestille sig at tage på kursus. Dette er en markant højere andel end blandt personer uden større kendskab til bestyrelsen.

Figur 35: Kursusvillighed fordelt på kendskabet til bestyrelsen (pct.)

Sammenligner man disse resultater med kursusvillighed fordelt på roller, køn og alder bliver sammenhængen endnu tydeligere.

Langt de fleste ledere (98 pct.) og trænere (71 pct.) kender alle personer i bestyrelsen. Begge de to grupper har stor kursusvillighed. 75,5 pct. ledere og 81,7 pct. af trænerne kunne forestille sig at tage på kursus. Her kan man selvfølgelig stille sig spørgsmålet om, hvad der kom først – blev man leder og træner og lærte derefter alle i bestyrelsen at kende, eller var det befordrende for at blive leder og træner, at man kendte alle i bestyrelsen?

Kvinderne har generelt et mindre kendskab til bestyrelsesmedlemmerne end mændene, og 26,1 pct. af kvinderne svarer nej til at kende bestyrelsesmedlemmer mod mændenes 16,4 pct. Hos kvinderne er der ligeledes en positiv sammenhæng mellem kendskab til bestyrelsen og kursusvillighed. Blot 23,4 pct. af de kvindelige respondenter, der ikke kender bestyrelsens medlemmer, kunne forestille sig at tage på kursus, mens 65,8 pct. af de kvindelige respondenter, der kender alle bestyrelsens medlemmer er villige til at tage på kursus. Samme billede gør sig gældende hos mændene med fordelingen 26,4 og 61,5 pct.

Respondenternes kendskab til den samlede bestyrelse stiger med alderen. 51,4 pct. af alle de 60-69-årige kender således alle personer i bestyrelsen i deres foreninger. Men som vi har set tidligere, falder kursusvillighed generelt med alderen. Det er derfor interessant, at der blandt de unge er en sammenhæng mellem kendskab til foreningens bestyrelse og kursusvillighed, som ikke udelukkende kan forklares med roller og køn.

Hvis man ser på de unge, der ikke kender bestyrelsen i de to yngste aldersgrupper, er deres kursusvillighed noget lavere end i det generelle billede. Blandt de 16-19-årige respondenter er det blot 40 pct. af de respondenter, der ikke kender bestyrelsen, der kunne forestille sig at tage på kursus, mens aldersgruppens generelle kursusvillighed er på 50 pct. For aldersgruppen 20-29-år er de tilsvarende tal 34 pct. mod 53,9 pct.

Opsummerende har foreningernes medlemmer et stort generelt kendskab til personerne i foreningernes bestyrelser, og der er en sammenhæng mellem medlemmernes kendskab til bestyrelsen og deres kursusvillighed. Sammenhængen kan både skyldes, at hvis man er engageret og har lyst til at tage på kursus, interesserer man sig også for bestyrelsen og dens arbejde. På den anden side kan resultaterne også skyldes, at kender man bestyrelsen, stiger ens engagement i foreningen og motivationen for at deltage i foreningslivet på flere forskellige måder.

Medlemmernes vurdering af foreningens arbejde

Respondenterne blev bedt om at vurdere, hvor tilfredse de er med foreningens arbejde på følgende områder:

- Daglig drift
- Skaffe trænere/instruktører til holdene
- Lave nye aktiviteter
- Uddannelse af trænere/instruktører
- Inddragelse af medlemmerne
- Finde frivillige til lederposter
- Lave sociale arrangementer
- Pleje frivillige/trænere/ledere

Helt generelt synes respondenterne, at foreningerne gør et rigtig godt stykke arbejde. Ved spørgsmålene om 1) uddannelse af trænere/instruktører, 2) foreningens evne til at finde frivillige til lederposter og 3) om pleje af frivillige, svarer over 50 pct. 'hverken godt eller skidt' eller 'ved ikke'. I de andre fem spørgsmål synes over 50 pct. af respondenterne, at foreningen klarer det 'meget tilfreds-

stillende' eller 'tilfredsstillende'. Især foreningens daglige drift er der gode vurderinger af, idet 77,5 pct. af respondenterne markerer de positive svarmuligheder.

Ovenstående indikerer også, at meget få respondenter er 'utilfredse' eller 'meget utilfredse' med deres forening. Den største andel negative besvarelser fremkommer i spørgsmålet om foreningens evne til at finde frivillige til lederposter, hvor 7,4 pct. af besvarelserne er negative.

Sammenholder man resultaterne med kursusvillighed, er de mindst kursusvillige respondenter i alle otte spørgsmål de respondenter, der markerer 'ved ikke'. Andelen af kursusvillige respondenter, der markerer 'ved ikke', er højest i spørgsmålet om foreningens evne til at uddanne trænere/instruktører. Men med 29,7 pct. af disse respondenter, der kunne forestille sig at tage på kursus, er det stadig langt under alle andres kursusvillighed.

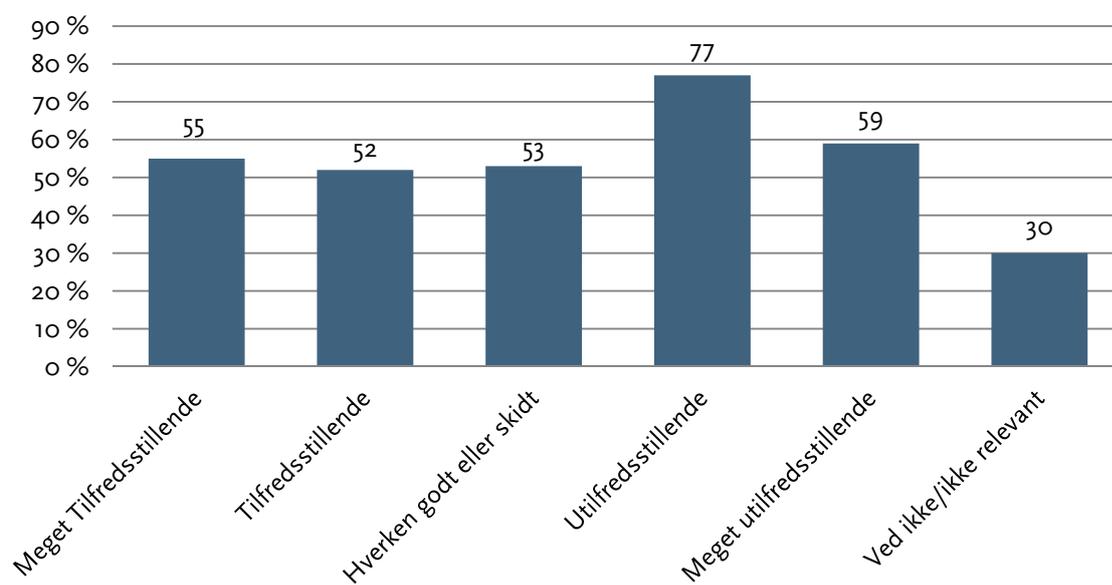
En negativ vurdering af forhold i foreningen kan (paradoksalt nok) i visse tilfælde have en positiv effekt på medlemmernes kursusvillighed. For eksempel kunne 75 pct. af dem, der synes, at foreningen klarer opgaven med at finde frivillige til lederposter 'meget utilfredsstillende', og 59,4 pct. af dem, der markerer 'utilfredsstillende', forestille sig at tage på kursus.

I denne sammenhæng er spørgsmålet om respondenternes vurdering af, hvordan foreningerne klarer at uddanne deres trænere/instruktører, særligt interessant (se figur 36).

Spørgsmålet er det af de otte, der får næst færrest²⁶ positive besvarelser med kun 39,1 pct., der synes, at foreningen klarer det 'meget tilfredsstillende' (9 pct.) eller 'tilfredsstillende' (30,1 pct.) Ved dette spørgsmål er der blandt respondenter med negative besvarelser den højeste andel kursusvillige. 77,2 pct. af dem, der svarer 'utilfredsstillende', og 58,8 pct. af dem, der svarer 'meget utilfredsstillende', kunne forestille sig at tage på kursus.

²⁶ Angående foreningernes evne til at pleje frivillige svarer kun 37,8 pct. af respondenterne positivt.

Figur 36: Kursusvillighed fordelt på 'Hvordan synes du, din forening klarer uddannelse af trænere/instruktører' (pct., N=1150)

Sammenfattende nyder foreningerne stor anerkendelse fra medlemmerne, men det øger ikke automatisk respondenternes kursusvillighed, at de er tilfredse med foreningen. En negativ bedømmelse af foreningen er sjælden, men kan medføre en højere kursusvillighed. Det vigtigste for kursusvilligheden er, at medlemmerne har en holdning til spørgsmålene, da 'ved ikke' kategorien er domineret af respondenter, der ikke kunne forestille sig at tage på kursus. Kendskab til foreningen og et reflekteret tilhørsforhold til foreningen øger medlemmernes kursusvillighed.

Medlemmernes holdning til trænere

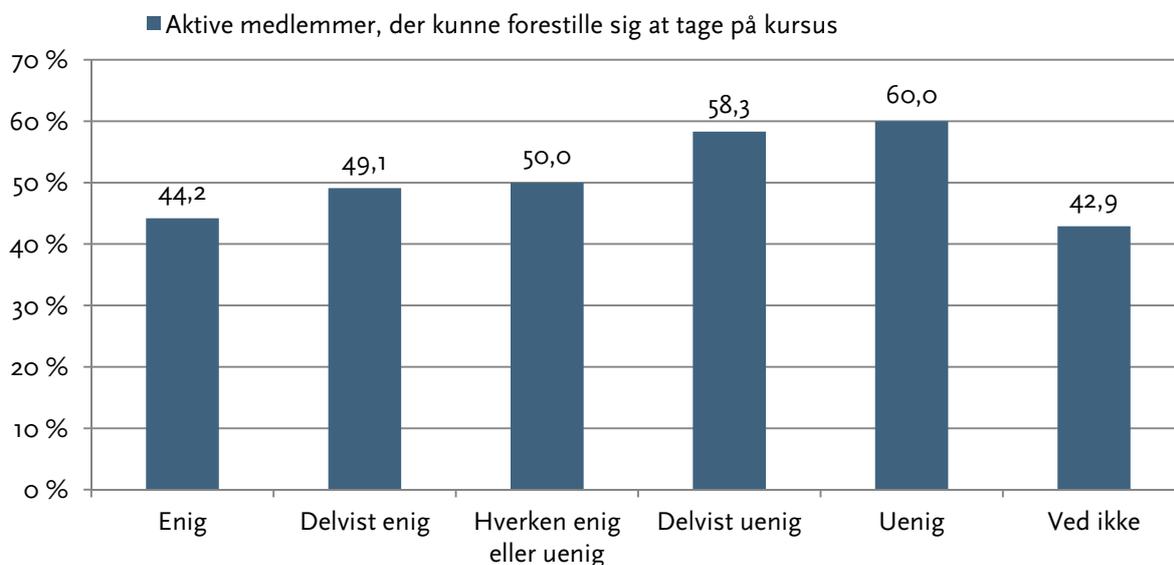
'Aktive medlemmer', der deltog i undersøgelsen, blev bedt om at vurdere deres træners indsats²⁷. De fik ti udsagn om trænerne og blev bedt om at vurdere, hvorvidt de var enige eller ej. Generelt er de 'aktive medlemmer' yderst tilfredse med deres trænere, og de tre udsagn, hvor flest respondenter erklærede sig enige var:

- Trænere/instruktørerne er dygtige til deres egen sport
- Trænere/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt
- Trænere/instruktørerne er fagligt dygtige (i forhold til teknik, taktik, udstyr)

Ser man på de tre udsagn sammenholdt med respondenternes kursusvillighed, er der en tendens til, at jo mindre enige respondenterne er i udsagnene, jo højere kursusvillighed. Figur 37 illustrerer dette med det første udsagn som eksempel. Her er kursusvilligheden procentvis størst blandt dem, der er direkte uenige. Ved de andre to udsagn er det respondenter, der markerer 'delvist uenig', der har størst andel af kursusvillige.

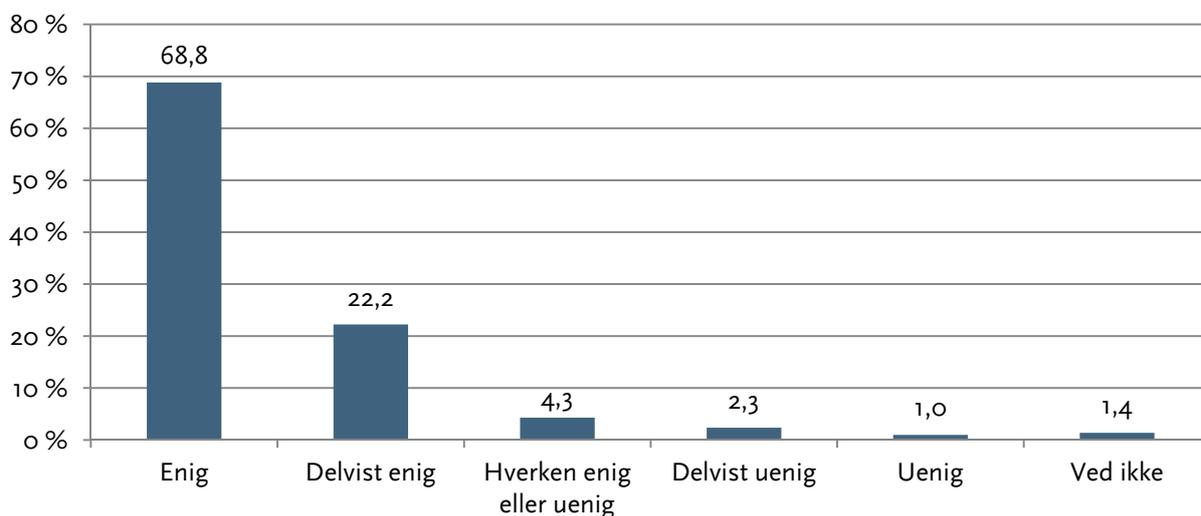
²⁷ For en nærmere behandling af spørgsmålene, se kapitlet 'Respondenternes holdning til trænere'.

Figur 37: Vurdering af udsagnet 'Trænerne/instruktørerne er dygtige til deres egen sport' baseret på andel af kursusvillige 'aktive medlemmer' (pct.)

Der kan være flere forklaringer på disse tal. Den umiddelbare er, at hvis medlemmerne er utilfredse med trænerne/instruktørerne, får de lyst til selv at være aktører i foreningen. Som man kan se af figur 38, er der dog få respondenter i disse grupper, hvilket kan tyde på, at det først og fremmest er de meget engagerede medlemmer, der samtidig er kritiske i forhold til trænerne i foreningen.

Figur 38: Svarfordelingen på udsagnet 'Trænerne/instruktørerne er dygtige til deres egen sport' baseret på 'aktive medlemmer' (pct.)

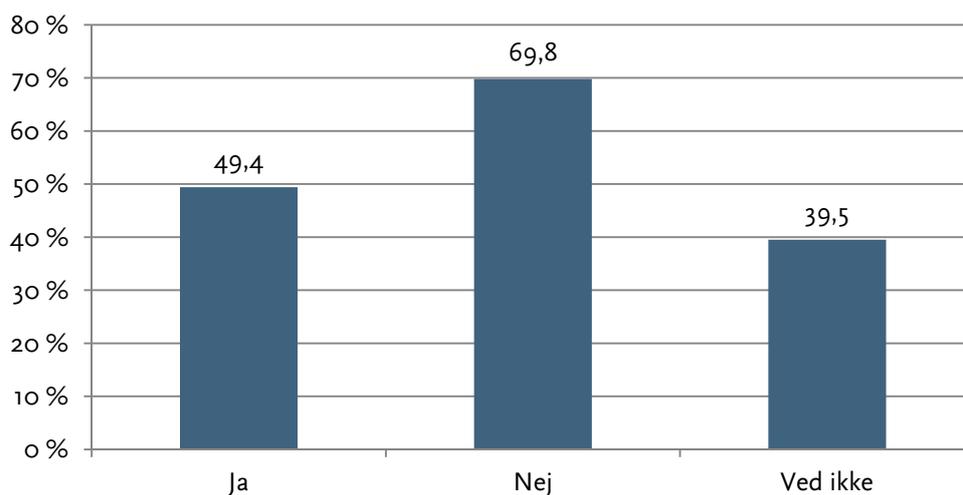

'Har din(e) træner(e)/instruktør(er) været på kurser, træneruddannelse eller lignende?'

Respondenterne har et godt kendskab til, om trænerne/instruktørerne i foreningen har været på kursus med 59,8 pct., der svarer positivt. Ganske få (3 pct.) er sikre på, at deres trænerne/instruktører *ikke* har været på kursus. Resten ved det ikke. De ældste respondenter svarer mest ja til spørgsmålet, og der er flest kvinder blandt de respondenter, der svarer, at deres trænere ikke har været på kursus/uddannelse.

Figur 39 viser, at respondenter, der ved, at deres trænere har været på kursus/uddannelse, er mere kursusvillige end respondenter, der har markeret 'ved ikke'. Til gengæld er den procentvise kursusvillighed størst blandt respondenter, der *ved*, at deres trænere *ikke* har deltaget i kurser/uddannelse.

Figur 39: Kursusvillighed fordelt på 'Har din(e) træner(e)/instruktør(er) været på kurser, træneruddannelse eller lignende?' (pct.)

Som ved medlemmernes vurdering af foreningen er det vigtigste for respondenternes kursusvillighed ikke, om deres træner har været på kursus eller ej, men om medlemmerne er bevidste om kursus- og uddannelsesniveaet i foreningen.

'Gør din forening noget særligt for trænere/instruktører?'

Svarmuligheder på dette spørgsmål var:

- Ja, trænerne får gratis eller reduceret kontingent
- Ja, trænerne får gratis klubbøj eller andet udstyr
- Ja, der er fester og/eller sociale arrangementer for trænerne/instruktørerne
- Ja, trænerne/instruktørerne tilbydes kurser (gratis eller til reduceret pris)
- Ja, trænerne/instruktørerne får billetter til elitestævner, kampe eller lignende
- Ja, trænerne/instruktørerne er lønnede
- Ja, trænerne/instruktørerne får godtgørelse
- Nej, foreningen gør ikke noget særligt for trænerne/instruktørerne

Over halvdelen af respondenterne har til dette spørgsmål svaret 'ved ikke/ikke relevant' (52,1 pct.). Det er primært 'aktive medlemmer', der har givet dette svar.

Blot 11,5 pct. af lederne og 3,9 pct. af trænerne har svaret 'ved ikke' og ved en gennemgang af de enkelte udsagn fordelt på primære roller er det tydeligt, at trænerne ved mest om dette område.

I forhold til kursusvilligheden, er det imidlertid interessant at se på de respondenter, der svarer 'nej' eller 'ved ikke'. Ganske få markerer, at deres forening ikke gør noget for trænerne. Det er værd at lægge mærke til, at 10,9 pct. af disse svar kommer fra ledere og 19,6 pct. fra trænere. Svarene ser dog ikke ud til at have en negativ indflydelse på kursusvilligheden, og 67,4 pct. af de respondenter, der svarer nej, kan forestille sig at tage på kursus. Dette kan tyde på, at foreningernes tiltag til trænerne ikke er væsentlig i forhold til om medlemmerne er kursusvillige, men opfylder en anden funktion i foreningen.

Modsat er det med de respondenter, der svarer 'ved ikke', hvor blot 32,1 pct. af besvarelserne samtidigt markerer, at de kunne forestille sig at tage på kursus.

Motivation og foreningens betydning

For at undersøge, om der er en sammenhæng mellem den betydning, medlemmerne tillægger deres forening, og medlemmernes kursusvillighed, skulle respondenterne vurdere fem udsagn om deres forening²⁸.

- Foreningen er meget vigtig for at holde liv i lokalområdet
- Foreningen er vigtig for børnene
- Foreningen er vigtig for idrætsgrenens udvikling
- Foreningen er vigtig for min familie
- Foreningen er vigtig for, at jeg kan dyrke min sport/idræt, som jeg vil

De tre første udsagn har fokus på den ydrestyrede motivation og på foreningens samfundsmæssige betydning, mens de to sidste udsagn sætter respondenterne og deres familie i centrum. Nedenfor gennemgås de fem udsagn i forhold til kursusvillighed.

'Foreningen er meget vigtig for at holde liv i lokalområdet'

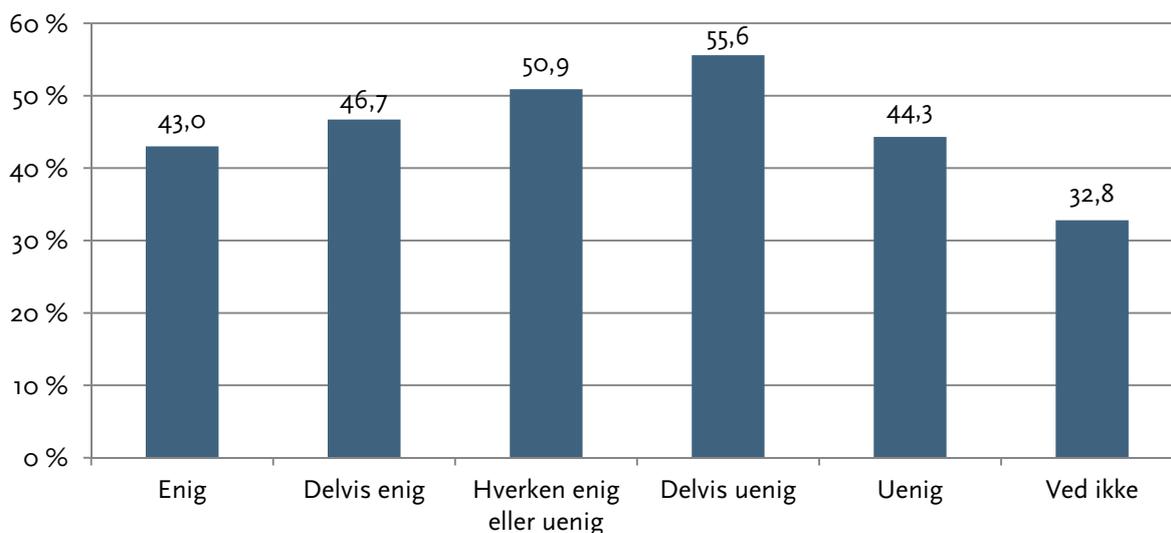
Ud fra en forestilling om ydrestyret motivation²⁹ som drivkraft for at yde frivilligt arbejde, kunne man forvente en positiv sammenhæng mellem en holdning om, at foreningen er vigtig for lokalområdet og vilje til at tage på kursus i foreningsregi. Det ser imidlertid ikke ud til at være tilfældet.

39,4 pct. af respondenterne erklærer sig enige i udsagnet, 20,7 pct. er delvist enige. Langt de fleste synes således at foreningen er vigtig for lokalområdet, men samtidig kunne under halvdelen (43 pct.) forestille sig at tage på kursus. De kursusvillige udgør ellers 45,4 pct. af alle respondenterne i undersøgelsen. Den mest kursusvillige gruppe i dette svar er faktisk personer, der erklærer sig delvist uenige i, at foreningen er vigtig for lokalområdet.

²⁸ Valgmulighederne var: enig, delvist enig, hverken enig eller uenig, delvist uenig, uenig, ved ikke.

²⁹ Læs mere om motivation i bilag 1.

Figur 40: Kursusvillighed fordelt på 'Foreningen er meget vigtig for at holde liv i lokalområdet' (pct.)

Fordelt på medlemmernes roller i foreningen er billedet noget anderledes. 66 pct. af lederne og 79,2 pct. af trænerne er enige i, at foreningen er vigtig for lokalområdet. Som tidligere nævnt er netop de to grupper de mest kursusvillige blandt foreningsmedlemmerne. Det er svært at sige, om holdningen til foreningens rolle i lokalsamfundet kan have været en motiverende faktor, da trænere og ledere påtog sig opgaverne i sin tid, men resultaterne i denne besvarelse tyder i hvert fald på, at det kan være motivation for engagement.

Resultaterne fordelt på køn tyder på, at foreningens betydning for lokalområdet ikke er udslagsgivende for kursusvilligheden. Kvinder synes i højere grad end mændene, at foreningen er vigtig. Men det har ingen afsmittende effekt på kursusvilligheden. 47,9 pct. af mændene, der har erklæret sig 'enig', kunne forestille sig at tage på kursus, hvor tallet blot er 36,1 pct. for kvinderne.

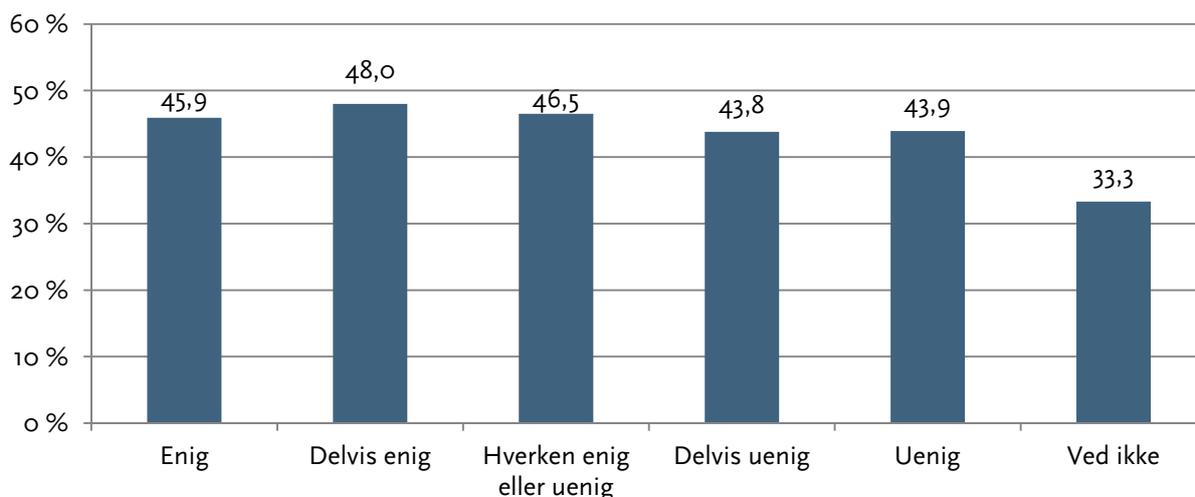
Hos de to yngste aldersgrupper (16-19-årige) og (20-29-årige) er der en positiv sammenhæng mellem opfattelsen af foreningen og kursusvillighed. Henholdsvis 56,3 pct. og 66,7 pct. af dem, der er enige i udsagnet, kunne forestille sig at tage på kursus. Hos alle andre aldersgrupper er hovedparten af de enige *ikke* interesseret i at tage på kursus.

Med andre ord ser de tilfælde, hvor der er positiv sammenhæng mellem kursusvillighed og enighed i udsagnet om, at foreningen er vigtig for lokalområdet, ud til at være betinget af variable roller og alder, der som tidligere vist, har stor betydning for medlemmernes kursusvillighed. Vurderingen af foreningens betydning for lokalområdet er mindre udslagsgivende.

'Foreningen er vigtig for børnene'

Langt den største del af respondenterne svarer, at de er enige (48,2 pct.) eller delvist enige (19,4 pct.) i, at foreningen er vigtig for børnene. Heller ikke her ser svarene ud til at have nogen betydning for den generelle kursusvillighed. Respondenter, der er delvist enige, er en smule mere kursusvillige end andre. Det er imidlertid ikke nogen markant forskel, og fordelingen følger meget godt den generelle kursusvillighed for hele undersøgelsen med 54,6 pct., der ikke er interesseret i kurser, og 45,4 pct., der kunne forestille sig at tage på kursus.

Figur 41: Kursusvillighed fordelt på 'Foreningen er vigtig for børnene' (pct.)

Gruppen af respondenter, der har markeret 'ved ikke' til udsagnet, skiller sig ud som de eneste. Her er blot en tredjedel af respondenterne kursusvillige.

Lederne og trænerne er dem, der er mest enige i udsagnet. Hele 76 pct. af lederne og 77,8 pct. af trænerne markerer 'enig' i, at foreningen er vigtig for børnene. Ingen ledere er uenige. 76 pct. af de enige ledere og 80,5 pct. af de enige trænere kunne forestille sig at tage på kursus, hvilket er meget tæt på disse gruppers generelle kursusvillighed på henholdsvis 71,1 pct. og 81,4 pct.

56,3 pct. af kvinderne er enige i udsagnet i forhold til 43,8 pct. af mændene. Alligevel er en større andel af de enige mænd kursusvillige.

I aldersgrupperne 16-19, 30-39 og 40-49 har over halvdelen af respondenterne markeret, at de er meget enige i udsagnet. I grupperne 60-69 og over 70 år er tallene blot henholdsvis 38,6 pct. og 33,3 pct. Disse tal passer dog meget godt med fordelingen på idrætsgrene, da de ældre respondenter i undersøgelsen i stort omfang repræsenterer f.eks. golf foreninger, som ikke har børneaktiviteter. Blot 15,6 pct. af alle golfmedlemmer angiver, at deres forening er vigtig for børnene³⁰.

42,2 pct. af de 20-29-årige erklærer sig enige i udsagnet. Til gengæld er det den eneste aldersgruppe, hvor der er en positiv sammenhæng mellem vurdering af foreningens betydning for børnene og kursusvillighed, men det skyldes formentlig både, at de 20-29-årige har en alder, hvor de begynder at stifte familie samt generelt er den mest kursusvillige aldersgruppe.

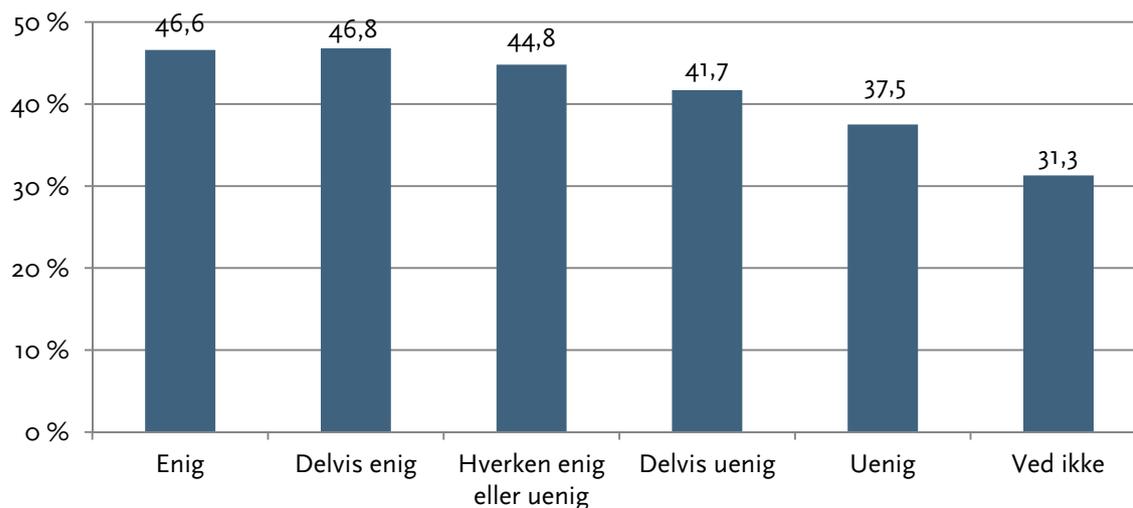
Opsummerende kan der ikke spores nogen sammenhæng mellem den generelle kursusvillighed og vurderingen af, at foreningen er vigtig for børnene. Respondenternes motivation for at tage på kurser/uddannelse påvirkes altså ikke af, at de vurderer, at foreningen er vigtig for børnene. Til gengæld er det tydeligt, at de grupper vi allerede har udpeget som meget kursusvillige (trænere, ledere og de unge) er mere enige i udsagnet end de andre grupper.

³⁰ Golfrespondenterne udgør 19 pct. af de samlede respondenter.

'Foreningen er vigtig for idrætsgrenens udvikling'

Dette udsagn er det eneste af de fem udsagn om foreningens vigtighed, hvor der ser ud til at kunne spores en sammenhæng mellem opfattelsen af foreningen og generel kursusvillighed. I alt er 83,1 pct. af respondenterne enige (60,6 pct.) eller delvist enige (23,1pct.) i, at foreningen er vigtig for idrætsgrenens udvikling. Kursusvilligheden er også højest blandt disse to svar. Derefter falder kursusvilligheden efterhånden, som man bevæger sig nedad på skalaen (se figur 42). Trænerne har den største andel af 'enig'-besvarelser (66 pct.), og kvinderne er mere enige end mændene.

Figur 42: Kursusvillighed fordelt på 'Foreningen er vigtig for idrætsgrenens udvikling' (pct.)

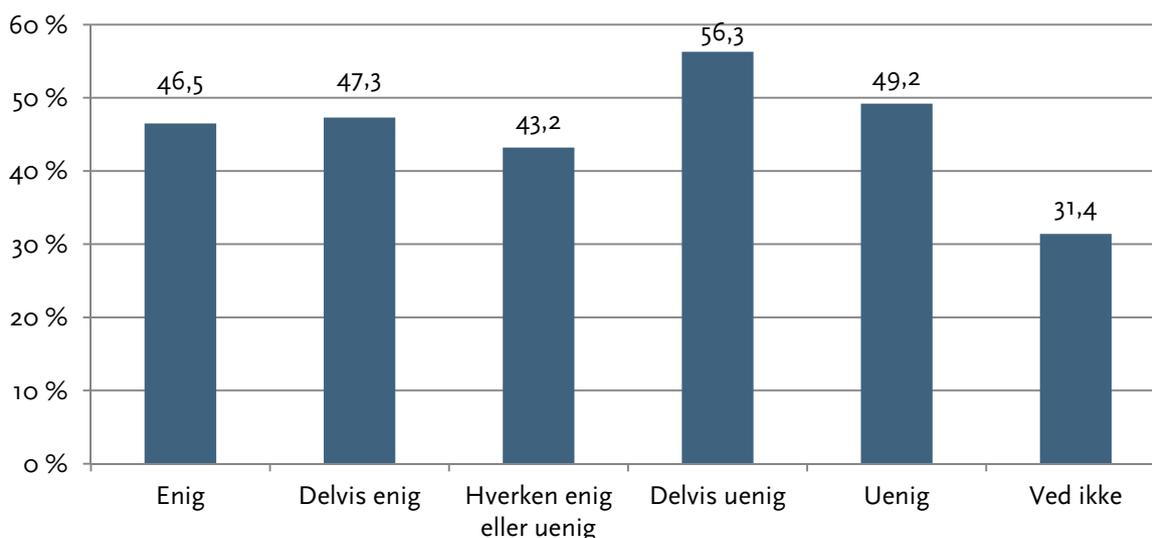
De idrætsgrene med størst andel respondenter, der markerer 'enig' ved dette udsagn, er motorsport (83,3 pct.), basketball (80,0 pct.) og orienteringsløb (75,5 pct.). Ved orienteringsløb og basketball er der en positiv sammenhæng med medlemmernes opfattelse af foreningens betydning for idrætsgrenens udvikling og deres kursusvillighed. Henholdsvis 64,8 og 63,6 pct. af de enige i disse sportsgrene kunne forestille sig at tage på kursus. Hos motorsport er kursusvilligheden blandt de enige ikke helt så stor med 46,7 pct. af 'enig'-besvarelserne, der gerne vil på kursus i fremtiden.

Sammenhængen mellem medlemmernes vurdering af foreningens vigtighed for idrætsgrenens udvikling og kursusvilligheden spiller fint sammen med konklusionerne i det foregående afsnit om niveau for konkurrencedeltagelse og motivation. Der er altså noget, der tyder på, at det sportslige/idrættslige er centralt for foreningsmedlemmernes motivation og engagement.

'Foreningen er vigtig for min familie'

48,3 pct. af respondenterne markerer 'enig' eller 'delvist enig' i udsagnet, 20,6 pct. 'delvist uenig' eller 'uenig'. Som det ses af figur 43 er der ikke nogen umiddelbar sammenhæng mellem opfattelsen af foreningen og kursusvillighed bortset fra, at en meget stor andel af 'ved ikke'-respondenterne igen ikke kunne forestille sig at tage på kursus.

Figur 43: Kursusvillighed fordelt på 'Foreningen er vigtig for min familie' (pct.)

For lederne er foreningen mere vigtig for familien end for trænerne og de 'aktive medlemmer'. 71 pct. af lederne svarer 'enig' eller 'delvist enig', mens de tilsvarende tal for trænerne og de 'aktive medlemmer' er henholdsvis 54,2 pct. og 45,1 pct. Kategorien 'andet' er imidlertid interessant her, da respondenterne med 68,7 pct. af besvarelserne i de to 'enig-svar' næsten er lige så enige i udsagnet som lederne.

Fordelt på køn viser dette spørgsmål en interessant sammenhæng. En større andel af kvinderne (32,4 pct.) end mændene (19,2 pct.) er 'enig' i, at foreningen er vigtig for familien. I dette tilfælde har vurderingen også en positiv sammenhæng for kursusvilligheden, hvor hele 43,3 pct. af de enige kvinder kunne forestille sig at tage på kursus, hvilket er højt for kvinderne. Mændene, der er enige, har også en stor kursusvillighed med 49,6 pct.

Det er særligt de 40-49-årige, der er enige i udsagnet. Det er særligt respondenter fra gymnastik og orientering, der markerer, at de er enige i udsagnet. For begge grupper er det over 40 pct., der er 'enig'. Fordelt på kursusvillighed er der 27,9 pct. fra gymnastik og 76,2 pct. af enig-besvarelserne fra orientering, der kunne forestille sig at tage på kursus. Set i forhold til disse idrætsgrenes generelle kursusvillighed på henholdsvis 20,4 og 62,7 pct. ser der ud til at være en positiv sammenhæng for disse idrætsgrene.

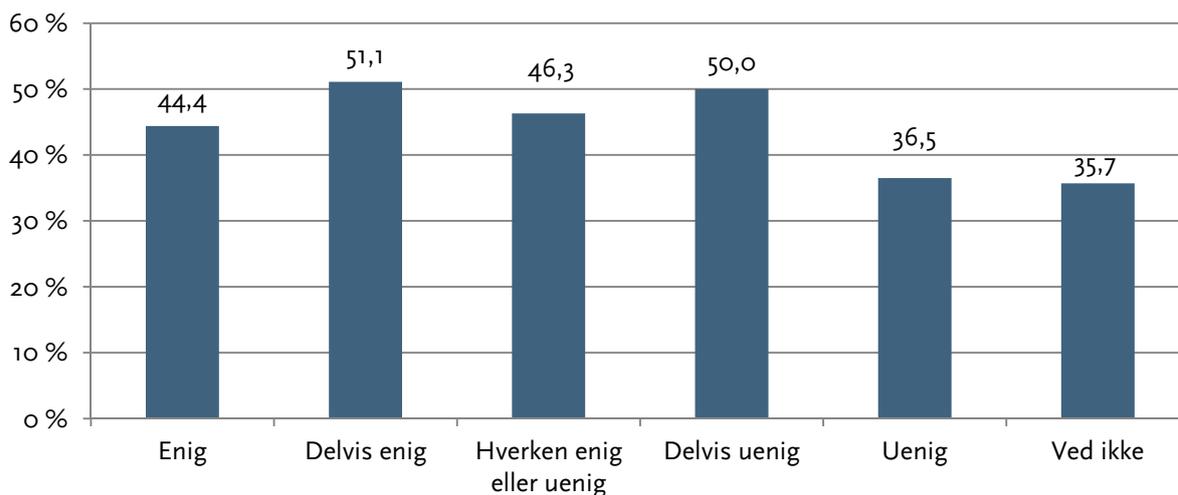
Resultaterne i forbindelse med dette udsagn er vældig interessante, da de viser en positiv sammenhæng mellem udsagnet og kursusvilligheden for både ledere og kvinder. Rekruttering af ledere og kvinder, der er engageret i foreningen, kan være vanskelig, og en understregning af foreningens betydning for familien kan give ny inspiration til, hvem man i foreningerne opfordrer til deltagelse, både i foreningslivet generelt og i kurser og uddannelser.

Desuden giver resultaterne et lille indblik i, hvad der er vigtigt for kategorien 'andet' i forhold til at være tilknyttet foreningerne. Så selv om det kan være svært at sige noget samlet om gruppen, tegner der sig et billede af loyale klubmedlemmer (de har været medlemmer længe), der synes, at foreningen er vigtig for børnene.

'Foreningen er vigtig for, at jeg kan dyrke min sport/idræt, som jeg vil'

Ved dette udsagn er det respondenter, der er delvist enige, der har den største andel af kursusvillige (51,1 pct.) og dem, der har markeret "ved ikke", der har den laveste andel (35,7 pct.) Der er dog ikke nogen sammenhæng mellem enighed i udsagnet og kursusvillighed, selv om det også her er over 80 pct. af respondenterne, der er enige (60,5 pct.) eller delvist enige (19,6 pct.) i, at foreningen er vigtig for, at de kan dyrke deres sport/idræt, som de vil.

Figur 44: Kursusvillighed fordelt på 'Foreningen er vigtig for, at jeg kan dyrke min sport/idræt, som jeg vil' (pct.)

Dette kan hænge sammen med, at det primært er de 'aktive medlemmer', der synes, at foreningen er vigtig, for at de kan dyrke deres sport, som de vil. 40,9 pct. af de enige 'aktive medlemmer' kunne forestille sig at tage på kursus. 47,3 pct. af de enige mænd og 39,9 pct. af de enige kvinder kunne forestille sig at tage på kursus.

76,7 pct. af de 16-19-årige og 71,7 pct. af aldersgruppen over 70 er enige i udsagnet. For de unge giver det sig udslag i deres kursusvillighed, hvor 52,1 pct., af de enige, kunne forestille sig at tage på kursus. For gruppen over 70 år er det ikke tilfældet. Kun 15,2 pct. af de enige i denne aldersgruppe kunne forestille sig at tage på kursus. Forskellen på de to aldersgrupper understreger, at det nærmere er alder end enighed i udsagnet, der er afgørende for om respondenterne kan forestille sig at tage på kursus.

Ser man samlet på de fem udsagn om foreningen, er det primært udsagnet om foreningens vigtighed for idrætsgrenes udvikling, der har betydning for motivationen til at deltage i kurser/uddannelse. Resultatet tyder på, at det især er medlemmerne i de små idrætsgrene, der synes, at foreningen er vigtig for sportens udvikling, og at dette forhold i nogle tilfælde medfører en højere kursusvillighed.

I forhold til de to andre samfundsrelaterede/ydrestyrede motivationsfaktorer ('Foreningen er meget vigtig for at holde liv i lokalområdet' og 'Foreningen er vigtig for børnene') er langt de fleste medlemmer enige i udsagnene, men enigheden giver sig ikke udslag i den generelle kursusvillighed.

Det er imidlertid værd at bemærke, at trænere og ledere i stor udstrækning er enige i de tre første udsagn. Så selv om det ikke er en motivationsfaktor i forhold til at tage på kurser eller ej, kan det tyde på, at en positiv vurdering af disse udsagn kan have betydning for, om man vælger at blive leder eller træner.

Af de mere personorienterede udsagn er det, 'familien er vigtig for min familie', der er mest interessant. Selv om der ikke generelt er så stor enighed, ser det ud til, at både ledere og kvinder er særligt enige i dette udsagn. For kvinderne er der en positiv sammenhæng mellem enighed i udsagnet og kursusvillighed. Hele 43,3 pct. af de enige kvinder kunne forestille sig at tage på kursus mod kvindernes generelle kursusvillighed på 35,7 pct.

Motivation og familiemedlemmer i foreningen

I mange sammenhænge fremhæves foreningslivet for dets sociale aspekter. Der sker en socialisering af de børn og unge, der deltager i foreningsaktiviteter, og for de voksne skabes der netværk. Det ser imidlertid ud til, at også medlemmerne tager deres eget netværk med i foreningen.

Respondenterne blev spurgt: 'Er andre i din familie aktive i din forening?'. Respondenterne havde mulighed for at sætte flere krydser, og 1149 respondenter satte mindst ét kryds³¹. Af dem svarede blot 49,5 pct., at de ikke har et familiemedlem i deres forening. Over halvdelen af respondenterne har således et eller flere familiemedlemmer, der er aktive i den samme forening som dem selv. Blandt lederne har 82,7 pct. et eller flere familiemedlemmer i foreningen, og blandt trænerne er tallet 71,6 pct.

Som det ses af tabel 16, svarer en fjerdedel af respondenterne, at deres samlever/ægtefælle også er medlem af foreningen, og mange har børn i foreningen. Tabel 16 viser desuden sammenhængen mellem besvarelserne og kursusvillighed.

Tabel 16: 'Er andre i din familie aktive i din forening?' krydset med kursusvillighed (N=1149)

	Antal besvarelser	Kursusvillighed
Ja, samlever/ægtefælle	293	50,2 %
Ja, et barn	180	42,2 %
Ja, flere børn	172	54,1 %
Ja, mine forældre	48	66,7 %
Ja, andet	69	53,6 %
Nej	569	42,9 %

Det er interessant at se, at de eneste, der har lavere kursusvillighed end de respondenter, der ikke har familie i foreningen, er de respondenter, der har svaret, at de har ét barn i foreningen. Det kan skyldes, at barnet hos respondenter, der kun har et barn, stadig er lille samt, at det for mange er overvældende at få det første barn. Det kan også skyldes, at forældrene har børn i flere forskellige foreninger og derfor ikke har overskud til det samme engagement i den enkelte forening. Under alle

³¹ 182 respondenter har således sat mere end ét kryds.

omstændigheder er det værd at bemærke, at forældre, der har to børn i foreningen ligger næsten 12 procentpoint over med 54,1 pct., der godt kan forestille sig at tage på kursus i fremtiden.

Den gruppe, der har størst kursusvillighed, er den, hvor også forældrene er i foreningen. Dette tal kan hænge sammen med, at det er de unge, der har deres forældre i foreningen og, som det allerede er vist, er denne gruppe meget kursusvillige.

Der ser således ud til at være en motiverende faktor for respondenterne, at der er andre i familien, der er medlem af foreningen, medmindre det drejer sig om ét barn.

Mulighed

Den sidste af de tre variable i tesen bag denne undersøgelse er 'mulighed'. På det strukturelle plan er 'mulighed' for eksempel, om de rette tilbud eksisterer, eller om foreningerne har ressourcerne til at sende medlemmerne på kursus. Begge dele er også analyseret i andre sammenhænge³². I dette kapitel ser vi nærmere på medlemmernes kursusvillighed i forhold til deres mulighed for kursusdeltagelse. Følgende faktorer inddrages: familieforhold, arbejdstid og medlemmernes deltagelse i anden kursusaktivitet.

Respondenter, der bor alene eller hos deres forældre, er de mest kursusvillige. Det ser ikke ud til, at det samlet set har betydning for kursusvilligheden, om man har hjemmeboende børn eller ej. Muligheden for at kunne tage på kursus er der stadig. Respondenternes arbejdstid begrænser heller ikke deres kursusvillighed. For 'aktive medlemmer' ser det endda ud til, at jo mere de arbejder, jo bedre kan de forestille sig at tage på kursus. Først ved en arbejdstid over 50 timer om ugen falder kursusvilligheden blandt de 'aktive medlemmer'.

Heller ikke konkurrence fra kursustilbud uden for foreningsregi ser ud til at være en begrænsende faktor for kursusvilligheden. Den laveste kursusvillighed finder man faktisk blandt respondenter, der ikke har været på andre kurser de seneste tre år.

Samlet ser der dog ud til at være kamp om medlemmernes tid på kursusmarkedet. 58,4 pct. af alle respondenterne har således brugt deres fritid på kurser/uddannelser, der ikke var foreningsrelaterede.

Familieforhold

Som det ses af tabel 17, bor 72,1 pct. af respondenterne sammen med en ægtefælle eller samlever.

Tabel 17: Bor du sammen med ægtefælle/samlever/forældre?

	Ja, ægtefælle	Ja, samlever	Ja, bor hos mine forældre	Nej, bor alene	Nej, intet af ovennævnte	Total
Antal	616	213	76	218	27	1.150
Pct.	53,6	18,5	6,6	19,0	2,3	100

Fordelt på primære roller i foreningen lever 80 pct. af lederne sammen med en ægtefælle, mens omkring halvdelen af trænerne og de 'aktive medlemmer' lever sammen med en ægtefælle. Forklaringen på den langt højere andel af ledere, der lever sammen med en ægtefælle, kan være, at gifte respondenter har overskud til at være ledere. Mere sandsynligt skyldes forskellen dog, at ledernes gennemsnitsalder er højere, og at ægteskabet derfor er en mere foretrukket samlivsform for denne aldersgruppe.

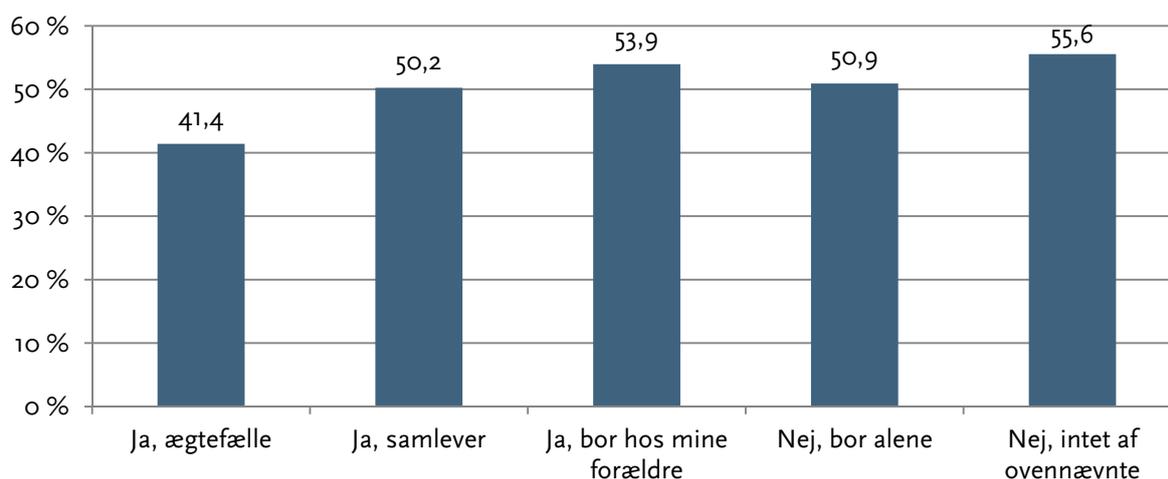
³² For eksempel arbejder DIF internt med en kortlægning af kursus og uddannelses tilbud i DIF. Og Frivillighedsundersøgelsen fra 2011 (Ibsen og Østerlund) undersøger blandt andet foreningernes økonomi og ressourcer.

Lidt flere mænd end kvinder blandt respondenterne lever sammen med en ægtefælle, mens lidt flere kvinder bor alene eller hjemme hos deres forældre. Omkring 20 pct. af trænerne og de 'aktive medlemmer' bor med en samlever, mens 15 pct. af de 'passive medlemmer' bor hjemme hos deres forældre.

Omkring 20 pct. af trænerne og de 'aktive medlemmer' bor alene, mens blot 10 pct. af lederne gør det samme. Respondenterne i aldersintervallet (40-69) bor typisk sammen med en ægtefælle, mens de yngste respondenter (16-29) typisk bor alene, med en samlever eller hjemme hos deres forældre.

I forhold til kursusvilligheden er respondenter, der bor hos deres forældre, bor alene eller har svaret 'Nej, intet af ovennævnte', mest kursusvillige (se figur 45). Dette forhold peger igen mod unge som en central målgruppe for kurser og uddannelser i foreningsregi. De unge er i en fri og uafhængig livsfase, hvor respondenterne typisk er mest interesserede i at deltage i kurser.

Figur 45: Kursusvillighed fordelt på samlivstyper

Antal børn

438 respondenter har svaret, at de har hjemmeboende børn (inkl. bonusbørn) under 18 år. Respondenterne med hjemmeboende børn har i gennemsnit 1,4 barn.

Tabel 18: Respondenternes hjemmeboende børn i aldersgrupperne 0-5 år, 6-12 år og 13-18 år³³

Antal børn	0-5 år	6-12 år	13-18 år
1	102	149	143
2	35	81	69
3	2	3	7
8	0	1	0
	139	234	219

³³ Bemærk, at respondenterne kan have børn i flere kategorier

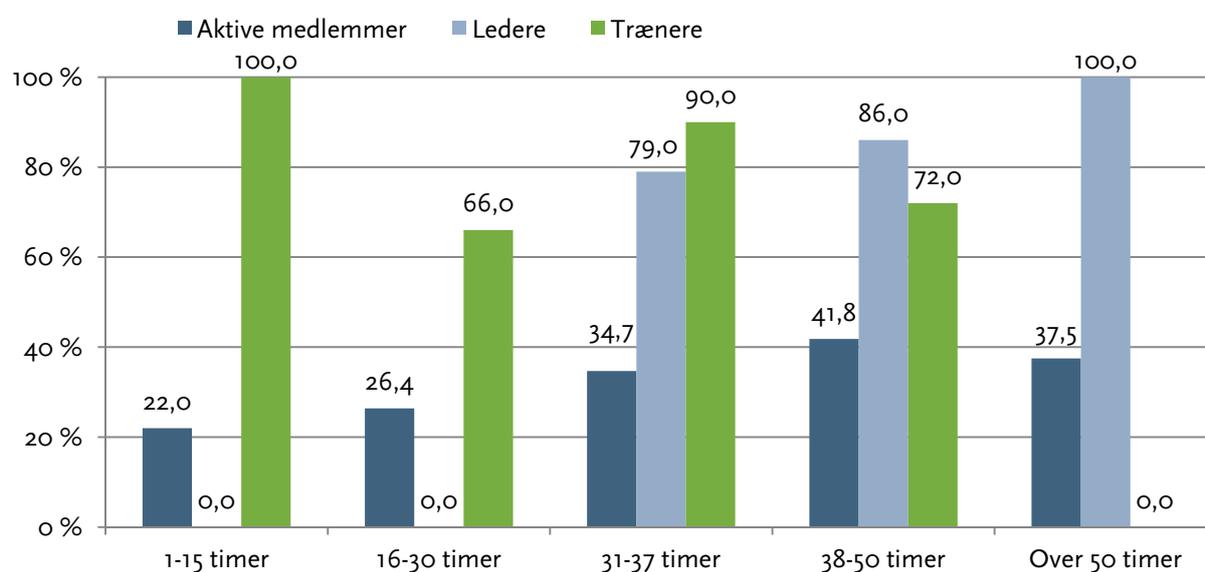
Overordnet påvirker hjemmeboende børn ikke respondenternes kursusvillighed. Således svarer 44,5 pct. af respondenterne med hjemmeboende børn, at de kunne forestille sig at tage på kursus, mens 47 pct. af respondenterne uden hjemmeboende børn er kursusvillige.

Arbejdstid

Lige under halvdelen af respondenterne (47,6 pct.) arbejder mellem 31-37 timer, og i gennemsnit arbejder lederne, trænerne og de 'aktive medlemmer' lige meget (ca. 39 timer om ugen). Med 40 timer i gennemsnitlig arbejdstid om ugen arbejder mændene en smule mere end kvinderne. De 40-49-årige arbejder mest med 40 timer ugentligt arbejde i gennemsnit.

Ser man på kursusvillighed i forhold til arbejdstid og roller, er trænerne og lederne mere kursusvillige end de 'aktive medlemmer' uafhængigt af arbejdstid. Desuden tyder intet på, at lange arbejdstider er en hindring for folk, som er interesserede i at tage på kurser i foreningsregi.

Figur 46: Kursusvillighed fordelt på arbejdstid og primære roller i foreningen (pct., N=824)

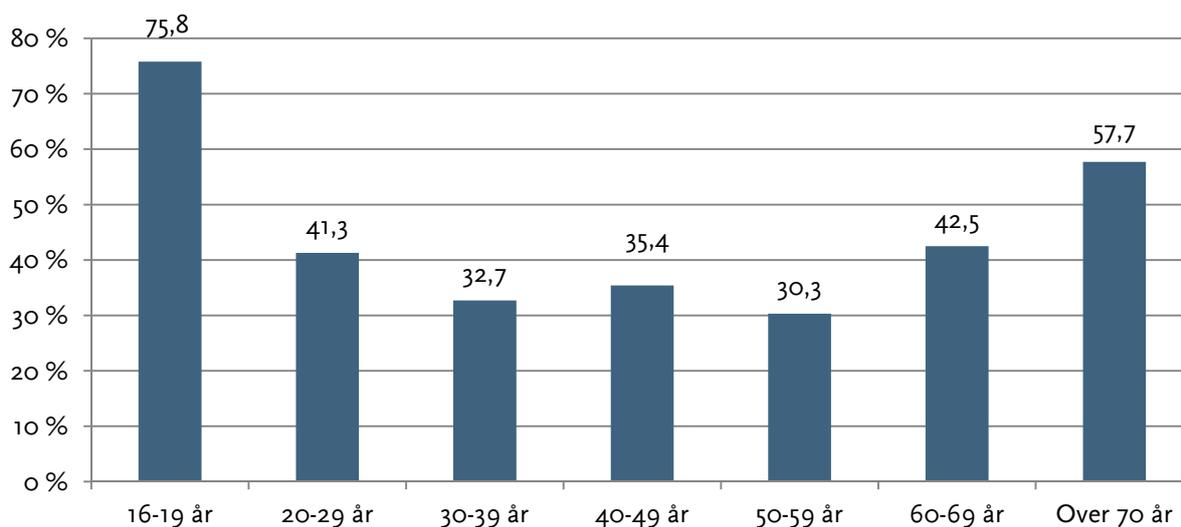
Det skal dog nævnes, at ovenstående figur kun indeholder besvarelser fra kursusvillige respondenter i beskæftigelse. Ud over de selvstændige og de ufaglærte arbejdere/specialarbejdere er det, som tidligere nævnt, blandt ledige og studerende, at flest kunne forestille sig at tage på kursus. Ledige på dagpenge og studerende har de største andele af kursusinteresserede med henholdsvis 56,7 pct. og 55,4 pct., der kunne forestille sig at tage på kursus. Man kan derfor ikke generalisere over hele populationen af besvarelser og sige, at jo flere timer respondenterne arbejder om ugen, jo større er deres kursusvillighed ud fra dette billede.

Andre kurser i fritiden

For at undersøge, om voksende konkurrence fra andre tilbud betyder noget for medlemmernes interesser i kurser/uddannelse i foreningsregi, blev de spurgt: 'Har du inden for de seneste tre år deltaget i kurser/uddannelse i din fritid, som ikke har med din forening at gøre?'

58,4 pct. af alle respondenterne svarer ja til dette spørgsmål. Af dem, der svarer nej, har langt de fleste ikke hjemmeboende børn. Det kan man se en forklaring på, når man ser på den aldersmæssige fordeling af negative besvarelser. I figur 47 ses det, at nej-besvarelserne fordelt på alder næsten danner en U-kurve, hvor det primært er de yngste og de ældste, der ikke har været på andre kurser/uddannelser i løbet af de seneste tre år.

Figur 47: Respondenter, der ikke har deltaget i kurser inden for de seneste tre år fordelt på alder (pct.)

Kigger man på primære roller i foreningen skiller ingen af kategorierne sig ud, men en større andel af mændene (41,2 pct.) end af kvinderne (34 pct.) svarer nej. Hvor mændene er de mest kursusaktive i foreningsregi, er det altså kvinderne, der er det uden for foreningslivet. Det peger på, at kvindernes lavere kursusdeltagelse ikke skyldes mangel på tid eller lyst til at videreudanne sig, men at de har andre prioriteter/valg i forhold til kurser og uddannelse.

Af de respondenter, der har svaret positivt på spørgsmålet, har mange sat flere krydser. Det er primært kurser/uddannelser i forbindelse med arbejde, respondenterne har deltaget i.

- 58,7 pct. af de positive besvarelser er arbejdsrelaterede kurser/uddannelser
- 24,3 pct. er 'anden selvvalgt uddannelse'
- 17 pct. har deltaget i aftenskole kurser³⁴

50,5 pct. af de respondenter, der har deltaget i arbejdsrelaterede kurser, har også hjemmeboende børn. Der er stort set samme andel mænd og kvinder, ligesom fordelingen på primære roller ikke er udslagsgivende. Kigger man på aldersgrupperne, vokser andelen af respondenter med anden kursuserfaring med stigende alder og toppe med 53,9 pct. blandt de 50-59-årige. Derefter falder den lidt igen.

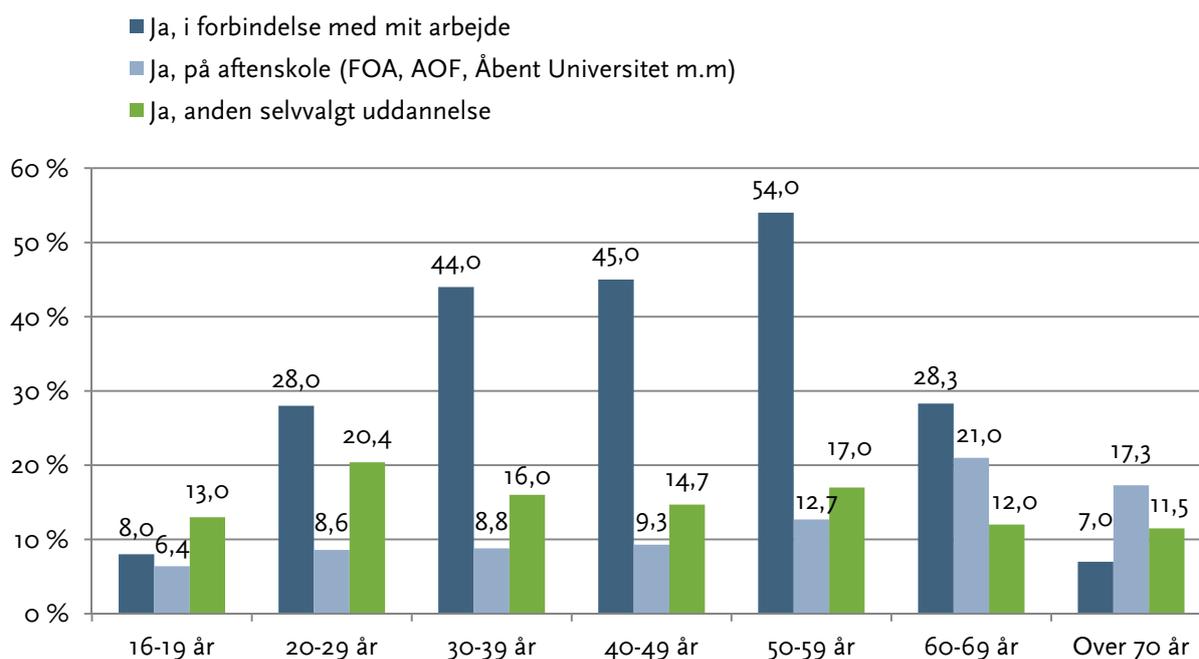
For de respondenter, der har taget 'anden selvvalgt uddannelse', har kun 40,2 pct. hjemmeboende

³⁴ I denne kategori indgår FOA-kurser, AOF-kurser og åbent universitet m.m.

børn. Igen kan en grund være, at forholdsvis mange unge har markeret denne svarmulighed, men ser man på den aldersmæssige fordeling, er den ikke så entydig som ved de tidligere grupper. En fordeling på køn og primære roller viser ingen udsving.

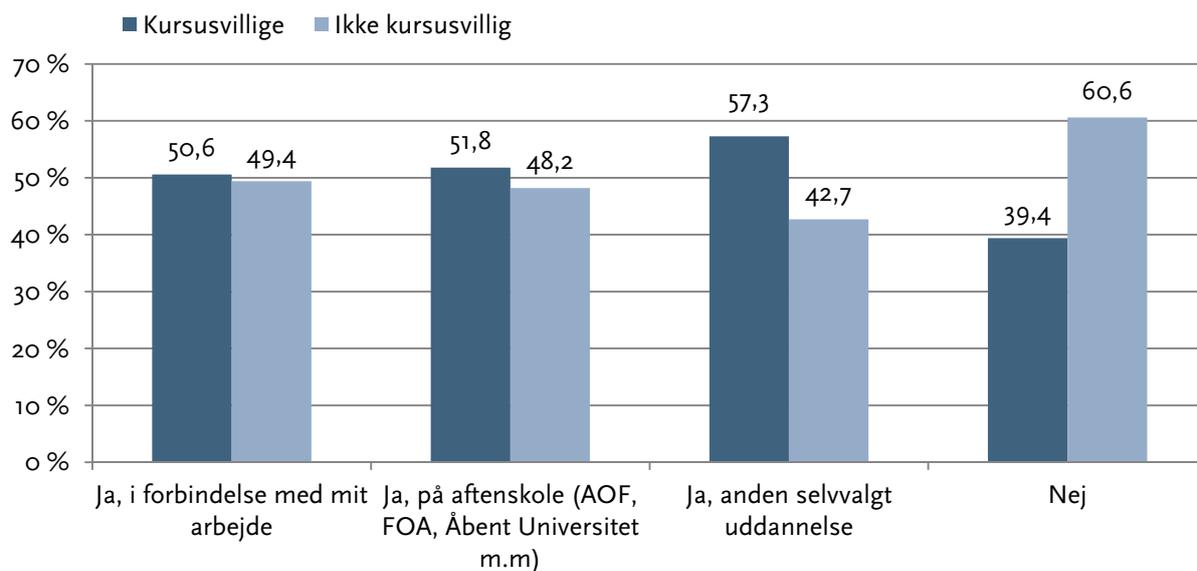
Den sidste svarmulighed var deltagelse i aftenskole, som 17 pct. af respondenterne har markeret. Kvinder udgør den største andel, der har deltaget i aftenskolekurser. Aftenskoleerfaringen stiger med alderen op til aldersgruppen 60-69 år, hvor 20,9 pct. har deltaget i kurser/uddannelse på aftenskole.

Figur 48: Kursusvillighed krydset med anden kursuserfaring fordelt på alder

Respondenternes kursuserfaring sammenholdt med kursusvillighed indikerer, at det ikke nødvendigvis er en barriere, at der er stigende konkurrence om respondenternes tid fra andre kursusudbud. Det påvirker i hvert fald ikke lysten til at tage på kursus i foreningsregi negativt, at man har kursuserfaring fra andre steder. Som det ses af figur 49, er respondenter, der har svaret nej til spørgsmålet, mindst kursusvillige. Den største andel af kursusvillige findes blandt respondenter, der også har deltaget i anden selvvalgt uddannelse.

Figur 49: Kursusvillighed fordelt på 'Har du været på andre kurser/uddannelser?' (pct.)

Fordelt på roller topper lederens kursusvillighed med 85,7 pct. blandt respondenter med erfaring fra arbejdsrelaterede kurser og respondenter, der har været på 'anden selvvalgt videreuddannelse'. Den første gruppe er dog noget større end den sidste. Hos trænerne er 87 pct. af dem, der været på 'anden selvvalgt videreuddannelse' kursusvillige. Samme gruppe er de mest kursusvillige blandt de 'aktive medlemmer', hvor 53,4 pct. kunne forestille sig at tage på kursus.

Resultaterne af denne del af undersøgelsen spiller sammen fint med antagelserne fra undersøgelsens teoretiske ramme om livslang læring (se bilag 1). Det er især folk med uddannelseserfaring, der ønsker mere uddannelse. I denne sammenhæng skal det understreges, at kursusvillighed ikke nødvendigvis bliver til handling. Kurser/uddannelser i foreningslivet skal være så relevante, at medlemmerne vælger at bruge deres tid på et af disse kurser frem for (eller samtidigt med), at de deltager i anden uddannelsesaktivitet for at gøre sig gældende på et marked med mange udbydere og muligheder.

Barrierer

Barrierer er den anden side af undersøgelsens tre centrale teser om motivation, vilje og mulighed som forudsætning for deltagelse i kurser. Hvis en af faktorerne ikke er til stede, skyldes det ofte forskellige barrierer.

Dette kapitel fokuserer på medlemmernes svar på, hvorfor de ikke har været på kursus. Hvad er respondenternes bevidste begrundelser for det? De tre udsagn, som respondenterne primært brugte som begrundelse var:

- 'Jeg er aldrig blevet spurgt'
- 'Jeg har andre prioriteter'
- 'Jeg har ikke tid'

I forhold til betydningen af køn og alder er der små forskelle i de tre foretrukne udsagn. For eksempel anfører de kvindelige respondenter som den tredje mest brugte begrundelse, at de ikke vidste, at det var en mulighed at deltage i kurser/uddannelse i foreningsregi. Respondenter, der svarer, at 'de bare ikke har lyst, findes primært i aldersgruppen over 60 år, mens mænd med mellemlange eller lange uddannelser er dem, der oftest svarer, at de 'ikke har tid' til at deltage.

Sidst i kapitlet undersøger vi viden om kursustilbud blandt kursuvillige respondenter med kursus-erfaring. Denne gruppe er kernebrugerne af kurser og uddannelser i foreningsregi. Langt de fleste af de 336 respondenter ved da også, hvor de skal finde nye tilbud, men der er stadig 29,8 pct. i denne gruppe, som ikke ved, hvor de skal søge. Dette afslører et potentiale for mere/anderledes information eller nye tilbud selv til denne gruppe af kerneinteressenter.

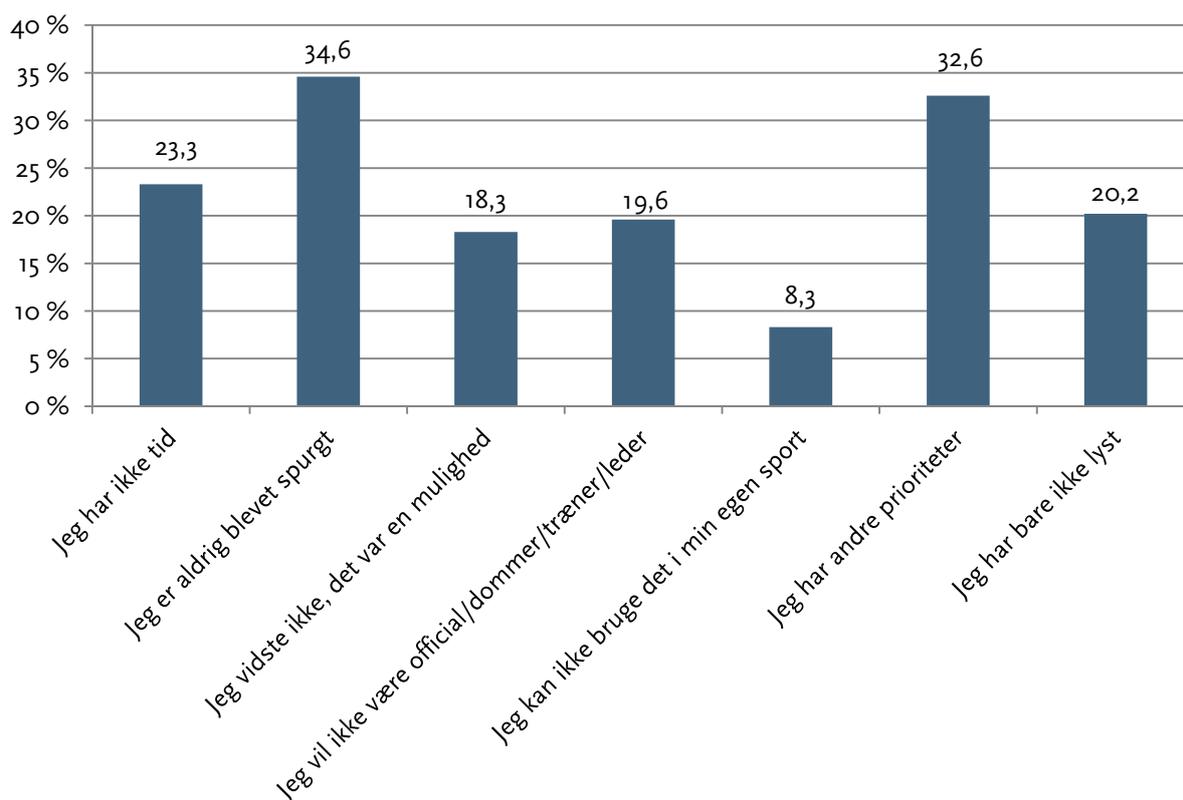
Begrundelser for ikke at have været på kursus

Dette afsnit behandler de respondenter, der aldrig har været på kursus, og deres begrundelser herfor. Den generelle kursusdeltagelse er behandlet tidligere, hvor vi viste at 57,2 pct. af alle respondenterne ikke har deltaget i kurser/uddannelser i foreningsregi. Denne gruppe blev stillet spørgsmålet: 'Hvorfor har du ikke været på kursus/uddannelse i foreningsregi?'

Respondenterne kunne vælge mellem 13 forskellige udsagn, og de måtte angive så mange svar som muligt. Syv udsagn fik besvarelser nok til statistisk at kunne indgå i analysen. På tværs af roller, alder og køn, var de tre foretrukne begrundelser (i prioriteret rækkefølge):

- 'Jeg er aldrig blevet spurgt'
- 'Jeg har andre prioriteter'
- 'Jeg har ikke tid'

Figur 50: De største barrierer for ikke at deltage i kurser/uddannelser (pct.)

Roller

Medlemmerne angiver en række forskellige årsager til ikke at tage på kursus alt efter deres roller i foreningen. Respondenter, der primært fungerer som trænere eller ledere, udgør en meget lille del af gruppen uden kursuserfaring, hvorfor det typisk vil være 'aktive medlemmer', der repræsenterer den største gruppe af respondenter i dette afsnit.

Tager man bruttotalerne for rollefordelingen med i betragtning, viser det sig, at ledere uden kursuserfaring hyppigst svarer, at de 'Har andre prioriteter' efterfulgt af 'Jeg har ikke tid' og dernæst af udsagnet 'Jeg er aldrig blevet spurgt'. Altså en lidt anden fordeling end den generelle, som nævnt ovenfor.

Bruttotalerne for trænerne afslører, at udsagnene 'Jeg er aldrig blevet spurgt' og 'Jeg har andre prioriteter' får lige stor opbakning og efterfølges af udsagnet 'Jeg har ikke tid'.

Tabel 19: Bruttototal og fordeling for trænere og ledere (pct.)

	Trænere (pct.)	Ledere (pct.)
Jeg er aldrig blevet spurgt	33,3	23,8
Jeg har andre prioriteter (familie, arbejde, andre hobbyer etc.)	33,3	35,7
Jeg har ikke tid	28,9	26,2

Køn

Flere mænd end kvinder besvarede dette spørgsmål, men det afspejler primært, at flere mænd end kvinder har svaret på hele undersøgelsen. Mændenes tre mest brugte udsagn for ikke at have deltaget i kurser er de samme som de ovenstående generelle. Kvindernes tredje mest anvendte udsagn skiller sig derimod ud, idet det er 'Jeg vidste ikke, det var en mulighed'. En forklaring på, at kvinderne har mindre kursuserfaring, kan således være, at de ikke ved, at deltagelse i kurser og uddannelser er en mulighed i foreningsregi.

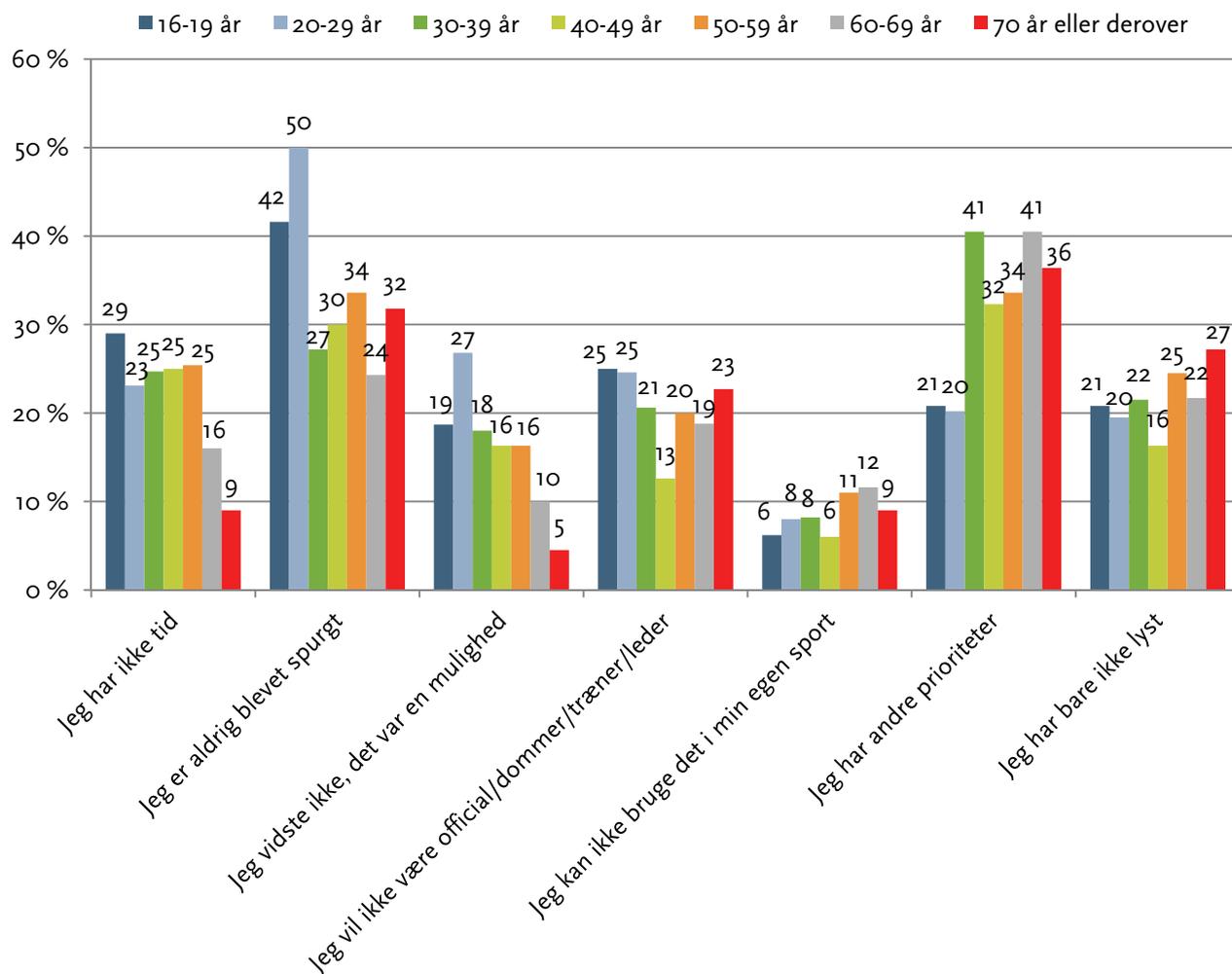
Tabel 20: Den kønsmæssige fordeling i forhold til barrierer

	Mænd (pct.)	Kvinder (pct.)
Jeg har ikke tid	24,8	21,2
Jeg er aldrig blevet spurgt	34,0	35,4
Jeg vidste ikke, det var en mulighed	15,2	22,7
Jeg vil ikke være official/dommer/træner/leder	19,2	20,1
Jeg kan ikke bruge det i min egen sport	9,5	6,7
Jeg har andre prioriteter	34,3	30,0
Jeg har bare ikke lyst	21,8	17,5

Alder

Ser man på aldersfordelingen, er det stadig udsagnene 'Jeg er aldrig blevet spurgt' og 'Jeg har andre prioriteter', der får den højeste fordeling på tværs af alder. Derefter er respondenterne delt mellem udsagnene 'Jeg har ikke tid', 'Jeg vil ikke være dommer/official/leder/træner' og 'Jeg har bare ikke lyst'.

Figur 51: Aldersmæssig fordeling i forhold til barrierer (pct.)

Nedenfor gennemgås respondenternes begrundelser i prioriteret rækkefølge med den hyppigst anvendte begrundelse nævnt først.

'Jeg er aldrig blevet spurgt'

De 'aktive medlemmer' udgør 79,7 pct. af de respondenter, der har svaret dette. Kun 1,3 pct. af lederne og 2,6 pct. af trænerne har svaret, at de aldrig er blevet spurgt³⁵. Særligt respondenter mellem 20 og 29 år har svaret, at de aldrig er blevet spurgt, og 58,9 pct. af besvarelserne kommer fra mænd.

'Jeg har andre prioriteter'

Igen står de 'aktive medlemmer' for langt over halvdelen af besvarelserne med 83,5 pct. De 30-39-årige og de 60-69-årige er med 40,5 pct. enige om at have andre prioriteter. Mændene står for godt 63 pct. af besvarelserne til dette udsagn og er således mere tilbøjelige til at have andre prioriteter

³⁵ Man skal være opmærksom på, at det er meget få ledere og trænere, der ikke har kursuserfaring, og derfor må resultaterne for disse grupper tages med et vist forbehold.

end kvinderne. Respondenter med en mellemlang eller lang uddannelse tegner sig for 45,4 pct. af besvarelsene til dette udsagn.

'Jeg har ikke tid'

En af svarmulighederne hed 'Jeg har ikke tid', og den typiske respondent bag dette udsagn er et mandligt aktivt medlem med en mellemlang eller lang videregående uddannelse bag sig. Mænd med mellemlange videregående uddannelser er altså en splittet målgruppe, da det samtidigt er blandt dem, man finder mange ledere, trænere og kursusvillige generelt.

'Jeg har bare ikke lyst'

88,9 pct. af besvarelsene bag dette udsagn er fra 'aktive medlemmer'. Ingen ledere har svaret, at de ikke har lyst, og blot 0,7 pct. af besvarelsene kommer fra trænere. Aldersmæssigt svarer de ældste (fra 60 til + 70 år) hyppigst, at de ikke har lyst. Respondenterne har typisk en mellemlang videregående uddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse.

'Jeg vil ikke være official/dommer/leder/træner'

Den største gruppe, der ikke ønsker at være official/dommer/leder eller træner, er naturligt nok de 'aktive medlemmer'. De står således for 82,6 pct. af fordelingen. Der er en lille kønsmæssig overvægt af kvinder, og aldersmæssigt er de yngste (16-29) og de ældste (70 år eller derover) respondenter mest tilbøjelige til at svare, at de ikke ønsker at være officials/dommere/ledere eller trænere. Uddannelsesniveaumæssigt fordeler svarene sig næsten ligeligt mellem respondenter med en mellemlang eller lang videregående uddannelse og respondenter med en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse.

'Jeg vidste ikke, det var en mulighed'

Til svaret 'Jeg vidste ikke, det var en mulighed' (at tage på kurser/uddannelser) står de 'aktive medlemmer' for 85,2 pct. af fordelingen. Dette kan forklares ved, at foreningen ikke ser de aktuelle foreningsmedlemmer som målgruppe for kurser/uddannelser eller kan pege på, at mulighederne ikke er tilstrækkeligt kommunikeret ud til de 'aktive medlemmer'. Aldersgruppen 20-29-årige er den største gruppe bag dette udsagn, og som nævnt tidligere vidste færre kvinder end mænd, at deltagelse i kurser og uddannelser var en mulighed. Fordelt på uddannelsesniveau har den største gruppe respondenter bag dette udsagn en mellemlang videregående uddannelse, dernæst kommer lange videregående uddannelser og en gymnasial uddannelse.

'Jeg kan ikke bruge det i min egen sport'

Det er igen 'aktive medlemmer', der primært svarer, at de ikke mente at kunne bruge kurser eller uddannelser i deres sport. 'Aktive medlemmer' står for 91,1 pct. af respondenterne bag til dette svar. De fleste er ældre mænd i alderen 50-59 eller 60-69 år. De fleste har en lang videregående uddannelse.

Viden om kursustilbud

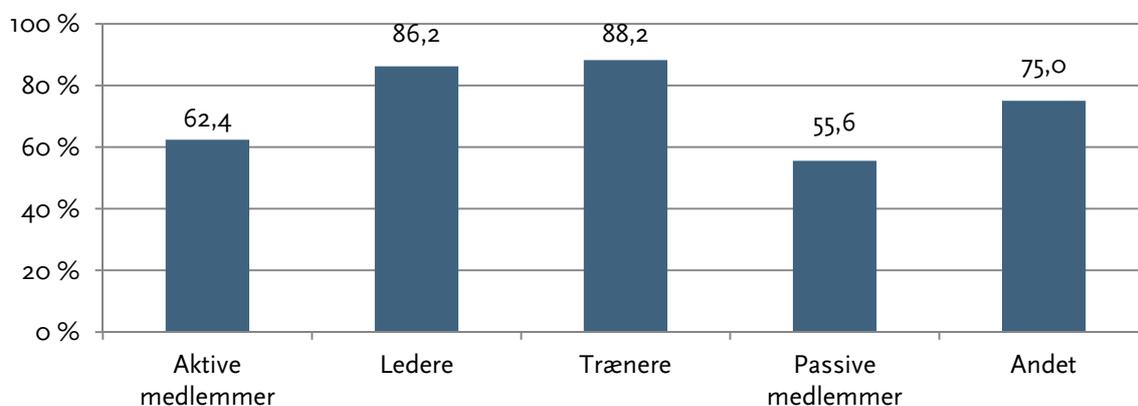
En barriere for at tage på kursus kan være mangel på viden og information om, hvor man finder kursus- og uddannelsesstilbud. Uden viden om hvor de skal lede, får foreningsmedlemmer svært ved at tage på kursus. For at undersøge dette nærmere blev respondenter med kursuserfaring

spurgt, om de kunne forestille sig at tage på kursus: 'Ved du, hvor du finder kursus-/uddannelsestilbud?'

Generelt ved de fleste respondenter med kursuserfaring, hvor de finder kursus- og uddannelsestilbud. Af de 336 respondenter i denne gruppe svarer 70,2 pct. således bekræftende. Respondenter, der dyrker gymnastik eller skisport, synes at være mest velinformede med over 90 pct., som ved, hvor de finder kursus- og uddannelsestilbud. Badmintonspillerne er med 20 pct. den idrætsgren, hvor færrest respondenter med kursuserfaring ved, hvor de finder kursus- og uddannelsestilbud.

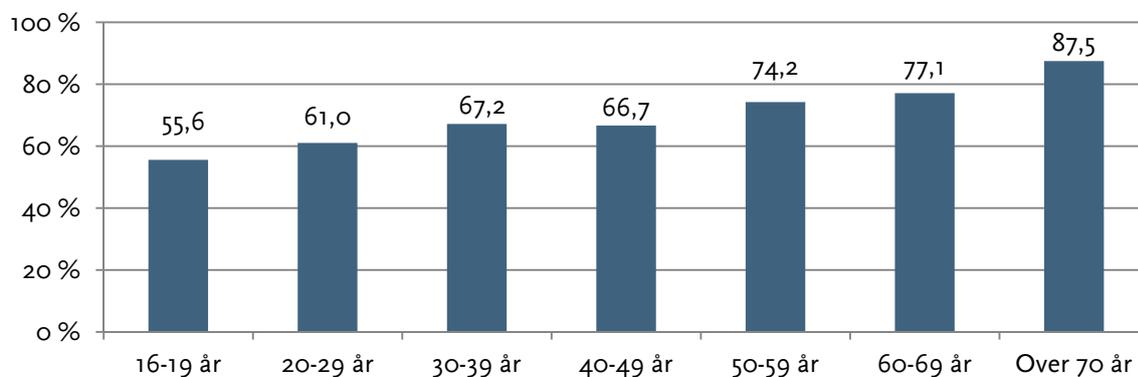
Kursuserfarne og kursusvillige ledere og trænere er særligt velinformede om, hvor de skal finde kurser og uddannelser, og 62,4 pct. af de kursuserfarne og kursusvillige 'aktive medlemmer' ved ligeledes, hvor de skal finde kurser og uddannelser.

Figur 52: Andel af kursuserfarne og kursusvillige respondenter, der ved, hvor de finder kursus og uddannelsestilbud fordelt på primær rolle i foreningen (pct.)

Aldersmæssigt ser det ud til, at jo ældre man er, jo bedre informeret er man om, hvor man finder kurser og uddannelser. Det stemmer fint overens med det faktum, at jo ældre man er, jo mere kursuserfaring har man (jf. kapitlet om kursusedtagelse).

Figur 53: Andel af respondenter der ved, hvor de finder kursus og uddannelsestilbud fordelt på alder (pct.)

Kigger man på kønsfordelingen er der lidt flere kvinder (33,3 pct.) end mænd (28,3 pct.), som ikke ved, hvor de finder tilbuddene.

Resultatet viser, at denne gruppe respondenter har rigtig godt kendskab til, hvor de finder nye kursus og uddannelsestilbud. Når det er sagt, er der her tale om kernebrugerne af kurser og uddannelser, idet de både har tidligere kursuserfaring og kunne tænke sig at tage på kursus igen. I det perspektiv kan det virke som meget, at 29,8 pct. af dem (100 ud af 336) ikke ved, hvor de skal finde tilbuddene. Det kan tyde på et stort potentiale for bedre information til medlemmerne om nye kursus og uddannelsestilbud.

Især gruppen af unge er interessante i denne sammenhæng. Det er her, der er den største andel, der motiverer deres kursusdeltagelse med at være blevet opfordret til at tage på kursus. Der er således noget, der tyder på, at de ikke selv har stået for det praktiske i forbindelse med deres kursuserfaring. Det kan således være, at de ved hvem de skal spørge, men det kan også være man skal overveje nye kommunikationsformer til disse målgrupper.

Kursusemner og kursusformer

Foruden de barrierer og motivationsfaktorer for at deltage i kurser og uddannelser, som er behandlet i de foregående kapitler, kan kursernes indhold og kursusformerne i sig selv virke motiverende eller afskrækkende for deltagerne. I undersøgelsen har medlemmerne derfor også givet deres holdning til kende til forskellige udsagn om kursernes indhold og afviklingsform.

Langt de fleste medlemmer foretrækker kurser om idrætsspecifik teknik og taktik. Samtidig er der forskel på, hvilke typer kurser mænd og kvinder foretrækker, ligesom der er forskel på ordenes gennemslagskraft. Begrebet 'ledelse' har langt større gennemslagskraft hos medlemmerne end begrebet 'administration'.

Undersøgelsen fokuserer ligeledes på, hvilke kursusformer og afviklingstidspunkter der passer bedst ind i medlemmernes hverdag. Korte kurser, også kaldet spotkurser, foretrækkes generelt af alle medlemsgrupper. Ingen medlemsgrupper foretrækker længerevarende kurser uanset kursuserfaring. Kurser i dagtimer passer primært i hverdagen hos 'aktive medlemmer' over 70 år. Især ledere og trænere med kursuserfaring og passive og 'aktive medlemmer' uden kursuserfaring ønsker kurser på hverdagsaftener, mens weekendkurser særligt passer de 20-29-årige 'aktive medlemmer'. I forhold til kursernes geografiske placering foretrækker langt de fleste respondenter kurser i nærområdet.

Sidst i kapitlet undersøges medlemmernes holdning til e-læring samt kurser/uddannelser, der giver formelle kvalifikationer.

I forhold til formelt kompetencegivende kurser er langt de fleste respondenter hverken enige eller uenige i at foretrække denne type kurser. Samlet er flere respondenter 'uenige' end 'enige' i, at de foretrækker kurser med eksempelvis ECTS-point. Muligheden for ECTS-point kan dog være en motivationsfaktor for nogle medlemsgrupper. Særligt 'aktive medlemmer' uden kursuserfaring og unge i 20'erne har en positiv indstilling til kurser, der kan give formelle kvalifikationer.

I forhold til e-læring er respondenter med kursuserfaring generelt uenige i, at de foretrækker denne kursusform. Over halvdelen af disse respondenter svarer 'delvist uenig' eller 'uenig'. Respondenter uden kursuserfaring er langt mere åbne for idéen, og mænd er mere enige i udsagnet end kvinder. E-læring ser desuden ud til primært at tiltale yngre aldersgrupper.

Foretrukne kursusemner

For at undersøge, hvilken type emner/temaer medlemmerne foretrækker, blev respondenterne bedt om at vurdere, hvorvidt de var enige i hvert af de følgende udsagn:

- Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på pædagogik og kommunikation
- Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på teknik og taktik, og som er skræddersyet til min sport
- Jeg foretrækker kurser/uddannelser om administration
- Jeg foretrækker kurser/uddannelser om ledelse

Spørgsmålene blev stillet til de respondenter med (N=491) og uden (N=194) kursuserfaring, der til undersøgelsen gav udtryk for, at de kunne forestille sig at tage på kursus.

Tabel 21: Hvilke typer kurser foretrækker du/ville du foretrække? (N= 685)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på teknik og taktik, og som er skræddersyet til min sport	52,4 %	28,9 %	9,6 %	1,2 %	1,5 %	6,4 %	100
Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på pædagogik og kommunikation	16,4 %	30,7 %	29,6 %	5,5 %	7,7 %	10,1 %	100
Jeg foretrækker kurser/uddannelse om ledelse	11,9 %	24,1 %	23,9 %	7,2 %	22,0 %	10,9 %	100
Jeg foretrækker kurser/uddannelser om administration	5,3 %	10,9 %	27,6 %	10,9 %	34,5 %	10,8 %	100

Respondenterne foretrækker især kurser/uddannelser med fokus på teknik og taktik, som er skræddersyet til den enkeltes sportsgren. 52,5 pct. af respondenterne med kursuserfaring og 52,1 pct. af respondenter uden kursuserfaring er enige i dette udsagn. Kurser om idrætsspecifikke emner har således en generel bred opbakning blandt respondenterne uanset deres rolle i foreningen, køn eller alder.

Til gengæld tegner sig i højere grad særlige målgrupper for nogle af de andre typer af indhold i kurserne.

Kvinder foretrækker i særlig grad emner som pædagogik og kommunikation. Især kvinder uden kursuserfaring er interesserede i denne type kurser. Mændene ser ud til at interessere sig for kurser i ledelse i højere grad end kvinderne. Aldersmæssigt foretrækker særligt de 20-29-årige og de 30-39-årige kurser om ledelse.

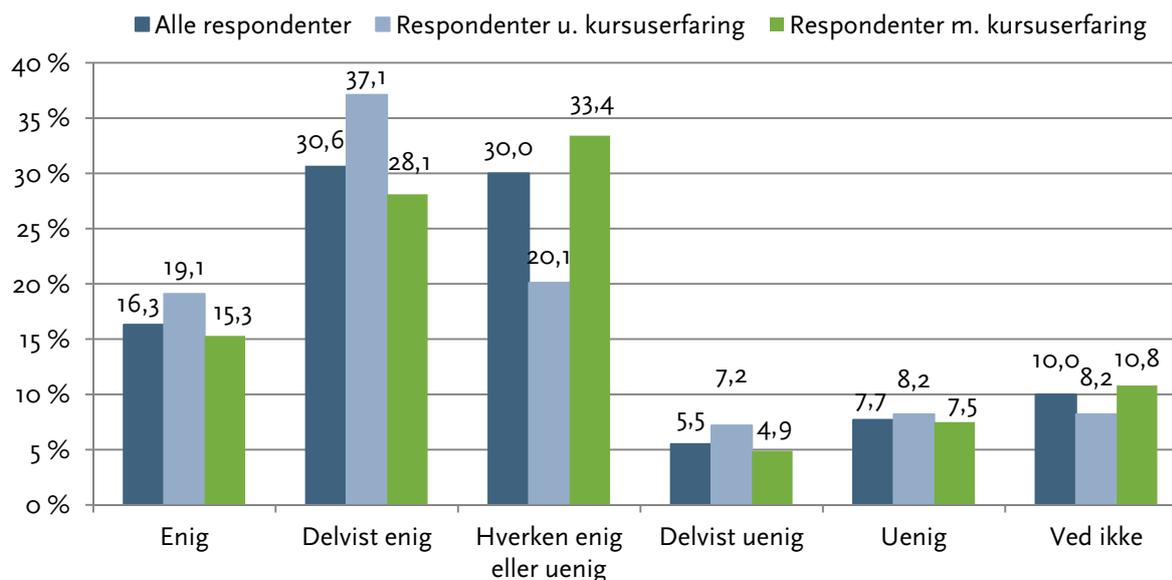
Kurser med administration som indhold har generelt mindst appel. Den slags kurser interesserer især lederne og særligt ledere, hvor lederfunktionen er deres primære funktion i foreningen.

Nedenfor gennemgås de enkelte udsagn enkeltvis fordelt på rolle, køn og alder. Kapitlet redegør ligeledes for forskelle på respondenter med og uden kursuserfaring.

'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på pædagogik og kommunikation'

Sammenlagt er flest respondenter (30,7 pct.) delvist enige i dette udsagn, mens respondenter med kursuserfaring primært svarer 'hverken enig eller uenig'. Som det ses af figur 54 er respondenter uden kursuserfaring generelt mere tilbøjelige til at foretrække kurser om pædagogik og kommunikation end respondenter med kursuserfaring.

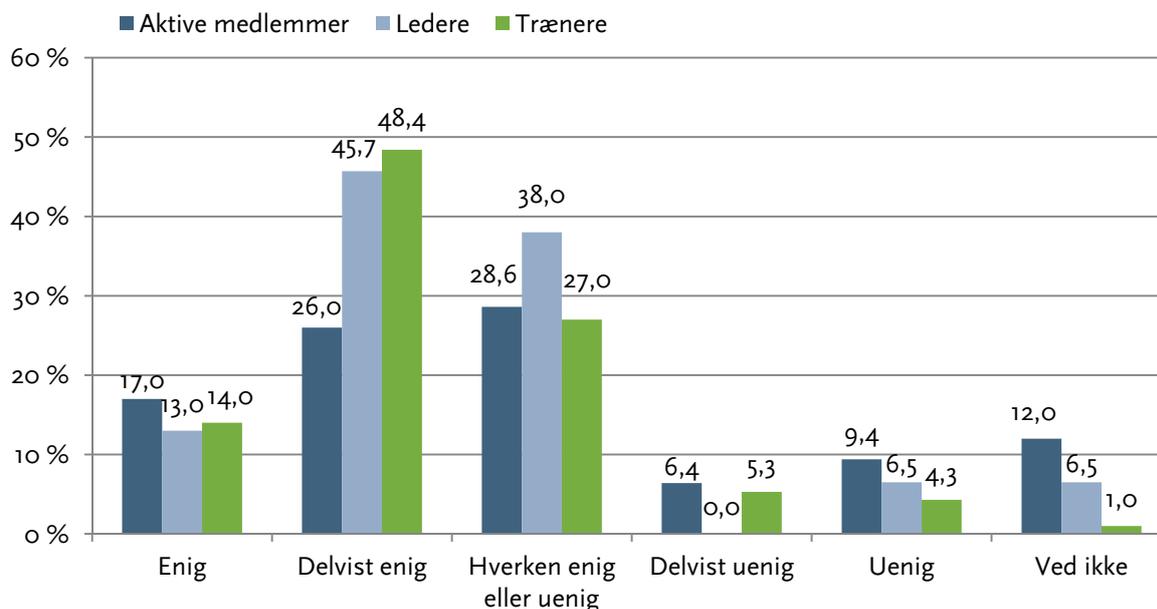
Figur 54: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på pædagogik og kommunikation' (pct.)

Fordelt på roller er næsten halvdelen af lederne (45,7 pct.) og trænerne (48,4 pct.) delvist enige i udsagnet, og det er dermed disse gruppers foretrukne besvarelse. Hvis man ser på bruttotallene for alle, som er ledere og trænere (bruttoroller), er svarfordelingen hos alle lederne stort set den samme hos de respondenter, der primært er ledere. Hos trænerne er der imidlertid i bruttogruppen næsten 10 procentpoint færre, der er delvist enige, nemlig 39,6 pct.

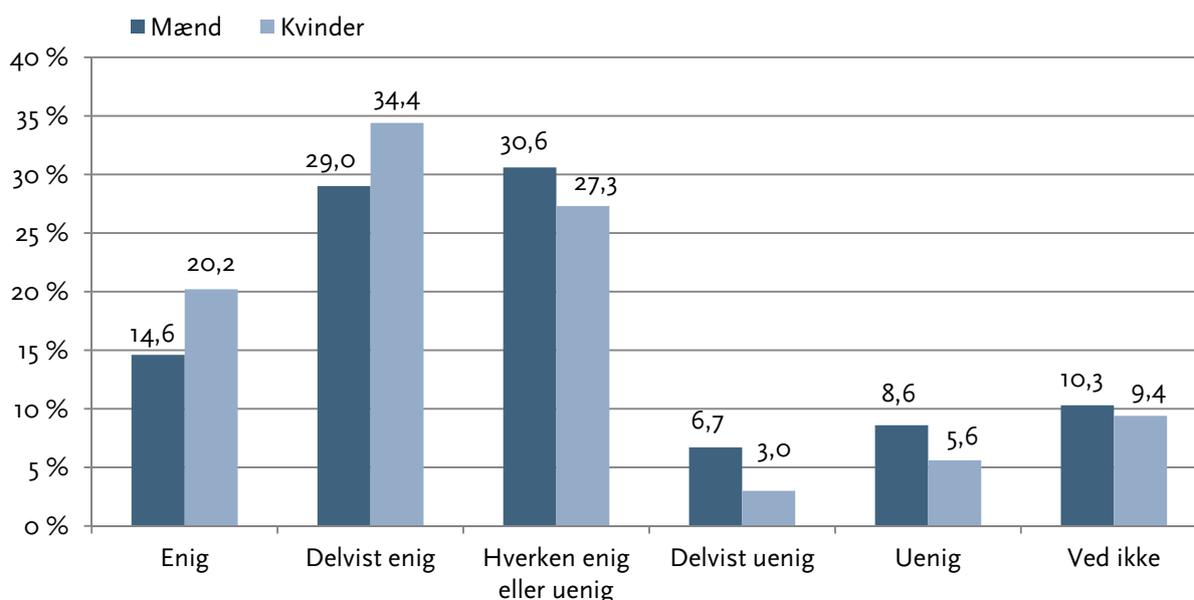
Selv om flest (28,6 pct.) 'aktive medlemmer' svarer 'hverken enig eller uenig' i udsagnet, har denne gruppe både den største andel af respondenter, der svarer 'enig' og 'uenig' i, at de foretrækker kurser om pædagogik og kommunikation.

Figur 55: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på pædagogik og kommunikation' fordelt på roller

Kønsmæssigt er det primært kvinder, der foretrækker kurser med fokus på pædagogik og kommunikation. Særligt kvinder uden kursuserfaring markerer, at de er 'enige' eller 'delvist enige'. Til gengæld er flere mænd 'delvist uenig' eller 'uenig'. 15,4 pct. af mændene vælger et af disse to svar mod blot 8,5 pct. af kvinderne.

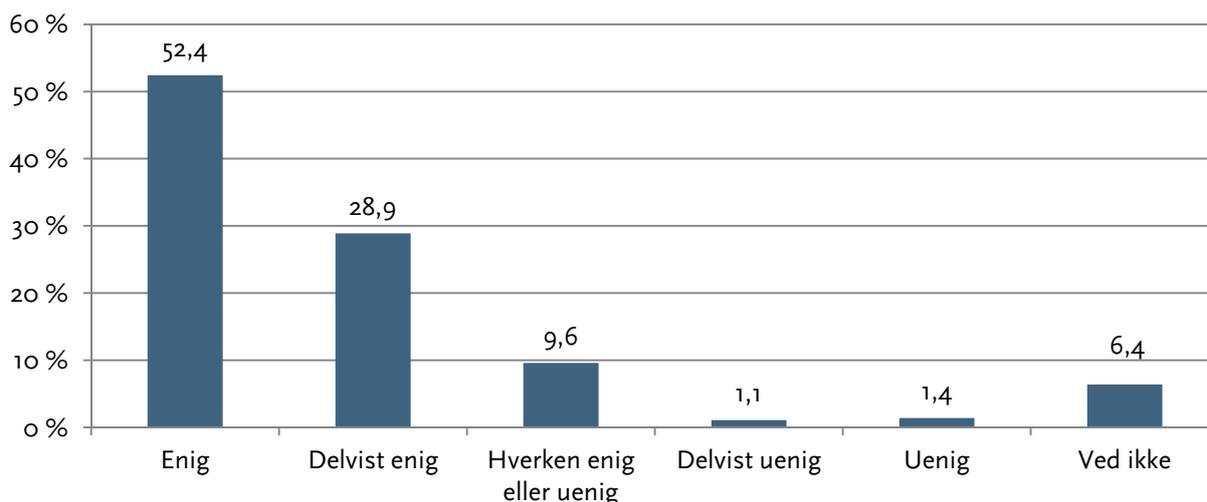
Figur 56: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på pædagogik og kommunikation' fordelt på køn

'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på teknik og taktik, og som er skræddersyet til min sport'

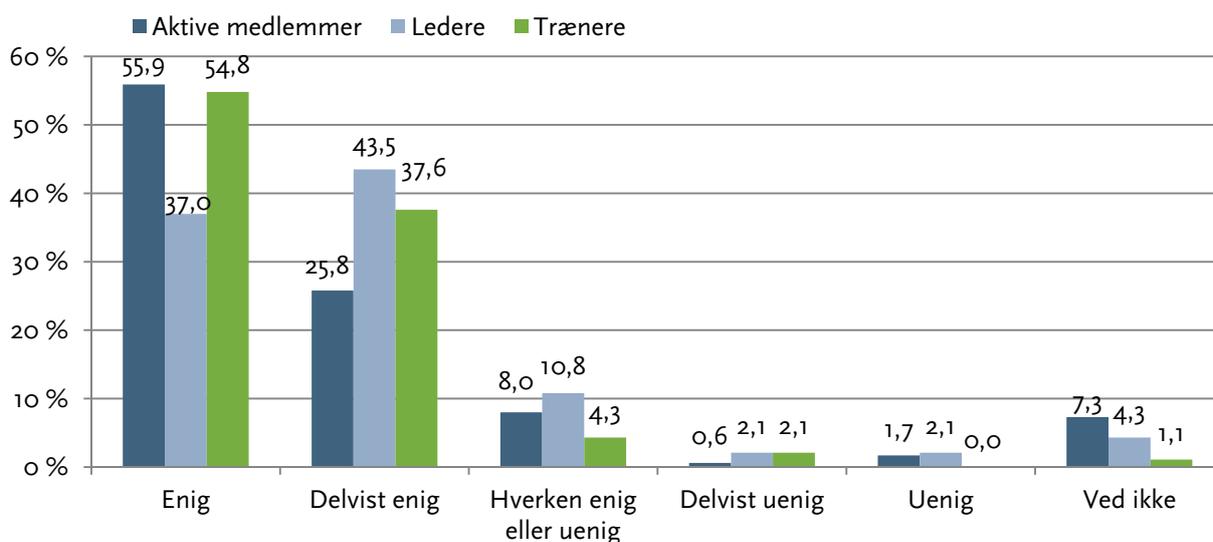
Som nævnt foretrækker langt de fleste respondenter denne form for emner/temaer. Både respondenter med og uden kursuserfaring har størst interesse i denne type kurser. 52,4 pct. af alle respondenter er enige, og 28,9 pct. er delvist enige.

Figur 57: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på teknik og taktik, og som er skræddersyet til min sport' (pct.)

Det er især 'aktive medlemmer' (55,9 pct.) og trænere (54,8 pct.), der foretrækker idrætsspecifikke kurser. Lederne er primært 'delvist enige', hvor 43,5 pct. vælger dette svar. Ser man på bruttotalle-
ne for roller, er en større andel af lederne enige. Med 46,3 pct. af alle lederne der foretrækker denne form for kurser, er det bruttogruppens foretrukne svar ved dette udsagn. Som det ses af figur 57, er der generelt få, der er uenige i udsagnet.

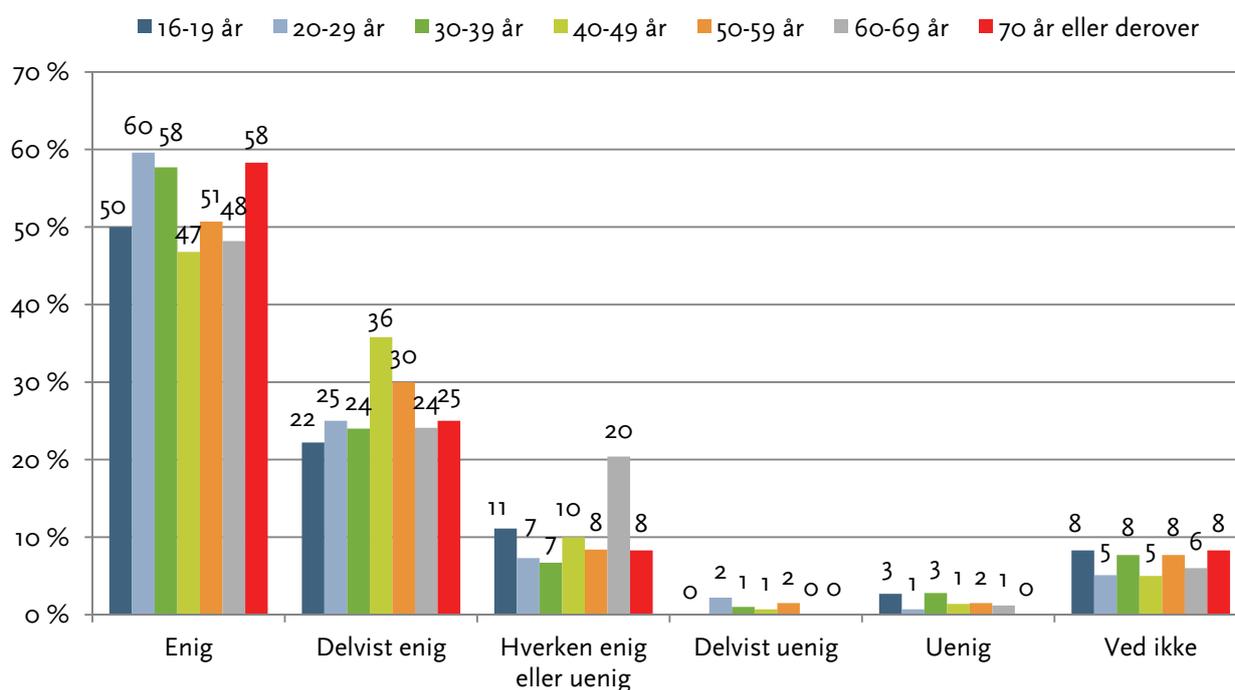
Figur 58: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på teknik og taktik, og som er skræddersyet til min sport' fordelt på primære roller (pct.)

Kønsmæssigt er der ingen større forskelle. Kvinder med kursuserfaring ser dog ud til at være en del mere 'enig' i at foretrække tekniske og taktiske kurser, der er skræddersyet til egen sport, end kvinder uden kursuserfaring.

Aldersmæssigt er især de 20-29-årige og de 30-39-årige og respondenter over 70 år enige i udsagnet. Men ser man samlet på 'enig' og 'delvist enig', har aldersgrupperne fra 20-59 år alle mere end 80 pct., der foretrækker disse kurser/uddannelser. Det samme gør sig gældende for gruppen over 70 år.

Figur 59: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der har fokus på teknik og taktik, og som er skræddersyet til min sport' fordelt på alder (pct.)

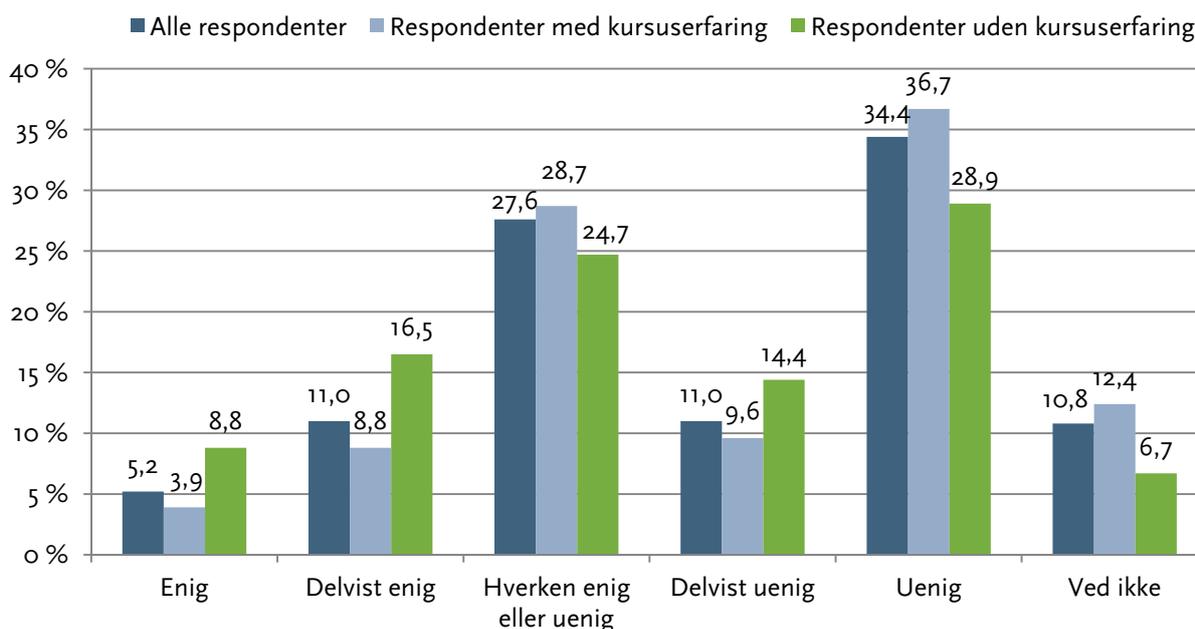

Opsummerende kan man konkludere, at kurser med fokus på teknik/taktik skræddersyet til den enkelte idrætsgren har bred appel til alle medlemsgrupper. Sådanne kurser har medlemmernes interesse, ligegyldigt hvilken rolle de har i foreningen og uanset køn eller foregående kursuserfaring.

'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om administration'

Kurser om administration i foreningerne er rettet mod en forholdsvis lille del af medlemmerne. Dette forhold afspejler sig i besvarelsene ved dette udsagn. 34,4 pct. er 'uenige' og 27,6 pct. er 'hverken enige eller uenige'.

Figur 6o: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om administration' (pct.)

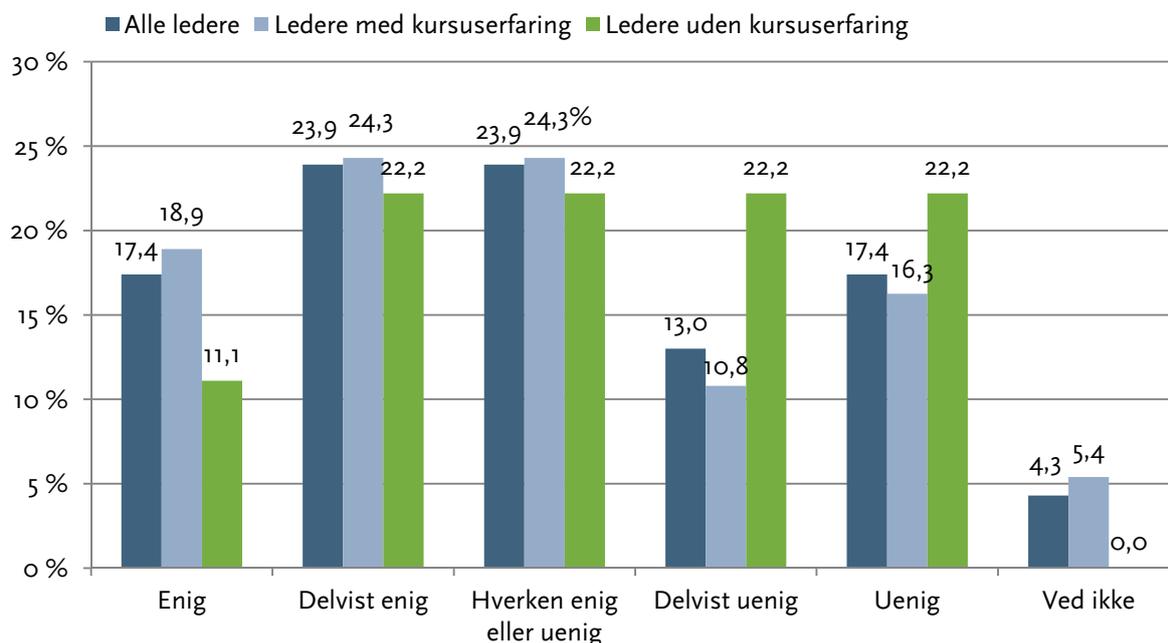

Ledere er den primære målgruppe for denne form for kurser og derfor mest interessante at se nærmere på. I forbindelse med disse resultater er det vigtigt at huske, at det blot er 4,2 pct. eller i alt 52 respondenter, der har markeret, at de primært bruger deres tid på at være ledere i foreningen, mens i alt 143 respondenter har markeret, at de har en eller flere lederroller i foreningen.

Lederne svarer oftest 'delvist enig' og 'hverken enig eller uenig', begge med 23,9 pct. af besvarelsene. I forhold til de 'aktive medlemmer' og trænerne er lederne dog klart mere enige i udsagnet. Ledere med kursuserfaring er mere 'enige' end ledere uden kursuserfaring. Denne fordeling er omvendt ved både 'aktive medlemmer' og trænerne.

I forhold til de forudgående spørgsmål om pædagogik og idrætsspecifikke kurser er der dog stadig en forholdsvis stor gruppe af lederne (30,4 pct.), der er 'delvist uenig' eller 'uenig' i udsagnet.

Figur 61: Ledernes svar på 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om administration' (primær rolle) (pct.)

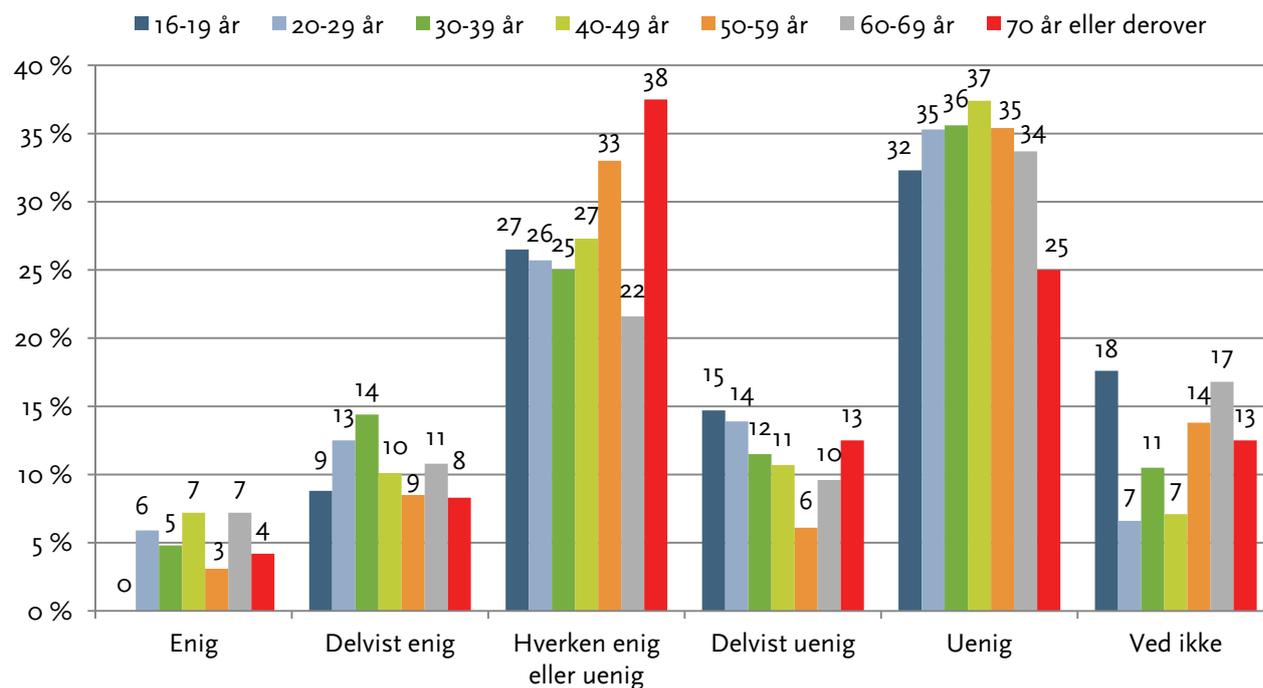
Sammenligner man disse tal med bruttgruppen af lederes svarfordeling, er der markant færre, der er 'enige' eller 'delvist enige'³⁶.

Kønsmæssigt er der ikke markante forskelle. Den største forskel på blot 4,8 procentpoint er ved svarmuligheden 'uenig', hvor 35,9 pct. af mændene og 31,1 pct. af kvinderne har markeret.

31,2 pct. af lederne i undersøgelsen er mellem 40 og 49 år og 27 pct. mellem 50 og 59 år. Med tanke på det kunne man forvente, at det også er i disse aldersgrupper, hvor flest respondenter foretrækker kurser/uddannelser om administration. Det er imidlertid ikke tilfældet. 11,5 pct. af de 50-59-årige har markeret, at de er 'enig' eller 'delvist enig'. Aldersgrupperne 20-29-årige og 30-39-årige er dem, der er mest 'enig' eller 'delvist enig'.

³⁶ Da kasserere og sekretærer kunne anses som særlige målgrupper for denne type kurser, har vi set særskilt på disse respondenter i undersøgelsen. Kun 2 sekretærer har deltaget. De markerer, at de er henholdsvis 'hverken enig eller uenig' og 'enig'. Af de syv kasserere, der deltog, er to 'enig', to er 'uenig', og der er én besvarelse i hver af de mellemliggende kategorier. Grupperne er dog så små, at de ikke kan bruge til at beskrive en tendens.

Figur 62: på 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om administration' fordelt på alder (pct.)

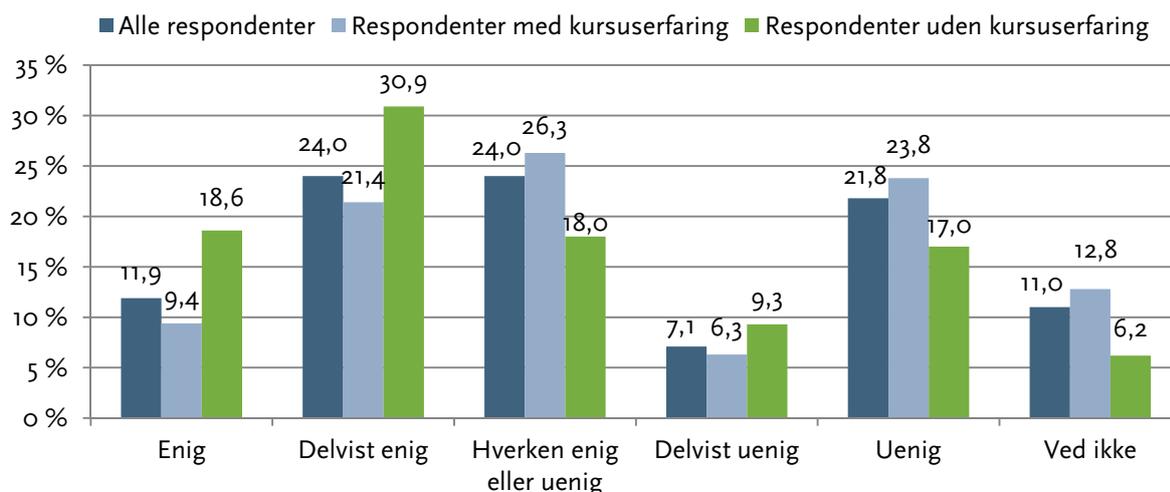
Som man kunne forvente, viser resultaterne således, at en afgørende faktor for, om man foretrækker kurser i administration, er den rolle, man har i foreningen.

'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om ledelse'

Som med kurser i administration er det naturligt at forvente, at særligt ledergruppen vil foretrække kurser om ledelse. Det viser sig dog, at begrebet ledelse og kurser/uddannelser på dette område har en meget bredere appel end kurser i administration.

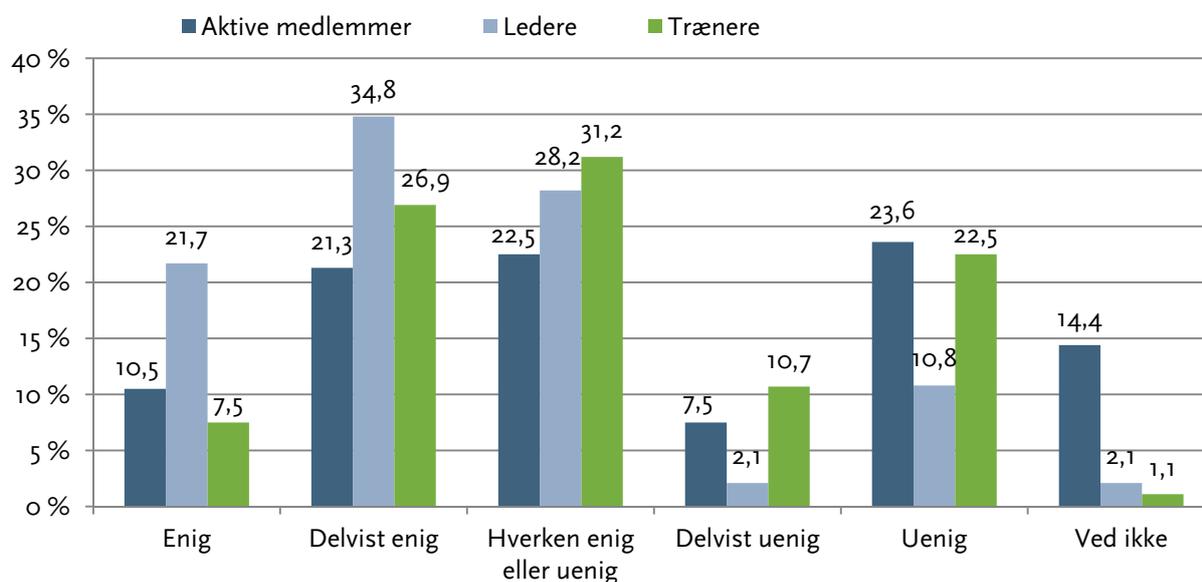
Resultaterne på dette område viser en stor forskel på respondenter med og uden kursuserfaring. Respondenter uden kursuserfaring foretrækker kurser om ledelse i meget højere grad end respondenter med kursuserfaring. Blandt respondenter med kursuserfaring har den største andel med 23,8 pct. svaret, at de er uenige. Blandt respondenter uden kursuserfaring har flest (30,9 pct.) svaret 'delvist enig'.

Figur 63: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om ledelse' (pct.)

Fordelt på roller har lederne den største andel af respondenter, der foretrækker kurser om ledelse. Over halvdelen af lederne svarer 'enig' eller 'delvist enig'. De fleste af trænerne (31,2 pct.) er 'hverken enig eller uenig' i udsagnet, men klart flere trænere er interesseret i kurser/uddannelser om ledelse end kurser om administration.

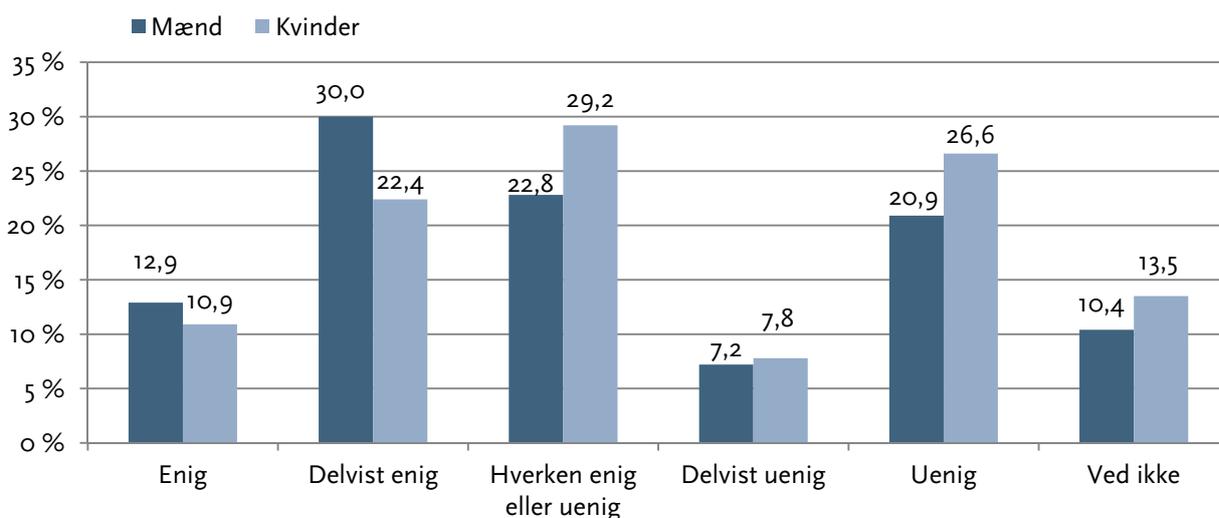
Figur 64: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om ledelse' fordelt på primær rolle (pct.)

Kigger man på bruttotallene, er der næsten ingen forskel på bruttgruppen af trænere og gruppen af respondenter, der primært er trænere. Blandt ledere falder tilslutningen til lederkurser imidlertid med 10 procentpoint fra 56,5 pct. for respondenter, der primært er ledere til 45,2 pct. blandt alle respondenter, der varetager en eller anden lederfunktion i klubben.

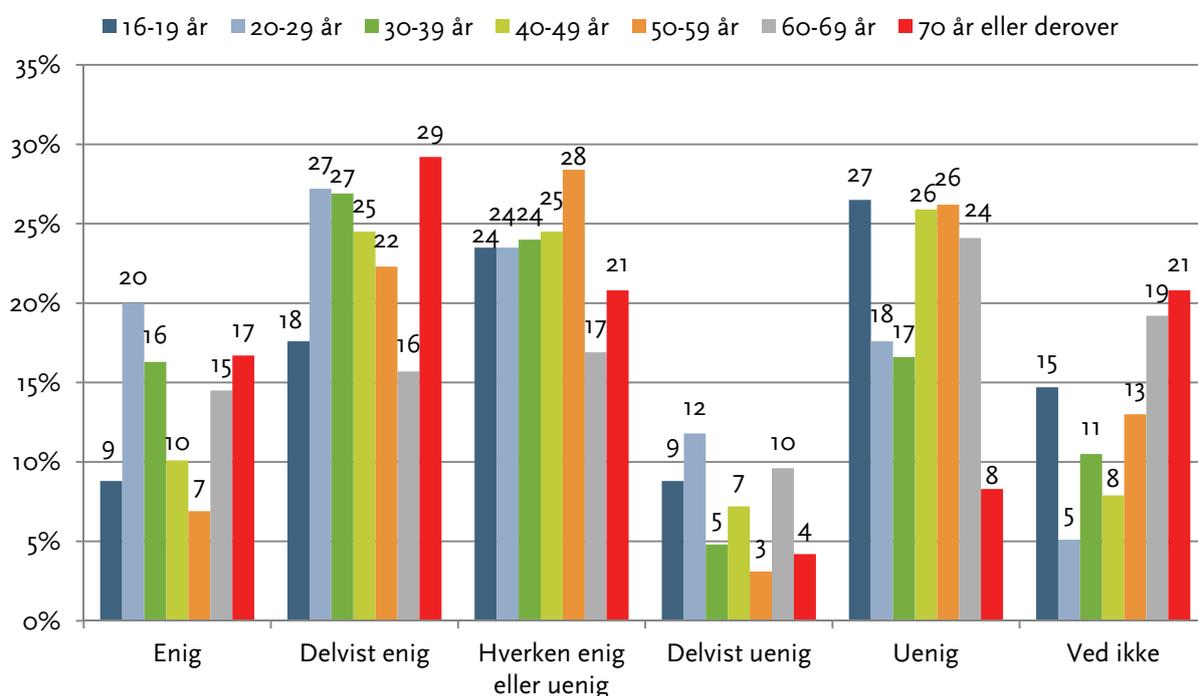
Kønsmæssigt foretrækker mænd oftere end kvinder kurser/uddannelser om ledelse. Mændenes foretrukne svar er med 30 pct. af besvarelserne 'delvist enig'. Kvindernes foretrukne svar er 'hverken enig eller uenig' (29,2 pct.). Kvinderne er også mere 'uenige' end mændene.

Figur 65: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om ledelse' fordelt på køn (pct.)

Især de 20-29-årige og de 30-39-årige foretrækker kurser i ledelse. Begge grupper har 'delvist enig' som det mest markerede svar. Samtidig har disse aldersgrupper også den største andel, der svarer 'enig'.

Figur 66: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser om ledelse' fordelt på alder (pct.)

Hvordan og hvornår foretrækker medlemmerne kurser og uddannelser?

Det følgende afsnit belyser foreningsmedlemmernes foretrukne kursusform og afviklingsmåde. Respondenterne i dette afsnit er kursusvillige respondenter både med og uden tidligere kursus erfaring.

For at undersøge, hvordan kurser/uddannelser bedst kan indpasses i medlemmernes hverdag, blev respondenterne bedt om at vurdere, hvorvidt de er enige i følgende udsagn:

- Jeg foretrækker kurser i dagtimerne på hverdage
- Jeg foretrækker kurser/uddannelser på hverdagsaftener
- Jeg foretrækker kurser/uddannelser i weekender
- Jeg foretrækker korte kurser (2-6 timer)
- Jeg foretrækker længerevarende uddannelser (flere måneder)
- Jeg foretrækker kurser, der afholdes i nærområdet
- Det betyder ingenting for mig, hvor i landet kurset/uddannelsen er, hvis indholdet er relevant
- Jeg foretrækker kurser uden for stævnesæsonen
- Jeg foretrækker kurser i stævnesæsonen

Nedenfor vil udsagnene blive behandlet i forhold til længden på kurser, det bedste tidspunkt for kurser og vigtigheden af, om kurserne finder sted i nærområdet.

Foretrukken kursuslængde

Spotkurser

Kortere kurser – også defineret som spotkurser – er attraktive for alle medlemsgrupper både med og uden kursuserfaring. Således angiver 57 pct. af alle respondenterne med kursuserfaring, at de enten er enige eller delvist enige i, at denne kursusform på 2-6 timer passer godt i deres hverdag.

Blandt trænerne svarer 86,6 pct., at de foretrækker spotkurser. Særligt ledere og trænere med kursuserfaring i aldersgrupperne 16-19 år, 40-49 år samt 60-69-årige foretrækker den korte form.

Endvidere er respondenter med kursuserfaring samt en erhvervsfaglig baggrund mest positive over for den korte kursusform. Videre viser besvarelsene, at kvinder foretrækker denne kursusform, hvorimod mændene i højere grad er villige til at transportere sig længere, hvis kurset er mere relevant. Kvinder med kursuserfaring foretrækker generelt kort afstand og kort kursusvarighed i højere grad end mændene.

Tabel 22: Besvarelser for respondenter med kursuserfaring (N=491)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker korte kurser (2-6 timer)	26,8 %	28,4 %	26,1 %	5,6 %	4,6 %	6,6 %	100,0 %
Jeg foretrækker længerevarende uddannelser (flere måneder)	4,6 %	11,6 %	34,0 %	9,8 %	30,7 %	9,3 %	100,0 %

Tabel 23: Besvarelser for respondenter uden kursuserfaring (N=194)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker korte kurser (2-6 timer)	33,5 %	34,0 %	19,6 %	1,5 %	6,2 %	5,2 %	100,0 %
Jeg foretrækker længerevarende uddannelser (flere måneder)	7,2 %	18,6 %	26,3 %	14,9 %	26,8 %	6,2 %	100,0 %

Længerevarende kurser

Ingen af respondenterne tilkendegiver, at lange kurser/uddannelser på flere måneder har højeste prioritet. Mest interesserede i de længerevarende kurser/uddannelser er yngre, mandlige respondenter. Herunder respondenter med kursuserfaring samt en gymnasial uddannelse (f.eks. HHX, STX) eller en lang videregående uddannelse. Henholdsvis 29,1 pct. og 18,6 pct. af respondenterne i disse grupper foretrækker denne kursusform.

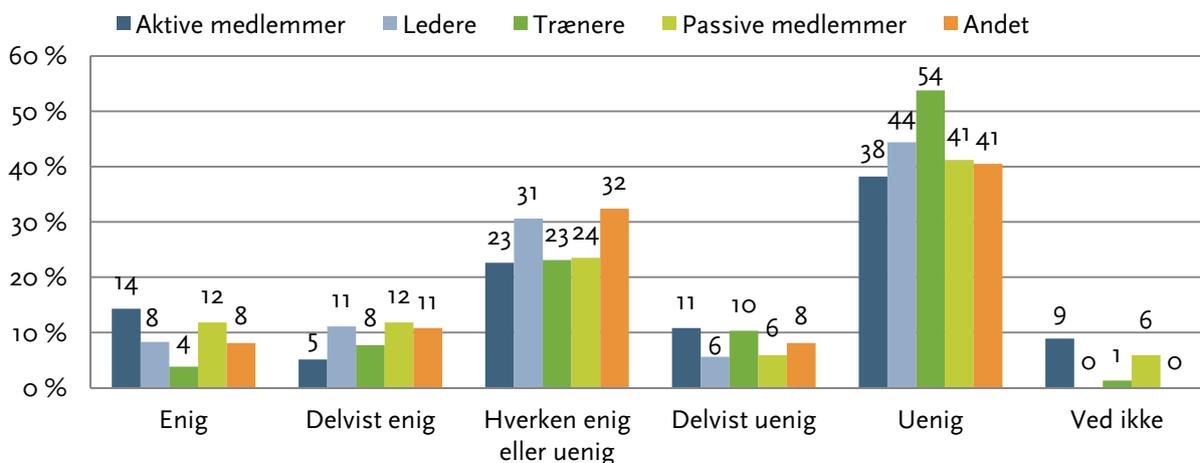
Foretrukne kursustidspunkter

Dagtimerne

Blandt 'aktive medlemmer' med kursuserfaring foretrækker kun 14,3 pct. kurser i dagtimerne. Særligt respondenter på 70 år og derover prioriterer dette tidspunkt. Kun få ledere, trænere eller passive respondenter ønsker kurser i dagtimerne. 41,5 pct. af alle respondenter ønsker ikke kurser lagt i dagtimerne. Nedenstående figur viser de kursuserfarnes holdning til kurser på hverdagsaftener, fordelt på rolle i foreningen.

Såfremt kurser lægges i dagtimerne, er det overvejende personer med en grundskole som uddannelse, der er interesseret.

Figur 67: 'Jeg foretrækker kurser i dagtimerne på hverdage' fordelt på primære roller (pct.)

Blandt respondenter uden kursus erfaring er det overvejende 'passive medlemmer', der kunne forestille sig at deltage i kurser i dagtimerne. Aldersmæssigt er flest 60-69-årige 'enige' eller 'delvist enige' i, at dette tidspunkt er passende.

Hverdagsaftener

Generelt for kurser med afvikling på hverdagsaftener er, at ledere og trænere *med* kursus erfaring samt de passive og 'aktive medlemmer' *uden* kursus erfaring foretrækker denne afviklingsform. Blandt respondenter med kursus erfaring angiver henholdsvis 36 pct. af lederne og 24,4 pct. af trænerne, at de er enige heri. Det er overvejende de 16-19-årige samt de 40-49-årige, der tilslutter sig dette. Her er en forskel til respondenter uden kursus erfaring, hvor det særligt er de 20-29-årige samt 60-69-årige, der ønsker kurser lagt på hverdagsaftener. Derudover kan det tilføjes, at hvis respondenterne har en erhvervsfaglige uddannelse og ingen kursus erfaring, er hverdagsaftenerne særligt attraktive. Interessant er det, at der er en differentiering af potentiale i kursus på en hverdagsaften, afhængig af kursus erfaring eller ej.

Tabel 24: Besvarelser for respondenter med kursus erfaring (N=491)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker kurser/uddannelser på hverdagsaftener	20,7 %	31,7 %	25,7 %	5,4 %	10,4 %	6,0 %	100,0 %

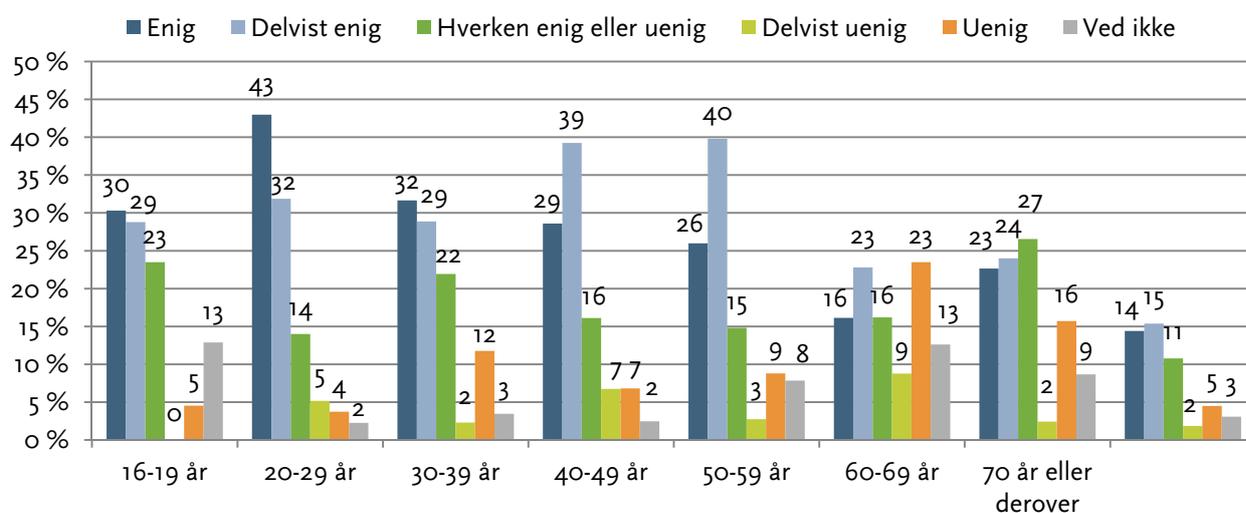
Tabel 25: Besvarelser for respondenter uden kursus erfaring (N=194)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker kurser/uddannelser på hverdagsaftener	26,3 %	37,6 %	18,0 %	4,1 %	9,3 %	4,6 %	100,0 %

Weekenderne

Med hensyn til kurser i weekender er det i høj grad de 20-29-årige både med og uden kursuserfaring, der foretrækker dette. Ser man på figur 68, ser det ud til, at især yngre respondenter i en fri livsfase i forhold til familieforpligtelser og karriere, der er helt enige i, at det passer dem godt at tage af sted i weekenderne³⁷. Inkluderer man 'delvist enig' ser det ud til, at weekendkurser generelt passer godt ind i respondenternes hverdag. Blandt respondenter med kursuserfaring er det trænere (36 pct.), der helst ser kurser lagt i weekenderne, hvorimod det blandt respondenter uden kursuserfaring især er 'aktive medlemmer', der foretrækker weekendkurser.

Figur 68: Respondenter, der foretrækker kurser/uddannelser i weekenderne fordelt på alder (pct.)

Stævnesæson

I forbindelse med de forberedende fokusgruppeinterviews i Aalborg blev det fremhævet, at det kan være svært at få tid til at deltage i kurser i stævnesæsonen. Spørgsmålet blev derfor inkorporeret i spørgeskemaet. For langt de fleste respondenter er det et spørgsmål, de forholder sig neutralt til, og de har markeret 'hverken enig eller uenig' eller 'ved ikke' ved de to relevante spørgsmål. For dem, der har taget stilling, er det imidlertid tydeligt, at de fleste vil foretrække kurser/uddannelser uden for stævnesæsonen. Særligt respondenter uden kursuserfaring markerer, at det ville de foretrække. Det kunne således tyde på, at kurser/uddannelser i stævnesæsonen kunne være en potentiel barriere for kursus-/uddannelsesdeltagelse.

³⁷ For mere om livsfaserne se: Kulturministeriet, 2009, p. 133

Tabel 26: Besvarelser for respondenter med kursuserfaring (N=491)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker kurser uden for stævnesæsonen	18,9 %	15,1 %	39,0 %	4,1 %	11,2 %	11,7 %	100,0 %
Jeg foretrækker kurser i stævnesæsonen	6,4 %	5,8 %	44,6 %	10,2 %	20,5 %	12,5 %	100,0 %

Tabel 27: Besvarelser for respondenter uden kursuserfaring (N=194)

	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Jeg foretrækker kurser uden for stævnesæsonen	16,5 %	23,2 %	32,5 %	5,5 %	7,7 %	14,9 %	100,0 %
Jeg foretrækker kurser i stævnesæsonen	2,6 %	8,2 %	36,6 %	14,9 %	21,6 %	16,0 %	100,0 %

Især blandt ledere og trænere er der mange, der ville foretrække kurser uden for stævnesæsonen. Ingen ledere med kursuserfaring markerer, at de foretrækker kurser i stævnesæsonen, mens 58,3 pct. svarer 'enig' eller 'delvist enig' i at foretrække uddannelse uden for sæsonen. Den samme tendens kan man se blandt trænerne, hvor dem, der ikke forholder sig neutralt til spørgsmålet, primært foretrækker kurser uden for sæsonen.

Geografisk placering af kurserne

Fælles for alle medlemstyper, køn og aldersinddelinger er, at nærområdet har høj prioritet som afviklingssted for kursustilbud. Dog angiver en lille overvægt blandt de 40-49-årige samt 50-59-årige, at hvis kurset er relevant, betyder afstanden til uddannelsesstedet intet. Tallene er enslydende for respondenter med og uden kursuserfaring.

12,4 pct. af mænd og 13,8 pct. af kvinderne uden kursuserfaring, samt 19,6 pct. af mænd og 16,6 pct. af kvinder med er enige i, at kursets relevans har større betydning end afstand.

Formelt kompetencegivende kurser

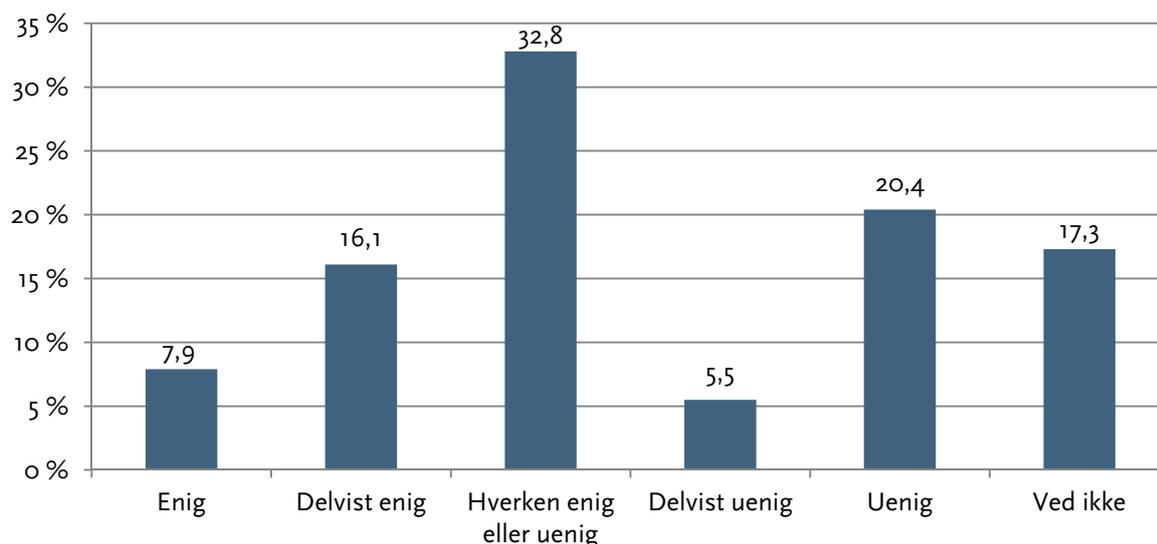
Det følgende afsnit omhandler hvorvidt foreningsmedlemmerne er enige eller uenige i udsagnet 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der giver formelle kvalifikationer (f.eks. ECTS-point)'.

Der er i alt 491 besvarelser fra respondenter med kursuserfaring og 194 besvarelser fra respondenter uden kursuserfaring, som t kan forestille sig at tage på kursus i foreningsregi.

Blandt besvarelserne i dette afsnit synes der generelt at være en større tilslutning til at erklære sig

'enig' eller 'delvist enig' i at foretrække kurser med for eksempel ECTS-point, hvis man er uden tidligere kursuserfaring. Overordnet set skal det understreges, at den generelle tilslutning til at foretrække kurser med formelle kvalifikationer som ECTS-point er forholdsvis lav. Kun i få fordelinger kommer den samlede enighed og delvise enighed over 50 pct.

Figur 69: 'Jeg foretrækker kurser/uddannelser, der giver formelle kvalifikationer (f.eks. ECTS-point)' (pct.)

Igen er kursuserfaring en udslagsgivende faktor for, hvad respondenter foretrækker. 35,6 pct. af respondenterne *uden* kursuserfaring er 'enige' eller 'delvist enige' i at foretrække kurser med formelle kvalifikationer. For respondenter *med* kursuserfaring erklærer 24 pct. sig 'enige' eller 'delvist enige'. 25,9 pct. af respondenterne *med* kursuserfaring er uenige eller delvist uenige i at foretrække kurser med ECTS-point. Hos respondenter *uden* kursuserfaring drejer det sig om 19,1 pct. Der er således en større tendens til at erklære sig uenig eller delvist uenig i at foretrække kurser med ECTS-point, hvis man har kursuserfaring.

Fordelingen er dog størst i de svarkategorier, der hedder 'ved ikke' eller 'hverken enig eller uenig', uanset tidligere kursuserfaring eller ej. Det kan tyde på, at ECTS-point er en svær størrelse at arbejde med og noget, som mange respondenter har svært ved at tage stilling til eller, at det blot ikke er det vigtige i forhold til hverdagen i foreningen, hvor kurser/uddannelser ofte vælges til af lyst, interesse og relevans.

Roller

I forhold til rollefordelingen ses den største enighed eller delvise enighed i at foretrække kurser med for eksempel ECTS-point blandt de 'aktive medlemmer' uden kursuserfaring med 36,8 pct. og hos trænerne med 40 pct. Til sammenligning er fordelingen for respondenter med kursuserfaring blot 22,7 pct. for 'aktive medlemmer' og 24,3 pct. for trænerne.

Alder³⁸

Uanset alder og kursuserfaring findes de fleste besvarelser i kategorierne 'ved ikke' og 'hverken enig eller uenig'. Den aldersgruppe med størst andel 'enige' eller 'delvist enige' er, uanset tidligere kursuserfaring, de 20-29-årige. Her erklærer 47,7 pct., af respondenterne uden kursuserfaring og 29,6 pct. med kursuserfaring sig enige eller delvist enige i at foretrække kurser med ECTS-point. At det er de 20-29-årige, der synes at være mest positivt indstillede over for kurser med ECTS-point, er måske ikke så mærkeligt endda, da respondenterne i denne gruppe mest sandsynligt også er i gang med en uddannelse af enten kortere eller længerevarende karakter. De er i en periode af deres liv, hvor der er fokus på CV og karrierestart. Derigennem opbygger de yngre respondenter også et kendskab til ECTS-point og ser muligvis en mening i at overføre denne form for kvalifikationer til kurser i foreningsregi.

Antal år i foreningen

Fordelingen i dette afsnit er meget tydelig. Respondenter, der har været i foreningen i 8-10 år, er uanset tidligere kursuserfaring mest tilbøjelige til at være 'enig' eller 'delvist enig' i at foretrække kurser med formelle kvalifikationer. For respondenterne uden kursuserfaring er det hele 54,6 pct. af denne gruppe, der erklærer sig 'enige' eller 'delvist enige'. Hos respondenterne med kursuserfaring er det 42,8 pct.

Uddannelsesniveau

Der er ikke noget entydigt billede på, om respondenternes uddannelsesniveau spiller ind i deres syn på kurser eller uddannelser med ECTS-point. Blandt respondenter uden kursuserfaring er den største enige eller delvist enige gruppe gruppen med grundskoleuddannelse som den højst beståede uddannelse. Her melder 44,4 pct. sig enige eller delvist enige i at foretrække kurser med ECTS-point. Blandt respondenter med kursuserfaring er de mest interesserede gruppen med en gymnasial uddannelse som det højeste. I denne gruppe er 38,2 pct. 'enige' eller 'delvist enige' i at foretrække ECTS-pointgivende kurser. Det peger igen på de unge under uddannelse som den mest interesserede gruppe.

Som det nævntes i indledningen til dette afsnit, vægter respondenterne generelt ikke kurser med formelle kvalifikationer som ECTS-point særligt højt. De fleste kursusgængere har andre motiver for at tage på kursus i foreningsregi. Dog synes studerende at vægte kurser med ECTS-point relativt højere. Måske fordi de studerende ser ECTS-point som anvendelige sidegevinster ved at tage på kursus i foreningsregi.

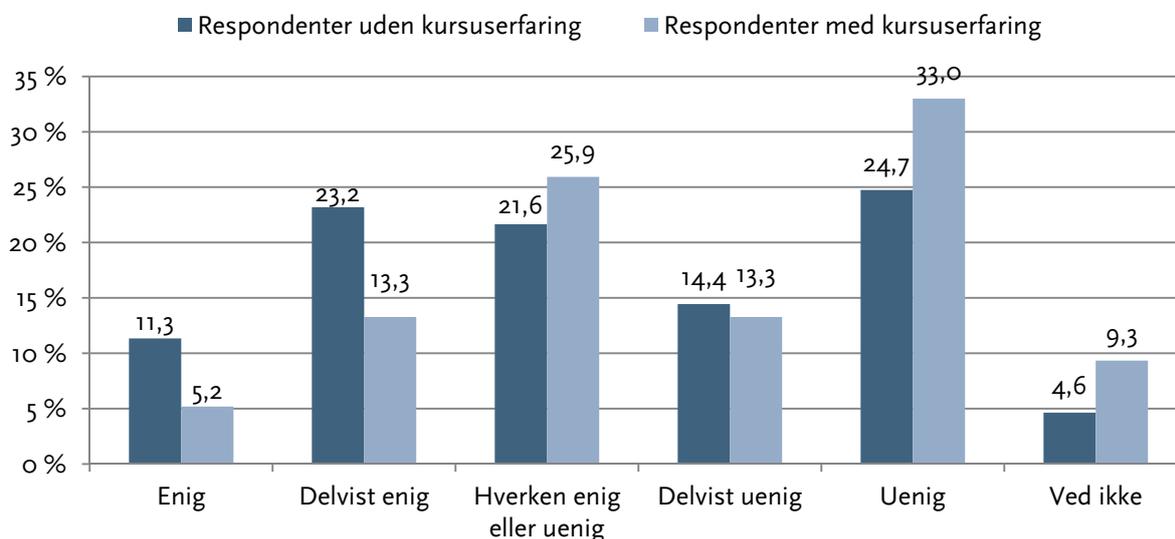
E-læringskurser

Det følgende afsnit omhandler e-læringskurser og om, hvorvidt foreningsmedlemmerne er enige eller uenige i udsagnet 'jeg foretrækker e-læringskurser (kurser via internettet)'.

³⁸ Jf. metodeafsnittet er det ikke alle, der har angivet alder korrekt, hvorfor nogle besvarelser er siet fra. Således er der til dette afsnit 464 brugbare besvarelser fra respondenter med kursuserfaring og 186 besvarelser fra respondenter uden kursuserfaring.

Fælles for såvel respondenter med som uden kursuserfaring er, at begge grupper kan forestille sig at tage på kursus i fremtiden. Generelt deler spørgsmålet om e-læringskurser vandene. Især respondenter med kursuserfaring er tilbøjelige til ikke at foretrække e-læringskurser.

Figur 70: 'Jeg foretrækker e-lærings kurser/uddannelser (kurser via internettet)' (pct.)

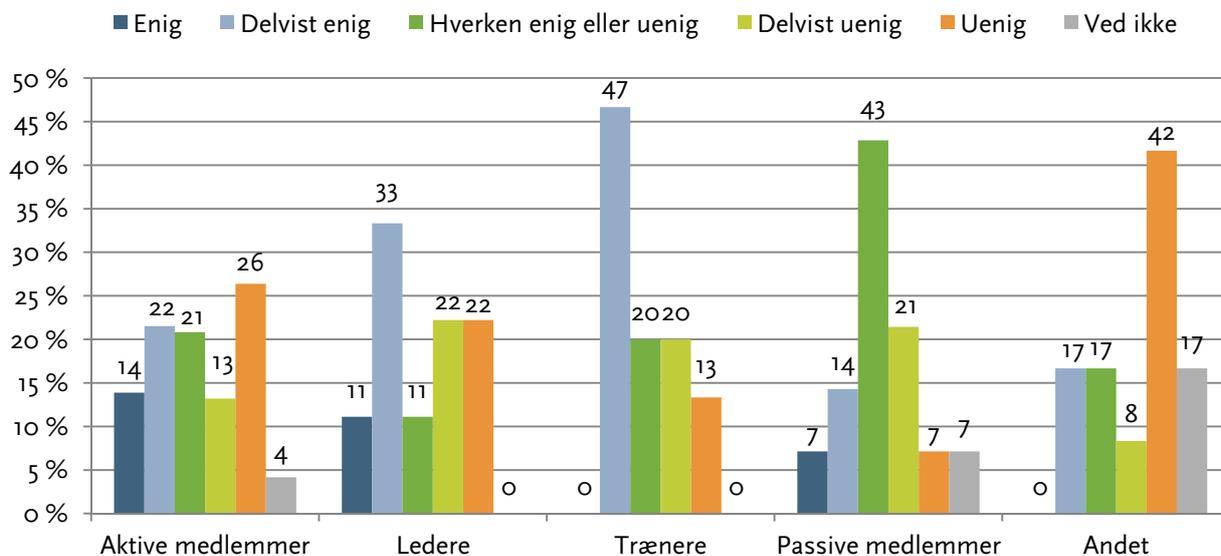

Roller

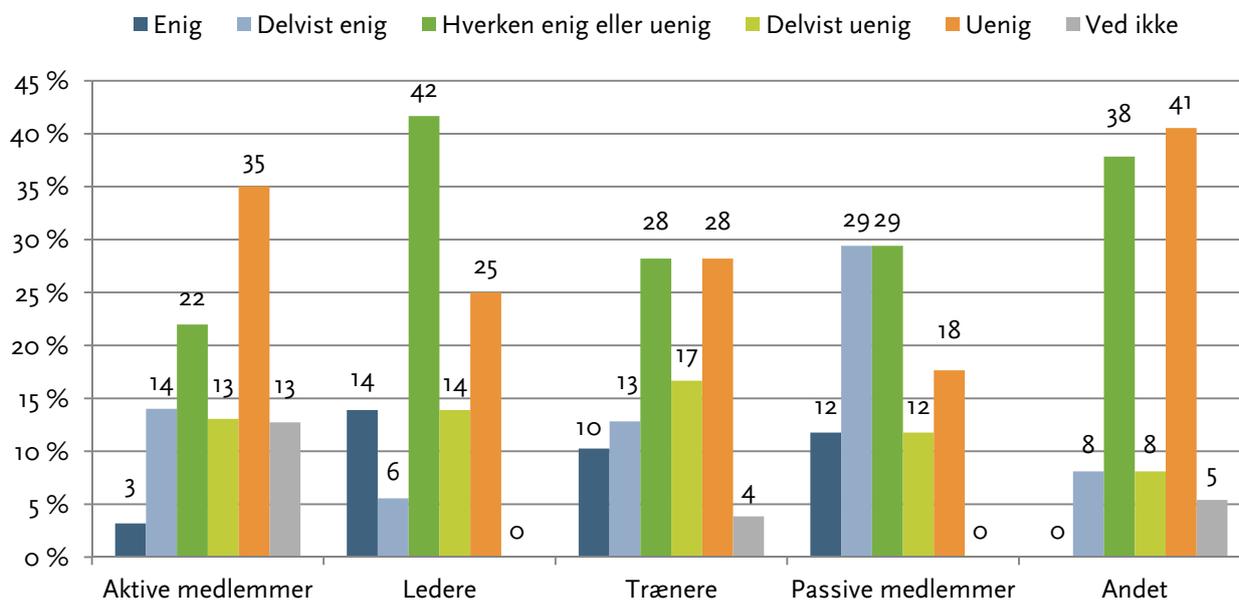
I gennemsnit erklærer omkring en femtedel af respondenterne med kursuserfaring sig 'enige' eller 'delvist enige' i at foretrække e-læringskurser. 17,2 pct. af de 'aktive medlemmer', 19,5 pct. af lederne og 23,1 pct. af trænerne er således 'enige' eller 'delvist enige' i udsagnet om e-læring. Modsat erklærer op mod halvdelen af alle respondenter med kursuserfaring, hvad enten det er 'aktive medlemmer', trænere eller ledere, sig 'uenige' eller 'delvist uenige' i at foretrække e-læringskurser.

Hos foreningsmedlemmer uden kursuserfaring er fordelingen lidt anderledes. Her erklærer 35,4 pct. af de 'aktive medlemmer' sig enige eller delvist enige i, at de foretrækker e-læringskurser, mens det gælder 44,4 pct. af lederne og 46,7 pct. af trænerne. Noget kunne således tyde på, at nogle trænere og ledere uden kursuserfaring ser e-læring som en mulighed for at deltage i kurser som de ikke tidligere har haft tid til/mulighed for.

Figur 71: Jeg ville foretrække e-læringskurser. Respondenter uden kursuserfaring, fordelt på primære roller (pct.)

Figur 72: Jeg ville foretrække e-læringskurser. Respondenter med kursuserfaring, fordelt på primære roller (pct.)

Resultaterne tyder på, at har man før været på kursus i foreningsregi, er den rolle, man bestrider i foreningen, sådan set underordnet. Man er overordnet set mindre tilbøjelig til at være enig eller delvist enig i at foretrække e-læringskurser, end hvis man aldrig før har været på kursus.

Det skyldes måske, at man har prøvet den traditionelle kursusform og finder den direkte personlige interaktion på kurserne vigtig. I forbindelse med undersøgelsens forberedende gruppeinterviews i Aalborg var informanterne med kursuserfaring enige om, at læringen på kurser i lige så høj grad skete i mødet med de andre kursusedtagere og gennem uformelle samtaler på kurserne.

Køn

Mænd er en smule mere tilbøjelige end kvinder til at foretrække e-læringskurser. Her er 20,1 pct. af mændene med kursuserfaring enige eller delvist enige i at foretrække e-læringskurser, mens 14,4 pct. af kvinderne med kursuserfaring foretrækker e-læringskurser. Samme billede ses blandt respondenter uden kursuserfaring, hvor andelen af enige dog er noget større med 37,2 pct. af mændene og 29,2 pct. af kvinderne, der er enige/delvist enige i at foretrække e-læringskurser.

Kvinder syntes således at være mindst tilbøjelige til at foretrække e-læringskurser uden hensyn til, om de tidligere har været på kursus i foreningsregi.

Alder

I alt 455 respondenter med kursuserfaring har indikeret deres alder. 2/3 af de 16-19-årige svarer 'hverken enig eller uenig', eller 'ved ikke' til spørgsmålet om e-læring som foretrukket kursusform. Til gengæld erklærer den sidste tredjedel sig direkte uenig i udsagnet. Ingen 16-19-årige er enige eller delvist enige i, at e-læringskurser er at foretrække. Blandt de ældste viser sig samme tendens.

Aldersmæssigt er der ellers en tendens til, at jo yngre respondenterne er (dog ikke yngre end 20 år), jo mere tilbøjelige er de til at foretrække e-læringskurser. Blandt de 20-29-årige er 12,9 pct. således enige i udsagnet om at foretrække e-læringskurser, mens kun 2,8 pct. af de 60-69-årige er det samme. Endvidere er blot 18,6 pct. af de 20-29-årige direkte uenige i udsagnet, mens tallet er 40,8 pct. for de 60-69-årige. Tendensen til at jo yngre, man er, jo mere foretrækker man e-læringskurser, viser sig også blandt respondenter uden kursuserfaring.

Ledernes holdning til kurser og uddannelser i foreningen

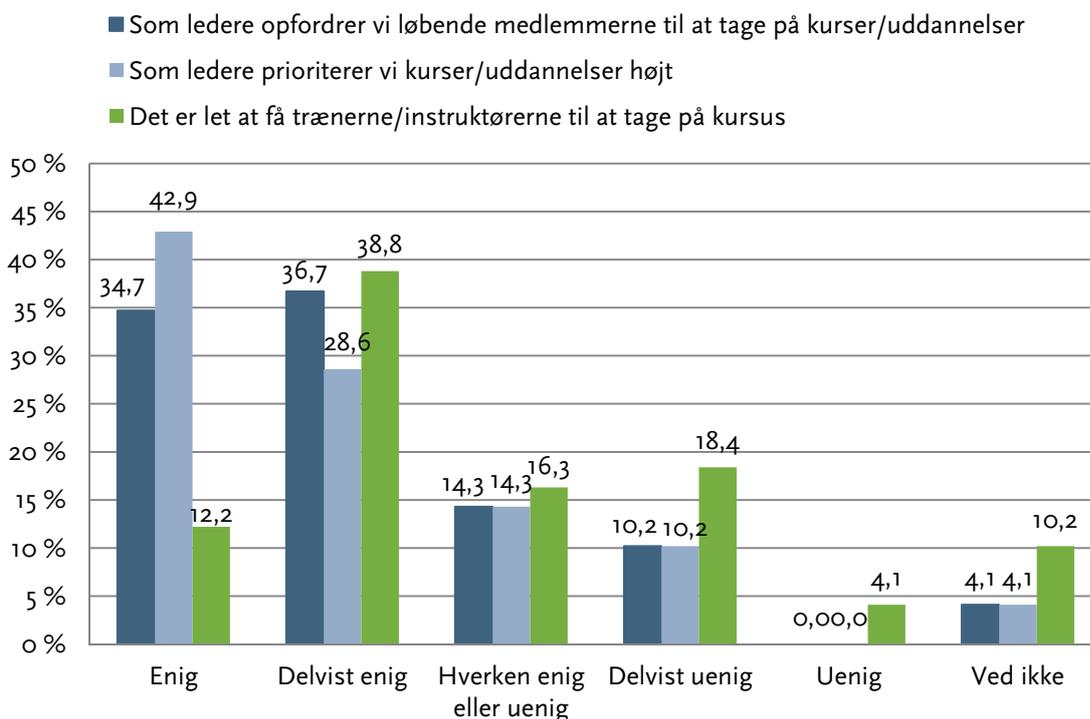
Da lederne er helt centrale for foreningens holdning til kurser og uddannelse, fik denne gruppe nogle uddybende spørgsmål om emnet. Lederne blev bedt om at vurdere, hvorvidt de var enige i følgende udsagn:

- 'Som ledere i foreningen opfordrer vi løbende vores medlemmer til at tage på kursus'
- 'Som ledere i foreningen prioriterer vi kurser/uddannelser højt'
- 'Det er let at få trænere/instruktører til at tage på kursus/uddannelse'
- 'Ville du som leder i din forening være interesseret i at deltage i et klubudviklingsforløb'

Til det sidste udsagn var svarmulighederne formuleret lidt anderledes. Her kunne man svare 'ja' og 'nej', samt 'ja, vi har allerede en proces i gang' og 'ja, hvis der kommer eksterne konsulenter'.

Som figur 73 viser, er 71,4 pct. af lederne 'enig' eller 'delvist enige' i, at de løbende opfordrer deres medlemmer til at tage på kurser/uddannelser. Lige så mange vurderer, at de som ledere prioriterer kurser og uddannelser højt. 51 pct. af lederne i dette afsnit er enige eller delvist enige i, at det er let at få trænerne/instruktørerne i foreningen til at tage på kurser eller uddannelser.

Figur 73: Ledernes holdning til kurser/uddannelser i foreningen (pct.)

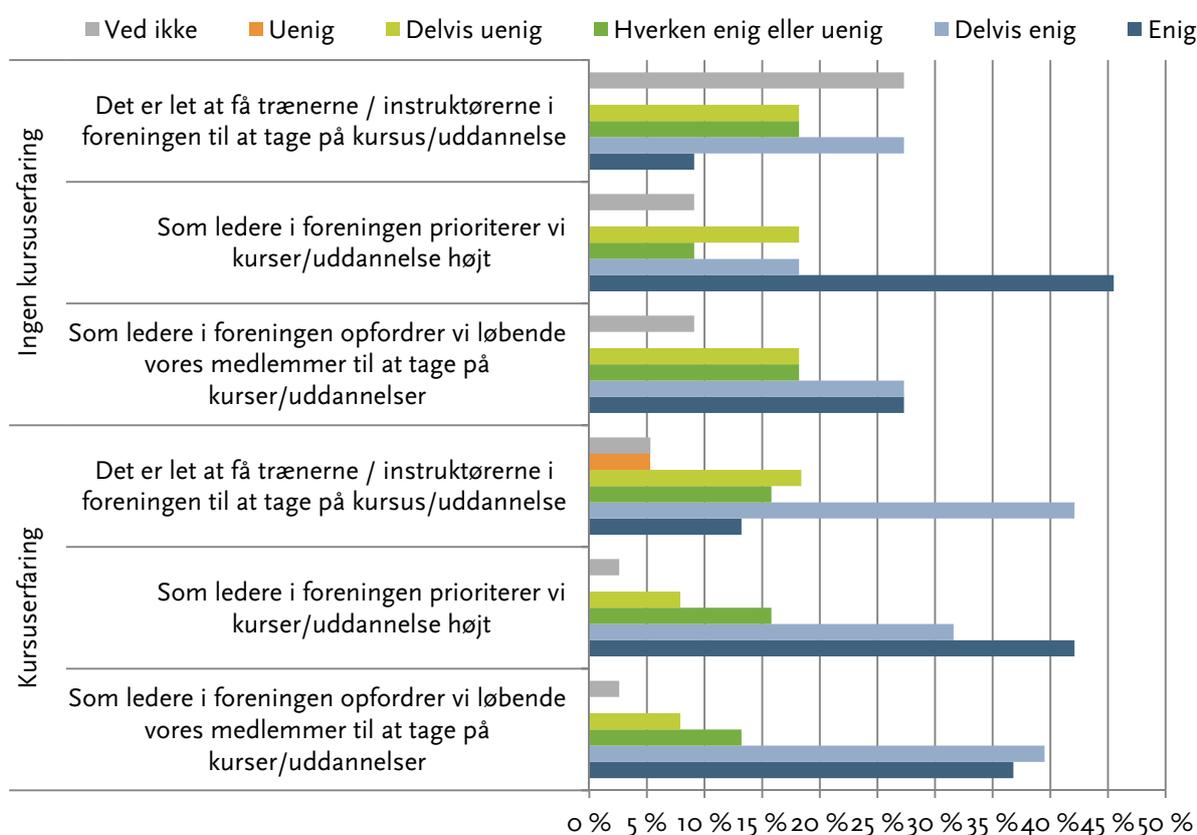
Som det fremgår af ovenstående figur, har lederne altså en generelt positiv holdning til kurser og uddannelser. Lederne prioriterer og ønsker, at aktive medlemmer såvel som trænere/instruktører og foreningen som helhed skal deltage i kurser og uddannelser.

Selv blandt ledere er der dog forskel på holdningen, alt efter om de har kursuserfaring eller ej. Hvis

man ser samlet på svarmulighederne 'enig' og 'delvist enig', svarer 76,3 pct. af lederne *med* kursuserfaring, at foreningerne opfordrer medlemmerne til at tage på kursus mod 54,2 pct. blandt lederne *uden* kursuserfaring (se figur 74). 73,7 pct. af lederne med kursuserfaring og 63,7 pct. af lederne uden kursuserfaring svarer, at de prioriterer kurser/uddannelse højt.

På spørgsmålet, om det er let at få foreningens trænere/instruktører til at deltage i kurser, er ledere med kursuserfaring mere enige, hvilket kunne tyde på, at det er lettere at formidle noget, man har kendskab til/selv har erfaret. Dog ser det ud til, at holdningen til kurser/uddannelse er vigtigere end erfaringen, da ledere *uden* kursuserfaring, *der kan forestille sig at tage på kursus (er kursuvillige)*, næsten er lige så enige som ledere *med* kursuserfaring.

Figur 74: Ledernes holdninger fordelt på kursuserfaring (pct.)

Lederne er generelt interesserede i klubudviklingsforløb. På spørgsmålet 'Ville du som leder i din forening være interesseret i at deltage i et klubudviklingsforløb?' svarer blot 8,9 pct. nej. Resten fordeler sig på svarerne:

- Ja (35,6 pct.)
- Ja, vi har allerede en proces i gang (22,2 pct.)
- Ja, hvis der kom eksterne konsulenter (33,3 pct.)

Ledernes holdninger fordelt på køn

Hos begge køn syntes lederne at være 'enige' eller 'delvist enige' i at opfordre medlemmerne til at tage på kursus. Kvindelige ledere er dog højere end mændenes med 78,6 pct. mod 68,5 pct. Derimod prioriterer ledere af begge køn efter eget udsagn kurser lige højt. Mandlige ledere er en smule mere tilbøjelige end kvindelige til at vurdere, at det er let at få foreningens trænere eller instruktører til at deltage i kurser.

I forhold til klubudviklingsforløb er mandlige ledere mest tilbøjelige til at bruge eksterne konsulenter, mens kvindelige ledere er mere tilbøjelige til selv at sætte et forløb i gang.

Ledernes holdninger fordelt på alder

Aldersgrupperne 20-29-årige og 50-59-årige vurderer i høj grad, at de som ledere prioriterer uddannelse højt i foreningen. I forhold til løbende at opfordre medlemmer og trænere til at tage på kurser tegner der sig en tendens til, at jo ældre lederne er, desto mere enige er de i udsagnet. I aldersgrupperne 50-59-årige og 60-69-årige, er over 85 pct. således 'enige' eller 'delvis enige'. Til gengæld er det de unge ledere på 20-29 år, der primært er enige i, at det er let at få træner/instruktører til at tage på kurser/uddannelser.

Ledernes holdninger fordelt på idrætsgren

Dette spørgsmål fordelt på idrætsgren giver en antydning af forskelle i uddannelseskulturen mellem de deltagende idrætsgrene.

Ledere fra fodbold-, tennis- og kajakklubber er mest 'enige' eller 'delvist enige' i at opfordre medlemmer til at tage på kursus og prioritere kurser højt. Ledere fra tennis- og gymnastikklubber er mest tilbøjelige til at synes, at det er let at få trænere og instruktørerne til at tage på kursus.

Lederne fra kajak er alle interesserede i, at deres forening deltager i klubudviklingsforløb, mens de deltagende ledere fra golf alle svarer, at de i deres forening allerede har sat gang i et klubudviklingsforløb.

Igen skal det understreges, at antallet af forskellige foreninger i undersøgelsen er for lille til at sige noget generelt om ledernes holdning til kurser i forskellige idrætsgrene. Det er dog værd at bemærke, at både tennis og gymnastik, som finder det let at få trænere til at tage på kursus, har en tradition for at have betalte trænere/instruktører. At lederne fra gymnastik har samme holdning understreger, at den relativt lave kursusvillighed blandt de 'aktive medlemmer' i gymnastik ikke nødvendigvis betyder, at foreningerne ikke har en stærk uddannelseskultur.

Opsummerende opfatter foreningernes ledere kurser og uddannelse som en integreret del af foreningslivet. De har stor lyst til at arbejde med foreningsudvikling, og de fleste ledere er enten i gang med eller interesserede i at deltage i forløb i foreningen. Der ser således ud til at være et stort potentiale for udviklingsforløb – især hvis de faciliteres af en ekstern konsulent.

Medlemmernes holdning til trænerne

Dette kapitel gennemgår de 'aktive medlemmers' og lederes vurdering af foreningernes trænere. Respondenterne har i alt taget stilling til ti udsagn.

Sidst i kapitlet behandles desuden alle respondenternes prioritering af de egenskaber, de ser som vigtigst ved en træner. De tre højest prioriterede er:

- At trænerne/instruktørerne er gode til at lære fra sig
- At trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen
- At trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt

Fordelt på roller er der små variationer, og ledernes organisatoriske perspektiv afspejler sig for eksempel i, at det udsagn, de har vægtet som det 3. vigtigste, er, at det er vigtigt at trænerne skaber et godt miljø.

Trænerne – medlemmernes vurdering

Generelt er foreningernes 'aktive medlemmer' og ledere³⁹ meget positive i vurderingen af trænere/instruktører, dog synes der at være enkelte forskelle på vurderingerne alt efter medlemmernes roller i foreningen.

De 'aktive medlemmer' erklærer sig mest 'enig' eller 'delvist enig' i, at trænerne og instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt.

Blandt lederne er der størst enighed eller delvis enighed i udsagnet om, at trænerne og instruktørerne fungerer som gode rollemodeller i foreningen.

Begge grupper er enige om, at trænere og instruktører udviser stort engagement og seriøsitet. Aktive kvindelige medlemmer synes i højere grad end mandlige, at trænere og instruktører er gode til at tilrettelægge og planlægge træningen.

³⁹ Trænerne er ikke blevet stillet dette spørgsmål og er derfor ikke behandlet i det følgende.

Tabel 28: Vurdering af trænerne i foreningen (N=523)

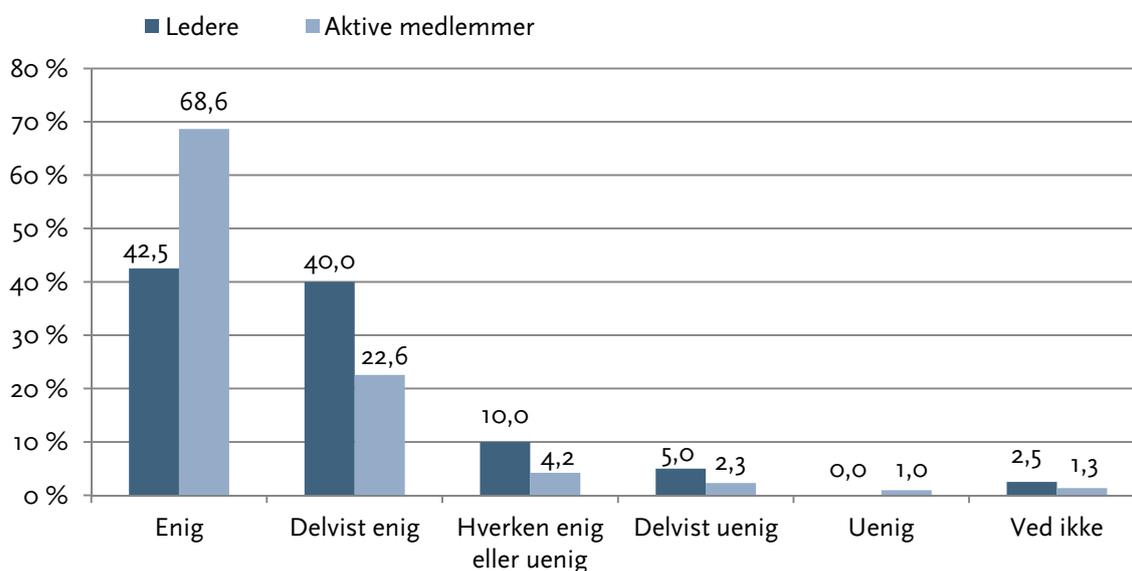
	Enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt	67,0 %	26,1 %	4,8 %	1,0 %	0,8 %	0,4 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne er dygtige til deres egen sport	68,6 %	22,6 %	4,2 %	2,3 %	1,0 %	1,3 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne er fagligt dygtige (i forhold til teknik, taktik og udstyr)	62,4 %	25,2 %	8,6 %	1,9 %	1,1 %	0,8 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen til mig og mine holdkammerater	50,6 %	34,7 %	8,8 %	1,9 %	2,1 %	1,9 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne viser folk respekt og er gode til at kommunikere med alle	53,7 %	31,5 %	9,0 %	2,9 %	2,3 %	0,6 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne er gode til at lære fra sig	53,8	31,4	9,2	3,9	1,3	0,4	100,0
Trænerne/instruktørerne skaber et godt miljø i klubben (både til træning og socialt)	56,5 %	26,8 %	10,2 %	2,3 %	1,0 %	3,3 %	100,0 %
Trænerne er gode rollemodeller i foreningen	51,6 %	28,9 %	12,4 %	3,1 %	1,3 %	2,7 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne inddrager deltagerne og er gode til at vejlede/coache mig (og mine holdkammerater)	45,1 %	33,2 %	13,8 %	3,1 %	1,3 %	3,5 %	100,0 %
Trænerne/instruktørerne er gode til at anerkende min og andres indsats	45,9 %	31,5 %	15,5 %	2,1 %	1,9 %	3,1 %	100,0 %

Nedenfor gennemgås de ti udsagn enkeltvis fordelt på køn og alder.

Trænerne/instruktørerne er dygtige til deres egen sport.

Begge køn af de 'aktive medlemmer' finder deres træner eller instruktør dygtig til den sportsgren, han eller hun underviser i. 90,3 pct. af mændene og 92,3 af kvinderne er enten enige eller delvist enige i dette. Lederne er mindre 'enige' eller 'delvist enige' end de 'aktive medlemmer'. 70 pct. af de kvindelige ledere er 'enige' eller 'delvist enige' i, at trænerne og instruktørerne selv er dygtige udøvere.

Figur 75: Tilslutningen til udsagnet 'Trænerne/instruktørerne er dygtige til deres egen sport' fordelt på primære roller i foreningen (pct.)

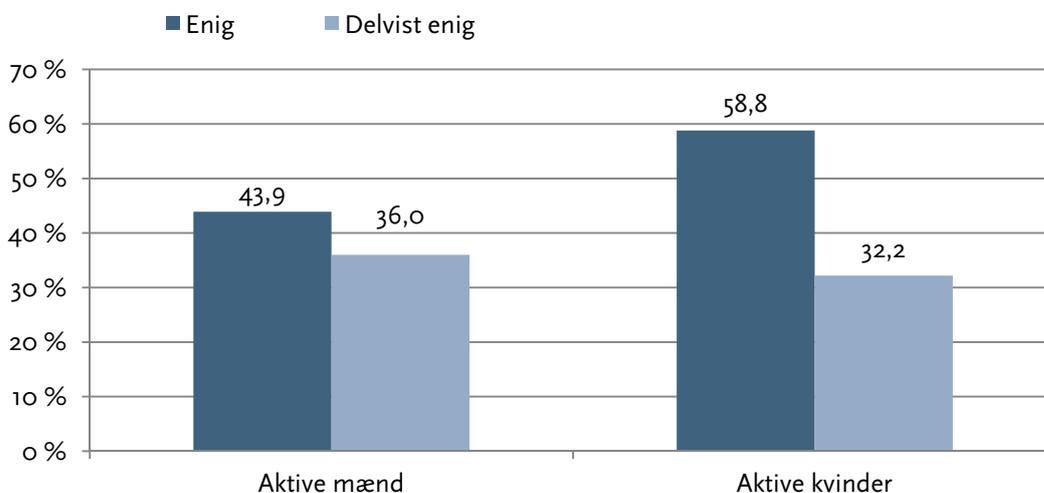

Den aldersmæssige fordeling viser, at der blandt 'aktive medlemmer' på 70 år eller derover er næsten entydig enighed om, at trænere eller instruktører er dygtige til deres egen sport. Der er en generel tendens til, at jo ældre respondenterne bliver, jo større enighed i dette udsagn.

Trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen til mig (og mine holdkammerater)

Undersøgelsen viser ligeledes stor tilfredshed med trænerne/instruktørernes evne til at tilrettelægge og tilpasse træningen. Blandt de aktive kvinder, der har svaret på dette udsagn, erklærer 91 pct. sig 'enige' eller 'delvist enige', mens 80,6 pct. af mændene gør det samme.

Figur 76: 'Aktive medlemmers' vurdering af 'Trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen til mig (og mine holdkammerater)' fordelt på køn (pct.)

Også blandt lederne er de kvindelige ledere mest enige i dette udsagn. Aldersmæssigt findes den største enighed blandt de yngste med 91,7 pct. for de 16-19-årige. Ud over dette er der ikke store aldersmæssige udsving, og alle alderskategorierne ligger på omkring 80 pct. 'enig' eller 'delvist enig' i udsagnet.

Trænerne/instruktørerne er gode rollemodeller i foreningen

Også trænerne/instruktørernes funktion som rollemodeller i foreningen får en høj vurdering af 'aktive medlemmer' og ledere. De aktive kvinder er med 84,6 pct. mod mændenes 77,2 pct. mest 'enig' eller 'delvist enig' i, at deres trænere og instruktører er gode rollemodeller. Det tilsvarende tal for lederne – uanset køn og alder – er omkring 90 pct. Foreningernes ledere mener således næsten entydigt, at deres trænere og instruktører fungerer som gode rollemodeller i foreningen. Ingen ledere har angivet, at de er decideret uenige i udsagnet.

Tablet 29: Vurdering af 'Trænerne/instruktørerne er gode rollemodeller' fordelt på primære roller

Trænerne er gode rollemodeller i foreningen	De aktive medlemmer	Lederne
Enig	51,6 %	58,5 %
Delvist enig	28,9 %	31,7 %
Hverken enig eller uenig	12,4 %	9,8 %
Delvist uenig	3,1 %	0,0 %
Uenig	1,3 %	0,0 %
Ved ikke	2,7 %	0,0 %
Total	100,0 %	100,0 %

89,4 pct. af de aktive 30-39-årige er enige eller delvist enige i, at deres trænere/instruktører er gode rollemodeller i foreningen. Næsthøjeste vurdering giver de aktive 60-69-årige med 84,7 pct. enighed eller delvis enighed.

Trænerne/instruktørerne er gode til at lære fra sig

Også her erklærer de aktive kvinder sig i højere grad 'enige' eller 'delvist enige' end mændene, i at deres trænere og instruktører er gode til at lære fra sig. Blandt lederne er fordelingen meget ens, blot kønsmæssigt omvendt. Her er mandlige ledere mest 'enige' eller 'delvist enige'.

Aldersmæssigt er de 30-39-årige 'aktive medlemmer' og de 30-39-årige ledere mest 'enige' eller 'delvist enige' i udsagnet.

Trænerne/instruktørerne viser folk respekt og er gode til at kommunikere med alle

88,6 pct. af de aktive kvinder og 82 pct. af de kvindelige ledere er 'enige' eller 'delvist enige' i, at trænerne og instruktørerne viser folk respekt og er gode til at kommunikere med alle. Hos de aktive mænd er tallet 81,7 pct., og hos de mandlige ledere er det 86,7 pct. De yngste i undersøgelsen synes at være meget tilfredse med den respekt og kommunikation, de oplever fra deres trænere og instruktører. Således erklærer 94,5 pct. af de aktive 16-19-årige sig enige eller delvist enige i, at deres trænere og instruktører viser folk respekt og er gode til at kommunikere med alle. Også blandt

lederne er det de yngre ledere, 20-39 år, der er mest enige eller delvist enige i udsagnet.

Trænerne/instruktørerne er fagligt dygtige (i forhold til teknik, taktik, udstyr)

89,2 pct. af de aktive kvinder og 86,2 pct. af de aktive mænd er 'enige' eller 'delvist enige' i, at deres trænere og instruktører er fagligt dygtige. Hos lederne er fordelingen lidt lavere. Respondenter over 70 år er alle enige i at deres trænere og instruktører er fagligt dygtige.

Trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt

95,2 pct. af de aktive kvinder og 91,3 pct. af mændene mener, at deres trænere/instruktører er fagligt dygtige og tager deres opgave alvorligt. Også blandt både de mandlige og kvindelige ledere synes der at være stor enighed eller delvis enighed om, at trænerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt. Der er en høj enighed eller delvis enighed i udsagnet på tværs af roller, køn og alder. Den højeste enighed eller delvis enighed ses hos de aktive 16-19-årige med 97,2 pct.

Trænerne/instruktørerne skaber et godt miljø i klubben (både socialt og til træning).

Til dette udsagn syntes de aktive mænd og kvinder at være lige enige. Således svarer 83 pct. af mændene og 83,7 pct. af kvinderne, at de er enige eller delvist enige i, at deres trænere og instruktører skaber et godt miljø i klubben, både socialt og til træning. Næsten samme fordeling ses blandt lederne. Også her er der en jævn aldersmæssig enighed eller delvis enighed blandt såvel 'aktive medlemmer' som ledere om, at trænerne og instruktørerne skaber et godt miljø i klubben.

Trænerne/instruktørerne inddrager deltagerne og er gode til at vejlede/coache mig (og mine holdkammerater)

Her er 90 pct. af de aktive mænd og 83,2 pct. af de aktive kvinder 'enige' eller 'delvist enige' i at deres trænere og instruktører er gode til at inddrage deltagerne, og at de er gode til at vejlede og coache. Inddragelse, coaching og vejledning er vigtige værdier for en træner, og her syntes specielt de unge, 'aktive medlemmer' at være 'enige' eller 'delvist enige' i, at deres trænere og instruktører praktiserer disse værdier.

Trænerne/instruktørerne er gode til at anerkende min og andres indsats

Også her er de aktive kvinder mest 'enige' eller 'delvist enige' i udsagnet med 81,6 pct. mod mændenes 74,1 pct. Blandt lederne ses næsten samme fordeling. 73,3 pct. enighed eller delvis enighed blandt de mandlige ledere og 81,8 pct. blandt de kvindelige ledere. De aktive 16-19-årige er med 86,2 pct. mest tilbøjelige til at være enige eller delvist enige i at deres trænere og instruktører er gode til at anerkende deres og deres holdkammeraters indsats. Generelt er det en tendens blandt de 'aktive medlemmer', at jo yngre de er, jo mere synes de at være 'enige' eller 'delvist enige' i, at deres træner eller instruktør er god til at anerkende deres og andres indsats.

Medlemmernes prioritering af trænerens egenskaber

Alle respondenterne blev bedt om, at prioritere de vigtigste egenskaber ved en træner/instruktør. Hver respondent kunne sætte tre krydser. Udsagnene om trænerne var formuleret ud fra undersøgelsens dialog med interviewgrupperne fra foreninger i Aalborg.

Følgende egenskaber blev markeret af flest respondenter:

- At trænerne/instruktørerne er gode til at lære fra sig
- At trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen
- At trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt

Tablet 30: Respondenternes prioritering af trænerne egenskaber (max. tre krydser pr. respondent)

	Trænere	Aktive medlemmer	Ledere	Total
At trænerne/instruktørerne er gode til at lære fra sig	41,0 %	55,8 %	32,5 %	52,5 %
At trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen	47,0 %	52,2 %	57,5 %	51,9 %
At trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt	49,4 %	41,0 %	52,5 %	42,7 %
At trænerne/instruktørerne viser folk respekt og er gode til at kommunikere med alle	34,9 %	33,3 %	32,5 %	33,5 %
At trænerne/instruktørerne er fagligt dygtige (i forhold til teknik, taktik, udstyr)	25,3 %	31,0 %	22,5 %	29,8 %
At trænerne/instruktørerne skaber et godt miljø i klubben (både til træning og socialt)	24,1 %	18,7 %	40,0 %	20,7 %
At trænerne/instruktørerne er dygtige til deres egen sport	6,0 %	19,4 %	2,5 %	16,7 %
At trænerne/instruktørerne er gode til at vejlede/coache	19,3 %	16,2 %	12,5 %	16,4 %
At trænerne/instruktørerne er gode rollemodeller i foreningen	22,9 %	9,3 %	30,0 %	12,3 %
At trænerne/instruktørerne er gode til at anerkende udøvernes indsats	15,7 %	8,8 %	7,5 %	9,6 %

Hvis man ser på prioriteringen fordelt på roller, svarer disse tre udsagn til de 'aktive medlemmers' holdninger. Trænerne har de samme udsagn i top tre, men prioriterer dog, at en træner skal være engageret og tage sin opgave alvorligt først, derefter at han/hun skal være god til at tilrettelægge træningen, og som 3. prioritet, at en træner skal være god til at lære fra sig.

Lederne prioriterer ikke udsagnet om, at trænerne skal være gode til at lære fra sig nær så højt. I stedet ser de det som en vigtig funktion hos trænerne, at de kan skabe et godt miljø i klubben. Lederne prioritering kommer således til at se sådan ud:

- At trænerne/instruktørerne er gode til at tilrettelægge og tilpasse træningen til udøverne
- At trænerne/instruktørerne er engagerede og tager deres opgave alvorligt
- At trænerne/instruktørerne skaber et godt miljø i klubben (både i træning og socialt)

Det er tydeligt, at træners idrætsfaglige kompetencer har størst betydning for respondenterne generelt. De 'aktive medlemmer' og trænerne vægter også det pædagogiske kompetenceområde højt, mens ledernes organisatoriske ansvar afspejler sig i, at de som det 3. vigtigste udsagn vægter, at det er vigtigt at trænerne skaber et godt miljø.

Litteraturliste

Bjerrum, Henriette (2011): *Delrapport 1: Idrætsrelaterede uddannelser og kurser i Danmark. En kortlægning af offentlige og private uddannelser*. København: Idrættens Analyseinstitut

Coffield, Frank (1999): *Breaking the Consensus: Lifelong Learning as Social Control*, i Alheit, Peter m.fl. (2000): *Lifelong Learning Inside and Outside Schools – Vol. 1*. Roskilde University, Universität Bremen & Leeds University.

Csikszentmihaly, Mihaly (2005): *Flow og engagement i hverdagen*. København: Dansk Psykologisk Forlag

Habermann, Ulla (2007): *En postmoderne helgen? – om motiver til frivillighed*. København: Museum Tusulanums Forlag.

Halimi, Suzy (1999): *Lifelong Learning for Equity and social Cohesion: A New Challenge for Higher Education*, i Alheit, Peter m.fl. (2000): *Lifelong Learning Inside and Outside Schools – Vol. 1*. Roskilde University, Universität Bremen & Leeds University.

Ibsen, Bjarne og Østerlund, Karsten (2011a): *Frivilligt arbejde i idrætsforeninger – forskelle og ligheder mellem specialforbund og idrætsgrene*. København: Idrættens Analyseinstitut.

Ibsen, Bjarne og Østerlund, Karsten (2011b): *Frivilligt arbejde i idrætsforeninger – forskelle og ligheder mellem kommunerne*. København: Idrættens Analyseinstitut.

Kulturministeriet (2009): *Idræt for alle. Breddeidrætsudvalgets rapport – baggrund og analyse*. København: Kulturministeriet.

Miller, William R. & Rollnick, Stephen (2002): *Motivationssamtalen*. København: Hans Reitzels Forlag.

Pilgaard, Maja (2009): *Sport og motion i danskernes hverdag*. København: Idrættens Analyseinstitut

Pilgaard, Maja og Toft, Ditte (2010): *Idræt og motion – hvor er Århus? En kortlægning af idrætten i Århus*. København: Idrættens analyseinstitut.

Schilling, Mette (2004): *Menneskets psykologi*. København: Munksgaard.

Stelter, Reinhard (1999): *Med kroppen i centrum – idrætspsykologi i teori og praksis*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

Bilag 1: Undersøgelsens teoretiske ramme

Motivation

Undersøgelsens teoretiske ramme opererer med flere forskellige former for motivation⁴⁰:

- At tilfredsstille behov
- Indrestyret motivation (at udføre en handling for handlingens egen skyld)
- Ydrestyret motivation (at udføre en handling for at opnå en specifik effekt)
- Præstationsmotivation (at udføre en handling for at opnå et specifikt mål)

De sidste tre motivationsformer er psykologiske, mens den første referer til Maslows behovspyramide. Derudover kan man skelne mellem kognitive og følelsesmæssige forhold, der hver især påvirker motivationen til at dyrke idræt⁴¹.

Fra denne diskurs er debatten om indre- eller ydrestyret motivation relevant. Men især de følelsesmæssige motivationsfaktorer er interessante i forhold til en undersøgelse af respondenternes forhold til foreningerne og deres deraf følgende engagement.

Frivillighed

I Danmark er frivillighed og arbejdet i den civile sektor et stort forskningsfelt. Gennem de mange undersøgelser om frivillige og foreningsliv ved vi en hel del om frivillighed. Et af de centrale forskningsemner inden for frivillighedsområdet er de frivilliges motiver til frivillighed.

Motiver er i modsætning til motivation en bevidst, italesat begrundelse for handling:

"Motiver er de frivilliges subjektive tolkninger af deres egen situation og af deres deraf følgende udsagn og handlinger. Motiver er ord, dvs. at de er subjektive og bevidste, og det er denne refleksive og verbalt udtrykte side af de frivilliges adfærd og tolkninger af egne valg, der gøres til genstand for analyse." (Habermann, 2007, p. 54)

Fra denne diskurs er især følgende punkter anvendt i tilrettelæggelsen af undersøgelsen:

- At flere frivillige i idrætsforeninger vurderer kammeratskab som væsentligt end andre frivillige⁴²
- Villigheden til at være frivillig skal ofte aktiveres 'udefra' – danskerne skal opfordres til frivillighed⁴³

⁴⁰ Schilling, 2007, p. 77-78

⁴¹ Stelter, 1999

⁴² "Medens hver femte i idrætsforeningerne vurderede kammeratskabsmotivet lavt, var dette generelt tilfældet for omkring halvdelen i de sociale foreninger." Habermann 2007, p. 293

⁴³ "En af de mest almindelige grunde til, at folk *ikke* er med i frivilligt arbejde er angiveligt, at de ikke er blevet opfordret. I en undersøgelse af danskernes deltagelse i frivilligt arbejde angav en fjerdedel af de ikke-frivillige netop denne begrundelse, og omkring 40 pct. var positive over for eventuelt at blive frivillige, hvis nogen bad dem om det." Habermann, 2007, p. 285

Livslang læring

Danmark har stærke traditioner for voksenuddannelse. Et spor er den folkeoplysende tradition, der har rødder til højskolebevægelsen, hvor uddannelsen har fokus på åndelighed, historie og menneskelig udvikling.

Et andet spor er fagforeningernes historiske kamp for uddannelse til alle. Målet har været at skabe kvalificerede, veluddannede medarbejdere. Dette kunne både øge medarbejderens jobsikkerhed og fremtidsmuligheder og gavne samtidig arbejdsgiverne⁴⁴. Det sidste spor afspejler sig i mange statslige og internationale politikker med fokus på uddannelse og efteruddannelse som vejen til større lighed og social sammenhængskraft⁴⁵.

De to traditioner forenes i den arbejdsrelaterede videreuddannelse, hvor uddannelsen bliver en del af individets selvrealisering og selvudvikling på den ene side og på den anden side samfundets forventninger til, at arbejdsstyrken hele tiden skal forny sig, være omstillingsparat og optimere sine faglige evner til gavn for markedet.

På den ene side kan livslang læring altså være frigørende og livgivende. På bagsiden kan livslang læring tendere mod at udvikle sig til en moralsk forpligtelse, som nærmest bliver en ny form for social kontrol⁴⁶. Noget, som arbejdsgiveren legitimt forventer af sine ansatte.

Fra denne diskurs er det værd at bemærke:

- Det er især vidensmedarbejdere og folk med mellemlange eller lange uddannelser, der også videre- og efteruddanner sig eller efterspørger kurser og uddannelser⁴⁷.
- Hidtil har de store idrætsorganisationer (DGI og DIF) udviklet deres mange og varierede kursus- og uddannelses tilbud i den første, folkeoplysende tradition. Der har ikke været fokus på formelle kvalifikationer. Denne tradition bliver for tiden udfordret, og idrætsorganisationerne eksperimenterer med nye kursusformer, der giver formelle kvalifikationer. For eksempel udbyder DGI i samarbejde med Professionshøjskolen Metropol 'Morgendagens leder' som et foreningsrettet, kompetencegivende kursus. Andre uddannelser vinder frem, som kan ændre prioriteringer i forhold til frivillige uddannelser. Diplom- og masteruddannelser oplever stor stigning i kursister og viser en tendens, hvor erhvervsaktive videreuddanner sig i fritiden⁴⁸.

⁴⁴ OECD – Motivating Students for Lifelong Learning

⁴⁵ Se for eksempel Halimi, 1999, som beskriver de omfattende indsatser i Europa – både nationalt og i EU-regi.

⁴⁶ Se for eksempel Coffield, 1999

⁴⁷ Halimi angiver, at i undersøgelser blandt individer i forskellige faggrupper viser, at der er meget forskelligt fokus på efter- og videreuddannelse: 75 pct. af alle topledere forventer/kræver videreuddannelse, 64 pct. af alle middelklasse kategorierne og kun 22 pct. af ufaglærte arbejdere kræver videre/efteruddannelse. Halimi, 1999, p. 20. Det skal understreges at dette ikke er danske, men europæiske tal.

⁴⁸ Se i øvrigt 'Delrapport 1: Idrætsrelaterede uddannelser og kurser i Danmark. En kortlægning af offentlige og private uddannelser', som gennemgår de idrætsrelaterede uddannelser i Danmark.

Bilag 2: Yderligere metodiske overvejelser

Indsamlingsmetode

Undersøgelsen er foretaget som internetbaseret spørgeskemaundersøgelse. Medlemmerne modtog et introduktionsbrev med et link til undersøgelsen samt en personlig kode. I udgangspunktet skulle brevet udsendes pr. e-mail til foreningsmedlemmerne. Da langt fra alle foreninger kunne bidrage til undersøgelsen med deres medlemmers e-mail-adresser, suppleredes med en traditionel udsendelse pr. brev. Det var vigtigt ikke at udelukke foreninger fra undersøgelsen alene af den grund, at de ikke havde medlemmernes e-mailadresser, da det kunne skævvride billedet af foreningslivet.

Rammen for undersøgelsen og valg af foreninger

Målet for undersøgelsen var at undersøge holdninger til kurser og uddannelser i idrætten fra medlemmer i de 20-30 største foreninger i Aalborg Kommune. Tidligere undersøgelser af frivillighed, foreningsliv og idrætsdeltagelse i Danmark peger på markante kommunale forskelle⁴⁹. Ikke alle kommuner har en formuleret idrætspolitik. Kommunale tilskud til foreninger, faciliteter og kurser varierer ligeledes i stort omfang. ligesom demografi, regler, adgang til faciliteter, typer af faciliteter og lokale traditioner⁵⁰. Generelt er det dog vanskeligt at udtrykke sig nærmere om, hvad der kan forklare kommunale forskelle.

I denne undersøgelse har vi derfor søgt at fjerne nogle af disse parametre ved at udvælge én kommune som ramme for de udvalgte foreninger. Derved bliver det lettere at vurdere svarene på baggrund af de deltagende respondenters idrætslige og personlige baggrund.

Aalborg Kommune ligger i mange henseender tæt på landsgennemsnittet, når de forskellige kommuner sammenlignes på foreningernes oplevelser af – og holdninger til – frivillighed⁵¹. Aalborg er samtidigt en kommune med et bredt udvalg af specialforbund, men ikke større end at den tillader sammenligning med andre kommuner⁵².

Udvikling af spørgeskemaet

Til udarbejdelse af spørgeskemaet har vi særligt hentet inspiration i 1) Frivillighedsundersøgelsen 2011, 2) Interne interviews i DIF med uddannelsesansvarlige 3) To gruppeinterviews med foreningsmedlemmer i Aalborg Kommune.

Spørgsmålene om kursusvillighed er konstrueret på baggrund af den indledende teoretiske ramme og den tilknyttede arbejdstese; nemlig at kursusvillighed opstår under forudsætning af, at både

⁴⁹ Ibsen og Østerlund, 2011b, Pilgaard, 2009

⁵⁰ Læs mere om kommunerne og foreningerne i Ibsen og Østerlund, 2011b.

⁵¹ Ibsen og Østerlund, 2011b

⁵² Københavns Kommune og Storkøbenhavn ser på mange måder ud til at skille sig ud fra det øvrige frivillighedsbillede og foreningsliv i Danmark og ville ikke kunne bruges som forsøgskommune i denne sammenhæng. Det samme ville man kunne sige om nogle af de små ø-samfund (Læsø, Ærø, Samsø ect.). Aalborgs idrætsbillede er meget mere sammenligneligt med resten af landet. Ibsen og Østerlund, 2011b

motivation, mulighed og vilje er til stede.

Ad 1: Frivillighedsundersøgelsen 2011

Undersøgelsen er den hidtil største undersøgelse af frivillighed i danske idrætsforeninger. Undersøgelsen blev bestilt af Danmarks Idræts-Forbund med støtte fra Tuborgfondet i anledning af EU's frivillighedsår i 2011, mens Syddansk Universitet og Idrættens Analyseinstitut står for gennemførelsen. De foreløbige data og delrapporter fra undersøgelsen giver et godt indblik i foreningslivet generelt i Danmark⁵³.

Ad 2: Interne interviews i DIF

Sideløbende med Idans foreningsundersøgelse har DIF gennemført en intern undersøgelse af specialforbundenes visioner, behov og udfordringer på uddannelsesområdet. Undersøgelsen er baseret dels på en spørgeskemaundersøgelse blandt alle specialforbund, dels på dybdeinterviews med udvalgte forbund. Idan har som forberedelse til undersøgelsen deltaget i interviewene som observatør.

Ad 3: Gruppeinterviews med foreningsmedlemmer i Aalborg

For at kvalificere spørgeskemaet og gøre det så relevant for deltagerne som muligt blev der gennemført to gruppeinterviews med medlemmer af de deltagende foreninger i Aalborg. Et af målene med interviewgrupperne var at få belyst motivation og barrierer for deltagelse i kurser og uddannelse samt barrierer og mangler ved kursus- og uddannelsesområdet. Interviewene dannede desuden baggrund for konstruktion af spørgsmål om, hvordan medlemmerne ser 'den gode træner'.

De to interviewgrupper og deres sammensætning

Medlemmer til interviewgrupperne blev indhentet fra syv af de udvalgte foreninger i Aalborgområdet, som Idan havde etableret kontakt til. De to interviews adskilte sig ved, at det ene var for medlemmer, der havde deltaget i kursus eller uddannelse i foreningsregi, og det andet interview var for medlemmer uden kursuserfaring. Interviewene blev afholdt over to dage, og der var henholdsvis fire og tre foreningsmedlemmer repræsenteret. Opdelingen fandt sted for at skabe trygge samtalerum og sikre, at erfaringer fra begge grupper blev hørt. I interviewene deltog repræsentanter fra golf, svømning og atletik. Aldersspændet var fra 17 år til pensionsalderen.

⁵³ En samlet rapport om undersøgelsen udgives ultimo 2011

Bilag 3: Aalborg som ramme for undersøgelsen

Aalborg Kommune har været ramme for undersøgelsen. For at belyse de deltagende foreningers kontekst beskriver dette bilag de demografiske forhold i kommunen og uddyber to af de mest synlige lokale organisationer i Aalborg: Aalborg Kommune og SIFA (Samvirkende Idræts-Foreninger i Aalborg).

Demografi

Aalborg er en kommune med godt 200.000 indbyggere. I forbindelse med strukturreformen i 2007 blev den gamle kommune lagt sammen med de tidligere omegnskommuner Hals, Nibe og Sejlflod. Efter sammenlægningen er Aalborg landets tredjestørste kommune og består således både af et stort byområde omkring Aalborg og Nørresundby samt et omkringliggende område med mange småbyer og landsbyer. Aalborg er hovedby i Aalborg Kommune og den største by i Region Nordjylland.

Den procentmæssigt største aldersgruppe målt med 10 års intervaller udgøres af de 20-29-årige, der optager 17 pct. af den samlede befolkning⁵⁴. Befolkningstilvæksten var i 2009 på i alt 1387 personer⁵⁵, og kommunen forventer, at indbyggertallet i 2022 vil være omkring 210.000. Kommunen forventer frem mod 2022 markant flere 'yngre' ældre (67-79-årige eller 67-84-årige), at antallet af unge (17-24-årige) vil være moderat og kontinuerligt stigende, at antallet af de primære erhvervsaktive (25-66-årige) vil være omtrent uændret, dog med en ganske svagt stigende tendens fra 2014 og frem, og at antallet af 'ældre' ældre (85+) vil være svagt faldende i næsten hele perioden⁵⁶.

Den gennemsnitlige ålborgenser tjente i 2009 259.635 kr. før skat om året, hvilket ligger under landsgennemsnittet på 274.327 kr.⁵⁷. I forhold til kommunens størrelse er andelen af ålborgensere med ikke-vestlig baggrund med 5,1 pct. ikke særlig høj. I København og Aarhus er andelen væsentligt højere med hhv. 14,8 og 10,3 pct.⁵⁸.

Faciliteter

Tilgængeligheden til idrætsfaciliteter som idrætshaller, svømmehaller eller gymnastik- og sportssale betyder meget for den enkeltes idrætsdeltagelse. Det er dog svært at danne et samlet overblik over faciliteter i kommunen, da der synes at herske forskellige opgørelsesmetoder. En optælling på kommunens hjemmeside⁵⁹ viser ét tal, mens en tilsvarende opgørelse fra Lokale- og Anlægsfon-

⁵⁴http://www.aalborgkommune.dk/borgerportal/applikationer/statistik/webaarbog/Folketal2011/struktur/Hele_Kommunen/indexlevel1/HeleKommunen1aarsaldersklasser.html

⁵⁵ <http://www.e-pages.dk/aalborgkommune/292/>

⁵⁶http://www.aalborgkommune.dk/borgerportal/applikationer/statistik/webaarbog/prognose2009/struktur/Hele_Kommunen/indexlevel1/HeleKommunenResume.html

⁵⁷ <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1366>

⁵⁸http://www.odense.dk/Presse/Pressemeddelelser/Pressemeddelelserpct.202011/~~/media/BMF/pct.C3pct.9&konomi/6pct.2oby/6pct.2oby_Nogletal_2011.ashx

⁵⁹ <http://www.aalborgkommune.dk/BORGER/KULTUR-NATUR-OG-FRITID/HALLER-OG-FACILITETER/Sider/Haller-og-faciliteter.aspx>

dens facilitetsdatabase⁶⁰ fra 2008 viser et andet. Tallet nedenfor er en opgørelse fra Aalborg Kommunes Fritidsafdeling. Aalborg Kommune har registreret 130 idrætsfaciliteter i form af haller, svømmehaller, skøjtehaller eller gymnastiksale⁶¹.

Tabel 31: Optælling af idrætsfaciliteter i Aalborg

Type af facilitet	Antal
Idræts- og stadionhaller	37
Selvejende idrætshaller	19
Gymnastik- og sportssale	64
Svømmehaller	8
Skøjtehaller	2

Fitnesscentre er undtaget fra ovenstående tabel, men med 24 kommercielle og ikke-kommercielle fitnesscentre⁶² udgør de en væsentlig del af facilitetsudbuddet i kommunen. Dertil kommer også bold-, squash-, tennis-, badmintonbaner, rideanlæg, havbade, friluftshytter, danse- og kampsportsstudier, som er med til at tegne facilitetsbilledet i kommunen.

Et typisk træk ved store byer og kommuner er, at der er flere indbyggere pr. facilitet sammenlignet med mindre byer og kommuner. I Aalborg er der 1.660 indbyggere om at dele hver hal, gymnastik- eller sportssal, mens tallet på landsplan er 1.230. Der er altså i gennemsnit flere personer om at dele faciliteterne i Aalborg end på landsplan. Sammenligner man Aalborg med København (2.307 indbyggere pr. facilitet) og Aarhus (1.777 indbyggere pr. facilitet)⁶³ ser forholdene anderledes ud. Specielt i København, men til dels også i Aarhus er storbytrækkene mere udtalte, og ålborgenserne har større adgang til haller, gymnastik- og sportssale end århusianere og københavnere.

Udover ovennævnte faciliteter findes flere parker og grønne områder, som borgerne kan benytte som ramme for deres motions- og idrætsaktiviteter. Aalborg Kommune arbejder målrettet på at få indbyggerne til at dyrke motion i det fri og har blandt andet etableret en lysløjpe i Mølleparken, som muliggør løbeture på alle tider af døgnet.

Kommunen har opstillet såkaldte træningspavilloner i fire af byens parker, og i fællesskab med lokale idrætsforeninger har Aalborg Kommune etableret og afmærket løberuter i Hasseris, Sulsted, ved fodboldklubben B52 og i Vadum, som såvel den organiserede som den selvorganiserede idræt kan drage nytte af. Aalborg Kommune forsøger også at aktivere børn og unge og har blandt andet etableret 'Mulighedernes Park' i Aalborgs sydvestlige del, der, som navnet antyder, er fuld af muligheder for aktive børn og unge. Her kan man blandt andet benytte sig af skate- og BMX-banen og når vejret tillader det kælkebakken⁶⁴.

⁶⁰ Kilde: Facilitetsdatabasen – www.loa-fonden.dk

⁶¹ Kilde: Konsulent – Fritid: John Holm Jensen.

⁶² Tal fra Idrættens Analyseinstituts database over danske fitness- og motionscentre 2011.

⁶³ Pilgaard, 2010

⁶⁴ <http://www.aalborgkommune.dk/Borger/Kultur-natur-og-fritid/Parker-og-groenne-omraader/Sider/Parker-og-groenne-omraader.aspx>

Kommunen råder over mange skov- og naturområder, som giver gode muligheder for at dyrke et aktivt friluftsliv.

Endvidere har Aalborg Kommune, i et samarbejde med Aalborg Ungdomsskole og Aalborg Sports- højskole, oprettet et vandcenter ved siden af friluftsbadet i Aalborgs Vestby, hvor voksne og unge kan prøve kræfter med kano og kajak.

Idrætsbilledet i Aalborg

Ligesom demografien favner både land og by, favner Aalborg Kommune også både eliteidræt og breddeidræt. Med kommunens mange specialfaciliteter og idrætsarealer er der rig mulighed for at dyrke eliteidræt på nationalt topniveau, i et væld af forskellige idrætsgrene. Aalborg Kommune har et aktivt foreningsliv med mange idrætsforeninger. Foreningerne er mange steder stærkt lokalt forankret og nyder en position som det centrale omdrejningspunkt for lokale netværk og aktiviteter. Den lokale idrætsforening er, ikke mindst i yderområderne, et naturligt holde- og samlingspunkt i lokalområdet.

Den selvorganiserede idræt findes også i det ålborgensiske gadebillede, hvor flere af ovennævnte kommunale facilitetstiltag er implementeret, for at få borgerne til at dyrke mere selvorganiseret idræt og motion i det fri.

Mange aktører er involveret i det ålborgensiske idrætsbillede. Nedenfor beskrives to af de synligste, der er særegne for området; Aalborg Kommune og SIFA.

Aalborg Kommune og idrætten⁶⁵

Aalborg Kommune har generelt haft fokus på idrætsområdet. Aalborg Kommune er således både Eliteidrætskommune og en af landets 10 pilotprojekter som en af Kulturministeriets Breddeidrætskommuner. Desuden er Aalborg valgt som frikommune – et projekt under DIF, hvor foreningerne afhjælpes med deres administrative arbejde, hvilket forhåbentligt afgiver mere af de frivilliges tid til idrætsafvikling⁶⁶.

Gennem Skole- og Kulturforvaltningen og Folkeoplysningsudvalget blev der i 2010 anvendt 129,6 millioner kroner til foreningslivet i Aalborg. Midlerne fordeles til alle folkeoplysende foreninger. Spejdere, aftenskoler, kulturforeninger, politiske foreninger og idrætsforeninger vil alle typisk være dækket af denne kategori.

De knap 130 millioner kroner dækker både tilskud til foreningernes lokaler, aktiviteter og særlige puljer samt vedligeholdelse af kommunale idrætsfaciliteter.

⁶⁵ Kilde: Erik Kristensen, områdechef – Fritid.

⁶⁶ http://www.dif.dk/da/NYHEDER/nyheder/2011/02/20110205_difkongresslut.aspx

Støtte til eliteidrætten

Kommunen støtter eliteidrætten på to forskellige måder. Den ene er igennem en direkte sponsordel til enkelte udvalgte idrætter (bl.a. håndbold, fodbold, ishockey, basketball, badminton og volleyball), mens den anden sker gennem medfinansiering af Elitesport Aalborg.

Elitesport Aalborg (ESA) er en selvejende institution, der arbejder med talentpleje og udvikling af talenter. ESA står for samarbejdet med Team Danmark og har den direkte kontakt til foreningerne og andre interessenter. Gennem de seneste 3 år, har ESA primært haft fokus på at hjælpe talentudviklingen på vej ved at yde tilskud til idrættens støttefunktioner. ESA kan hjælpe med boliger, tilskud til mad, fysioterapeut eller andre områder, der letter hverdagen for talenterne og foreningerne. Talenternes sideløbende uddannelse er også vigtig, og der er et tæt samarbejde med AaB College og Nordjysk Elite.

I enkelte tilfælde går Elitesport Aalborg ind og giver direkte støtte til en idrætsgren. Før et sådan skridt tages, skal der imidlertid være en solid forankring af elitearbejdet i den klub eller forening, der modtager støtte. Der skal internt være en struktur, der kan bære en satsning. Det relevante specialforbund skal støtte satsningen, og økonomien i foreningen skal være på plads. Denne type tilskud kan for eksempel gives til at sikre en træner en fuldtidsstilling eller lignende satsninger, der kan give klubben et sportsligt rygstød.

ESA er støttet af Aalborg Kommune med 450.000 kr. pr. år. Herudover får ESA tilskud fra SIFA (Samvirkende Idrætsforeninger – Aalborg) og Team Danmark. ESA's samlede budget er knap 700.000 kr. - der primært anvendes til koordinator og administration. Idrætsskoleledelen udgør ca. 1.500.000 kr.

Støtte til breddeidræt

Generelt har Aalborg Kommune arbejdet med at gøre fysisk aktivitet tilgængeligt for så mange borgere som muligt. Ud over det almindelige folkeoplysende arbejde har kommunen de seneste år arbejdet med projekter for nye målgrupper. Her kan specielt nævnes Projekt Børn og Unge i Bevægelse – et projekt hvis formål var at initiere aktiviteter i samspil mellem foreninger og skole/SFO. Projektet resulterede bl.a. i ansættelse af en 'Playmaker' hvis fornemste opgave er at understøtte samarbejdet mellem skole/SFO og foreningslivet.

Ud over Projekt Børn og Unge i bevægelse har Aalborg Kommune, Fritidsområdet igangsat en række andre projekter med idræt og bevægelse som omdrejningspunkt. Her kan bl.a. nævnes Projekt Idræts SFO (certificering af SFO'er i samarbejde med DIF), Projekt 3A (kortlægning af 1500 6. klassers sundhedstilstand, foreningsdeltagelse mv.) Projekt 'Sund Mad i Haller og Klubhuse' og Projekt 'Get2sport' med fokus på indvandrergruppers idræt.

I 2010 og 2011 kører syv forskellige projekter under kommunens satsning som Breddeidrætskommune. Det samlede budget for de syv tiltag er 7.596.900 kr. Heraf giver Kulturministeriet i samarbejde med Nordea-fonden et tilskud på 3.425.650 kr. (ca. 45 pct. af det samlede beløb).

De af projekterne, der er godt i gang, har vist gode resultater. Projekterne eksperimenterer både

med at støtte selvorganiserede, aktivere inaktive og give nye tilbud til landdistrikterne. Her vil vi blot fremhæve de af projekterne, der skabes i samarbejde med foreningerne.

Sport2go er et idrætspas, hvor børn og unge mellem 12 og 18 år kan få ubegrænset adgang til forskellige idrætsaktiviteter. Gennem idrætspasset får deltagerne mulighed for at veksle mellem mange idrætsgrene. Svømning, brydning, squash, badminton, dans, kickboxing etc. Det giver de unge fleksibilitet og udbydere mulighed for at introducere deres idræt. Aktiviteterne foregår i eftermiddagstimerne. Der er både foreninger og kommercielle aktører med i projektet, der er udviklet i samarbejde med DGI. Marts 2011 var der 400 deltagere i Sport2go, og kommunen forventer at nå sin målsætning om 500 brugere af idrætspasset.

Idræt i landdistrikterne er et tiltag, der skaber sportslig fornyelse i landdistrikterne. Små samfund har typisk de store traditionelle idrætsgrene, men for at tiltrække en større målgruppe kan variation i de lokale tilbud være en fordel. Gennem en rotationsordning introduceres der hver måned en ny sport i de valgte landsbyer. Foreningerne står for aktiviteterne, der for eksempel kan være selvfor-svar, floorball eller boksning.

TIB (Tilpasset Idræt og Bevægelse) skal hjælpe folk med særlige behov til at dyrke idræt i foreningerne. Særligt fokus er der på kommunikation mellem rehabiliteringscentrene og foreninger med TIB-aktiviteter.

Samarbejdsportalen er et kommunikationsredskab til foreninger, der skal skabe mere synergi mellem de mange aktører i kommunen. Portalen skal virke som en opslagstavle, der kan bruges til at annoncere arrangementer eller dele erfaringer.

Idræt på sidelinjen er et projekt, der er på vej som en del af indsatsen for de selvorganiserede. Idéen er, at skabe tilbud til forældre og voksne i foreningerne, som de kan bruge samtidigt med, at deres egne børn er til sport. I foråret 2011 bød de første foreninger ind på opgaven, så det kommende år vil formentlig vise en udvikling her. I forbindelse med breddeidrætsindsatsen er det imidlertid ikke kun foreningerne, der er i fokus. Faciliteterne bliver analyseret for at optimere brugen, og de selvorganiserede får nye muligheder gennem det nye vandcenter, multibaner og aktivitetscontainere, der kommer til at stå på udvalgte pladser. I disse satsninger er der lige så ofte samarbejde med kommercielle aktører, som med foreninger.

Kurser og uddannelser

Aalborg Kommune er midt i en proces, der skal forny de Fritidspolitiske Retningslinjer, der uddyber tilskudsmulighederne for foreningerne. I det arbejde overvejes det at sætte større fokus på uddannelser i foreningslivet. Kvalitet i tilbuddene og uddannelse af frivillige er en af topprioriteterne i politikken fra 2010. Denne prioritering forventes at få afsmittende effekt på retningslinjerne, og der er både nye uddannelsesforløb og tilskudsordninger under overvejelse.

Et af de nye områder, som Aalborg Kommune allerede har taget fat på, er at hjælpe frivillige med at få gennemført en realkompetencevurdering. Området prioriteres, fordi mange frivillige kan langt mere, end de har papir på. På den måde kan det være en hjælp til at dokumentere erfaringer og

kvalifikationer og til evt. at komme videre i et uddannelsesforløb.

I samarbejde med DIF har kommunen to gange afholdt foreningslederakademier, der havde god tilslutning blandt unge, der gerne ville være ledere. Indtil nu har kommunen imidlertid primært reageret på efterspørgsler, uddannet ledere og instruktører i forbindelse med projekter og støttet kurser og uddannelser gennem uddannelsespuljen under folkeoplysningsudvalget.

'Uddannelsespuljen' har siden 2009 været på 1.070.000 kr. om året. I tildelingen skelnes der mellem eksterne og interne kurser.

Ved eksterne kurser er det maksimale tilskud 1.100 kr. pr. kursus pr. person. Ved kurser i foreningen med ekstern underviser, er det maksimale tilskud 400 kr. pr. kursus pr. person. For begge kursustyper gælder det, at der maksimum refunderes 75 pct. af udgiften. Ved eksterne kurser kan transportudgiften medregnes som en del af kursusudgiften.

Disse retningslinjer har indimellem været en udfordring for foreningerne, når der er indført nye kursusstrukturer. Kurser, der er lagt sammen til længere uddannelser, ville ofte tidligere have udløst tilskud for hvert modul. Når flere kurser nu fremstår som en enkelt uddannelse, bliver tilskudsmulighederne dårligere. Indtil videre har kommunen dog været meget fleksibel på området.

SIFA – Samvirkende IdrætsForeninger – Aalborg⁶⁷

SIFA er en lokal paraplyorganisation, der arbejder idrætspolitisk. Ud af alle kommunens foreninger er 211 medlem af SIFA. For at kunne blive medlem af SIFA, skal foreningerne være godkendt af Aalborg Kommune som forening og være medlem af enten DGI eller DIF. Professionelle klubber kan ikke være medlemmer.

SIFA fejrer i 2011 100 års jubilæum og har gennem al den tid været en vigtig medspiller i udviklingen af byens idrætsbillede. Der er et tæt samarbejde med kommunen, ligesom der traditionelt har været tætte bånd til DIF. Desuden har SIFA netop fået kontorfællesskab med DGI, DHF Nordjylland og Handicapidrætten i Aalborg i det nye kraftcenter: Nordkraft.

Som paraplyorganisation ser SIFA sig selv som "foreningernes fagforening". Der ydes assistance ved problemer internt i foreningerne, med juridiske spørgsmål, med samarbejdet med kommunen, interessekonflikter med for eksempel Danmarks Naturklagenævn eller andre problemstillinger, foreningerne henvender sig med.

Bistanden er både idrætspolitisk og praktisk. For eksempel tilbyder SIFA en nødplan til foreninger, der ikke kan finde en ny kasserer. I en kortere periode kan SIFA påtage sig kassererrollen, så foreningerne ikke skal lukke ned af den grund.

I forhold til øvrige idrætsråd i landet er SIFA enestående i den henseende, at samvirket er selvfinansierende. Gennem TV-bingo genererer samvirket et overskud, der kan søges af medlemsfor-

⁶⁷ Kilde: Søren Larsen, idrætskonsulent, SIFA

eningerne. Udover SIFAs egne indtægter forvalter SIFA Nordea-fonden i Bankrådsområde Aalborg med et årligt beløb på 100.000 kr., ligesom SIFA gennem Lind Fonden uddeler ca. 100.000 kr. om året. Det betyder, at SIFA har en central rolle som bidragsyder til foreningerne og ofte også til udviklingsprojekter.

Til foreningerne har SIFA i forbindelse med en profileringskampagne lavet sponsoraftaler med 162 af deres medlemmer. En kampagne der over 3 år har kanaliseret ca. to millioner kr. videre til foreningerne. Andre ekstraordinære tiltag er SIFAs såkaldte "bingotilskud" til foreninger, der har ekstraordinære transportudgifter. Det er typisk de små idrætsgrene, der klarer sig godt, der bliver belastet af høje transportudgifter, fordi de rejser i hele landet for at konkurrere. (f.eks. ishockey, basketball og volleyball).

Uddannelse

Sammen med DIF har SIFA tidligere afholdt lederuddannelse for unge ledere bl.a. den meritgivende uddannelse 'Ungdommens Lederakademi' og et åbent lederakademi for kommende, nye og nuværende ledere i Aalborg samt diverse værktøjskurser som 'Hjælp, jeg er blevet kasserer'⁶⁸. Det er et område, hvor SIFA primært agerer på efterspørgsel fra foreningerne. I forbindelse med behandling af ansøgninger er træneruddannelser og kurser højt prioriteret. Særligt i sportsgrene, hvor internationale rejser eller længere kurser er nødvendige for at blive træner, støtter SIFA de frivillige.

For eksempel støtter SIFA sportsgrene som svæveflyvning og faldskærmsudspring, der har meget dyre kurser, og karate og selvforsvar, hvor de gode kurser typisk er i udlandet (England, Tjekkiet eller Japan). Her er der ikke meget støtte at hente i de kommunale ordninger, der har et loft på 1.100 kr. pr. kursus pr. person, og som slet ikke støtter kurser i udlandet.

Prisen for at være medlem af SIFA varierer efter foreningsstørrelsen. De mindste foreninger (op til 100 medlemmer) betaler for eksempel 400 kr. om året. De største med 1000 medlemmer og derover betaler 2.000 kr. om året.

⁶⁸ Kilde: DIF

Bilag 4: Foreningerne i Uddannelsesundersøgelsen

23 ålborgensiske foreninger har deltaget i undersøgelsen og sendt spørgeskemaet til medlemmerne over 16 år. I alt har DIF 383 registrerede foreninger i Aalborg Kommune.

Nedenstående tabeller viser hhv. de 23 deltagende foreninger fordelt på medlemstal og det samlede antal af DIF-foreninger i Aalborg Kommune fordelt på medlemstal. De valgte foreninger i undersøgelsen ligger alle over 100 medlemmer, og 57 pct. af foreningerne har 300 eller flere medlemmer. Dette skyldes, at undersøgelsen som udgangspunkt efter aftale med DIF fokuserede på Aalborgs 30 største DIF-foreninger. Flere af foreningerne fra 'top 30' valgte at takke nej til at deltage, hvorfor invitationen blev videresendt til mindre foreninger. Alle deltagende foreninger figurerer dog blandt de 115 største foreninger i Aalborg Kommune.

Tabel 32: De deltagende foreninger fordelt på medlemsantal

Antal medlemmer	N	Pct.
0-49	0	0
50-99	0	0
100-149	1	4
150-199	2	9
200-249	3	13
249-299	4	17
300 eller flere	13	57
I alt	23	100

Tabel 33: DIF foreninger i Aalborg Kommune fordelt på medlemsantal

Antal medlemmer	N	Pct.
0-49	123	32
50-99	90	23,5
100-149	40	10,5
150-199	36	9
200-249	30	8
249-299	15	4
300 eller flere	49	13
I alt	383	100

Der findes 383 DIF-foreninger i Aalborg Kommune, hvoraf lidt over en fjerdedel af foreningerne er fodboldklubber og firmahold. I undersøgelsen er det tilstræbt at få så stor specialforbundsmæssig spredning som muligt blandt de deltagende foreninger, hvorfor mange specialforbund kun er repræsenteret med en enkelt forening i undersøgelsen. Det har dog ikke været muligt at se bort fra det store antal fodboldklubber, og fem fodboldklubber indgår i undersøgelsen.

Tabel 34: Deltagende foreninger fordelt på specialforbund

Specialforbund	N	Pct.
Dansk Boldspil-Union	5	21,7
Dansk Gymnastik Forbund	2	8,7
Dansk Håndbold Forbund	2	8,7
Danmarks Basketball-Forbund	1	4,3
Dansk Motor Union	1	4,3
Dansk Kano og Kajak Forbund	1	4,3
Dansk Kick- og Thaiboxing Forbund	1	4,3
Dansk Orienterings-Forbund	1	4,3
Dansk Sejlunion	1	4,3
Dansk Skytte Union	1	4,3
Dansk Tennis Forbund	1	4,3
Dansk Triathlon Forbund	1	4,3
Dansk Vægtløftnings-Forbund	1	4,3
I alt	23	100,0

Bilag 5:

Det frivillige arbejde under forandring

Notat af Maja Pilgaard

Idrættens Analyseinstitut
Februar 2011

INDHOLD

INDLEDNING.....	128
UDVIKLING I BEFOLKNINGENS FRIVILLIGE ARBEJDE I IDRÆTSFORENINGER.....	131
HVEM ER DE FRIVILLIGE?	134
Frivilligt arbejde – kun for mænd?	134
Frivillige ledere bliver ældre	134
Konkurrencedeltagelse øger frivilligt arbejde	136
Frivillige findes i alle sociale lag.....	137
HVOR ER DE FRIVILLIGE?.....	137
FRIVILLIGE I RELATION TIL EGEN IDRÆTSDELTAGELSE	140
KAN MAN SÆTTE FRIVILLIGEHEDE PÅ FORMEL?.....	141
BILAG – tabel 7 og tabel 8.....	144
LITTERATURLISTE.....	146

INDLEDNING

EU's ministerråd har udnævnt 2011 til Europæisk Frivillighedsår med formålet at sætte fokus på og udvikle en sammenhængende europæisk politik for frivilligheden, som fremmer, anerkender og støtter det frivillige arbejde og de frivillige organisationer i hele Europa (www.frivillighed.dk). I den forbindelse gennemfører Idrættens Analyseinstitut, i samarbejde med Syddansk Universitet og med økonomisk støtte fra Danmarks Idrætsforbund (DIF) og Tuborgfondet, i 2010-11 en omfattende undersøgelse af frivilligt arbejde i danske idrætsforeninger.

Undersøgelsen er centreret omkring foreningsniveau, mens dette notat kigger på individniveau. På foreningsniveau er spørgeskemaet sendt til idrætsforeninger og typisk besvaret af formanden eller en anden i bestyrelsen. På individniveau er spørgeskemaet sendt til og besvaret af et repræsentativt udsnit af den danske befolkning.

I foreningsundersøgelsen er der sendt spørgeskemaer til over 10.000 foreninger, hvoraf ca. halvdel har svaret på spørgsmål omkring den enkelte forenings sammensætning, forhold, holdninger og frivilligt arbejde.

Som led i den omfattende undersøgelse af frivilligt arbejde i Danmark udarbejdes dette notat med fokus rettet på individniveau. Undersøgelsen 'Danskernes motions- og sportsvaner 2007' giver mulighed for at analysere på befolkningens tilbøjelighed til at udføre frivilligt arbejde inden for en sportsklub/idrætsforening. Respondenterne er blevet spurgt, om de deltager aktivt i møder, er leder, træner eller udfører andet frivilligt arbejde i idrætsforeningen. Spørgsmålene er ikke kædet til en specifik idrætsgren, og da mange respondenter dyrker mere end én aktivitet regelmæssigt i løbet af et år, er det ikke muligt at undersøge, inden for hvilken idrætsgren det frivillige arbejde foregår. Det er dog muligt at undersøge, hvor stor en andel af de aktive udøvere inden for en aktivitet, f.eks. fodbold, som samtidig angiver at udføre frivilligt arbejde.

Formålet med dette notat er at blive klogere på frivilligt arbejde ud fra et individperspektiv. Hvor stor en andel af befolkningen udfører frivilligt arbejde i en idrætsforening? Hvad karakteriserer frivillige kontra ikke-frivillige befolkningsgrupper? Kan man kæde bestemte hverdagsforhold sammen med tilbøjeligheden til at udføre frivilligt arbejde i en idrætsforening? Og hvilke sammenhænge er der mellem befolkningens egen idrætsdeltagelse og tilbøjelighed til at udføre frivilligt arbejde?

En del af forskningen i frivilligt arbejde i relation til idrætsforeninger har fokus på kønsforskelle og mænds dominans på ledende og magtfulde poster i idrætsforeninger (Fasting 1982; Klausen, 1996; Kirkebøen 1986; Skirstadt 1983; Pfister, Habermann og Ottesen 2003, 2004 og 2005). I en betænkning fra Europa-Parlamentet, udarbejdet for udvalget om kvinders rettigheder om kvinder og sport fra 1987, var der fokus på at optimere rekrutteringen af kvindelige ledere og trænere med anbefalinger om positiv diskrimination og introduktion af kvoterekruttering (Klausen 1996). Har det haft en effekt i forhold til kønsfordelingen på de ledende poster?

Bekymringer lyder også i forhold til unges manglende engagement i frivilligt arbejde og den stigende gennemsnitsalder for ledere på centrale tillidsposter. Foreningslederne bliver ældre og ældre, og spørgsmålet er, om det er med fare for, at det frivillige arbejde uddør med den nuværende generation af frivillige?

Hvad undersøgelsen imidlertid ikke giver mulighed for at undersøge, er folks motiver for at udføre frivilligt arbejde. Hvorfor gør de det? Hvad får de ud af det? Sådanne spørgsmål er dog også ofte knyttet til en større social kontekst, hvor socialisering, tidsånd og samfundsmæssige påvirkninger kan gøre det vanskeligt at adskille det enkelte individs motiver fra kontekstens normative holdninger til frivilligt arbejde. Under alle omstændigheder kan der være interessante forandringer i befolkningens – eller samfundets – motiver til at udføre frivilligt arbejde, som kan have indflydelse på dels villigheden til at involvere sig i frivilligt arbejde, dels karakteren af dette arbejde, som dog ikke vil blive adresseret i denne sammenhæng.

Samfundets udvikling fra et industrielt til et moderne videns- og informationssamfund bliver af samfundsforskere og sociologer knyttet til forskellige værdier, de bruger til at karakterisere den sociale orden i relationen mellem mennesker i forskellige tidsperioder. Værdier som fællesskab, solidaritet og kollektivismen bliver ofte forbundet med det præindustrielle og industrielle samfund, mens individualisering, forbrug og hedonisme er nyere værdier, som præger samfundet i dag. Frivillighed bliver ofte knyttet sammen med nogle af de mere traditionelle værdier som solidaritet og idealistiske tanker omkring fællesskabet og dyrkelse af det civile samfund; ”*Frivilligt arbejde er defineret som en indsats, der er til gavn for andre end én selv og ens familie*” (www.frivillighed.dk). I kølvandet på individualiseringen af samfundet kan man spørge, om der eksisterer en reel fare for, at befolkningen bliver mindre tilbøjelig til at yde en frivillig indsats – her naturligvis med særlig interesse for den frivillige indsats i idrætsforeningsregi?

I et notat fra 2005 inddeler Bjarne Ibsen og Ulla Habermann det civile samfund og karakteren af det frivillige arbejde i tre historiske perioder: Før 1930, fra 1930 til 1980 og efter 1980. Denne gennemgang gælder for hele den frivillige sektor og altså ikke specifikt for idrætsforeninger. I et ultrakort oprids kan man sige, at frivillige organisationer før 1930 opstod i en tid, hvor moraldannelse, solidaritet og det sociale engagement stod centralt, og hvor foreningsdannelse opstod ’nedefra’ som et redskab i løsningen af sociale problemer og opgaver, samt i forhold til at skabe adgang til oprettelse og brug af faciliteter (Ibsen og Habermann 2005).

I mellemkrigstiden og tiden efter 2. verdenskrig voksede antallet af frivillige foreninger markant, og foreningsdannelse gav først og fremmest befolkningen en tiltrængt følelse af fællesskab og samhørighed. Velfærdsstaten fik i denne periode stigende betydning og overtog i løbet af 1960-erne og 1970-erne mange sociale opgaver. Det betød, at de frivillige foreninger ikke længere figurerede som deciderede opgaveløsere, men kredsede i stedet omkring interessefællesskaber og styrkelse af den enkelte forenings rettigheder gennem dyrkelse af ’ildsjæle’.

Efter 1980 kom der atter fokus på foreningernes ’nyttевærdi’ i løsningen af velfærdssamfundets opgaver, og Ibsen og Habermann taler i den forbindelse om foreningernes ’instrumentalisering’. Også idrætsforeninger bliver tiltænkt en rolle, som i modsætning til tidligere kommer ’oppefra’. Særligt inden for det seneste årti ser man krav følge med den store økonomiske støtte primært i forhold til at løse sundhedsmæssige, integrationsmæssige og ligestillingsmæssige problemstillinger. Langt den største støtte er dog stadig ikke som sådan øremærket til særlige opgaver.

Samtidig er danskernes idrætsvaner under forandring. Stadig flere voksne dyrker idræt og motion på egen hånd eller under mere fleksible vilkår end den traditionelle organiseringsform i foreningsregi. Kommerciel idræt får stadig større indflydelse – også med tilbud til børn og unge, hvor forældre f.eks. kan betale sig til idrætstilbud skræddersyet deres børns behov uden krav om bidrag med en frivillig indsats i forskellige sammenhænge.

Spørgsmålet er, hvad disse strømninger har af betydning for fremtidens organisering af idræt og frivilligt arbejde? En oplagt hypotese går på, at individualiseringen af samfundet som overordnet levevilkår i dag og de selvorganiserede, fleksible og kommercielle organiseringsformer samt idrætsforeningernes 'instrumentalisering' udgør en alvorlig trussel mod det frivillige engagement i danske idrætsforeninger (Torpe 2011). Et frivilligt engagement, som traditionelt har udgjort en meget stærk, karakteristisk og betydningsfuld del af civilsamfundets organisering og dermed en væsentlig faktor i det danske velfærdssamfund. Håkon Lorentzen skriver i artiklen 'Frivillighed i forandring. Om forholdet mellem sivile fællesskaber og moderniteten' fra 2001, at civilsamfundets interesser for fælles anliggender ikke nødvendigvis er på retur. Men der ligger en udfordring og en vis sårbarhed i nye, moderne fællesskabsformer i, at aktiviteterne i større omfang end tidligere repræsenterer en sum af mange enkeltinteresser frem for en tilslutning til én fælles ideologi (Lorentzen 2001).

I samarbejde med Idrættens Analyseinstitut udgav Bjarne Ibsen i 2006 en rapport over foreningsidrættens udvikling og udfordringer i Danmark (Ibsen 2006). Rapporten peger på rekruttering af frivillige ledere og trænere som de to største udfordringer for danske idrætsforeninger. Der hører dog en præcisering med til tolkningen af disse tal. På den ene side svarer hver fjerde idrætsforening i en undersøgelse, der omfattede idrætsforeninger fra det tidligere Fyns Amt, at det er 'et stort problem', at få frivillige til bestyrelsen, og en lidt mindre andel svarer, at det er 'et stort problem' at få frivillige til andre opgaver. Men andelen der svarer, at det ikke er et problem er endnu større.

Rekrutteringen af frivillige til bestyrelsen opfattes under alle omstændigheder som en af de største udfordringer i foreningerne og over halvdelen af foreningslederne angav i rapporten fra 2006, at det er blevet vanskeligere at være foreningsleder inden for de seneste fem år. Undersøgelsen kan dog ikke bekræfte, at udfordringen er blevet større, idet andelen af idrætsforeningerne, som svarer, at de ofte har vanskeligheder med at finde nye frivillige til bestyrelse og udvalg var på samme niveau (hver fjerde forening) i 2004 som i 1998 og 1989.

Andre undersøgelser viser desuden, at befolkningens tilbøjelighed til generelt at udføre frivilligt arbejde er steget mellem 1990 og 1999 (Boje, Fridberg og Ibsen 2006). Her står vi altså over for to modstridende teser om udviklingen i det frivillige arbejde i relation til idrætsforeninger. På den ene side opfatter foreningslederne, at det frivillige arbejde bliver sværere med tiden, mens andre undersøgelser viser, at befolkningen faktisk udfører mere og mere frivilligt arbejde. Hvorledes hænger det sammen? Er foreningslederne tilbøjelige til at idyllisere fortiden, eller kan der være andre forklaringer på de modstridende tendenser?

I det følgende rettes blikket mod befolkningens frivillige arbejde i sportsklubber/idrætsforeninger. Det er muligt at sammenligne resultater fra idrætsvaneundersøgelsen i 2007 med tidligere kulturvaneundersøgelser fra 1993, 1998 og 2004. Derved giver notatet et overblik over udviklingen i be-

folkningens tilbøjelighed til at udføre frivilligt arbejde i de danske idrætsforeninger gennem de seneste 15 år.

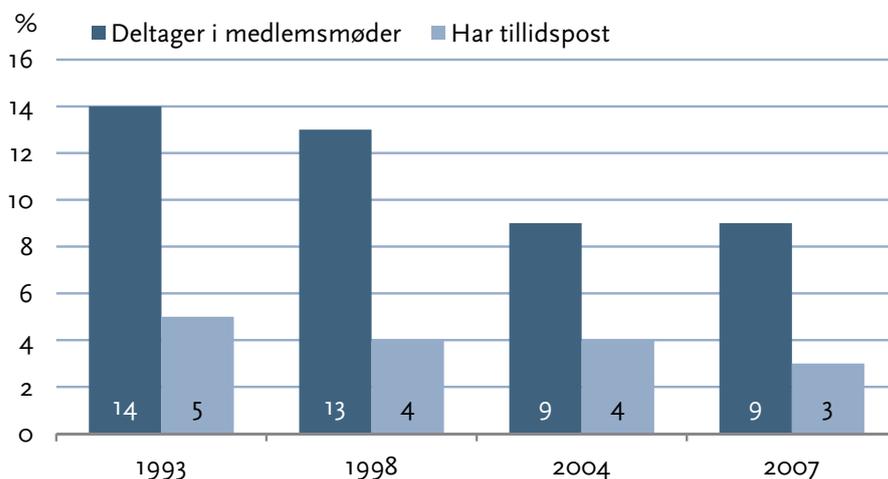
Kulturvaneundersøgelserne fra 1975 og 1987 har også spørgsmål omkring deltagelse i frivilligt arbejde, men her er spørgsmålene ikke isoleret til kun at omfatte idrætsforeninger, og er derfor ikke beskrevet i denne sammenhæng.

UDVIKLING I BEFOLKNINGENS FRIVILLIGE ARBEJDE I IDRÆTSFORENINGER

Det er muligt at sammenligne frivilligt arbejde i relation til idrætsforeninger i idrætsvaneundersøgelserne tilbage til 1993⁶⁹, men forud for analysen bør man overveje betydningen af generelle forandringer i forståelsen af de anvendte begreber. I 1993 indgik ordet 'tillidshverv' i spørgeskemaet, hvilket blev ændret til 'tillidspost' fra 1998. I 2004 og 2007 blev ordet sidestillet med lederpost i formuleringen 'er leder/har tillidspost'. Udtrykket 'tillidshverv/tillidspost' anvendes måske ikke så ofte i dag som tidligere, og det kan ikke udelukkes, at især de yngre generationer ikke anser deres frivillige arbejde i foreningen som et tillidshverv. Udtrykket er dog i de seneste to undersøgelser blevet sidestillet med 'leder', hvorfor må man forvente, at det trods alt giver et pålideligt billede af udviklingen.

Figur 1 herunder illustrer udviklingen fra 1993 til 2007. For alle undersøgelsesårene gælder, at kun respondenter, som deltager i møder og/eller har tillidsposter indgår, dvs. trænere og personer, der udfører andet frivilligt arbejde, er ikke inkluderet i beregningerne.

Figur 1. *Figuren viser andelen af befolkningen i 1993, 1998, 2004 og 2007, som deltager i medlemsmøder og har tillidsposter i en idrætsforening (pct.)*

Figurtekst: *Mødedeltagelse og andelen af befolkningen med tillidsposter toppede i 1990'erne*

⁶⁹ I 1993 blev respondenterne spurgt, om de deltog i medlemsmøder i relation til en idrætsforening, og/eller om de besad tillidshverv i en idrætsforening. I 1998 var det kun muligt at sætte ét kryds. Enten ved 'deltagelse i medlemsmøder og/eller foreningsarbejde', eller ved 'tillidsposter' (underforstået, at man deltager i medlemsmøder, hvis man har en tillidspost). I 2004 og 2007 var spørgsmålet mere specifikt opdelt i fire kategorier: 'Deltager i medlemsmøder', 'Er leder/har tillidspost', 'Er træner/instruktør' samt 'Udfører andet foreningsarbejde'.

Som det fremgår af figur 1, daler befolkningens tilbøjelighed til at deltage i medlemsmøder i idrætsforeninger, og andelen med et tillidshverv/lederpost ser også ud til at falde. I 2007 var lidt mere end to tredjedele involveret i mødedeltagelse og tillidsposter sammenlignet med 1993. Et fald i tillidsrepræsentanter hænger ikke umiddelbart sammen med den generelle stigning i antallet af idrætsforeninger i Danmark i samme periode. Det kan ikke udelukkes, at der forekommer en vis usikkerhed i analyserne af data fra de fire idrætsvaneundersøgelser. En sammenligning med resultater fra andre undersøgelser bekræfter dog tendensen. Analyser af data fra undersøgelsen af befolkningens frivillige arbejde fra 2004⁷⁰ viser også, at fire pct. af befolkningen i 2004 udførte udvalgs- eller bestyrelsesarbejde inden for idrætsområdet. En sammenligning af DIF og DGI's foreningsundersøgelse fra 2004 med data fra DIF's frivillighedsundersøgelse fra 2010⁷¹ tyder ligeledes på et fald i besatte tillidsposter de seneste seks år. Måske skyldes det, at de tillidsvalgte udfører flere forskellige opgaver end tidligere? Eller at der ganske enkelt er færre medlemmer af bestyrelsen i de nye foreninger? Under alle omstændigheder må man hæfte sig ved, at befolkningens involvering i lederarbejde i de danske idrætsforeninger ikke ser ud til at stige i disse år i takt med en generel stigning i medlemstallet og i antal foreninger.

I 2004 og 2007 havde respondenterne i idrætsvaneundersøgelserne mulighed for yderligere at angive frivillig involvering som træner/instruktør samt i forhold til 'andet frivilligt arbejde' i en idrætsforening. I 2004 var fire pct. af befolkningen træner eller instruktør, mens hver tiende udførte andet frivilligt arbejde. Træner/instruktørposten var tæt på samme niveau i 2007 med indikation på en svag stigning (fem pct.), mens en noget mindre andel på seks pct. udførte andet frivilligt arbejde i forhold til 2004. Tendensen til flere trænere og instruktører bekræftes i DIF's foreningsundersøgelser fra 2004 og 2010.

Når man lægger de forskellige frivillighedsposter sammen for henholdsvis 2004 og 2007, ser det ud til, at det samlede antal af frivillige inden for idrætsforeninger i Danmark ligger stabilt på 14 pct., som det fremgår af tabel 1 herunder. En sammenligning med den danske del af den europæiske værdiundersøgelse stemmer godt overens med disse tendenser (Torpe 2011). Værdiundersøgelsen viser en stigning i antallet af frivillige i relation til sport og fritid fra 11 til 15 pct. mellem 1990 og 2008. I 1999 var andelen på 14 pct. Undersøgelsen af befolkningens frivillige arbejde fra 2004 kommer frem til 13 pct. af befolkningen, som var frivillige i idrætsregi i 2004 (Boje og Ibsen 2006). Tre forskellige undersøgelser viser altså, at det frivillige arbejde i danske idrætsforeninger har været stagnerende – eller svagt stigende – det seneste årti.

Noget tyder dog på, at karakteren af det frivillige arbejde forandrer sig. Tidligere var der i kulturvaneundersøgelserne udelukkende fokus på mødedeltagelse og tillidshverv, mens de senere års undersøgelser har fokus på flere forskellige typer af poster. Sådanne ændringer i spørgeskemaet er interessant, da det i sig selv kan give et indblik i ændrede forhold, som har været interessante og relevante at belyse i den gældende samtid, hvor undersøgelserne er iværksat. De senere år kan man forestille sig en interesse for træner/instruktørposter og 'andet frivilligt arbejde', netop fordi karakteren af det frivillige arbejde er blevet mere mangfoldig, og fordi træner- og instruktørposterne ud-

⁷⁰ Særkørsler af data fra Frivillighedsundersøgelsen 2004. Dokumentation af data er udgivet i rapporten: Boje, T.P. & Ibsen, B. (2006): *Frivillighed og nonprofit i Danmark. Omfang, organisation, økonomi og beskæftigelse*. København: Socialforskningsinstituttet. Rapport 06:18.

⁷¹ Analyser af data fra Frivillighedsundersøgelsen 2010 er under udarbejdelse.

gør en væsentlig andel af det frivillige arbejde og har stor betydning for den enkelte forenings oplevelse af succes.

I dag ser man også oftere såkaldte 'ad hoc'-opgaver i relation til mindre projekter eller særlige udvalg i foreningen, mens de 'tungere' tillidshverv kun udgør en mindre andel af det samlede frivillige arbejde. Det centrale og overordnede ansvar hviler tilsyneladende på en lille kerne af frivillige – som tilmed er blevet mindre med årene, selv om der er mange hænder til at tage fat om de mere 'løse' arbejdsopgaver.

Tabel 1. Tabellen viser andelen af befolkningen i 2004 og 2007, som deltager i fire typer af frivilligt arbejde samt en samlet opgørelse på frivilligt arbejde i relation til en idrætsforening (pct.)

	2004	2007
Deltager i møder	9	9
Har tillidshverv	4	3
Er træner/instruktør	4	4
Udfører andet frivilligt arbejde	10	5
Udfører frivilligt arbejde (total)	14	14

Mens mødedeltagelsen og repræsentanter i tillidshverv falder, stiger den samlede andel aktive foreningsmedlemmer. Siden 1993 er andelen af foreningsaktive i idræt steget fra 31 til 41 pct. Det betyder, at andelen af aktive medlemmer, der deltager i møder, er faldet fra knap halvdelen til hvert fjerde medlem mellem 1993 og 2007. Og tillidsposterne hviler på blot ni ud af 100 medlemmer i forhold til 17 ud af 100 i 1993. Her skal man dog tage højde for, at idrætsforeningerne i gennemsnit er blevet betydeligt større i den samme periode, og andelen af medlemmerne, der er frivillige, falder i takt med, at foreningen bliver større.

I den optik kan det virke mere forståeligt, at eksisterende idrætsledere oplever, at det er blevet vanskeligere at være frivillig leder i dag i forhold til tidligere. Selv om viljen til at udføre frivilligt arbejde er stor i dele af befolkningen, er ejerskabet over for det frivillige arbejde ikke nødvendigvis fulgt med. Det frivillige arbejde er måske mere kortvarigt og knyttet til mindre og mere overskuelige ad hoc-projekter i forbindelse med arrangementer, eller det er begrænset til instruktør- og trænerarbejde for specifikke hold. Færre frivillige påtager sig en overordnet, længerevarende tillidspost i foreningerne.

Analysen viser samtidig en mindre tendens til, at frivillige trænere/instruktører eller personer, som udfører 'andet frivilligt arbejde' i foreningen, deltager i medlemsmøderne. Samhørigheden over for foreningen som helhed og ønsket om demokratisk medbestemmelse træder formentlig i baggrunden og er ikke i sig selv et incitament til at påtage sig en frivillig arbejdspost. Det medfører naturligvis et øget pres for kernen af frivillige med tillidsposter i forhold til vedvarende at rekruttere, organisere og instruere de mange mere løst knyttede frivillige.

Dette leder videre til spørgsmål omkring kernekompetencerne blandt de centralt besatte poster i en idrætsforening og selve uddannelsesvirksomhedens indhold i relation til lederuddannelse. Hvilke

kompetencer skal en moderne idrætsleder besidde? Og kan fremtidens idrætsforeninger overhovedet ledes centralt af interesseremotiverede 'amatører'?

HVEM ER DE FRIVILLIGE?

De følgende sider er en beskrivelse af de frivillige i idrætten anno 2007. Som nævnt i indledningen har mænd tidligere været langt mere repræsenteret på de frivillige poster i idrætsforeningerne end kvinder. Desuden er der en forestilling om, at gennemsnitsalderen for frivillige stiger, mens ungdommen svigter det frivillige arbejde.

Frivilligt arbejde – kun for mænd?

Analyserne viser, at 14 pct. af voksenbefolkningen (16 år+) i 2007 angiver at udføre frivilligt arbejde i en idrætsforening/sportsklub (tabel 7 bagerst i notatet). Det fremgår af tabel 2 herunder, at mænd (stadig) lægger den største frivillige indsats, og selv om flere mænd (44 pct.) dyrker foreningsidræt end kvinder (37 pct.), kan det ikke forklare det større frivillige engagement.

Ser man kun på foreningsaktive mænd og kvinder (tabel 8 bagerst i notatet), angiver 34 pct. af mændene at udføre frivilligt arbejde i forhold til 24 pct. af kvinderne, og kvindernes træner- og instruktørtjanser har stor indflydelse på, at denne fordeling ikke er større. Forskellene er nemlig stadig meget tydelige i forhold til mødedeltagelse og de ledende poster, og som det fremgår af tabel 2, besidder kvinder faktisk ikke en større andel af tillidsposterne end i 1993 trods mange års forsøg på at ændre dette billede. Omvendt deltager kvinder oftere i mødeforsamlinger end for 15 år siden. Kønsforskellene på involvering i frivilligt arbejde i idrætsforeninger dokumenteres også i andre undersøgelser (Torpe 2011). Man ser ellers en tendens mod udligning i kønsforskelle i det samlede frivillige arbejde i Danmark, men på sports- og fritidsområdet er mænd stadig i overvægt (Ibid.).

Tabel 2. Tabellen viser, hvor stor en andel kvinder udgør af mødedeltagere og tillidsposter.

		1993	1998	2004	2007
Andel kvinder	... som deltager i medlemsmøder	31 pct.	29 pct.	31 pct.	43 pct.
	... som besidder et tillidshverv	30 pct.	25 pct.	24 pct.	29 pct.

Tabeltekst: Mænd sidder stadig på de fleste tillidsposter, men kønsfordelingen til møder er blevet mere lige siden 1993.

Frivillige ledere bliver ældre

Tilbøjeligheden til at involvere sig i frivilligt arbejde varierer i forskellige livsfaser på linje med tendenserne i den overordnede idrætsdeltagelse. Her skal man dog være opmærksom på, at analyserne viser et tværnsnitbillede fra 2007 og ikke udviklingen i forskellige generationer over tid.

Frivilligheden topper blandt børn og unge (13-19-årige) og atter blandt 60-69-årige, så myten om, at det frivillige arbejde uddør med den nuværende generation af ældre frivillige kan ikke entydigt bekræftes. Børn helt ned til 10-års-alderen angiver at deltage i idrætsforeningens medlemsmøder, og fra 13-års alderen påtager en del sig træner-/instruktøropgaver eller udfører 'andet frivilligt arbejde' i foreningen. Tillidsposterne er dog stadig forbeholdt den ældre del af befolkningen. De travle foræl-

dre- og karrieregrupper i 30-års-alderen ser ud til at sætte det frivillige arbejde på standby i en årrække, mens de også sætter egen idrætsaktivitet på pause. I værdiundersøgelserne fremkommer også en generel tendens til, at frivilligt arbejde i Danmark især er i vækst blandt unge og ældre befolkningsgrupper, mens tilslutningen stagnerer blandt de midaldrende (Torpe 2011). Torpe nævner en tidligere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og ressourcestærke efterlønnere og pensionister som årsag til den høje frivillige deltagelse blandt seniorer. En basal trang til og behov for at varetage opgaver og interesser i foreningsfællesskaber giver han som bud på den generelle tilslutning til foreningsdeltagelse og frivilligt arbejde i befolkningen.

Det store spørgsmål er dog, om forældrene er villige til at påtage sig frivillige opgaver på et senere tidspunkt? Kommer de tilbage igen efter en årrække uden for idrætsforeningerne? Den store søgning til kommercielle fitnesscentre i disse år kan blive en udfordring for foreningerne, da der ikke er garanti for, at de voksne skifter det kommercielle center ud med foreningsidrætten, når de først har vænnet sig til at dyrke motion der.

Siden 1993 er gennemsnitsalderen for ledere og deltagere på medlemsmøderne steget (se tabel 3). I 1993 var ledere og mødedeltagere i gennemsnit sidst i 30-erne, mens gennemsnitsalderen i dag runder 50 år. Er det de samme ledere, som har siddet på posterne de sidste 15 år? Det spørgsmål er ikke muligt at besvare, men under alle omstændigheder en sandsynlig påstand i betragtning af, at frivillighedsundersøgelsen 2010 viser, at lederne i gennemsnit har siddet på de samme poster i seks år⁷².

Tabel 3. Tabellen viser gennemsnitsalder for mødedeltagere og personer med tillidposter sammenholdt med gennemsnitsalderen for aktive foreningsmedlemmer.

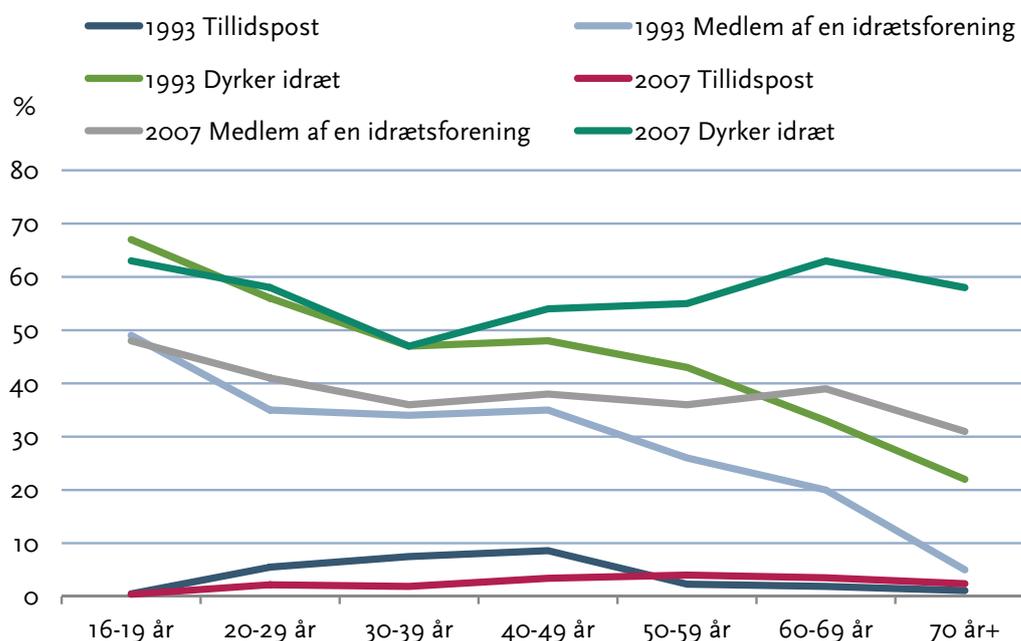
		1993	1998	2004	2007
Gennemsnitsalder	... for deltagelse i medlemsmøder	37 år	38 år	46 år	50 år
	... for besiddelse af tillidshverv	39 år	41 år	47 år	50 år
	... for medlem af en idrætsforening	38 år	40 år	44 år	47 år

Tabeltekst: Gennemsnitsalderen for frivilligt lederarbejde stiger i takt med at de aktive foreningsmedlemmer også i gennemsnit bliver ældre.

Gennemsnitsalderen på tillidshvervene stiger i takt med, at aktive foreningsmedlemmer også i gennemsnit bliver ældre. Det kan derfor virke som en naturlig følge af den generelle udvikling i idrætsdeltagelsen, men må anses for en potentielt faretruende udvikling i det omfang, foreningerne ikke formår at være relevante og interessante for yngre medlemmer i forhold til at involvere sig omkring beslutningsbordet på de gældende lederposter. Figur 2 herunder viser en samlet oversigt over idrætsdeltagelse, foreningsmedlemskab og besiddelse af et tillidshverv fra 1993 og 2007.

⁷² Foreløbige analyser fra DIF's frivillighedsundersøgelse 2010.

Figur 2. Figuren viser idrætsdeltagelse, foreningsmedlemskab og tillidshverv i forskellige aldersgrupper for 1993 og 2007

Konkurrencedeltagelse øger frivilligt arbejde

Foreningsmedlemmer, som selv deltager i konkurrencer, udfører langt mere frivilligt arbejde end andre foreningsmedlemmer. Tabel 4 herunder viser, at konkurrencedeltagelsen fører til en frivillighedsandel på hele 47 pct. i forhold til 22 pct. blandt de ikke-konkurrerende medlemmer. Endvidere er det interessant at bemærke, at forskellen især finder sted i forhold til lederposterne, som 12 pct. af konkurrencedeltagerne påtager sig i forhold til tre pct. af øvrige medlemmer.

Tabel 4. Tabellen viser andelen af de foreningsaktive medlemmer – opdelt på konkurrencedeltagere og øvrige – som deltager i frivilligt arbejde (pct.)

N = 1.558	Deltager i frivilligt Arbejde	Medlemsmøder	Er leder/har tillidspost	Er træner/instruktør	Udfører andet foreningsarbejde
Har deltaget i konkurrencer inden for det seneste år	47	27	12	15	17
Har <i>ikke</i> deltaget i konkurrencer inden for det seneste år	22	13	3	7	6

Tabeltekst: Konkurrencedeltagere involverer sig mere i frivilligt arbejde end øvrige foreningsmedlemmer.

Der er generelt stor forskel på tilhørsforholdet til en idrætsforening afhængig af måden, man dyrker idræt og organiserer sig på i foreningen. Motionisterne, der typisk kommer et par gange om ugen for at få sig rørt, har ikke nødvendigvis interesse for – eller overhovedet kontakt til – den centrale

del af foreningsledelsen, mens den mere traditionelt organiserede konkurrenceidræt måske fordrer en mere naturlig deltagelse i det ledende arbejde. Dette er interessant, da mange traditionelle bestyrelser formentlig har en grundlæggende interesse for netop den traditionelle konkurrencesport og koncentrerer lederarbejdet omkring turneringer, sponsorarbejde, spilletøj, spillere og trænere til førstehold etc. Derfor kan det være svært for foreningerne at blive relevante for de motionister, som 'bare' kommer et par gange om ugen for at få motion. Og denne type medlemmer ser man flere og flere af i disse år i takt med stigninger i idrætsdeltagelsen blandt den voksne del af befolkningen. De kan ikke se sig selv i centrale lederposter i en bestyrelse, som arbejder på nogle helt andre områder end motionisterne kan relatere til. Det kan også være en af årsagerne til, at der generelt er god besætning til træner- og instruktørposter samt til mere fleksible ad hoc-opgaver, mens det kniber mere med at finde folk til de tungere tillidsposter. Det handler altså for foreningerne om at være mere relevante for flere medlemmer, hvis de ønsker større tilslutning til lederarbejdet.

Frivillige findes i alle sociale lag

Uddannelseslængde er den mest afgørende indikator på befolkningens tilbøjelighed til at dyrke idræt. Dette gælder imidlertid ikke i forhold til frivilligt arbejde, hvor befolkningsgrupper med korte videregående uddannelser markerer sig i størst omfang (tabel 7). Det hænger formentlig sammen med de idrætsaktiviteter og organiseringsformer, som de frivillige er tilknyttet. Voksnes deltagelse i foreningsidræt er ikke betinget af uddannelsesmæssige forskelle i samme udprægede grad, som det f.eks. er tilfældet i fitness og motionsidrætter. Sidstnævnte aktivitetsformer dyrkes fortrinsvist af voksne med lange videregående uddannelser, mens kun få foreningsidrætter giver anledning til uddannelsesmæssige skævheder (golf og tennis). Ser man kun på gruppen af foreningsaktive idrætsudøvere, eksisterer dog heller ingen direkte sammenhæng mellem uddannelseslængde og frivillighedsgrad (tabel 8). Foreningsaktive personer med korte videregående uddannelser angiver den største frivillighed (33 pct.), mens foreningsaktive på grunduddannelsesniveau ligger på niveau med foreningsaktive med lange videregående uddannelser (30 pct.). Karakteren af det frivillige arbejde knytter sig heller ikke til uddannelseslængde, og man kan derfor ikke tale om, at højtuddannede befolkningsgrupper i størst omfang påtager sig de centrale tillidsopgaver i foreningen på samme måde, som de er de mest idrætsaktive.

Personer med anden etnisk baggrund end dansk udfører dog mindre frivilligt arbejde end personer med dansk oprindelse. Det gælder også blandt aktive foreningsudøvere, hvor 20 pct. udfører frivilligt arbejde, hvis begge forældre har anden etnisk oprindelse end dansk i forhold til 34 pct. blandt foreningsaktive med dansk baggrund.

HVOR ER DE FRIVILLIGE?

Det frivillige arbejde udføres naturligvis i overvejende grad af idrætsudøvere i forenings- og firmaidrætsregi. 33 pct. af alle foreningsaktive og 23 pct. af alle aktive i firmaidrætsregi udfører frivilligt arbejde. Omvendt involverer blot tre pct. sig i frivilligt arbejde i idrætsforeninger, hvis de udelukkende dyrker idræt uden for foreningsregi. Dette har også indflydelse på, inden for hvilke idrætsgrene, den største andel af frivillige befinder sig.

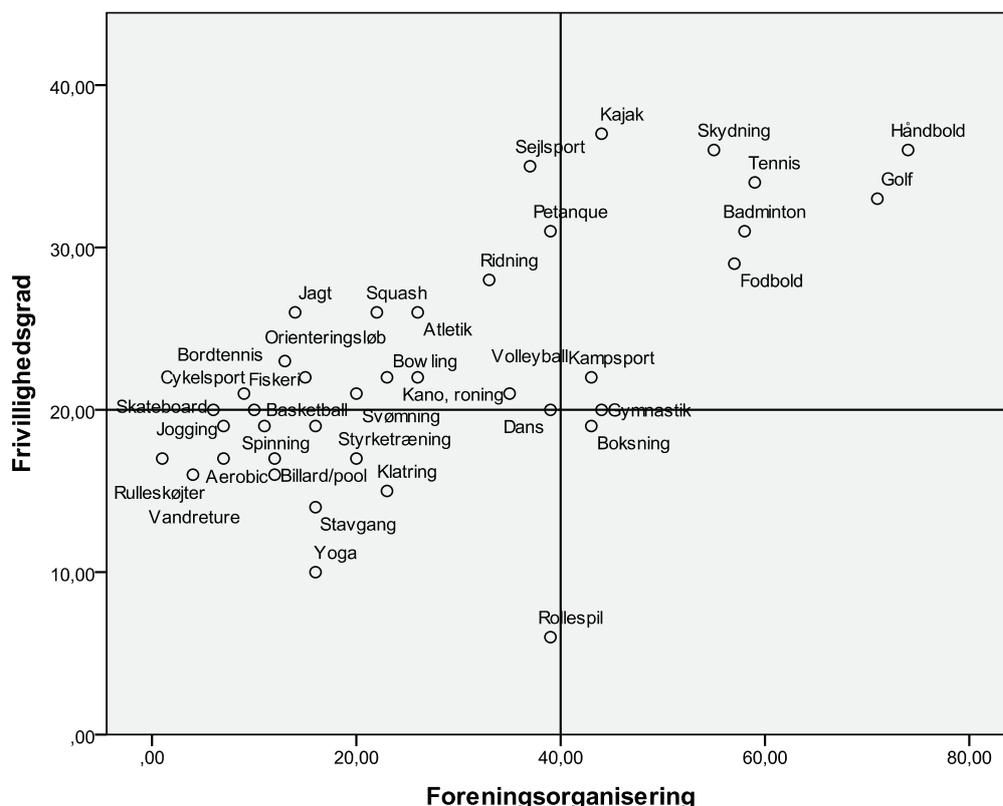
Idrætsaktive i traditionelle boldspilsidrætter angiver oftere at udføre frivilligt arbejde end idrætsaktive i motions- og fitnessaktiviteter som gang og løb, aerobic, yoga og styrketræning. Den største frivillighedsgrad finder man dog blandt befolkningsgrupper, som sejler kajak, går til skydning eller

håndbold. Disse aktivitetsformer afspejler nogle af de mest traditionsbundne og forankrede foreningsidrætter i dansk idræts historie. Det er samtidig idrætsformer, som overvejende foregår inden for foreningsidrættens rammer og i mindre omfang 'på egen hånd', hvilket har indflydelse på, at over en tredjedel af deltagerne i netop disse idrætsgrene udøver frivilligt arbejde. Figur 3 herunder illustrerer den direkte sammenhæng mellem organiseringsgrad (dvs. hvor stor en andel af udøverne, som dyrker aktiviteten i foreningsregi) og frivillighedsgrad (dvs. hvor stor en andel af udøverne inden for en idrætsaktivitet, som angiver at udføre mindst én form for frivilligt arbejde).

Generelt ligger frivillighedsgraden ganske højt blandt udøvere af langt de fleste idrætsgrene, og i hele 18 idrætsgrene involverer mere end hver femte udøver sig i frivilligt arbejde.

Igen bør det nævnes, at det frivillige arbejde ikke nødvendigvis udføres inden for den gældende aktivitet, da det på baggrund af denne undersøgelse ikke er muligt at kæde det frivillige arbejde til en specifik aktivitet i denne sammenhæng. Tallene viser f.eks., hvor stor en andel af alle kajakroere, der samtidig angiver, at de er frivillige i en idrætsforening. Mange dyrker mere end én aktivitet eller de er måske aktive i børnenes idrætsforening, og dette er ikke muligt at undersøge nærmere. Undersøgelserne af frivilligt arbejde i idrætsforeninger i Danmark fra 2004 og 2010, foregår på foreningsniveau og viser andelen af frivillige inden for de enkelte idrætsgrene.

Figur 3. Aktive i traditionelle foreningsidrætter udfører mest frivilligt arbejde

Kategoriserer man de forskellige idrætsaktiviteter efter deres karakter, viser sig et mønster, hvor de traditionelle boldspil (både holdspillene og de individuelle) har de mest frivilligt engagerede medlemmer efterfulgt af udøvere af forskellige specialidrætter (tabel 5). Boldspillene kræver typisk en

almindelig idrætshal eller boldbane, mens specialidrætterne ofte kræver specifikke faciliteter, underlag eller særlige hensyn til f.eks. rulleskøjter, skateboard, skøjteløb eller svømning. Fitnessudøvere og udøvere af aktiviteter, der foregår udendørs, deltager sjældnere i frivilligt arbejde, men også inden for 'æstetik og kamp', er der længere mellem de frivillige kræfter.

Sagt på anden vis samler det frivillige arbejde sig om de idrætter, som er meget afhængige af faciliteter, særligt omkring brug af traditionelle idrætshaller og udendørs anlæg til f.eks. fodbold, tennis, skydebaneanlæg, kajak og roning, mens brugere af gymnastiksale, fitnesscentre og natur i færre tilfælde udfører frivilligt arbejde. Det hænger formentlig sammen med de tidligere analyser af konkurrencedeltagelse, da traditionen for at deltage i konkurrencer er større i traditionelle boldidrætter i forhold til mange motionsformer. Det kan også tyde på et reelt lavpraktisk behov for frivillige kræfter i idrætter, som kræver adgang til særlige faciliteter. Dette leder tilbage til de oprindelige tanker omkring foreningsfællesskaberne og organiseringen i frivillige organisationer, som traditionelt opstod med bl.a. et formål om at skabe adgang og faciliteter til at dyrke idræt (Ibsen og Habermann 2005).

Det viser også, at man finder flest frivillige i traditionelle aktiviteter, som foregår under traditionelle organiseringsformer, mens de mere fleksible motionsidrætter ikke kræver frivillige i samme omfang.

Tabel 5. Tabellen viser, hvor stor en andel af udøverne inden for fem kategorier af aktiviteter, som angiver at udføre frivilligt arbejde i en idrætsforening (pct.)

	Andel frivillige
Udendørs	17
Spil	28
Specialidrætter	24
Fitness	17
Æstetik og kamp	18
Udendørs aktiviteter: Stavgang, jogging, vandreture, cykelsport, kano, roning, kajak, sejlsport, jagt, fiskeri og rollespil. Spil: Fodbold, håndbold, basketball, volleyball, badminton, tennis og bordtennis. Specialidrætter: Rulleskøjter, skateboard, klatring, skøjteløb, svømning, ridning, atletik, skydning, golf og handicapidræt. Fitness: styrketræning, aerobic og spinning. Æstetik og kamp: Dans, gymnastik, boksning, kampsport og yoga.	

Tabeltekst: De frivillige dyrker primært traditionelle boldspil, som foregår i traditionelle idrætshaller og særlige udendørs anlæg

I dag er dette perspektiv interessant, fordi facilitetsdebatten i disse år i høj grad stiller spørgsmålstegn ved de gængse måder at udnytte og fordele haltiderne på og foreningernes 'monopol' som brugere af kommunale idrætsanlæg. 'Sport for all'-tankegangen, som efterhånden præger mange politiske apparater fra idrætsorganisationer til kommuner, stat og hele EU har i høj grad fokus på, hvordan man tilrettelægger offentligt tilgængelige faciliteter og indretter de fysiske omgivelser, så alle borgere har mulighed for at dyrke idræt. Hvis fremtiden byder på mere offentlig involvering og ansvar i forhold til tilgængelighed f.eks. gennem 'pay and play'-koncepter, online-booking eller ganske enkelt ved at etablere udendørs pladser, som er tilgængelige for alle uafhængig af forenings-

medlemskab, er spørgsmålet, om det vil ændre på behovet for – eller karakteren og graden af frivilligt arbejde i idrætsforeningsregi?

FRIVILLIGE I RELATION TIL EGEN IDRÆTSDELTAGELSE

Generelt hænger tilbøjeligheden til at involvere sig i frivilligt arbejde sammen med egen idrætsdeltagelse og særligt i forhold til idrætsdeltagelse i foreningsregi. Mens 20 pct. af alle voksne idrætsudøvere udfører frivilligt arbejde i en idrætsforening, gælder det 29 pct. af alle idrætsaktive i foreningsregi. Omvendt udfører blot tre pct. af befolkningen frivilligt arbejde, hvis de *ikke* er aktive foreningsudøvere. Den aktive tilknytning til en idrætsforening betyder således meget for tilbøjeligheden til at udføre frivilligt arbejde, og 'passive' medlemmer fylder minimalt i det samlede frivillige foreningsarbejde.

Dette er interessant i forhold til rekruttering af frivillige blandt forældre til børn, der dyrker idræt i en idrætsforening. Børnenes idrætsdeltagelse i sig selv øver nemlig kun begrænset indflydelse på forældrenes frivillige engagement. Tabellen herunder kæder børn og forældrenes idrætsaktivitet i foreningsregi sammen med forældrenes frivillige arbejde. Det viser sig, at mere end hver tredje forælder angiver at udføre frivilligt arbejde, hvis både de selv og deres børn dyrker idræt i en idrætsforening. Andelen falder til 27,8 pct. blandt forældre, som dyrker foreningsidræt, selv om børnene ikke er aktive i foreningsregi (dette forekommer dog i meget få tilfælde), mens lidt under hver tiende forælder er frivillig, hvis børnene går til idræt i en forening, selv om forældrene ikke selv er foreningsaktive. Man finder slet ingen frivillige, hvis hverken forældre eller børn dyrker idræt i en forening.

Tabel 6. Tabellen viser sammenhængen mellem børn og forældres foreningsdeltagelse og forældrenes frivillige engagement (pct.)

	Børn dyrker foreningsidræt	Børn dyrker <i>ikke</i> foreningsidræt
Forældre dyrker foreningsidræt	34,5 (N = 275)	27,8 (N = 18)
Forældre dyrker <i>ikke</i> foreningsidræt	9,3 (N = 301)	0 (N = 59)

Tabeltekst: Forældre udfører sjældent frivilligt arbejde, hvis de ikke selv er medlem af en idrætsforening (pct.)

En undersøgelse af frivilligt arbejde fra 2005 viser på linje med disse resultater, at otte ud af ti frivillige inden for områderne kultur, idræt og fritid, lægger deres arbejde inden for den forening, hvor de selv er aktive medlemmer (Boje, Fridberg & Ibsen 2006). Inden for idræt er der således stor tradition for at rekruttere frivillige fra egne rækker, hvilket nok ikke er så overraskende, men ikke desto mindre en vigtig pointe – særligt i forhold til foreningernes arbejde med at rekruttere frivillige forældre. Ofte er der stor fokus på at hverve frivillige blandt de aktive børns forældre, men ifølge analysen går den letteste vej til frivillighed gennem forældrenes egen idrætsaktivitet i *foreningsregi* vel at mærke. For det viser sig nemlig, at idrætsaktive forældre *uden for* foreningsregi – altså som udelukkende dyrker selvorganiseret eller kommercielt organiseret idræt – faktisk er mindre involveret i frivilligt arbejde (tre pct.) end forældre, som slet ikke dyrker idræt (fem pct.).

Dette udfordrer foreningerne i en tid, hvor forældrene søger andre veje for egen idrætsdeltagelse. I denne livsfase står selvorganiseret løb og fitness i kommercielt regi højt på dagsordenen – netop fordi disse aktiviteter er fleksible og mulige at indpasse i en travl hverdag. Mange idrætsforeninger med fokus på børneaktiviteter har ikke traditionelt interesseret sig for voksne motionshold, men prioriterer netop børn og unge måske fordi, det er nødvendigt i forhold til Folkeoplysningslovens tilskudsordninger og *oplevede* trange pladsforhold i de tilgængelige haller. Flere og flere initiativer til familieidræt og kreative løsninger i forhold til at aktivere flere under samme tag vinder dog frem i disse år, og det kan der være gode grunde til. Dels er voksen- og seniormotion i rivende udvikling og markedet er enormt i forhold til denne målgruppe. Dels kan det være en god rekrutteringsstrategi at se på, hvordan man kan skabe aktiviteter for forældrene (eller bedsteforældrene) til de aktive børn, da dette er afgørende for forældrenes frivillige engagement.

KAN MAN SÆTTE FRIVILLIGHED PÅ FORMEL?

De foregående analyser viser, at køn, alder og idrætsdeltagelse i foreningsregi har betydning for tilbøjeligheden til at udføre frivilligt arbejde i en idrætsforening. Men derudover er det vanskeligt at karakterisere de frivillige. Forældre til hjemmeboende børn udfører hverken mere eller mindre frivilligt arbejde end andre befolkningsgrupper, og man finder ingen sammenhæng mellem uddannelseslængde og frivilligt arbejde. Frivillige arbejder generelt flere timer om ugen end ikke-frivillige, men det skyldes udelukkende, at mænd – som generelt arbejder mere end kvinder – besidder de fleste frivillige poster. Andre undersøgelser dokumenterer dog en sammenhæng mellem stigende antal arbejdstimer og andelen, der udfører frivilligt arbejde (Koch-Nielsen et al. 2005).

Urbaniseringsgrad spiller ligeledes en minimal rolle, og i de større byer foregår lige så meget frivilligt arbejde i idrætsforeninger som i mindre byer og landområder, dog København undtaget. I Københavns Kommune udfører 21 pct. af de foreningsaktive frivilligt arbejde sammenholdt med hele 41 pct. i Århus og 32 pct. på landsplan (Toft & Pilgaard 2010). København adskiller sig fra resten af landet som en storby, hvor tilhørsforhold og civilsamfund – her udelukkende i relation til idrætsforeninger – ikke blomstrer i samme omfang som uden for storbyens hektiske liv.

Analyserne tyder overordnet på, at frivilligt arbejde ikke kan sættes på formel. Der findes ingen særlige sociokulturelle eller socioøkonomiske 'dna', som er særligt kendetegnende for frivillige befolkningsgrupper. Virkeligheden er mere kompleks, det er ikke muligt at opstille en direkte kausal sammenhæng, som identificerer frivillige – og dermed også potentielt frivillige – befolkningsgrupper. Måske handler det mere om tilfældigheder? Tilfældigheder i den forstand, at det ikke er noget, befolkningen går rundt og er motiverede for. Folk bliver frivillige, når det er meningsfuldt for dem, og derfor handler det for idrætsforeningerne om at skabe aktiviteter, der opleves som så meningsfulde, at folk vil bruge deres tid på det – ud over det rent idrættslige. F.eks. har der de senere år været fokus på rekrutteringsstrategier, som ganske enkelt handler om at spørge folk. En undersøgelse af, hvorfor nogle danskere ikke udfører frivilligt arbejde viser, at de ganske enkelt ikke er blevet spurgt (Koch-Nielsen et al. 2005).

Frivillige i idrætsforeningsregi adskiller sig dog fra den øvrige idrætsaktive befolkning på en række holdningsspørgsmål. Meget tyder på, at selve det frivillige arbejde er med til at skabe disse holdninger:

- Frivillige melder i meget højere grad fra til familiesammenkomster for at dyrke sport/motion end andre idrætsaktive. 21 pct. er helt eller delvist enig i dette udsagn i forhold til syv pct. af øvrige idrætsaktive.
- Frivillige følger mere med i børn og ægtefælles sport/motion end andre idrætsaktive.
- Frivillige bruger mere tid på at følge sport i medierne end øvrige idrætsaktive.
- Frivillige går oftere til sportsarrangementer som tilskuer end øvrige idrætsaktive.
- Frivillige synes i større omfang end øvrige idrætsaktive, at der bliver brugt for få penge på både elite- og breddeidræt.
- Frivillige dyrker motion oftere og bor tættere på deres idrætsaktivitet end andre idrætsaktive.
- Det er mere vigtigt for frivillige end andre idrætsudøvere, at familien dyrker den samme idrætsgren
- Frivillige vurderer deres helbred og fysiske form bedre end andre idrætsudøvere.

Disse sammenhænge er interessante, da de viser, at engagerede i frivilligt arbejde i idræt er folk, for hvem idræt fylder meget i deres liv. Så meget, at de ofte prioriterer det højere end familien, bruger mere tid mv.

Frivillige angiver bedre selv vurderet sundhed end ikke-frivillige befolkningsgrupper. Selv vurderet helbred er en af de bedste indikatorer på befolkningens fysiske sundhed og dødelighedsrate (KRAM-undersøgelsen 2009). Man kan diskutere, om det derfor kan være et reelt argument for at sætte fokus på flere frivillige, men det relaterer sig til andre undersøgelser, som påviser en sammenhæng mellem social kapital – det at involvere sig i fællesskaber (formelle eller uformelle) og sundhed (KRAM-undersøgelsen 2009).

Da frivillige generelt – og de frivillige kvinder især – har stor fokus på mulighederne for, at familien kan dyrke samme idrætsgren, men ikke nødvendigvis sammen, er der stor grund til at fokusere mere på tilbud til både børn og voksne inden for samme idrætsgren i fremtiden. Dette har fordele både i forhold til at rekruttere medlemmer, men også i forhold til at rekruttere frivillige til foreningens mange poster.

Den foregående analyse stiller umiddelbart de rekrutteringsansvarlige på bar bund, da frivillige ikke efterlader sig særlige kendetegn. Men på sin vis giver det håb, fordi det måske mere handler om at spørge 'de rette folk på de rette tidspunkter', end at spotte særligt 'egnede' frivillige befolkningsgrupper. Samtidig viser det også, at det frivillige Foreningsdanmark formår at samle befolkningen på tværs af sociale baggrunde. Frivillige repræsenterer i store træk den danske befolkning, og der foregår ingen social udskilning eller selektiv udvælgelse til de frivillige poster – dog med undtagelse af den lave repræsentation af befolkningsgrupper med anden etnisk baggrund end dansk, og mændenes stadige dominans på de ledende poster. Men ser man på idrætsforeningernes generelle oplevelser af, hvor vanskeligt det er at rekruttere frivillige, skal man måske være taknemmelig for, at der trods alt er så mange mænd, der gerne lægger et stort stykke frivilligt arbejde i de mere end 15.000 danske idrætsforeninger?

Det kan naturligvis give anledning til bekymring, at gennemsnitsalderen for mødedeltagelse og besiddelsen af tillidsposter stiger. Men det hænger muligvis sammen med, at livsfaserne også er

under forandring. I 2008 blev hvert femte barn født af mødre over 35 år. Gennemsnitsalderen for førstegangsfødende er steget fra 23 til 29 år siden 1960, og dette er med til at udskyde den såkaldte 'frie fase II' senere i livet efter en årrække, hvor børnene er i centrum (Danmarks Statistik). Samtidig er den 'frie fase II' udvidet enormt det seneste halve århundrede. Hvor man tidligere var nedslidt efter et fysisk hårdt arbejdsliv og ældrefasen var en passiv tilbagetrækningsfase fra et aktivt liv, ser man i dag flere og flere seniorer, som involverer sig aktivt på mange områder. Ikke mindst som aktive idrætsudøvere, og dermed også i det frivillige foreningsarbejde. Derfor er den stigende gennemsnitsalder for frivillige på tillidsposter ikke nødvendigvis en faretruende udvikling, men snarere udtryk for, at livsfaserne er under forandring, og at ældre udgør en stor del af de danske idrætsforeninger – både som aktive udøvere og som frivillige hjælpere.

De unge lægger et stort engagement i medlemsmøder og som trænere/instruktører, og dette tyder på, at de nye generationer, som skal bane vejen for fremtidens frivillige idrætsforeninger, trods alt ikke er blege for at involvere sig i forpligtende fællesskaber og yde en frivillig indsats. Med øje for de tendenser, foreningsidrætten generelt oplever med frafald blandt aktive idrætsudøvere i teenageårene, ligger den største udfordring for frivilligt engagement tilsyneladende i forhold til at fastholde medlemmerne i aktiv deltagelse. Og det frivillige arbejde knytter sig ikke nødvendigvis til selve måden at organisere idrætten på. Fleksible idrætsformer kan også føre til frivilligt engagement. Erfaringer fra projekt Underground (www.underground.dk) i Århus viser, at de unge ikke er blege for at tage fat, når der er brug for frivillige kræfter, blot arbejdet er formålstjenligt i forhold til de unges interesser, og rekrutteringen foregår gennem kommunikation på de unges præmisser – f.eks. via sms eller Facebook (Toft & Pilgaard 2010).

NOTATBILAG – tabel 7 og tabel 8

Tabel 7. Tabellen viser bivariate (tovejs-) sammenhænge mellem baggrundsfaktorer og forskellige typer af frivilligt arbejde baseret på hele befolkningen (pct.)

N = 3.805		Deltager i frivilligt Arbejde	Medlemsmøder	Er leder/har tillidspost	Er træner/instruktør	Udfører andet foreningsarbejde
		Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Total	Voksne (16 år+)	13,8	8,5	2,9	3,7	5,2
	Børn (7-15 år)	9,9	5,7	0,4	3,5	2,4
Køn	Mænd	16,9	10,5	4,3	4,2	6,3
	Kvinder	11,2	6,9	1,7	3,3	4,3
	P-værdi	0,000	0,000	0,000	0,183	0,008
	Drenge	8,3	5,5	0,3	2,2	1,3
	Piger	11,7	6,0	0,4	5,0	3,6
	P-værdi	0,011	0,338	0,616	0,001	0,001
Alder (børn)	7-9 år	1,7	1,7	0,0	0,0	0,2
	10-12 år	8,0	5,1	0,2	1,5	2,3
	13-15 år	18,7	9,7	0,9	8,3	4,4
	P-værdi	0,000	0,000	0,015	0,000	0,000
Alder (voksne)	16-19 år	15,8	9,1	0,4	8,7	5,0
	20-29 år	12,7	7,7	2,2	5,5	5,5
	30-39 år	11,5	6,2	1,9	4,4	3,9
	40-49 år	13,8	6,7	3,4	5,0	7,3
	50-59 år	14,0	9,0	4,0	2,2	5,3
	60-69 år	16,9	12,0	3,5	1,6	5,1
	70 år+	11,7	9,1	2,4	1,9	2,9
	P-værdi	0,352	0,007	0,014	0,000	0,348
Udd.	Grundskole	10	6,9	1,7	3,1	3,8
	Gym/erhvervsfaglig	14	8,0	3,2	3,8	5,4
	Kort vdr.gnd.	17	11,0	3,9	3,9	6,2
	Ml.lang vdr.gnd.	14	8,8	3,0	2,6	5,4
	Lang vdr.gnd.	13	10,0	4,0	2,2	5,1
	P-værdi	0,532	0,086	0,246	0,100	0,562

Tabel 8. Tabellen viser bivariate (tovejs-) sammenhænge mellem baggrundsfaktorer og forskellige typer af frivilligt arbejde baseret på andelen af befolkningen, som er medlem af en idrætsforening (pct.)

N = 1.558		Deltager i frivilligt Arbejde	Medlemsmøder	Er leder/har tillidspost	Er træner/instruktør	Udfører andet foreningsarbejde
		Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Total	Voksne (16 år+)	28,8	18,5	6,0	8,1	10,3
	Børn (7-15 år)	10,9	6,3	0,4	3,9	2,6
Køn	Mænd	33,7	21,6	8,4	8,7	12,0
	Kvinder	24,3	15,6	3,9	7,6	8,8
	P-værdi	0,000	0,002	0,000	0,430	0,039
	Drenge	9,3	6,0	0,3	2,5	1,5
	Piger	10,9	6,5	0,5	5,5	3,9
	P-værdi	0,017	0,671	0,631	0,002	0,002
Alder (børn)	7-9 år	1,9	1,9	0,0	0,2	0,2
	10-12 år	8,3	5,2	0,2	1,6	2,3
	13-15 år	22,0	11,5	1,0	7,9	5,2
	P-værdi	0,000	0,000	0,15	0,000	0,000
Alder (voksne)	16-19 år	25,7	15,3	0,7	14,6	7,6
	20-29 år	25,3	15,9	4,4	10,4	11,0
	30-39 år	24,9	13,4	4,6	9,7	8,3
	40-49 år	28,1	14,8	7,1	11,0	13,9
	50-59 år	32,1	21,6	9,2	4,5	11,7
	60-69 år	32,6	24,5	6,0	3,5	9,2
	70 år+	29,4	22,1	6,6	5,1	6,6
	P-værdi	0,022	0,000	0,005	0,000	0,747
Udd.	Grundskole	27,2	18,5	3,3	7,6	9,8
	Gym/erhvervsfaglig	30,1	16,9	6,8	9,0	10,9
	Kort vdr.gnd.	32,9	23,6	8,6	5,7	12,9
	Ml.lang vdr.gnd.	27,7	19,1	5,6	5,3	9,2
	Lang vdr.gnd.	29,5	23,1	9,0	5,1	10,9
	P-værdi	0,881	0,108	0,345	0,022	0,837

LITTERATURLISTE (til notat)

- Boje, T., Fridberg, T. & Ibsen, B. (2006). *Den frivillige sektor i Danmark – omfang og betydning*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Boje, T.P. & Ibsen, B. (2006). *Frivillighed og nonprofit i Danmark. Omfang, organisation, økonomi og beskæftigelse*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Fasting, K. (1982). "Kønsroller, feminisme og idræt – hvad er sammenhængen?", s. 80-91 i *Centring krop & sport*, 3. årgang, 1982/2.
- Gundelach, P. (Red.) (2011). *Små og store forandringer – Danskernes værdier siden 1981*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Ibsen, B. & Habermann, U. (2005). *Definition af den frivillige sektor i Danmark, Frivillighedsundersøgelsen – en kortlægning af den frivillige sektor i Danmark*. www.frivillighedsus.dk
- Ibsen, B. (2006). *Foreningsidrætten i Danmark – udvikling og udfordringer*. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet for Idrættens Analyseinstitut.
- Kirkebøen, S.E. (1986). *Idreetsjenter: Veien til topps*. Universitetsforlaget: Norges Idrettsforbund.
- Koch-Nielsen, I. et al. (2005). *Frivilligt arbejde – den frivillige indsats i Danmark*, København: Socialforskningsinstituttet.
- Klausen, K.K. (1996). 'Women and Sport in Scandinavia: Policy, Participation and Representation'. *Scandinavian Political Studies* Vol. 19 – No. 2. Scandinavian University Press.
- KRAM-undersøgelsen (2009). *KRAM-undersøgelsen – i tal og billeder*, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet for: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og TrykFonden smba.
- Lorentzen, H. (2001). "Frivillighet i forandring. Om forholdet mellom sivile fellesskap og moderniteten" s. 23-49 i Henriksen, L.S. & Ibsen, B. *Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer*, Center for frivilligt socialt arbejde, Odense Universitetsforlag.
- Pfister, G., Habermann, U. & Ottesen, L. (2003). *"Kvinder på toppen" – om kvinder, idræt og ledelse. Første delrapport: Kortlægning*. Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Pfister, G., Habermann, U. & Ottesen, L. (2004). *"Kvinder på toppen" – om kvinder, idræt og ledelse. Anden delrapport: Kvinder i idrættens ledelse – En komparativ analyse af internationale tendenser* Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Pfister, G., Habermann, U. & Ottesen, L. (2005). *"Kvinder på toppen" – om kvinder, idræt og ledelse. Tredje delrapport: De første resultater*. Institut for Idræt, Københavns Universitet.
- Pilgaard, M. (2009). *Sport og motion i danskernes hverdag*, København: Idrættens Analyseinstitut.
- Toft, D. & Pilgaard, M. (2010). *Idræt og motion – hvor er Århus?* København: Idrættens Analyseinstitut.
- Torpe, L. (2011). "Foreningsdanmark" i Gundelach, P. *Små og store forandringer – Danskernes værdier siden 1981*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Skirstadt, B. 1983. "Er kvinnene underrepresentert i norsk idrettsledelse?", s. 48-68, i Tangen, J.O. et al. *Rapport fra Norges første forskningsseminar om kvinner og idrett ved Telemark Distriktshøgskole*. Telemark: Telemark Distriktshøgskole